
3 1761 04710543 2

هرچند رخصت شرعش

ابتـد
اولديغ
بيان
(والر
اولـه ر
طبع ا
قطب
وَ (قا
اولنمش
اقوام
اولان
خرسـ
ايلكد
طولايي
اوله ما
نصرانـ
ايلمشد
محللره

هرچند رخصت شرعشريف درت نكاحله بورساله ـ دمكى رخصت طبيعيهٔ عامّه‌يى تحديد ايلمش ايسه‌ده بوراسى عدلدن عدول اولنمامق ايچون اقتدارجه وسط متناسب گوزه‌دلمك حكمتنه مبنيدر . وحتى جواريده حد وحصر اولمديغى بودقيقه‌يى تأييد ايدر. چونكه بى شبهه جوارينك كثرتى ثروت واقتدارك وسعتيله اولور. فقط بورخصت الهيه‌نك حكمتى تناسل وتكثر اولديغنى واسقاط جنينه باعث آدمك شرعاً نصف ديت اعطاسنه مجبوريتنه باقيلورسه بوفعل قبيحده قتلدن معدود ايدوگنى پيش نظر اعتبارده آله‌رق ومن بعد عموماً خاندانكزده بومقوله قتل اولاد گى اوضاع وحشيانه‌يه فرجهٔ وقوع ويرميه‌رك همان شريعتك بورخصتندن تمتع برله مراد و مقصده. يعنى منتسب اولديغكز هيئت اجتماعيهٔ اسلاميه‌نك تكثرينه خدمت ايدرك ايفاى شكر ومحمدت وعكسيله غضب الله‌ه مظهر يتدن اتقا و مباعدت ايدك . والله الموفق والمرشد

تم

مطبعهٔ ابو الضيا

اصابتی دخی عرض وبیان ایلرم . شویله که: اشخاص متعدده بینلرنده جهت رجحانی مختلف فیه اولان خصوصلردن قنغیسی مرجح اولدیغنه دائر رأی صحیح آلمق ایچون متخالفیندن هربرینه کندو مدّعاسی برنجی درجه‌ده مصیب عد ایلمك اوزره مرتبهٔ ثانیه‌ده قنغی وجه مرجح اولدیغی سویلتدیریلوب بوطرز ایله جمع اولنان آرانك اکثریتنه باقلدیغی گبی حق ثابت اولور . ایمدی بومسئله‌ده دخی اقوام وَیا ادیانی بواشخاص وَ (پولیغامی وَبیغامی) کثرت نکاح وَ (مونوغامی) وحدت نکاح وَ (پولیغاندری) تعدد زوج مسائانی موادّ منازع فیها وَاقوام وَیاادیانك بوبابلرده‌کی ذهابلری، رأیلری مقامنده طوته‌رق موازنه اولندیغی حالده حقیقت قضیّه حقیله بیلنور .

تنبیه

ایهاالمسلمین ! قواعد مبسوطه، اتباع احکامیله مظهر سعادت سرمدی اولدیغکز شرع شریف حکمردیفه مطابق اولدیغندن سرجه عقل ونقل برلشوب عمل واتباعله استفاده‌دن غیری بر شی قالماز.

تفهم اولنمقده‌در . حتى بو بابده سبق وايراد ايلدكلرى
اسباب وادله‌نك همانكه جمله‌سى مخيّلات شعريه
قبيلندن اولديغى تدقيق ايدن اصحاب نظر عندلرنده
بالبداهه ثابت اولور . معلوم اولهكه هرقوم كندو
بينلرنده پذيراى رسوخ اولان عادات واعتقاداتك
طبعاً طرفدارى اولوب نظر واستدلال ايله بوائتلاف
واعتيادك نفوسى آلتندن قولايلقله سلكنوب چيقه‌ماز.
اشته بو « كل حزب بمالديهم فرحون » سريدركه
حكما علماى متكلمينه (حسن وقبح شرعيه در عقلى
دگلدر) كلام مستغرب المألنى تكلم ايتدرمشدر .
چونكه نقايص اغراض وعاداتدن سالم برعقل كامل
تصوّر اولنه‌مازكه تميز حقايق آكا تفويض اولنه
بومعنايى اولدقچه ذوق سليم اصحابنه طاتدرمق
ايچون ازجمله ملل وَ امملك يالكز اطعمه والحان
خصوصلرنده كوريلن تخالف وتباين مزاجلرينى
اخطار واتيان وَ بوحاله گوره فرق وتميزى رتبهٔ
اشتباه واشكالده قلان بعض حقيقتلرك ميدان ثبوته
گتورلمسنه اوته‌دنبرو معلوم ومسلم اولان برطريق

اولان ذكورك قوه شهوانيه‌لرنده شدت وغلبه يوقدر . دين اسلامى كثرت نكاحى مجاز طوتەرق جنتده بيله شور انگيز حور يلر وعد ايلديگندن اقالىم حارەده بودين قولايلق ايله اساسكير اولمش وَاولمقده بولنمشدر.

« (داله‌آما) وَ (شامانزم) مذهبى كه قطب شمالى وَسبريا اهاليسى بومذهبله متدينلرلر، افرادامتنى كثرت نكاحدن منع اتمز . وَحتى تانهايت قطبه وارنجه ممتد اولان (شامان) و (ساموئيد) وَ (اوسياتق) ملتلرينك پاپاسلرى بسليه بلدكارى قدر قارى آله بيلورلر . »

§

اشته (وولتر) وَ (مونتسكيو) وَ (قاموس بحث وتكلم) مؤلفلرينك كثرت نكاح حقنده‌كى قوللرى وجه مشروح اوزره تعدد نكاحى تأويل يولنده اولەرق هرچند مومى اليهم تمهٔ كلاملرنده داخل بولندقلرى مذهب وعاداتك ترويجى يولنده بعض اعتبارات درميان ايلمشلر ايسەده سياق كلاملرندن اوّلا اساس اعتقاد وعادتلرينه وَثانياً هيئت اجتماعيه‌لرنده قادينلرك بولنديغى موقع نزاكته رعايت معنالرى

ابتـدای خلقتدنبرو متعـدد زوجه آلمق عادتلری اولدیغنه دائر (آرستو) وَ (تئوفیلیوس) نام حکیملرك بیان وادّعالرینـك صدقی آکلاشلدیغی گبی تألیفی (والریا نیئوس پی اریئوس) اسم مفروضنه اسـناد اولهرق بیك آلتیوز سکسان ایکی تاریخنده لوندرده طبع اولنـان کتابك برفصلنـده کثرت نکاح عادتی قطب شمـالی بوزلری ایچنده مسـکون (اسکیمو) وَ (قامچاتقا) قبائلی بینده دخی جاری اولدیغی بیان اولنمشـدر . وحدت نکاح ایسـه یالکز اوروپانك اقوام متمدنهسیله آمریقا وَسـائر اقالیمه هجرت ایتمش اولان مهاجرین افرنج بیننـده متخذ اولدیغی گبی خرسـتیان مذهبی دخی بوعادت وقانونی تأییـد ایلمکده اولدیغنـدن بویله برعفیف مـذهب بوندن طولایی اقالیم حارّهده دوچار مشکلات اولهرق منتشر اولهمامقدهدر . اوروپانك وحدت نکاح عادتی دین نصرانیته مبنی اولوب مدنیتی ایسه یقین زمانلرده بدأ ایلمشدر . بوتقدیرجه مذهب نصرانیت آنجق صغوق محالرده مخصـوص ومنحصراولوب قالور، زیرا بورالرده

نكاح امور طبيعيه‌دن اولور. [١] تاريخ طبيعينك نوع آدم فصلنده بيان اولندیغی وجهله كثرت نكاح روی زمینده موجود اولان كافهٔ اقوام بینده جاری اولدیغی گبی اقوام وحشیه‌ده بیله واقع ایدی . لكن (پلتون) وسائر بعض مؤلفین بو بابده‌كی تحقیقاتلرینی دها ایلرو گتوره‌رك اجدادمز اولان (غولووا) وَ (حرمان) قبیله‌لریله بعض ملتلر بینلرنده وحدت نكاح دها معقول ایدیسه‌ده اسكی آتینالولر متعدد زوجه آلمغه قانوناً مأذون وَ بلكه مجبور اولوب حتی سقراطك بیله ایكی قاری آلدیغی مشهوردر . فقط سقراط گبی برحكیم دانایه بونی قبول وَتجویز چوق گورپلور .

غرضلی سوز

« اقوام متمدنه‌دن اولمیان المانیالولر وحدت نكاح طرفلیسی اولدقلرینی (تاست) نام مؤلف بیان وبونكله برابر بكزاده وَزنگینلرینك بنه متعدد زوجه آلدقلرینی اثبات ایلمشدر . شو تفصیلاتدن بنی‌آدمك

[١] وجودك ضعف وقوتنك تولدات اوزرینه بووجهله تأثیری طبعاً پكده مصدق دكلدر . مترجمه

حال انقطاع وانحطاطه داخل اولدقلرينه مبنى گورينان تفاوته مقابل جبر نقصان قبيلندن اولهرق كثرت نكاح طبيعى اولمش اولور . اقاليم بارده قادينلرى ايسه بونلرگى اولميوب بلوغ وتزوّجلرى تام وقتنده اولديغندن اوتوز وَاوتوز بش ياشنده تروتازه بولندقلرندن اقاليم مذكوره ده كثرت نكاح طبعاً جائز اولهماز . وَكذا هواسى صيجاق اولان اقليملرده تولداتك اكثرى اناث اولديغى هواسندن وَبيوك شهرلرده فساد اخلاقدن نشأت ايدر . وَهواسى صغوق وَمعتدل محللرله قريهلرده تولداتك على الاكثر اركك اولمليده هواسنك صفوت وَلطافتيله فساد اخلاقك عدم وجودندن حاصل اولور . شو حالك باشلجه برسببى دخى هواسى معتدل اولان اقاليمك رجالى قوّتلى بولندقلرى وَبالعكس اقاليم حاره اهاليسى تأثير حرارت جهتيله نسوى المزاج اولدقلريدر . بوتقديرجه اقاليم معتدله ده وحدت نكاح طبيعى اولديغى گبى اقاليم حارّه ده كثرت

مساواتی وَ بناءً علی ذلك هر بر رجله برمرئه اعطا ایلمش اولدیغی گوریلور .

« اقالیم حارّده نفوس اناثك تولداتی ارککدن زیاده وَ بلوغلری سرعت جهتیله فوق العاده اولدیغی گبی انحطاطلری پك چابق یعنی یگرمی بش نهایت اوتوز یاشلرنده واقع اولور . ارککلرده ایسه قضیه برعکس اولمغله اشته شو سببلردن طولایی بو اقلیملرده کثرت نکاح طبیعی الحصولدر . حال بوکه اقالیم بارده اهالیسنك طبیعتلرنده غلیان عشق وهوا وَفوران مایهٔ اشتها کچنجه قالدیغندن طولایی قادینلرینك لطافت وطراوتلری زمانی دها ممتد وَ بوجهتله اعضا وانداملرنده تولید وتناسله صالح تمامیت اولمسیله اقالیم حارّه‌ده کی دقادینلر گبی بونلرده چوجوق دوشورمك استعدادی دخی پك نادردر . ممالك حارّه‌ده ایسه کانون اشتها پك ارکن اشتعال وچارچابق کسب انطفا ایلدیگنه نظراً اقالیم مذکوره‌ده سائر محصولات مثللو انسان وحیوانات دخی سرعتله درجهٔ کماله واصل وَعلی الخصوص طائفهٔ نسوان یگرمی یاشنده

[آنسقلوپدينك تعدد زوجات حقنده‌كى فقره‌لرى]

« معلوم اولهكه محمديلر وهنديلرله برچوق اقوام بينلرنده تعدد نكاح مجاز اولوب بونك عكسنه اوله‌رق بعض قوم آردسنده‌ده تعدد زوج تجويز اولنمشدر. شق ثانيده تكثر وتناسل وظيفه‌سندن ذهول ايله يالكز داعيهٔ شهوانيه اس الحركات اتخاذ قلنديغى بديهى وَبودخى عقل وحكمته بغايت منافيدر. زيرا بررجل متعدد زوجه ايله وظيفهٔ تناسلى ايفايه مقتدر اولوب برقادين ايسه متعدّد زوجه قارشو حمل وتوليده مستعد اوله‌مديغندن ماعدا اختلاط نطفه حملدن انقطاعه باشلوجه سبب اولديغى فاحشه قادينلرك احوال مجربه‌لرندن ظاهردر. حال بويله ايكن بو طريق ناهواره كيتمكى (تيبت) وَ (بوتان) ايله (مالابار) وَهندوستانك بعض محللرى اهاليسى هيچ برسند عقليه مستند اولمديغى حالده اختيار ايتمشلردر.

« بولنديغمز اقاليم متعدلهٔ وباردهده نسبت تولدات پيش نظر اعتباره آلنور ايسه جنسينك همانكه

« فرانسه‌ده شوعصرك علماسندن بشيوزى متجاوز علامه‌نك تجمعيله تأليف قلنمش اولان [قاموس بحث وتكلم] ده (پوليغامى) يعنى كثرت نكاح لغتنك شرحنده برّى وبحرى حيواناتك اكثريسنك وعلى الخصوص هيئت مجتمعه ايله تعيش ايدنلرك ديشيلرى متعدد اولوب يالكز قپلان وارسلان وامثالى غايتله وحشى وير يتجى حيواناتله ضعيف وعددى آز اولان بعض حشرات يالكز براش ايله انتعاش ايتمكده اولدقلرينى برتفصيل بيان ايلدكدن صكره، بنى بشرك بو بابده اختيار ايلدكارى عادات واعتقاداتى قانون حكمته توفيق بولنده غرضلى غرضسز برچوق ادله واعتبارات اتيان وايراد ايلمش اولدقلرينه وصدد بحثز ايسه هيئت اجتماعيهٔ انسانيه‌نك صورت تزوّج وتناسلى تدقيق قضيه‌سى بولنديغنه مبنى حيوانات حقنده اولان تفصيلاتك ترجمه‌سندن صرف نظرله يالكز انسانلرك تناكح وتناسلنه دائر فقره‌لرك بر وجه زير ترجمه‌سنه ابتدار اولنمشدر :

صورتده اوروپاچه وحدت نكاح وَآسيا وَآفريقاده كثرت نكاح مقتضای اقليمدر .

«اقاليم بارده‌ده ايسه نفوس ذكورك توّلداتی اناثدن پك چوق اولديغندن (لاما) لرك قولنجه كندو مملكتلرنده برقادينك متعدد زوج آلمسنه وجه جواز بودر . فقط بنم ظنمجه گرك زوجه وَ گرك زوجنك تعددينی ايجاب ايده‌جك درجه جنسينك عدم مساواتی هيچ برمملكتده تصوّر اولنه‌ماز . آنجق بوتحقيقدن غرض اتخاذ ازواج متعدده خصوصنده هربر مملكتك وحدت نكاح قانون طبيعيسندن عدولی نفوس رجال ونسوانك كثرت وقاتی نسبتنجه معذور اوله‌بيلور ديمكدر .

« (بانتام) مملكتنده نفوس رجال، نسوانك عشری مرتبه‌سنده اولديغنه دائر آلنان خبر صحيح ايسه بوكيفيت اورايه مخصوص اوله‌رق كثرت نكاحك علت موجبه‌سی اوله‌بيلور . هرحالده اشبو تفصيلاتدن مقصدم كثرت نكاح عادتنی تزويج وتحسين ديمك اولميوب يالكز اسباب موجبه‌سنی بياندن عبارتدر .

وَ (ارقاديوس) وَ (اونوريوس) نام ايمپراطورلر طرفلرندن لغو اولنمشدر .

هرچند كثرت نكاح عادتى جارى اولان محللرده تزييد ازواج ثروت و سامانه محتاج ايسه‌ده بويله محللرده عادت كثرت نكاحى ايجاب ايدن مطلقا غنادر دنيله‌مز . زيرا اقوام وحشيه‌ده گورلديگى گبى بعض كرّه فقر و احتياج دخى مؤدىٔ كثرت نكاح اولمقده‌در . مالل مقتدره ميانده كثرت زوجات لوازم احتشامدن ايسه‌ده اقاليم حارّه‌ده حوايج بيتيه‌نك قلتى جهتله عيال و اولاد اداره‌سى اسهل اولديغندن وَ زراعت و حراثت و الحاصل مكاسبده نسواندن دخى استعانه اولنديغندن فقرا طاقمى بيله متعدّد زوجه آله‌بيلورلر .

« اوروپانك مواقع متعدّده‌سنده اجرا اولنان تحرير نفوسدن آكلاشلديغنه گوره ذكور و اناث هانكه متساوياً تولد ايلمكده اولوب آسيا وَ آفريقا قطعه‌لرنده ايسه بالاخره نفوس اناثك توالدى ذكوردن پك زياده بولنديغى تحقيق و اثبات اولنمشدر . بو

حسن وآنك اضمحلالیله بونلرك قدرتلری نهایت بولور . فقط اقالیم حارّه‌ده قادینلرك دبدبهٔ حسن وآنی ریعان شباب زمانی کچمیه‌رك آنکله برابر قرین زوال اولور کیدر .

« اشته اوروپا اقلیمنك طبیعتنه وحدت نکاح وَآسیاجه کثرت نکاحك قانون اولمسنه سبب صحیح بودر . حتی دین اسلامك آسیاده سهولتله شیوعی وَ اوروپاده بالعکس رواج بوله‌مامسی وَ دین عیسانك اوروپاده تقرریله آسیاده عدم اشتهاری، والحاصل دین اسلامك چینده تزایدیله نصرانیتك ایلرو گیده‌مامسی جملةً سبب سالف الذکره مبنیدر . عقول بشریه دائما قانون حکمت الهیه‌یه تابع اولوب جمیع احوالده حکم آنك حکمیدر .

« بعض اسباب مخصوصه روما ایمپراطورلرندن (والانتینه) مملکتنده تعدّد نکاح قانوننك وضعنی تجویز ایتدیرمش ایسه‌ده بزم اقلیمزك طبیعتنه نظراً درکار اولان اعتدالسزلکنه مبنی بوقانون (توئودوس)

«امّا اقاليم معتدله‌ده لطافت آب وهوادن طولايى طائفهٔ نسوان اقاليم حارّه‌ده‌كى قادينلردن پك چوق زمان زياده وقايهٔ طراوت حسن وآن ايلكده اولدقلرى گبى بلوغلرى كج اولق ملابسه‌سيله چوجوق طوغورملرى دخى سنلرينك خيلوجه ايلرو. لديگى زمانه تصادف ايلديگندن همانكه قوجه‌لريله برابر اختيار اولورلر. وَچونكه بونلر چوق يشايوب دها زياده گون گوردكلرندن وقت تزوّجلرنده عقل وادراكلرى بركمال بولندىغنه بناءً بالطبع زوجلريله آرالرنده برنوع صورت مساوات تحصّل وَبوكاده وحدت نكاح قانونى ترتب ايدر. بلاد بارده‌ده حسب الاقتضا اشربهٔ حارّه إستعمالى رجالى اعتدال مزاجدن دوشرمكده وَقادينلرك ايسه برمقتضاى عفت بوجهتجه دركار اولان پرهيز طبيعيلرى رجال اوزرينه تماميت عقل فضيلتلرينى دخى انتاج ايلمكده در.

« رجالى قوّت وفطانتله ممتاز ايلين استاد چيره‌دست طبيعت قادينلره دخى حسن وآنى احسان ايتمشدركه قوّت وفطانتك زواليله آنلرك وَسلطنت

تاكه بكناده تمام ويرسونلر. بومباحثه‌يي اخشام مادامامه نقـل ايده‌جكم . مأمول ايدرمكه پك ممنون اولور .

گلهلم شرب خمر مسئله‌سنه هرچند خمرك استعمالی عرب مملكتنده فنا ايسـه‌ده آلمانياده نافع وممدوح برشيدر . الله اصمارلاديق . »

حكيم مشهور مونتسكيونك قولی

« اقاليم حارّه‌ده طائفهٔ نسـا اكثريا طقوز اون ياشنده بالغه اولدقلرندن دها كندولری عهد صباوتده ايكن والده بولنـدقلری وَسن تميـز اولان يگرمی ياشـنده آب وتاب طراوتلری زائل اولوب بتديگی جهتـله اقاليم مذكوره‌ده جمال وكمال طبيعی جمـع اولهماز. شويلهكه حسن وجمالك سطوت وغلبه‌سی چاغنده خفت طفوليت وَعقل وادراكك كمالی حالنده زوال سطوت صباحت شوايكی حالده دخی قادينلر جه مانع مكمليت اولديغنه مبنی بونلرك دائما دائرهٔ تابعيتده قالملری لازم گلمگله اشته احوال مبسوطه اقاليم مذكوره‌ده كثرت نكاحی انتاج ايلمكده‌در .

تعيبه صلاحيتك وارميدر ؟ بنم يتاقده كچيره جكم زماندن زياده سن تره بزه باشنده تضييع اوقات ايلديكك حالده عالمه نه خيرك اولور ؟ بن هيچ اولمزسه متبوع معظمم خدمتيچون سنوى درت چوجق حاصل ايدرم. سن ايسه شو حالكله آنجق برچوجق ميدانه گتوره بيلسكده ملاحظه ايله كه دماغى خمر بخارى ايله مختل ومعلل برميخور زاده نه يه يرار . بالفرض بنم زوجه لرمدن ايكيسى نفسا بولنمدقلرى حالده شريعتمزك مساغجه ديگر ايكيسنى استخدام ايتميه يمى ؟ سنك يالكز اولان زوجه كك حملنك صوك آيلرنده وَخسته لك وَنفساء حالنده نه ايدرسك ؟ وَقتنى يولى طوتارسك ؟ مطلقا عيلى برعطالت وَياخود ارتكاب فواحشه مجبوريت حالنده بولنورسك . اشته ايكى كبائر آراسنده قاله جقسكه لامحاله بعدالممات جزاى مايليقه مظهر اوله جقسن . مثلا خرستيانلرله متماديا ايلديكمز حربده يوز بيك نفر غائمز اولسه اشته يوز بيك قادين انفاق واكسايه محتاج قالمش اولور . ايمدى بونلرك معاونتى مقتدرلره واجب دگلميدر؟

مؤلفلرك قولنه اعتماد اولنماملیدر . رجال ، نسوان اوزرینه قوّام وَصفت غیرتله متصف و بنام اولدقلری حالده هر محلده واضع قوانین آنلر ایکن بویله بر اساس اوزرینه وضع قانون ایتمیه جکلری بدیهیدر . بویله طریق مستقیم طبیعته ناموافق خبرك علی الاکثر دروغ بیفروع ایدوکی تحقق ایدر . غایت مافی الباب اسکی سیاحین بعض ممالکده متصادف اولدقلری سوء استعمالاتی قوانین موضوعه مقامنده گوروب اویله جه معلومات ویرمك احتمالیده انکار اولنه ماز .»

(لمؤلفه) وولتر اشبو بحثك زیلنده مرأت المؤمنین نام کتابدن روایةً سلطان سلیمان وزراسندن بریسنك ایمپراطور شارلکنك خواصندن برینه خطاباً یازمش اولدیغی برمکتوب هزل آمیز ایله بونك جوابنی دخی درج ایلمش اولدیغندن مطایبه قصدیله ترجمه سنه مبادرت قلندی :

«..... خرستیان! بنم قطره سنی آغزمه قویمدیغم شرابك سن آیده برفوچیسنی سوزرکن کتاب منزلزده بزجه رهین جواز اولان درت زوجه ایله تزوّجمی

وَانسانيته قارشو حركت عصيانيه‌يه اجترادر .
١٥٣٩ سنهٔ ميلاديه‌سنده هس حكمدارى بولنان
(فليپ) كٔ پروتستان مذهبنده ايكن متعدّد
زوجه‌لرى اولديغى مشهور وَبوندن ماعدا بالذات
كسب معارفه ايلمش اولديغم آلمانيا حكمدارلرندن
برينك پدرى پروتستان مذهبنده برقز ايله تزوج
ايلمشيكن قتولك مذهبنده ديگر برينى دخى آلديغى
وَاوّلكى زوجه‌سنك كماكان ابقاسنه پاپا جانبندن
رخصت ويرلديگى كذلك متحققدر .

هرچند انكارده اصرار اولنمقده ايسه‌ده مشهور
ومتواتردركه انگلتره‌ده مستشار دولت بولنان (قووپر)كٔ
برخانه‌ده ايكى زوجه‌سى اولوب كمال اتحاد ايله تعيش
ايلدكلرى بونلرك اوچنه‌ده موجب شان وشهرت
اولمشدر . مستشار مشار اليهك ترويج تعدّد نكاح
بحثنده قلمه آلمش اولديغى برسااله الآن اصحاب
مراقدن برچوق ذوات يدلرنده موجوددر .

بعض ممالكده اتخاذاولنان قانون موجبنجه قادينلر
متعدد زوجله تزوّجه مأذون اولدقلرينه دائر بعض

مفارقت ايدن زوجينك هيچ بريسى من بعد تزوّج ايده‌مك عادتيدر . چونكه بومقوله برآدم هيئت اجتماعيه‌دن منقطع اولمش برنسل ديمك اولديغندن بشقه بونلرك تقاضاى طبيعتله مجبوراً وَمتصلاً ارتكاب ايده‌جكلرى خطيأتك مسئوليتى عندالله بو قانونك واضعنه راجع اوله‌جغى شبهه‌دن وارسته‌در . پاپالرك بومقوله حكم وافتالرى دائما حكومت وَافراد تبعه‌نك وقايهٔ فوائدى يولنده واقع اولمامشدر . اشته بو ايكنجى (غره‌غوار) سالف الذكر مكتوبى زيلنده حال صباوتنده وليلرى طرفندن كليسايه نذر ووقف اولنمش صبى وصبيه‌لرى الى آخرالعمر تزوّجدن منعى تنبيه ايلمشدر . بو قانون ظالمانه محض جهلدن منبعث ايدوگى آشكاردر . زيرا بوكيفيت نيجه نسللرك انقطاعنه سبيت ويرمك وَهنوز اراده واختيارلرى تعين ايتمامش آدملرى جبراً مريد اتخاذ ايلمك وَبيچاره چوجقلرى كندولردن صدور ايلميان بر نذر قيديله الى الابد گرفتار اسارت ايتمكدر . بو ايسه حريت انسانيه يى اساساً اخلال وافنا وَدوزوجه‌سى الله

وَ بعض مجتهدين آيين عيسويه طرفلرندن دخى بعض جهتلرله تعدد نكاحه رخصت ويرلديگى مسبوقدر .

ازجمله كليسا تاريخنك محررى (آبه دفلورى) كليسالرك بوبابده كه اصول وعاداتنى تحقيق وتصديق برله شووجهله بيان ايدركه: «ميلادى ٧٢٦ تاريخنده آشاغى آلمانيه‌ده ايكنجى (غره‌غوار) طرفندن خليفه بولنان (بونفاس) نام راهبك (بررجل قنغى احوالده ايكى زوجه آلمغه مقتدر اولور؟) ديو واقع اولان براستفتاسى اوزرينه مشارالیه پاپا ١٢ مايس ٧٢٦ تاريخيله يازديغى جوابنده (اگر برقادين وظيفهٔ زوجيتى ايفايه مقتدر اوله‌يه‌حق برعلتله معلوله بولنور ايسه زوجى ديگرينى عقد وتزويجه مقتدر اولور . فقط خسته‌يه‌معاونت مقتضيه‌يى ايفا ايتمك اوزرينه لازمدر) ديو بيان ايلمشدر . » اشته بواصول حكمت حكومته موافق اولديغنه شبهه يوقدر . زيرا تزوّج شاننده اولان اهالى يه بو رخصت موجب وسعت وسهولتدر . امّا نه حكمت ونه‌ده حكومت ونه‌ده طبيعته موافق اولان اصول، يكديگرندن

وقوعاتی کتابنده تغییر و انکار ایلمسی جای استغرابدر. برخیلی وقت بویولده تحقیقاتی حاوی کتابلر ژزویتلرك بقیه‌سی بولنان قصبات و شهرلرده صاتیله‌مازایدی. زیرا بونلر معلومات تامه اصحابندن بولنمیان بیچاره اهالیی اغفال ایدرلر ایدی. مومی الیه (نونوتدن) علم وعرفان جهتیله دها ممتاز ومکمل بولنان پاپاس (دانیل) بلا تأویل وتنخ فرانسه قرالرینك کثرت نکاحه دائر حاللرینی صحتی وجه اوزره اقرار واشعار ایلمشدر.

مومی‌الیه دانیل برنجی (داقوبر) ك اوچ زوجه‌سی اولدیغنی انکار ایتمدیگندن بشقه (تؤدیزل) ویزی قالت نام زوجه‌سی صاغ ایکن (دوتری) نام قادین ایله دخی تزوّج ایلدیگنی وَمومی الیهانك ایسه زوج سابقی برحیات بولندیغنی بیان وتذکار وَبوخصوصده مومی الیه (داقوبر) دایسی قلوترك اثرینه گتدیگنی وَاشبو قاؤترده دیگر اوچ زوجه‌سی دها وار ایکن برادری (قلؤدوبر) ك زوجهٔ متروکه‌سنی تنکیح ایلدیگنی علاوهٔ مقال ایلمشدر. متعدد پاپالر

نظراً ممالك محروسه‌نك گونا گون اسباب اختلال ايله ايادئ متغلبه‌ده قالديغى زمانلر بلكه برمحلده شرع وقانوندن غافل برايكى جاهل مبطلك آثار سوء صنيعه‌لرى اولمق احتمالى واردر) روما ايمپرا- طورلرندن برنجى (والانتن) خرستيانلق ادّعاسيله برابر كندوسنك برنجى زوجه‌سى وَايمپراطور (قرا- تيانك) والده‌سى اولان (سورا) صاغ ايكن (ژوستين) ايله دخى تزوّج ايلديگى مثبت وحال واقتدارى متعدد زوجاتك اداره‌سنه كافى بولنديغندن بو بابده مشار اليه وارستهٔ تمتدر . فرانسه قرالرى قدماسندن (خونتران) وَ (شربر) وَ (سيژه‌بر) وَ (شلبرق) دخى متعدد قادينلرله تزوج ايلمشدرلر. بونلردن (غوانترانك) سراينده زوجهٔ منكوحهٔ مشروعه‌سى اوله‌رق (وانترانت) وَ (مرقاتر) وَ (واستروزل) موجود ومتمكن ايديلر. وَ (شلبرك) دخى (مروفليت) وَ (مارقوز) وَ (تؤدوزل) نامنده اوچ زوجه‌سى وار ايدى . اسكى ژرمانلردن (تونوت)لك بونلره مانند يوزدن زياده مثبت ومحقق

ملت يهود، كتابلرى موجبنجه (لامخدن) [١] بر و على الدّوام تعدّدنكاح رخصتيله مستفيد ايديلر. حضرت داود (عليه السلام) كٔ اون سكزز وجه‌سى اولوب هرچند حضرت سليمان (عليه السلام) كٔ يدى يوز زوجه‌سى اولدينى مروى ومحقق ايسه‌ده حضرت داودكٔ سنتنه تطبيقاً پادشاهلريچون اون‌سكز عددى حد مشرع عد ايتمكه احبار يهود اتفاق ايلديلر. يهوديلره كندى شريعتلرينكٔ اشبو رخصتندن مستفيد اولمقلغه ادارهٔ اسلاميه رخصت ويرمز. فقط آفريقا وآسياده قوّهٔ نقديه هرقوّته غالب بولنديغندن ايچلرندن اهل يسار بوامتيازكٔ اجراسنه فرجه ياب رخصت اولور. (وولتركٔ اشبو افاده‌سنه اساسز دينله‌مز ايسه‌ده هيئت اسلاميه‌نكٔ مقتدا وَملجأ مشروعى بولنان سلطنت محقهٔ عثمانيه‌ده بودرلو تجاوزات هيچ بر وقتده رهين جواز اولمديغنه

[١] لامخ قابلك اولادندن اولوب قبل الطوفان معمر وابتدا بوذات ايكى زوجه ايله همسر اولمشدر.

اول قدر ضعیفدرکه شریعت محمدیه ده برزوجه نك اسباب مشروعه سردیله زوجندن مفارقت طلبنه استحقاقی واردر . مسلمانلر ایکی قزقرنداشی بردن وَ قرنداش قزلرینی وَسود قز قرنداشلرینی وَ ربیبه لرینی تزوّج ایده مزلر . بوخصوصده رومادن بویولده رخصت اشترا ایدن خرستیانلردن متین ومدققدرلر .

گلهلم (پولیغامی) یعنی کثرت نکاح بحثنه حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) عصرنده حدّ وعدّی اولمیان کثرت نکاحی درت ایله تحدید ایلمشدر . وَمع مافیه درت زوجه یی حاللرینه گوره اداره فوق الغایه یسار واقتداره منوط اولدیغندن بو استحقاقدن متعینان ملتدن غیری استفاده ایدنلر یوقدر. بوصورتده کثرت نکاح متصلاً تخطئهٔ وتعییب ایلدیگمز گبی هیئت اسلامیه جه برخطا اولمیوب بلا تحقیق یازلمش بعض کتب ورسائلده بیان اولند. یعنی گبی تدنئ نفوسلرینه سبب اولدیغی دخی واقع دگلدر .

ترجمه‌لر مطالعه‌سندن حقیقت حال تحقق وَبو سؤال واعتراض دخی (اصلنی بیلم امّا شاهدم) قولی گبی اضحوکه قبیلندن اولدیغی تبین ایدر .

مشهور فیلسوف وولترك قولی

«عادات ملیه وَاعتقادات دینیه‌لرینه وقوفسزاولمدیغی جهتله بین الاسلام قادینلر مدت حیاتلرنده اسیر ومظلوم وَمیراثدن بیله محروم قالدقلری وَاعتقادلرنجه جنته دخول استحقاقلری دخی اولمدیغی زعم فاسدیله مسلمانلر ذم وتقبیح اولنورلر ایدی . حال‌بوکه حقیقت حال بویله دگلدر . بو مدّعایه دلیل قرآنك قادینلر حقنده اولان دردنجی سوره‌سنده، یعنی سورهٔ نساده کندولره حصهٔ ارثیه تعیین اولنمشدر. شویله‌که برقز برادرینك آلدیغی میراثك نصفنه نائل اولور. وَاگر یالکز ورثه قزلردن عبارت بولنور ایسه بینلرنده متساویاً تقسیم اولنمق اوزره ترکه‌نك ثلثانی کندولره عائد وَباقیسی میتك ورثهٔ عصبیه‌سنه راجعدر . ابوین ایچون دخی سدس حصهٔ معینه مقرردر . زوجه‌لرك اسارتی بحثی

بونجه مشاهیر حکمانك ردّ وابطال ایلمکده اولدقلری بویله حقسزلغی التزامکز تعجبدن غیری نه‌یی انتاج ایدر ! وَبویله تنها رو وادیٔ خیال اولمق وَجمله‌یه مخالفت گبی برخطای صریحی احتیار ایلمك معقولمیدر؟

ج — تأسف اولنه‌جق احوالدن بریده بودرکه اهل تقلید طائفهٔ افرنجك انتظام احوالنی گوردکجه بونك علت موجبه‌سنی تحقیق وتحرّی طرفنی قطعا خاطره گتورمیه‌رك «کل‌ماجاء من‌الحبیب حبیب» مدلو- لنجه آنلرده گوریلان عادات واعتقاداتك جمیعنه عین استحسان ایله باقه‌رق عین اصابت گورمکده اولدقلرندن بیچاره اوروپالولرك سربستیٔ افکاره مالك اولمازدن اوّل طوتلمش وَالآن زیربار اتباعندن کلیاً چیقه‌جق درجه‌لره گلمامش اولدقلری احکام دین وَعادات پیشینی اشته بویله مقام استدلالده ایراد وَمع هذا حکمای افرنج وحدت نکاح مباحثنده بو مدّعیلر قدر دخی تعصب ایلیوب حق، ناحق برطاقم علل واسباب تعدادیله شو ایکی شقك دخی طبیعی اولدیغنی اثبات ایتمکده‌درلر. نته‌کیم زیرده بسط و بیان اولنان

صوك نفسه گتورد کدن صکره نفسه مراجعتله سر-
خباد اوقوتدیره‌رق بچاره‌لرك سرمایهٔ عمرلرین بر باد
ایلمکده اولدقلرندن فضله بالتجربه اوگرنمش اولدقلری
اسقاط جنین دوالرینی سکز یاشنده‌کی صبیه‌لره
وارنجیه‌قدر اوگرتدکلرندن اثنای عملیاتده آناسیله برابر
غیب اولنان چوجقلر خارج از حساب طوتلدیغی
حالده همانکه یالکز بوطریق اتلافله سنوی برقاچ
چوجق غیب ایلیان قریه یوقدر . آرتق شهرلر
وَخدم وحشم صاحبی خاندانلر ایچنده صورت فجیعهٔ
جانگدازیدهٔ سر زدهٔ وقوع اولان اتلاف واضاعه‌لر
حدّ عددن خارج ایدوکی معلوم ومسلمدر .

اشته ممالك اسلامیه‌ده نفوسك عدم تزایدینك
اسباب صحیحه‌سی بونلر اولوب وَالا بر، ایکی یه مساوی
اولمدیغی وَزوجه‌نك تعدّدیله نطفه‌نك قلت وضعفیتی
زعم باطل ایدوکی جای نظر دگلدر . زیرا رجل
ایچون توقان طبیعی اولمقسزین وقاع امکانی یوقدر .

س — احوال عالم وَاطوار بنی آدمی نظر
تدقیق وامتحاندن کچورمش وَکچورمکده بولنمش اولان

اولان قوم آراسنده امر تناسله تدنی عارض اولدیغی وَحتی هیئت اسلامیه‌ده‌کی قلت نفوس کیفیتی بوندن نشأت ایلدیگی ادّعا واثبات اولنمقده‌در. بوگا نه‌درسکز؟

ج — واقعا اویله ادّعالر اولنمش ایسه‌ده هیچ بروقت اثبات اولنه‌مامشدر. بونك جواب صوابی شودرکه اوّلا عسکرلك ملت اسلامیه‌یه مخصوص اولدیغی حالده نیجه سنین واعصاردنبرو داخلی وخارجی متوالیاً حربله اشتغال اولندیغی نفوسجه حد وقیاسه کلمز درجه‌لرده تلفاتی مستلزم اولمش وَاولمقده بولنمشدر. ثانیاً یقین زمانلره قدر علت طاعون وَعلل سائرهٔ گونا گون ممالك اسلامیه‌ده هیچ برتدبیر وتحفظه راست کلمیه‌رك سیران وسریان ایتمکده اولدیغندن نیجه نیجه قرا وقصبات بومصائبك صدماتیله خراب اولمش وَالآن اسباب حفظ صحت وَمالزم مدنیت گرگی گبی مکمل اولمدیغندن بوتلفات آز چوق ینه دوام ایلمکده بولنمشدر. ثالثاً ابه نامیله برطاقم جهلهٔ نسوان طبیبلك یولنده خلقك نسوان وصبیانه مسلط اولوب انواع اجزای حارّه وَعملیات ضارّه ایله خسته‌لری

بولندقلری آ كلاشيلوب وفرقلری يالكز فعلمرينك عدم مشروعيتيله برچوق تجاوزات واتلافاته باعث اولمق قضيه‌سی ايدوكی تبين ايدر .

§

لطيفه

قاردينالدن بری طريق رهبانيته قبل الدّخول حاصل ايلمش اولديغی ايكی نفر مخدوملرينی ديگر رفيقلرينه تقديم ايلدكده بوكيفيت مذهبجه مستغرب وبلكه مستهجن گوريلهرك حضار طرفندن همز ولمز اولنديغنی مومی اليه گورديگی گبی — ايها الاخوان ! نيچون بنی استهزا وازدرا ايله تخجيل ايدييورسكز؟ والله جمله‌مز برحاللی يز ، فقط بنم سزدن فرقم زريتمی قبول ودعوت ايلديگمدر — جواب صوابيله اول هيئت غافلهيی عتاب ايلمشدر .

§

س — بعض كتب ورسائلده كثرت نكاح نطفه‌يه قلت وضعفيت ايراث ايلديكندن بوكا منهمك

اولدقلری وَ بعضاً معاذالله تعالی صورت نامشروعه ایله قوّت یومیه‌سنی قازانمق صورتنه مجبور بولندقلری مشهود ومعلوم ایکن بوملاحظه‌یه محل وارمیدر، یوقیدر اصحاب ازعانك مطالعه‌سنه حواله وَ برتمثیل ایله تصویر حاله ابتدار ایدرم :

مثلا جیادت آب وهواسی محصولات متنوّعهٔ نافعه انباتنه مستعد حالی برتلایی اهل زراعتدن مقتدر برآدم غیرك حقوقنه بلا تجاوز دست تصرّفنه آلمق امکانی وار وَقومشولری زرع وتصرّفنه عدیم الاقتدار ایکن بونك زرعیله فائده قازانمقمی یوقسه قومشولرك اقتدارسزلغنی تقلید ایله تزیید ثروتدن کف ید ایلمکمی قنغیسی اولادر ملاحظه بیور یله ! وَ برده گرك حسب الاعتقاد وَگرك تقلید طریقیله وحدت نکاح طرفداری بولنانلرك احوالی موقع تحقیقه چکیلور ایسه بونلرك حاللری قالللرینك تمام ضد ومقابلی اولدیغی. یعنی هرکس استدیگی قدر مخالطه ایلمکده کثرت نکاح طرفدارانیله هم حال

صوری ومعنوی سعی ایله استحقاق قازانمش اولان ابنای جنسمزه اجتنای ثمرهٔ سعینه دسترس اولمقدن زیاده مشروع وممدوح برشیء اولهماز . مثلا زید یگرمی بش قیه وَعمرو اللی قیه یوك قالدرمق استطاعتنده خلق اولندقلری ایچون عمرو زیدك ایکی مثلی اجرته وَبناءً علی ذلك زیدك ایکی مثلی نعمته نائل اولور. وَآکا زیده مساوی اولمق ایچون اجرتی ناقص آلمق وَنهده اجرتی توسیع دائرهٔ رفاهیت وراحتنه صرف ایلمامك تکلیف اولنه بیلور . شوقدر وارکه بنه بالاده بیان اولنان انواع استحقاقدن خارج اولهرق سعهٔ حالنی غصب وسرقت یولنده تحرّی ایدنلر منع وتحذیر وَبالآخره سعییله قازانانلر تقدیر وتحسین اولنمق اسباب ترقیء مدنیتك برنجیسیدر .

اگر بحثمز شونك بونك منکوحه وَیانامزدلیلرینی جبر صوری وَیامعنوی ایله آلمغی ترویج یولنده اولمش اولسه ایدی بو اعتراض بجا ایدی . حالا که هیئت اجتماعیه میانده خلقاً حسنا ومستثنا وَخلقاً اعلا وبالا نیچه نیچه مخدّرات مبتلای عجز واحتیاج

تماماً ایفای وظیفه ایچون متعدد زوجه آلمق برنوع آخرك حقوقنه تجاوزی مستلزم اوله جغندن امتناع طبیعی تحتنده دگلمیدر ؟

ج — معلوم اوله که بومسئله اوروپا فیلسوفلری میانده نیجه عصرلردنبرو موضوع بحث اولوب هرچند آیین وعادتلرینه تبعیتله برچوغی کثرت نکاحی ذم وتزییف یولنده قادینلرجه خوش آینده بعض سوزلر سویلمش ایسه‌لرده (وولتر) وَ (مونتسکیو) وَدها بعض عمدهٔ علمای افرنج بوخصوصك سببنی طبیعتده تحرّی ایلیه‌رك اقالیم حارّه ومعتدله‌ده نفوس اناثك کثرتیله سرعت بلوغ وانحطاطنی وَرجالك ندریتله طبیعتلرنده عشقك غلبه وشدّتنی کثرت نکاحه اسباب مجبرهٔ طبیعیه‌دن عد وایراد ایلدکلری کتابلرنده مفصلاً مسطوردر . فقط اشبو سؤاله اویولده جواب ویرمکه حاجت گورمدم . یالکز شوراسنی بیان واخطارایلرمکه بحثمزك ابتداسنده دخی بسط ایلدیگم وجهله عالمك نعمتی افراد آدمه متساویاً تقسیم اولنمق ممکن وجائز اوله‌میوب استحقاق شرطی میدانده اولدیغندن

ج — های های! طبعاً عادتاً ممنوع اولمليدر. زيرا مايهٔ انسانيي اضاعه‌در. وَبو بابده‌كى اسرافه ضرورتدن غيرى معذرت يوقدر. چونكه عموم افراد ايچون اول‌قدر تزوج وتسرى‌يه استطاعت يوقدر.

اصحاب انصاف اولان بركرّه ملاحظه ايلسونكه نطفه دنيلان مادّه نيجه نيجه دهور و اعصار عوالمده دور وَعناصر وموالیدده سير ايلمش يعنى، گاه بخار وغبار اولوب گوگه آغمش وَگاه ياغمور وَقار اولوب يره ياغمش والحاصل اوت اولمش، ات اولمش، بعده بزه غدا اوله‌رق بونجه مراتبدن سوزيلوب حالا افق اعلاى انسانيتدن باش گوسترمكه برمرتبه قالمش ايكن آنى احتلامه احتمال ويروبده شستهٔ صابون اتلاف ايلمك وَيا كندو نفسنك وَياخود برناقصه‌نك ذوق نفسانيسنه فدا ايتمك جائز اولورمى.

س — ولوسلم بوقاعدهٔ مبسوطه يه هركس تطبيق حركتله امر تناسله اقتدارى قدر سعى مراد ايلسون. مادامكه نفوس موجودهٔ ذكور واناث همانكه يكديگره مقابل ومساوى خلق اولنمشدر. آرتق

س — انسانك حيوانات سائره‌دن بوجهتله دخى تميزى واردر . شويلكه جماع ووقاعلرى اويله برزمانه مخصوص اولميوب على الدوام تمتع ايتمك استطاعتنده درلر . كرك رجال وكرك نسوان هرزمان وموسمده بولدقلرنه تلذذه بالطبع صالحدرلر . ايمدى قادينلرك ده هرزمان تسكين آتش اشتهايه صلاحيتلرى طبيعيدر ؟

ج — جنس بشرك هرزمان تناسله استعدادى ، اوّلا تزايدى بغايت مطلوب اولديغندن وثانياً تعيشى حيوانات سائره‌دن صرف اعانهٔ طبيعته محتاج اولميوب تدبير ايله هرموسمك ، يعنى مزاج اطفاله لازم اولان درجهٔ اعتدالك استحصالنه مقتدر بولنديغندندر . بوقسمه حمالله طبيعتدن حقيقةً تقاضا منقطع اولمشكن مجرّد ذوق سابقى تصوّرله حاصل اولان اشتهاى جعلى يه خدمت ايچون مايهٔ شريف انسانى يى ، يعنى نطفه‌يى اضاعه‌يه آلت اولمق ايچون دكلدر .

س — بوصورتده برمرئهٔ حامل ايله مجامعه‌ده غير جائز اولمق لازمكلور ؟

فائده گوسترمدکجه والحاصل هیئت اجتماعیه‌نك رای ورضاسنی آلمدقجه قلع وافنا وَترلاسنی مرعا وَمرعایی ترلا ایده‌مز. وَکذا اولاد وعیالنك تربیت وَاصلاح احوالی خصوصنده قانون طبیعیدن ماعدا قواعد موضوعهٔ ملیه‌یه اتباعه مجبور اولور. زیرا بونلرك هربرندن هیئت اجتماعیه‌یه عائد فائده واردرکه آنلرك اضاعه‌سی شرعاً وَعقلاً مسئولیتی داعیدر. بوصورتده برآدم گرك طبیعی وَگرك اکتسابی هرنه بضاعه‌یه مالك ایسه آندن هیئت اجتماعیه‌یه عائد فائده‌یی غیب ایتمیه‌رك تمتّع ایده‌بیلوب یوقسه سرمایهٔ ثروت عمومیه‌یی کندی هوای نفسانیسی ضمننده اسراف وافنایه مأذون اوله‌ماز. ایمدی محصولاتك اعزوانفعی اولان جنس انسانك تکثیرینه وَآنی ومایه‌سنی اضاعه‌یولنده بولنان افرادك منع وتحذیرینه چالشمق حسب الولایه حکومتك اقدم وظایفندن اولماسیله بالاده بسط وبیان اولنان فسادات وَسوء استعمالاتك هربرینی قویاً وَقطعیاً منعه کافی اصول ووسایطله اورته‌دن قالدیرلمق واجبه‌در.

افكار اشتها اولنمسى محافظهٔ افراد واخلاقه دائر قوانين موجوده ومقتضيه‌نك وضع واجراسنه چندان قوّت واهميت ويرلمديگندندر . حال بوكه بر هيئت اجتماعيه اجزاسندن بولنان بر فرد جميع توابعيله اول هيئتك سرمايهٔ ثروت وسعادتندن معدود اولمق جهتيله مال ومالك وَاولاد وعيالنك ربقهٔ تصرفنك كندويه اختصاصى مطلق دگلدر . وَبلكه يالكزلق عالمى گبى نفسنه بيله تصرّفى على الاطلاق اولهماز . برآدم سالك مالكنه منسلك خانه وَباغچه وَترلاسنى اجزاسندن بولندينى هيئت اجتماعيه‌نك فائدهٔ عموميه‌سى قاعده‌سنه تطبيقاً تصرّف ايدر . چونكه حقوق عامّه‌يه رعايتله حقوق خاصّه حاصل وَعكسى حالنده حقوق وامنيت اساسيله محو ومضمحل اولور. شويله كه : برآدم خانه‌سى محله‌نك وضعنه وَ نظافت وطهارتنه والحاصل جيرانك صحت وسلامت ومنفعتنه الويره‌جك صورتده انشا ايده‌بيلوب يوقسه يالكزلق عالمى گبى يالكز كندو مراد ومنفعتنجه تأسيس وبنا وَيتشمش بر باغچه وَيا اورمانى ضمنندن دها اعظم بر

نجه ظالم وبی انصاف واردرکه زوجه وَیاخود جاریه‌لرینك آب وتاب وطراوتنه خلل کلمامك ایچون گونا گون اسباب ووسایطله حملی منع ایده‌رك کیف ما اتفق واقع اولور ایسه اسقاط واضاعه ضمننده بیچاره آنالری اجبار ایدرك بعضا ایکی باشلو قتل نفسه باعث اولدقلری حالده بنه سیمالرنده اثر تأثر گورلمز. واویلا! وَبر نجه صورتپرستانده طغیان طبیعتی تغییر حقیقت مرتبه‌سنه قدر گتوروب محبت غلمانی موانست نسوانه ترجیحاً اختیار وَبو وادیده نظماً وَنثراً نجه مغالطهٔ غلیظه ایرادیله وایه‌دار نظر واستدلال اولمیان برطاقم قلوب ضعیفه اصحابنی کندولره پیرو ضلال ایتمکده‌درلر. عقل سلیم وَطبع مستقیم اصحابنه گوره بونك هجنتی بین وَطبعاً وَعقلاً حرمتنی استدلال هیّن اولدیغندن آ کا دائر مقدّمات رد وابطال سردینه حاجت یوقدر. فقط اعادهٔ ذکرینه تنّزل اولندیغی افادات آتیه‌یی تفهیم ایچوندر. شویله‌که: اصحاب نظر عندلرنده معلوم ومسلمدرکه گرك اسقاط جنین بلیه‌سی وَگرك بویله وادیٔ غیر عادیده اجالهٔ

دخی بوز عمله اجالهٔ افکار ایتمکده درلر . حال بوکه بونك ایکیسی دخی دائرهٔ حقیقت وحقانیتك خارجنده اولمسیله قبول وترویجی بجا دگلدر . مثلا رجلیتده علاقه‌سی اولمیان اصحاب ثروت ویسارك نکاح وشرا ایله تزوّج وتسرّی ایلدکلری وکندولری عاقر وعاطل بولنان خواتین دخی زوجلرینك تولید وتناسله مستعد جاریه‌لری وار ایکن ملاقاتدن ممانعت بولنده گزندکلری همان عمومی برحال دنیله‌جك قدر کثیر الامثالدر . بوایسه مایهٔ انسانیی اضاعه وَاحکام طبیعتی فاحش صورتله سوء استعمال ایکن هیچ برعاقل منصف بونلره دائر ایراد مقال ایلز . تناکحدن مراد تناسلدر آرتق بررجل دائرهٔ اقتداری مساعد اولور ایسه هردفعهٔ وقاعی حمل وتولیده مستعد برمرئهٔ غیر منکوحه ایله اجرا ایدرسه حقیله ایفای وظیفه ایدرك مصیب ومثاب اولور . وَکذا وظیفهٔ تناسلی تعطیلدن بشقه برشیئه مقتدر اوله‌میان رجال النده اسیر بولنان احرارك دخی نفسنی تخلیص واهلنه تزویجه اقتداری طبعاً تسلیم اولنور .

اطفا اولنه‌ماز ایسه وجودجه بعض علل وامراض ایراثنه باعث اولمق احتمالی وار ایسه‌ده بعدالحمل احتیاجات جعلیه درجه‌سنده بیله قالماز . گوزمز . میسکه حیوانات علی العموم وقت تناسلده ارکلرینی قبول ایدوب وَ منع کالی ایله منع اولنسه‌لر هلاك اولورلر ایکن حامل اولدقلری گبی بالآخره ارکلکدن فرار ایدرلر، زیرا ذی تصوّر اولمیان حیواناته گوره اشتهاسز وقاع ازادر . وَ بعدالحمل اشتهای صادق طبعاً محالدر .

استطراد

معلوم اوله‌که بومسئله‌ده ایراد اولنان ادلهٔ واعتراضاتك نظر تدقیق ایله منشائی تحرّی اولنور ایسه آکلاشیلورکه هرکس ایجاب واساس نکاح ووقاعی دفع تقاضای شهوانیه‌دن عبارت گوردیگندندر . زیرا عموماً رجال کثرت زوجاتی تجدّد وتلذّذ ضمننده وَنسوان زوجلرینی کندولره تخصیصی ینه داعیهٔ شهوانیه‌دن عبارت اولان قسقانمق یولنده استرلر . وَحتی زوجین نیننده مساوات آرایان بعض کیمسه‌لر

کذلك انسانلره دائر برقانون عمومیه پیش نظر اعتباره آلنماملیدر . وَبوراسی قضایای مسلمه‌دندرکه هیچ برشرع وقانونده جهل عذر اوله‌ماز . ایمدی تربیت اطفال ایچون مکتبلر تکثیر وَدرسلر توسیع اولنسون یوقسه والده تربیتنه قالان اطفالك وای حالنه ! ثانیاً وجود انسانی اصل وَمقصود بالذاة اولوب مدنیت وبدویت وَترقی وتنزل آکا مترتب فرع وصفات قبیلندندر . ایمدی برصفتده نقصانیت ملاحظه‌سیله ذاتدن صرف نظر ایلك اصلی فرعه فدا ایتمك دگلمیدر؟ اشته بین‌البطلان برنتیجه دها.

س — هایدی ارخای عنان قبیلندن اوله‌رق بوقضایانی مسلم طوتهلم . بوصورتده بررجل کندو زوجه‌سنك دفع ارزو واحتیاجنه کافی اوله‌بیلور ایسه دیگرنیده آلسون وَالا بریله قالسون ؟

ج — معلوم اوله‌که طبعاً احتیاج دنیلان ارزوی مطلق دگلدر. بلکه تناسله وسیله اولان اشتهای مبرمدرکه‌حملك وقوعیله‌برابر درجهٔ تقاضادن ساقط‌اولور. یعنی حامل اولنجیه قدر برمرتبه‌ده اولان آتش اشتها

ایله‌لری طـ ـی الحصولدر . فامّا بعض ناقصه، انسا ـ نیت وَ وظـایف انسـانیتی ملاحظه ایده‌میـه‌جك درجه‌ده اغـراض شهوانیه‌یه مغلوب بولنـور ایسـه بونك حال وشـانی احکام طبیعیه‌دن عد اولنـوب مقام دلیلده سرد اولنمق لایق دگلدر. بلکه بومقوله لره هرنه یولدن مناسب ومؤثر گوریلورایسه وظیفه‌لری اوزرینـه اخطار واجبار لازمدر . اگر انسانلرك افعالی میزان عقل وحکمته عرض اولنمیه‌رق مجرّد نفسلرینك میل وانجذابیله مشروع وَیاخود معذور طوتلمق لازم گلسـه دنیاده جنـایت اسمی بی مسما قالور . ثانیاً اولاده توارث ایده‌جك حقد وحسد قضیه‌سی دخی آنف البیان مقدّمهٔ مجروحه‌نك تحققی حالنده توهّم اولنه‌رق بوایسـه حسن تعلیم وتربیه عندنده ممتنع الحصولدر. زیرا حقوق انسانیه‌دن دها اخص اولان حقوق اخوّتی درك و ازعان ایده‌میه‌ـ جك درجه‌ده علم وتربیتدن عاری براقلان برولددن هیچ بر وظیفـه‌نك ایفاسی امید اولنـه‌ماز . آرتق اومقوله‌لر حیوان عدادندن معدود اولوب حاللری

ومعموریتی تأسس ایده‌میه‌رك نهایة الامر کوچیه حالی تحقق ایتمك وَ بین الاولاد والده‌لرینك منافسه‌سی اثری اوله‌رق بجای ائتلاف وجوه اختلاف ظهور ایدرك بوده بشقه‌جه اوخاندانك برکشته وپریشان اولمسنه سبب اولمق خصوصلریدر. بوکا نه دیرسین؟

ج — بو مقدمهٔ فاسده قبول اولنور ایسه آرتق آکا برچوق نتایج فاسده ترتب ایدر. اوّلا، تشکیل بیت ایچون لازم اولان محبت دکل بلکه حقوق طبیعیهٔ زوجیه‌یه رعایت ومطاوعتدر. زیرا اویله عاشق ومعشوقه درجه‌سنده یکدیکره مائل ومستهام اولان زوجین دائما حقوق ووظایفی یکدیکرینك آرزوسنه فدا ایتمکه مجبور اوله‌جقلرندن آنلردن معاملات ناز ونیازدن بشقه دنیا وآخرته نافع هیچ بر عمل امید اولنه‌ماز. حتی مبادیٔ حال زوجیت اکثریا بویله اولور، وَ بعداللتیا واللتی عقل، بخار شهوتدن قورتیلوب حال اعتداله کلدکدنصکره تدبیر امور بیتیه‌یه مباشرت اولنور. اشته بورعایت ومطاوعتده طرفین کندو وظایفنی لایقیله تصوّر

فقط ابتدای مقاوله‌ده استمرار مراد اولنمديغی تصريح قلنور ايسه بعد قضاء وطر طرفين سربست قالورلر . شوقدر واركه تشويش نسب محظوريتك دفعی ضمننده مرئه عـدت بكلمگه وَرجل دخی ولد ظهـور ايتمز ايسه يالكز عدت مدتنده وَظهور ايدر ايسه بر قاعده انفاقيه ضامن قالمق طبيعيدر . خلاصهٔ كلام بوراسی طرفينك مقاوله‌سـنه تابع بر معنادر . اگر مقاوله‌ده لاجل التعاون بر بيت تشـكيلی ايچون استمرار مراد اولنمش، يعنی على الاطلاق قبول زوجيت قلنمش ايسه آرتق ادراك علت وَبردرجه‌يه قدر ضروری غيبوبت موجب مفارقت اوله‌ماز .

س — بوصورتده نكاحك عقد وحلی طرفينك اراده واختياريله منوط اولمق لازم گلور ؟

ج — واقعا نكاحك عقدی طرفينك ايجـاب وقبولندن عبارت ايسه‌ده حلی عقدك شرائطنه تابعدر.

س — تعدّد زوجاتك بر محظوری دخی(فامليا) تشكيلنده اس الاساس اولان محبت زوجينك بالطبع عدم حصولندن ناشی اول خاندانك اسباب رفاهيت

برمرئه ايكى رجله قارشو وظيفهٔ توليد وتناسله بالطبع مقتدر دگلدر، آرتق آنك ايچون زوجينك جمعى جائز اولهماز .

وَبرده آنفا بيان اولنديغى وجهله حقوقدن هربرى بر وظيفهيه وَوظايفدن هربرى برحقه مقابلدر . ايمدى زوجله زوجه آراسنده بالمقابله حقوق ووظايف واردر . زوجك زوجهيه قارشو وظيفهسى انفاق وَاكسا وَوظيفهٔ تناسلنى عدم تعطيلدر . وَبو وظايفه مقابل حقوقى ، وظايف مشروحهسنده حكم طبيعى موجبنجه تفريقى ايجاب ايدهجك قصورى اولمدقجه مرئهيى تحت مقاولهسنده طوتمه بيلمك وَامور داخليهٔ بيتيهسنه نظارت ايتدرمك وَادراك عالل وامراض حالنده معاونتنه مظهر اولمقدر. وَزوجهنك وظيفهسى زوجنك حقوقى وَحقوقى زوجينك وظيفهسيدر. والحاصل زوجله زوجه عينيله مستأجر واجير گيبدرلر. ايمدى شرايط مبسوطهيى متضمن برمقاولهنك فسخنه ينه شرايط مذكورهنك فقدانندن غيرى برشئ سبب مشروع اولهماز .

اصول وضع قوانینـدن اولوب بوده قانون طبیعیدن آلنمش برمعنـادر . بوصورتده حقـوقك تعینی دائرهٔ وظـایف نسبتنجه‌در . مادامکه امر تناسلده رجالك وظیفـه‌سی وسعی قدر اکمك وَ نسوانك وظیفـه‌سی حوصلهٔ استعدادی قدر بتورمك اولدیغی بدیهیدر . وَ بو ایکی وظیفه آراسنده حقیقةً بون بعید واردر . آرتق مساوات صحبتنه محل یوقدر .

س — بوایکی وظیفه آراسنده تفاوت نه‌وجهله‌در؟

ج — برمرئهٔ حامل طقوز اون آی حمامله وَبر . چوق‌زمان نفاسله مشغول ومعطل طورمق طبیعیدر . رجالده حال بویله اولمیوب اکثریا بلوغـدن انحطاطه دگین همانکه هروقت ایفای وظیفه‌یه مستعددر .

س — بوصورتده زوجی طول مدت خسـته وغائب بولنان برقادین وظیفهٔ تناسلی تعطیل ایتمامك ایچـون ولدك نسبی مخفی قالمیـه‌جق صورتله دیگر برکمسنه ایله موقتاً تزوج ایتمکده جائز اولمیدر ؟

ج — زوج غائب ایسه گلمك وَخسته ایسـه کسب عافیت ایتمك احتمالی بوکاماانعدر . زیرا مادامکه

براستحقاق شرطی اورطه‌یه قونلدی. اگر بویله اولمیوب ده هرشیده اشتراك اوانمش اولسه ایدی سعی واجتهاد اساسیله باطل اولوب عالم بوهیئته گلهمزدی .

انواع استحقاق اوچدر بری طبیعیدر احیای اموات و (پره‌میرا وکوپاسیون) گبی، ایکنجیسی نقل استحقاقدر بیع وفراغ وَهبه گبی، اوچنجیسی استحقاق ارثیدرکه برصاحب استحقاق اوّلك جزؤ وَیا قریبی بولنمقدر؛ عصبه وَذوی الارحام گبی . ایمدی استحقاقات ارثیه‌نك طوغریجه اصحابنه وصولی یالکز صحت ومضبوطیت نسبله ممکن اولوب وَ الازیدك اموال واملاکی عمروك اولادینه کذا وَکذا کتمك گبی بیك درلو حقسزلقلر واقع اولمق مقرردر . بوصورتده قادنلرجه تعدّد ازواجه مساعدهٔ طبیعیه اولمدیغی تبین ایدر .

س — مادامکه برطرف ایچون بالطبع تعدد ازواجه جواز یوقدر. آرتق مقتضای حقوق انسانیه مساوات دگلمیدر ؟

ج — حقوقك هربری بروظیفه‌یه مقابل اولمق

عامّه‌يى تأمين ايليه‌رك احوال آدم واشكال عالمى شو گورديگمز حاله وَبلكه الى غيرالنهايه برزروهٔ اعلاى كماله ايصالدر. مثلا، دنياده يالكز برآدم تصوّر اولنسه بو وظيفهٔ ترتيب واكمال آ كا عائد اوله جغنـدن دنيا جميع مشتملاتيله آنك دست تصرّف واستقلالنه تسليم اولنمق وَايكى اولسه‌لر ايكى‌يه وَاوچ اولسه‌لر اوچه وَكذا وَكذا تقسيم قلنمق قانون طبيعى مقتضياتندندر. فقط هيئت اجتماعيـه تزايد ايلديگندن ملل وامم آراسـنه انقطاع دوشديگى گبى برملتك بيله كلّ يوم وفيات وتولداتنه نظراً بهر دقيقه حصهٔ جديده افراز واحراز اولنمق لازم گله‌جگى جهتـله هيچ بر وقت محلولات بيلنمك وَبيلنسه‌ده تقسيمدن فراغله تصرفه ال اورلمق ممكن اوله‌مازدى . وَبرده عـلم وعمله مسـاوات اولمديغنـدن قابل وناقابله حصهٔ متساويه اعطـاسى مدنيتـك عدم ترقيسنه وَبلكه كلياً خرابنـه باعث اولوردى. بناءً على ذالك عالمدن حصه‌دار تمتع اولمقلق امتيازينى يالكز آدم بولنمقلقله احرازه جواز ويرليوب

ج — بونده نظر ايكيدر: مثلا نفسنى بر رجله تمكين وتزويج ايليان بر مرئهٔ بالغه زوجنك حقوقى تحتنده اولديغندن آكا غير طرفدن رضالى رضاسز تعرض حرامدر. وَبر مرئهٔ ايله تزوّج ايدن رجل بالغ آنك انفاق واكساسيله وظيفهٔ تناسلنك عدم تعطيلنه مجبور بولنديغندن خلافى ممنوعدر.

س — مادامكه مقصد يالكز تناسلدر، بوحالده موجب حرمت قالميوب اشتراك زوجات جائز اولمق لازم گلور.

ج — بومسئلهيه جواب ايچون بحثى بر آرالق جهت اخرايه دوندرمك لازم گلدى. معلوم اوله كه جناب حق انسانه هرحالده بدرقهٔ حقيقت وحقانيت اولمق اوزره كندو حكمتندن برشعله اولهرق عقل وتميز احسان ايلديگندن كرّهٔ ارضك تصرفى مطلقا آكا عائددر. وَبو تصرّف ديديگمز اشيايى ماوضع لهنه وضع وترتيب وَمحصولات طبيعيهيى واسطهٔ عقلله اكمال وتزييد وَالتزام عدل وحقانيتله حقوق

جبراً ویرمکده اولدیغندن تحرّی ومراجعت لازم دگلسه‌ده بقای نوعیده حال بویله دگلدر .

ج — عینیله بویله‌در .

س — واقعا اسباب تناسله توسّل ایچون طبیعتده یالکز براشتها وار ایسه‌ده صورت وکیفیتنی تصریح وتعیین ایچون برعلامت یوقدر .

ج — تناسله خدمت وظیفه‌سی طانندقدنصکره بشقه علامت تحریسنه لزوم وارمیدر؟ آرتق امکان مساعد اولدیغی قدر ایفای وظیفه ایتملی وَامتناع طبیعی ظهورایتدکجه بلا تعدّی طریق تکثیر تناسله کتملیدر .

س — امتناع طبیعی ندر ؟

ج — حالاً وَمالاً وَموقعاً ایفای وظیفه‌یه‌مقتدر اوله‌مامقدر . عنّین ومجنون وَمفلس ومحبوس گبی .

س — تعدّی ندن عبارتدر ؟

ج — غیرك حقوقنی اضاعه‌در .

س — بو بابده غیرك حقوقی نه مقوله شیلردر؟

مقصد

س — انسانك اقدم وظایفی بقای شخصی ونوعیسنه خدمتدر دیورسك بو صورتده تزکیهٔ نفسی ایچون اختیار تجرد وعزلت ایلیان مردان باهر العرفانه نه درسك خطاده میدرلر ؟

ج — بی شك و بالوجوه .

س — عجایب، نه صورتله ؟

ج — خالقك مرادی ترك وتعطیل اوله ایدی کمسه یی جهانه گتورمزدی .

س — آنلر ترك و تعطیل اصحابندنمیدرلر ؟

ج — وظیفهٔ تناسل وتناصرك تارکی وَاصل طریق تهذیب اخلاقی گورمیوب بویولده گریوهٔ خواب وخیال سالکیدرلر .

س — اصل طریق تهذیب اخلاق ندر ؟

ج — فتوایی طبیعتدن آلهرق هرحالده وجدان صحیح اوزره عمل وحرکت ایلمکدر .

س — بقای شخصی یه خدمت فتواسنی طبیعت

خواتین افرنجیه‌دن برینك (مادام استایل) [۱] برمجلس رسمیده مشار الیهه خطابا « ایا قادینلردن نه صفتلرله موصوفه بولنان نزد شاهانه‌کزده مقبولدر ؟ » سؤالنه « خانم ولود اولان » جواب مفید ومختصریله اجابت وَقادینلرك وظیفهٔ مخصوصه‌سنی اشارت ایلمشدر .

اوروپا قادینلرینه بو حقیقتی بلاتمخ سویلمك ناپولیون اولمقلغه مخصوصدر هیهات !

معلوم اوله که احکام طبیعتی کشف ایچون ینه طبیعته مراجعتدن غیری طریق سدید اولمدیغندن بو رساله‌ده مقصد اصلی مسئلهٔ مذکوره‌یی قانون طبیعته مراجعتله حل ایتمك اولوب بو بابده برمنوال مشروح برچوق تزییف واعتراضه تصادف وتصادم اولنمق امر مقرر ایسه‌ده بنده (حقیقت خانمك) عشق وسوداسیله بوداعیهٔ پرداهیه‌یه گرشمگه جسارت وَمکالمات آتیه ایله اثبات مرامه مبادرت ایلدم .

---

[۱] فرانسه مالیه ناظری اسو یجره‌لی مشهور نکدرك کریمه‌سی برمنشیهٔ مشهوره‌در .

دامنگير عزيمتلرى اولمديغى حال ومحلده بدرقهٔ علم وعرفانه تبعيتله طريق مألوف معتقداتى ترك ايدرلر وَهركس كندو مذهبنك امامى اولوب بالطبع تقليد وتعصبه محل قالمديغندن دهرى اولميانلر بيله توحيد باريدن ماعدا محالمرده ايشك چيقارينه گيدرلر. اوروپالولرك هيئت اجتماعيه‌لرنده نسوانك حائز اولدقلرى مقام ناز ونفوذ آنلره دائر خصوصاتده افكار رجالى تغيير وَهيچ اولماز ايسه سوز صاحبلرينه التزام سكوت ايتديره‌جك درجه‌ده تأثير ايلكده‌در. مقام محبوبيته ناملايم بر قولك قائلى مجالس ومحافلده بوسلاطين ستم آيين اقليم جمال طرفلرندن مظهر حقد وحقارت اوله گلدكارى گبى هركس محبوبه‌لرينك جلب قلبنه بالطبع جالشمغه مجبور اولديغندن آرتق بويولده ماحاصل بضاعه‌سن بذل وايثاره وسيله جوى اولان گروه عشاق ذوى‌الاشواقك هجوم وهيجانيله مبتلاى انواع شماتت اولمق مقرردر.

مشهور برنجى ناپوليونك طائفهٔ نسوانه تمايلى حد اعتداله بولنديغى بيله استغراب اولنه‌رق، حتى مشاهير

عد اولنان هیئت اجتماعیهٔ افلاطونیه‌ده بومسئله مهما امکن قاعدهٔ طبیعة توفیقاً موقع بحثه قونلمش وَاوروپا فیلسوفلرندن بعضیلری دخی اقوام شرقیه‌نك مذهب ومشربلرنجه تجویز تعدد نکاح ایلدکلرینی رجالده قوت وَنسوانده کثرت ملاحظه‌سیله تأویله‌قدر جسارت ایلمش ایسه‌لرده اکثریسی حسب‌العاده خواقین قلوب اولان خواتین صنم سیمالره قربان ایچون حقیقتی قربان ایلمکده اولدقلری گی تقلیده مائل وَتحقیقده متساهل برنیجه ذوات مستجدة الخصائل دخی (اوروپا افکاریدر) دیو بو مسئله‌ده ترجیح بلا مرجح قبیلندن اوله‌رق وحدت نکاحك رجحانه قائل اولمقده‌درلر. اوروپا اهالیسی حال حاضر ترقی وتربیتی برآینی قبولدن اوّل قزانمش اولسه‌لر ایدی بی شبهه خرستیان اولمیوب ارکان واحکامی قواعد عقلیه‌یه دها اقرب وامس برمذهب اختیار ایدرلر ایدی. علمای افرنجك دین طبیعیدن ماعدا هیچ برمذهبی قبول وتقلیده تنزل ایلمدکلری بومدّعایه دلیل قویدر.

گورمز میسکه فوائد وعوائق مادّیه ومعنویه

زیرا مناسبات عدیده ایله الآن یکدیگره متناسب ومربوط وبلکه خالط ومخلوط بولنان اوروپا وآسیای صغرا وسواحل آفریقا اهالیسی مخالفت ادیان ملا- بسه‌سیله قواعد عقایه‌یی دخی یکدیگری تخطئه یولنده تغییر واستعمال وحتی برنیجه مسائل اعتقادیه‌یی چکوب چکشدیره‌رك هرکس زعمنجه گویا حکمته توفیقله طرف دیگری تزییفه اعتنا ایتمکده‌درلر . مسائل مذکوره‌دن بریسی پولیغامی (کثرت نکاح) ومونوغامی (وحدت نکاح) قضیه‌سی اولوب بو بابده قالاً وقلماً رسیدهٔ گوش تحقیقمز اولان مباحثات ومناظرات اون اوچنجی واون دردنجی عصرك زعم وظنونه ملحق برطاقم سفسطهٔ ناحق قبیلندن اولمسیله وبو درلو عادات واعتقاداتك تدقیقی قبول واتخاذندن صکره بولندیغنه باقیلور ایسه جمله‌سی تعلیل بعدالوقوع قبیلندن بولنمسیله تامیله شیمهٔ انصاف واعتداله موافق برقول واثق گوریله‌مدی . یالکز خلقتده‌کی عدم مساوات جهتیله هیئت اجتماعیهٔ انسانیه‌ده فعله گتو- رلمك محال گورندیگندن طولایی مال خولیا قبیلندن

اولان ذرّياتی وطن اولادی تسميه ايدرلر ايدی .
وَعصرمزده معروف اولان تعدد زوجات مثللو بعض
ماتدده تعدد زوج جائز ايدی . اشبو انواعك
هربريسی گاه طبيعت ساده‌لگيله وَگاه مقدّمات
علميه سرديله وَگاه صرف اعتقاد اوزرينه اتخاذاولنمش
اولديغی تتبع اخبار اسلاف ايدنلره معلومدر . عقول
وامزجه‌نك تفاوت واختلافی هرکسك قواعدعقليه
ايله برحقيقته وصولنه مانع اولديغنه وَزوالی انسانلر
علی الاکثر مغلوب اغراض وعادات اوله گلدكلرينه
بويله ادله‌سی طبيعتده موجود عمل واعتقاددده بيله
كلهٔ واحده اوزرينه جمع اوله‌مدقلری دليل جليدر.
بزبوعاداتك اوائلنی نقصان مقدّمات علميه وَاواسطنی
مقتضای تعصبات دينيه ديه‌رك، والحاصل حكم زمان
ايله تأويل ايليه‌رك اصحابنی معذور وَبو جهتلرجه
گندومزی وارستهٔ قيد قصور عد ايتمكده ايسه كده
بزدن صكره احوال وافعالمزه امعان نظر ايدنلر عندنده
هنوز جملهٔ سابقه‌دن تميز ايده‌مديگمز تبين ايدر .

شور و شغبله اسباب بقای نوعی یه دخی توسله مجبور ایتمکده‌در. خالقك مقصدی حوصلهٔ امکان مساعد اولدیغی قدر انواع مخلوقاتك تزایدی اولدیغی بو وا. سطهٔ اجبارك قوت وعمومیتندن آکلاشیلور. امدی طبیعتك بوتنبیهنه قارشو هرقنغی مذهب، خلقی تجرّده دعوت ایدر ایسه عدم اصابتی مرتبهٔ وضوحده قالور. بوراسی جای نظر دگلدر. اصل موقع بحث وجدل مدنیتله تعیش ایتمك شاننده اولان جنس بشرك اسباب تناسله صورت توسلنده اولوب اوده تاریخلرك یتشه بیلدکاری زماندن عصریمزه دگین اقطار عالمده اوضاع عدیده‌ایله اجرا اولنه گلمشدر. شویله که ناسك قسم اعظمی اکثر اوقاتده نکاح معروفله تزوّج ایتمکده ایدیسه‌لرده برخیلی اقوامده بوکیفیتی طرفینجه برنوع مجوریت آلتنده طوتمیوب بلکه ذکور ونسوان میلان طبیعیلرینه بالتبعیه یکدیگریله استدکاری قدر آمیزش ایدرك بعد قضاء وطر هرکس حال وسبیلنه گیدر وعمومی حاصل

مقدمه

بوعالمده انسان ایچون فرض وتقدیر اولنان وظایفك اك اهم واقدمی بقای شخصیسنه وایکنجی درجه‌ده بقای نوعیسنه خدمتدر، زیرا بو ایکی وظیفه‌نك ایفاسی قید شهوتله جبر طبیعی تحتنده‌در. مثلا جناب نسقساز کائنات طبایع حیواناته آتش اشتهایی مسلط ایتمیوبده علت جوع وعطشك دوا. سنی علل سائره گبی تجربه وتحریه وَاسباب تناسل مطلقا تدبیر وتصوره محتاج اوله ایدی مخلوقاتده بقا ممکن اوله‌ماز ایدی، چونکه حیوانات عموماً وَانسانلر بعض احوالده بواحتیاجی بیلوب وَمقابلنی بوله‌میه‌رق تلف ومضمحل اولمق مقرر ایدی. اشتها دیدیگمز تمایل طبیعی هرجنسه کندو غداسنی بولدیره‌رق بقای شخصی یه مجبوراً خدمت ایتدیردیگی گبی کمال

وهر بريمز خط استقامتى بولندیغمز نقطه‌دن دائرهٔ تقربه طوغرى چكوب نقطهٔ اجتماعى مركز اتخاذ ايليه‌رك وبو تقريبله جوهر پاكيزهٔ انسانيتى اعراض اغراضدن تطهير ايدرك تعاون وتناصرله مقصد اقصاى تماميته گيده‌لم . اشته بونيت خالصه ايله بوعاجز قليل البضاعه دسترن يراعه اوله‌رق اوّل باوّل امر تناسله كيفيت توسلده‌كى وجوه شتّانك احسنى ترجيح يولنده مسموع ومشهودم اولان حال وقالى محكمهٔ وجدانمده بالتدقيق ويرديگم فذلكه‌يى عرضهٔ نظر اولى الالباب ايلدم. درك وازعان وعرض وبيانده‌كى نقصانمك تصحيح واكمالنه بذل نقديهٔ احسان بيورلمسنى وجرح وابطال طريقنه گيديلور انسه سمند سود مند خامه ايله بوساحهٔ بيضاى بيانه چيقلمسنى نياز ايلرم والله المستعان .

فى شهر رمضان ١٢٨٦ ادهم پرتو

مشترك اولديغى وَعموم ابنای آدم ابنای وطن حكمنده بولنوب سعادت وسقامتمز اتحاد و اختلافمزله وجوده گلديگى لايقيله بيلنه‌رك من بعد توحيدافكار ايله عمومه خدمت اولنمق لازم گلدى .

جهت جامعهٔ جنسيت جميع ملل بيننده بالطبع مستلزم انوست ايكن گاه اديان وعادات وگاه اغراض سادات ايله دنيانك هر گوشه‌سنه برر درلو تخم معادات سرپيله‌رك آنلرك ثمره‌سيله دماغ انصاف واعتدال حاليا افساد واخلال اولنمقده‌در .

بدويتله تعيش افراد انسانيه‌يى انفراد وانقطاعه وَمدنيتله تمكن اتحاد واجتماعه داعى اولوب عالمك حصول ترقى وكمالى ايسه تلاحق افكار وآثار ايله وَتدنى وزوالى تشتت آراء واعتقادات ايله حيز حصوله گلديگى ملل وامك هيئت حاضره‌سندن آگلاشيلور.

اى عقلاى دوران! گلك سزكله بو بين البطلان طريق تعصب وتشتتى تركله تحرىٔ حق وحقيقت واديسنده بى غرضانه اجالهٔ افكار وَتصحيح اعتقاد عوام ايچون بذل بضاعهٔ اقتدار ايليه‌لم .

دیباجه

بسم الله الرّحمن الرّحیم

ای مغلوب عادت وَمجذوب شهرت اولان ابنای آدم ! تابکی صحایف نظر واستدلالمزی رنك غرضله تلویثه وَنیجه‌یه‌دك قبایح اغراض وعاداتمزی نظر واستدلالایله تغییر وتزیینه چالیشه‌لم! اون طقوزنجی عصر وسایط عدیدهٔ اتصالات ایله عادات وافکاری یکدیگره تقریب وَبو تقریبله افکارك برلشمسنه مقدمهٔ موفقیت ترتیب ایلدی . شمدی‌یه قدر جلائل همت وَمقاصد خدمتمز وطن وملت دیدیکمز برجزوئه مخصوص ایدی . الآن سوق طبیعتله عالمك وطن

کتابخانهٔ ابو الضیا

اطلاق الافکار فی عقد الابکار

مشاهیر معاصرین ادبادن

ادهم پرتو پاشا مرحومك

اثر مرکزیده سیدر

تمثیل ثانی

معارف عمومیه نظارت جلیله سنك رخصتیله

قسطنطینیه

۱۳۰۴

مطبعهٔ ابو الضیا

« حرکت، سحاب مضینك قطبلرینی باصدیروب خط
« استوا طرفلرینی یایمشدر .

« بو آرالق بوخط استوا طرفلرنده بر طاقم
« منطقات بخاریه حاصل اولدیکه بونلر مرکزدن
« مختلف مسافه ده ایدی . بو منطقاتدن ده آیری
« آیری نوات حاصل اولدی . وَ بو نواتك جمله سی
« دخی شمدی گونشك اطرافنده دائر وسائر اولان
« کواکب وسیّارات سائره شکلنه گیردی . بیکی
« اولانلرك دخی اطرافنده عینی قاعده جاری
« اولمشدر . »

ایشته بو زبده تشکل جهانك الك گوزل بر تعریفیدر .

تم

مطبعهٔ ابو الضیا

اقسامه تقسیم ایتمکده مقصدمز صکرردن بو بابده برزبده یاپیلوب جهانك تأسسی حقنده بر فکر و مطالعه یه مالك اولمیان اخوانمزه بو فکر اهمی قولایجه آکلاتمق ایچون ایدی . بو حالده تشکل جهانی (لاپلاس) ك رأینه کوره بر دها وَاجمالاً ذکر ایده‌لم :

« (لاپلاس) ك تشکل جهان حقنده‌کی فکری
« سماده (قوزمیك) دنیلن برماده‌نك تکاثفی در .

« فرض ایده‌لم که جهان خاق اولمه‌دن اوّل
« سماده برسحاب مضی بولنسون وَ بونك حرکت
« دورانیه‌سی غایت بطی اولسون . اشبو حرکت
« دورانیه سببیله سحاب مذکورك وسطنده وَدها
« ایوسی مرکزنده برنقطه حاصل اولورکه آکا
« (نوات) یعنی (چکردك) نامی ویریلور .
« بوچکردك شمدیکی گونشدر . تکاثف دوام ایتدکجه
« بالطبع حرکت دخی تزاید ایده‌جکندن بو تزاید

برسحاب مضی‌دن تشکل ایتمشدر . بوسحاب مضی ابتدا کندی اوزرنده کمال سرعتله برحرکت دورانیه اجرا ایدردی. اخیراً بوسحابك مرکزنده برتکاثف واقع اولوب اوراده برنوات تحصل ایتدیکه اشته اوگونشك منبعیدر. صکره یوقاروده دیدیکمز وجهله کواکب وسیارات سائره حصوله گلدی .

قویروقلی ییلدزلره کلنجه، لاپلاس بونلری مسلك شمسیدن خارج فرض ایدییور . بوندن ماعدا قویروقلی ییلدزلره برگونشدن دیگر گونشه گیدن برسحاب مضی گبی نظر ایلیور . لکن لاپلاسك بوفکری شایان اعتراضدر . موسیو برییویه گوره قویروقلی ییلدزلر مسلك شمسیمزك حاصل ایلدیگی سحاب مضینك پارچه‌لری واوته‌ده بروده گزن برطاقم بخار ییغنلریدر .

شورایه قدر مطالعه ایتدیگمز معلوماتدن تشکل جهان حقنده اولدقجه اساسلی برفکر اجمالی آلنور. تشکل جهان حقنده ویریله‌جك معلوماتی

اوزرنده بولنان لكه‌لر بعضا شبه ظلمسز وَ بعضاً شبه ظللى وَبعضاده سياه قعرينى گوسترمكسزين گوزيكيور . گونش بيوك بركره اولوب فقط مشتعل وَمواد اشتعاليه ايله مملودر . گونشك نواتى بياض درجهٔ حرارته قدر مسخن اولوب سطحنده غازات طائره يانار گونشده گورينان لكه‌لر سيّار اولوب بونكله برابر تحول دخى ايتمكده‌درلر . شمسك دخى ايكى حركتى اولوب برى حركت دورانيه ديگرى حركت انتقاليه‌در. حركت دورانيّه‌سى يگرمى بش بچق گوندر .

خلقت جهان اثناسنده جاذبه‌لر آره‌سنده قالمش برطاقم مـوادّ تكونيـه دها واردركه آنلر حالا حال ذوباندەاولوب حركتلرينك سرعتلرى حسبيله‌اشتعال ايتمكده‌در . بونلر شهاب ثاقب دينلان شبه كوكبلردر.

١١

[قويروقلى يلدزلر]

هيئت شناس مشهور لاپلاسك قولنجه وَ يوقارو. دنبرى ديديگمزوجهله جهان، يعنى گونش وَسيارات،

گورینور ایسه‌ده طبیعی اوله‌رق خارجلرنده برده تبرد حاصل اولدیغندن پیکك اوزرنده اوکجه‌دن اینجه صکره‌لری گیتدکجه قالینلاشور قشرلر حاصل اولور. کرهٔ ارضده گورینان طوپراقلر دخی بویله حاصل اولمشدر.

١٠

[کونش، شبه کوکبلر]

هر نه قدر گونش بزه گوره الك پارلاق وَالك زیاده ضیادار برجرم سماوی ایسه‌ده تشکلات خصوصیه‌سی حقنده‌کی معلومات دخی اوقدر مظلم، اوقدرمغلقدر. شمدیلر جاری اولان علوم رسمیه گونشی مظلم بریووارلاق گبی نظر اعتباره آلوب یالکز اطرافنی محیط اولان هوای نسیمینك آتش ناك اولدیغنی بیان وَبوهوای نسیمی یه‌ده (فوتوسفر) اسمنی اعطا ایدییور. بونلردن ماعدا علوم حاضره فوتوسفر ایله اصل نوات شمسی بیننده بزم بلوطلره مشابه اوله‌رق برهوای وسطی اولدیغنی قبول ایدییور. گونشك

اولور ؟ اگر قارئين بو قاروندبری ديديگمز قانون تشكلی اونوتمه‌ديلر ايسه بوتحوّلی گوزلجه آگلارلر .

ايشته بو قانون سببيله تشكل ايدن حلقه‌نك ايچنده متعدّد نقاط اجتماعيه حاصل اولور . بوفعل او حلقه‌يی مختلف اقسامه آيرر . نقاط مذكوره اوزرنده حاصل اولان تكاثف آنلری مدور قيلار . وَآنلره يواش يواش برشكل شبه كری ويرير . تحصل ايدن بو پارچه‌لرك جمله‌سی اصل ييلدزك مركزی اطرافنده‌كی حركتی محافظه ايدر . لكن بونلرك حركتی اوّلجه يواش اجرا اولنورسه‌ده صكره زياده‌لشير . ايشته بو وجهله حصوله گلن نقاط اجتماعيه اوّلكی بيوك ييلدزك ياننده ديگر بر ييلدز شكلنه گيرر . نصلكه بزم كره‌نك اطرافنده آی پيك ايسه اوسحاب مضيئك ياننده‌ده بونقطه‌لر او يله‌جه پيك اولورلر .

لكن پيكلر او وقتلر فوق العاده حرارتلی وَحتی حال ذوبانده اولدقلرندن بركتلهٔ مشعشعه هيئتنده

قوّهٔ عن المرکزیه دخی تزاید ایدر . فقط خط استوا طرفلرنده بو قوّت الی المرکزیه‌یه مقابل گلدیگندن دها زیاده تزاید ایده‌جك اولورسه موازنتی اخلال ایدوب نهایت درجه‌لرده خط استوا طرفلرنده بولنان اجزاء فردیه قوّهٔ الی المرکزیه‌دن قورتولور . بوحالده شو نتیجه استحصال اولنورکه سحاب مضیی تشکیل ایدن اجزاء فردیه‌دن بر قسمی فضاده بر منطقه دها تشکیل ایدر . لکن بو تشکل ایدن منطقه اصل سحابك اطرافنده بر حلقه اولور . صکره بو عملیات طبیعیه تعاقب ایدرك برچوق حلقه‌لر تشکلنه سبب اولور . وَبو حلقه‌لر سحاب مضینك اطرافنده حرکت ایدر .

٩

[بو حلقه‌لرك بیکه تحول ایتمری]

بومادّه‌ده حاصل اولان بر حلقه‌یی نظر اعتباره آلالم . مرور اعصار ایله بوحلقه‌ده نه گبی آثار حاصل

جزؤفردلری بریرده طوتمغه، دیگری ده جزؤ فردلری اوسحاب مضیدن آییرمغه خادمدر . ایشته بو ایکی قوّت خط استواده بر استقامت متخالفه ده حرکت ایتمیوب بینلرنده بر زاویه تشکیل ایتدکلرندن قطبلرك باصیق اولمسنه سبب ویرییور .

اگر بو ایکی قوّت خط استواده بربرلرینه مخالف جهتده بولنورلرسه بونلردن چیقان قوّهٔ محصله ، خط استوایه قاریشان وَمرکزدن کچن بر استقامت حاصل ایدر . بوندن چیقان نتیجه اگر قوّهٔ عن المرکزیه غالب گلیرسه جزؤ فرد مرکزدن اوزاقلاشور . واگر قوّهٔ الی المرکزیه غالب گلیرسه جزؤ فرد مرکزه تقرّب ایدر .

بو تفصیلاتی ایوجه حفظ ایده لم .

هربر جهانك تشکلنده حکم ایدن فعل تکاثف نظر اعتباره آلدیغمز برسحاب مضیده ده دوام ایدرسه باقه لم اورادہ نه لر ظهور ایدر . سحاب مضیلرك ایلك تشکلی حالنده حرکت دورانیه تزاید ایده جکی جهتله

حاصل اولوب (قوهٔ عن‌المرکزیه) دنیلن قوت کتلهٔ مذکوره‌نك خط استوا طرفلرینی شیشیروب قطب طرفلرینی یاصسیلاتور. ایشته بزم کره‌مزده بووجهله‌در و بوحرکتك‌ده نتیجه‌سی اوله‌رق تشکل ایدن جسم برقطع ناقص دورانی اولور .

٨

[حلقه‌لرك تشکلی]

مقدماتده زحل یلدیزینك اطرافنده برده حلقه اولدیغنی گورمشیدك . بوراده‌ده بونوع حلقه‌لرك نه صورتله تشکل ایتدیگنی گوره‌جگز: بونکچون:

اولاً شونی بیلمه‌مز لازمدرکه سحاب مضیلری تشکیل ایدن اجزاء فردیه‌نك جمله‌سی ایکی قوته تابعدر . بو قوّتلرك برنجیسی قوهٔ الی‌المرکزیه درکه جزؤ فردلری مرکزه طوغری جذب ایدر دیگری قوّهٔ عن‌المرکزیه‌درکه جزؤ فردلری محور دورانی‌یه عمود براستقامته گتورمك ایچون ایچرودن طیشاری‌یه طوغری اجرای تأثیر ایلر. یعنی اوّلکیسی

٧

[سحاب مضيلك كندى اطرافلرنده دورلرى ونتيجه سى]

(اثير) ايله مالى اولان فضاده طاغنيق برسحاب مضى تشكل ايتديكى وقت بوسحابك اجزاء فرديه سى بربرلريله ايتدكارى جذب قانونى نتيجه سى اولهرق برشكل مدور اخذ ايدنجه يه قدر بريرده تجمع ايتمكه تمايل ايدر . بوفعل اوّل گويا سحاب مضينك مركز ثقلتنه برقوّهٔ يگانه اجراى تأثير ايدوب اوراده برتكاثف عمومى حصوله گتورور گبى در . لكن عالم مشهور لاپلاسك قولنه گوره برمتحرّك ومتجانس اجزاء فرديه دن مركّب اولان بركتله ده تحصل ايدن حركت تكاثفيه برمحور عمودى اطرافنده ديگر برحركت دورانيه حاصل ايدر. بوحالده برسحاب مضى ده ديگر سيّارات گبى برحركت محوريه وَبرده حركت انتقاليه ايله متحرّك بولنور .

بوحركتلرك نتيجه سنى عرض ايده لم مى ؟ بركتلهٔ سيّاله كندى اوزرنده دونرسه بوحركت اثناسنده

برصره سحاب مضيلردن وَدها ايوسى گونش وَسيارا
تدن عبارت پك چوق جهانلردن مركبدر . بوحالده
جهان نامتناهيـدر . لكن هركسـك معلوميدركه
برعدد نامتناهى هردرلو تزايددن مجرّددر . چونكه
برعدد نامتنـاهى يه برعدد دها علاوه ايتمك اوعدد
نامتنـاهى يه زياده قيلنـان عددك نقصان اولمسـنه
وابسته اولديغندن بوحالده اوعدد نامتناهى دگلدر.
فقـط سما ايودن ابويه مطالعه اولنورسـه گوريلوركه
شو زمانده بيـله تشكل ايتمك اوزره اولهرق برچوق
سحـاب مضيلر واردر . بناءً عليـه دمنجك جهان
حقنده نامتناهى ديديگمز بوراده اساسسز دوشيور .
جهان نامتناهى اولمينجه محدود اولمسى لازم گلير كه
بوده ناقابلدر . زيرا برشيئك محدود اولمسى ايچون
اوشـيئك برده تزايده احتمالى اولمامسى لازم گلير .
حالبوكه جهان هرگون تزايد اوزرهدر .

(نتيجهٔ كلام جهان مادّة محدوددر ؛ فقط تزايدى
جهتيله نامحدوددر . چونكه برمبدائى حاويدر)

اولمسی، اگر سیّار ایسه دیگر بر سحاب مضی‌یه قاریشمسی لازمگلیورکه برنجی حالده سحاب مضی بر یره کیتیوب یرنده قالمسی وَ ایکنجی حالده عدمدن چیقوب برشرج ومرجه گیرمسی لازم گلیور. حالبوکه سماده اولان حال آهنك بونك ضدّینی اثبات ایلیور. یعنی سحاب مضیلر یرلرنده وَ بر برلریله قاریشمدقلری حالده تشکل ایدییور. شمدی بزه لازم اولان بو مسئله‌یی تشریح ایتمکدر. بزم مسلك شمسیزی تشکیل ایدن طقسان بوقدر سیارلر یالکز گونشك اطرافنده دونه‌رك برهرج مرج حصوله گتورمیور. دیمك که گونش بونلرك مرکز جاذبه‌سی اولیور. بو حالده فضاده تشکل ایدن سحاب مضیلرده کندیلرینه مخصوص بر مرکز جاذبه بولوب آنك اطرافنده حرکت دوریه‌لرینی اجرا ایدییور. وَهرج ومرجدن مصون بولنیور.

٦

[جهان نامتناهیمی؟ نامحدودمی ؟]

ملاحظات وترصدات متوالیه ایله مثبتدرکه جهان

ايوسى يكيدن تشكل ايده جك يكى بر عالمك موادّ اوّليه سيدر .

فضاده بولنان بالجمله مجمع سيالات جاذبه قانونى نتيجه سى اوله رق برشكل مدور اخذ ايدر . اللرمزى يقاديغمز وقت پارمقلرمزدن آقان صولرك وشبنملرك اخذ ايتدكلرى مدوريّت بوبابده اك بيوك برشاهددر.

فضاده بر برلرينى جذب ايدن ذرات يالكز جذب ايتمكله قالميوب بر برلريله برلشه رك بر فعل كيموى حصوله كتورر . يعنى تركب ايدر . ايشته بو تركب دنده اجزاء فرديه حصوله كلير . عجبا بوقدر تحوّلات ايچون نه قدر مدت لازمدر؟ بورالرينى تشريح ايده ميز .

٥

[سحاب مضيلرك فضاده موازنتلرى]

مقدّمهٔ تشكله كلمش اولان بر سحاب مضى يعنى ذراتى بريره اجتماع ايتمش بر هيئت سماده نه صورتله طوريور؟ اكر معلّق ايسه بر يره مربوط

ايشته فن نقطهٔ نظرنده ذره وجزؤ فرد وجسمك تعريفلرى بونلردن عبارتدر .

٤

[سحاب مضيلرك مبدأ وتشكلى]

مقدّمه‌ده سحاب مضيلرك احوال متفرّعه‌سى اوزرينه وَ حتى تشكل جهان اوزرينه لاپلاسك فكرينى دخى ويرمشيدك. بوراده‌كى مطالعه‌مز دخى سحاب مضيلرك مبدائى ايله تشكل حقنده‌در .

سماده تشكل ايدن ذرات اوّل امرده برحال اغتشاشده بولنوركه بونلرك وجودندن بيله شبهه‌نميز لكن كنديلرى مادّه اولدقلرى ايچون نوتونك كشفنه مقتدر اولديغى قانونه يعنى جاذبه قانونينه تابع اولور . وَبوجهتله بربرلرينى جذب ايدر . ذراتك بووجهله بربرلرينه تقرب ايتدكلرى وقت نامتناهينك ظلمتى ايچنده سودلى بروجاهت عرض ايدركه بونلر هم فوسفورلنور وَ همده، مرئى اولور . ايشته دائما تحوّله باغلى اولان بوصورت برسحاب مضى‌در . دها

تابعدر : برمركز جاذبه كنديسنى محيط اولان عناصرى اطرافنه جذب ايدر . بناءً عليه برذرّه‌نك تشكلى ايله برييلدزك تشكلى بينده هيچ برفرق يوقدر . يالكز ييلدز ذرّاتى جمع ايدر . ذرّاتده اثيرك اجزاء ناقابل الوزنى اطرافنه طوپلار .

اجزاء فرديّه دخى ذرّاتك بريره گلمسندن تحصل ايتمشدر . بناءً عليه اجسام دخى اجزاء فرديّه وذرّاتك برقوهٔ التصاقيّه ايله ميدانه گلمسندن بشقه برشى دگلدر . عجبا ذرات نصل اولوردە تشكل ايدر ؟ شورانى اكلايهلم :

اثيرله مالى اولان برجسامت فوق العاده‌نك هرقنغى برنقطه‌سنده اولورايسه اولسون برمركز جاذبه ظهور ايدر . بو مركز جاذبه‌نك ياننده بريكن اثير تكاثف ايدر. بو تكاثفك نتيجه‌سى اولەرق غير قابل الوزن اولان برجسم، قابل الوزن برحاله گلير . و مادّه‌نك اقسام نامتناهيه‌سندن اولان ذره وجوده گلير .

حقنده و یره جگمز معلوماتك الك مجملی، اثیر برسیّاله درکه نهایت درجه رقیق ، طوتولماز ، گورونمز طار ـ تماز وَنامتناهی بی املا ایتمشدر . لکن بوقدر رقیق اولدیغی ایچون معدومیتنه حکم ایتاملیدر .

الکتریقیتك شمشك وَیلدیرم حالنده حصوله گلمسی وَ گونشدن ضیانك بزه قدر گلمسی وَ بوندن ماعدا حرارت وعطریاتك انتشاری اثیرك وجودیله در. الحاصل اثیر فن نقطهٔ نظرنده جهانك سیّالهٔ حیاتیه سیدر . بوقدر رقیق اولان برسیّاله طبیعی حرکت ایچنده اوله جقدر . لکن بوقدر جسیم اولان برسیّاله برحرکت ایله متحرّك اولورسه اولاً اجزاء فردیه سی بربرلریله تصادم ایدوب صکره لری برمحورك اطرافنده برحرکت دوریه اخذ ایدر . عجبا نامتنا ـ هینك مرکزی نره ده در ؟ نامتناهینك هر یرده برمرکزی واردر .

۳

[ذرات ـ اجزاء فردیه ـ اجسام]

سماده تشکل ایدن اجسامك جمله سی برقانونه

نامتناهی دیمکدر . ابدیّتی ساعت ایله آکلادملم : مثلا برساعته باقدیغکز زمان ثانیه، دقیقه، ساعتلر بربرینی تعقیب ایدرلر. بوساعاتی تمدید ایده جك اولور ایسه کز گونلر آیلر سنه لر عصرلر وَملیونلرجه وَملیارلرجه درولر حصوله گلیرکه بونلرك نهایتنی بولمق ممکن دگلدر . ایشته زماندن تشکل ایدن نامتناهی یه ده ابدیّت دیرلر .

٢

[مادهٔ نامتناهی : اثیر]

مقدّماتده اثیر حقنده بعض معلومات ویرمش ایدك . بوراده تفصیلاتنی ویره جگز . دنیاده ودها ایوسی نامتناهیلك ایچنده هیچ برمحل یوقدرکه خالی اولسون . جمله سیده مالیدر . اجسام صلبه ومایعه وَ(غازیه)دن مجرّداولان برفضاده مطلق دیگر برجسم واردرکه او اثیردر . اثیر اوقدر رقیق اوقدر منبسط درکه اجسامك جمله سندن مرور ایدر . الحاصل اثیر

باشلايك ! باستونك طولى گيتدكجه زياده‌لشه جكى جهتله سزده علاوه گزى زياده‌لشديرك. نهايت باستون بيويه بيويه مثلا يگرمى بيك كيلو مترو اولسون بو يگرمى بيك كيلو مترو اوزرينه يگرمى بيك كيلومترو دها واخ آخره ضم ايدك . عجبا سزك اوكنكزه حائل چيقارمى؟ خير چيقماز! ولوكه بر يلدز باستونه مصادف اولسون براز صبر ايدك بوكوكب سماوى سرعتيله شمدى باستونك اوكندن گيدر. سز ينه علاوه گزه دوام ايديكز . بعض جهلانك ديدكارى گبى جهان بر ديوار ايله محاط ايمش بز فكراً بو باستونى او ديوار . دن ده گچيريرز. البتّه آنك اوته‌سنده‌ده برشى واردر. ينه دوام ايدرز اگر بو ديوار نامتناهى قالين ايسه اووقت بزم مسئله‌مزده حل اولمش اولور . چونكه بزده نامتناهى يى آرايورز الحاصل نامتناهى موجوددر. نامتناهى جهات اربعه‌ده‌ده موجوددر .

گله‌لم ابدّيته . ابدّيتده نامتناهينك عينيدر . نامتناهى مسافه‌ده اولديغى گبى ابدّيتده زمانده

تشكل جهان

١

[نامتناهی ، ابدیت]

تشكل جهان حقنده بوندن بويله يازه جغمز مادّه لرك مدخلی اوله رق برطاقم مواد عرض ايده ـ جكزكه آنلرك اك برنجيسی نامتناهی وابدّيت كلمه لريدر. نامتناهی ديمك اوجی بوجی بولنماز ديمكدر . فكر بشر نامتناهی يی آكلامق خصوصنده پك زياده دوچار صعوبت اولور ايسه ده اگر تعميق ايديله جك اولورسه نامتناهی يی آكلامق محدوديّتی آكلامق قدر قولای اولور :

هرگون اوزرينه طيانوب سوقاقده گزمكده اولديغمز دكنگك وَياخود باستونك اوزرينه بر ـ باستون دها علاوه ايدك و بوعلاوه گزی ذهناً اجرايه

سائردنك تشكلنه خدمت ايتدكلرينى كيم انكار ايده‌بيلور ؟

حكماى غربيّه‌نك سر افرازاندن پاسقال نام حكيم ديورکه :

« بزم نظرمز بو نقطه‌ده توقّف ايدرسه قوّهٔ
« خياليّه‌مز اوته طرفه كچر : نظرمز جهانى
« آكلامقدن زياده تشكل ايتدكلرينى معاينه ايتمكله
« يورولور . گوزمزه گورينان بو عوالمك جمله‌سى
« طبيعتك بوفضاى بيكرانى ايچنده همان مرئى اولان
« بر طاقم چيز گيلردن عبارتدر . هيچ بر فكر بوكا
« ياقلاشه‌ماز . مسافات غير متخيّله‌نك فوقنده اوله‌رق
« بز كندى معلوماتمزى اعظام ايتدك . بز حقايق
« اشيابهاسنه اوله‌رق ذرّاتى توليد ايلدك . بو بركرهٔ
« نامتناهيدر . مركزى هر يرده‌در . محيطى هيچ بر
« يرده يوقدر . »

اولمشدر . بعضاً برييلدز الى الابد غائب اولور . ايشته بو برگونشدر ، انطفا بولمش برجهاندركه خراب اولمش در . بعض ييلدزلرضيالرينى غائب ايدرلر . بونلر منطقى اولمغه باشلامش گونشلر ، ظلماته قاووشهجق جهانلردر . بوعوالمك نهايتنى بزه كيم حكايه ايده جك؟ بحر محيط سماده غرق و نابديد اولان بو مواكب عظيمهنك اكدارينى بزه كيم نقل ايليهجك ؟ (بو فضاى نامتناهيلرك سكوت ابديسى بنى دوچار دهشت ايليور .)

١٦

[عوالم غير مرئيه]

بزه مرئى اولان بوعوالمك اوتهسنده بشقه عالملر دها واردركه بزه اولان مسافهلرينك بيوكلگندن گوزمزه گورنميورلر . دنياده ، سمايه سرپيان سحاب مضيلرك عددينى كيم تعداد ايتمگه جسارت ايده بيلير؟ بو سحابلرك بربرلريله اشتراك ايدرك عوالم جديدهٔ

بولنـديغنى معلندر . بزجه مشهود اولان ١٢٠٠٠٠
ييلدزدن ٣٠٠٠ ى كواكب مضـاعفه‌در . بوندن
ماعدا ٣٠ دانه قدر مثلّث ييلدزلر طانيليوركه آنلرك
برى گونش ديگرى ارض ودها ديگرى پيك در .

١٥

[عوالم نصل محو اوليور]

پك چـوق عصرلردنبرى گونشـك حرارت
وضياسى حس اولنور مرتبه‌ده تناقص ايتميور . فقط
برگون گله‌جك كه بو تنـاقص برصـورت معينه‌ده
كندينى ميدانه چيقاره‌جقدر وَاغديه‌نك فقدانند
نطولايى مسلك شمسـيده ادامهٔ حياته مؤكل اولان
بوكانون انطفا بوله‌جق . اووقت كرهٔ ارضك اوزرى
حتى خط استوا طرفلرى بيله شمال بوزلريله محاط
بولنه‌جق . گوندوز وَاقاليم معتدله محواوله‌جق . نهايت
جهانك اوزرنده يالكز زمان حكمران قاله‌جقدر .

اسـتقبالك بزم مسلك شمسيمزه صاقلادينى بو
داهيـه‌يه بزدن اوّل پك چوق مسـلكلر دوچار

١٤

[يلدزلر عادی كونشدر]

خيالی اوله‌رق بر يلدزك اوزرينه گيدەلم وَمسلك شمسی‌يه نظر ايدەلم . بزه گوره عظيم وَضيادار گور. يناں گونش، عادی بر نقطهٔ مضيئه‌يه منقلب اولور . گرك گوزله وَگرك دوربينله باقسه‌ق عادی بر يلدزك وجاهتنی عرض ايدر. احتمالكه الك قوّتلی برتلسقوپ ايله باقه‌جق اولور ايسه‌ك مشتری يلدزينی گوره بيلير زكه بو يلدز كرهٔ ارضدن بيك درتيوز دفعه بيوكدر . كندی كره‌مزه كلنجه وجودندن بيله شبهه‌لنير . ايشته تفصيلات مسروده‌دن آكلاشلديكه سماده سر پيلمش گبی طوران يلدزلر عادی گونش اولوب اطرافنده كرهٔ ارضلر، آيلر دوران ايتمكده‌در . هر كوكب بر جهانك مركزی اولوب برچوق عوالم بو سمانك اعماق قدرتنه يايلمشدر .

بومعلومات فرضی دگلدر . تلسقوپلرله ايديلن معاينه‌لرك نتيجه‌سی گوكده برطاقم كواكب مضاعفه‌نك

عجبا قمر بزه دوشرمی ؟

ایشته بو مسئلهٔ مخوفه نا قابل حلدر . لکن (لاپلاس) بونی برصورت موضحه ده گوسترمشدر : قمرك سرعتنك زیاده لشمسی کرّهٔ ارضك محرکنك انحنا ـ سندن وَآزالمسی ایسه یاصسیلاشمسندن ایلرو گلیر . بناءً علیه کرهٔ ارضك محرکنك انحناسی قمرك سرعت حرکتنی ویاصسیلاشمسی بطائت حرکتنی موجب اولیور . شوحالده قمرك بزم اوزرمزه سقو ـ طندن قورقمیز . مع مافیه قمرك سرعتی گوندن گونه تزاید ایتمکده در . پارس آقادمیسی طرفندن ایدیلن بردعوت اوزرینه بومسئلهیی حل ایده جك هیئت شناسلر میدانه چیقمش ایسه ده برفائده گورولمامشدر . حتی (دهلونای)ك حل ایتدیگی مسئله دخی بوآقا ـ دهمی ده تعمیق اولنه رق لاپلاسك نظریسی بیله رد ایدلمشدر . نتیجه : هانگی هیئت شناسه بوسؤال ایدلسه مومی الیهدن : بن بیلم : جوابندن ماعدا برجواب آلنه ماز .

ارضدن تباعد ايده‌رك آنى ترك وياخود آكا تقرب ايده‌رك آنك اوستنه سقوط ايده‌بيلورمى ؟ وَياخود محركنك جسامتى اويله تغيرات عصريه‌يه دوچار اولميورمى ؟

حيفاكه حركت قمره دائر اولان حسابات پك چوق قاريشيقدر . بونكده سببى قمر ، كرهٔ ارضك جاذبه‌سنه تابع اولديغى جهتله آنك اطرافنده سير ايدييور . بوندن ماعدا قمر ، گونشك ضايعات وتأثيراتنه دخى تابعدر . امدى گونشك بوتأثيرى فوق‌العاده‌در . چونكه گونش قمره يقينـدر . ديگر طرفدنده كتلهٔ گونش اولديغى جهتله بزم سيّاره‌دن بردفع شديد اخذ ايده‌مديگندن گونشك تأثيرينه قارشو برمدار استناد قوى بوله‌ميور . بوندن چيقان نتيجه ايسه قمر ، اختلالات عميقه‌نك تحت تأثيرنده‌در نتيجه‌سيدر . لكن مشترى ييلدزينك پيكلرينه كلنجه بونلر قمر گبى دگلدر . چونكه آنلر گونشدن پك اوزاقده‌در . كذلك مشتريدن‌ده پك اوزاقدر .

آكلادیغی زمان عرضنك ده بو وجهله لایتغیر اولدیغنی آكلامق ایسته دی . ١٧٨٤ سنه سنده بو مشكلنی ده حل ایتدی . محركلرك عرضنك تغیر ایتدیكنی وَ بو تغیرك مسلك شمس اوزرینه بر تأثیری اولهمیه جغنی و بو تغیر دورینك برچوق عصرلر امتداد ایلدیكنی میدانه چیقاردی . حال حاضرده محرك اواضی كسب انحنا ایلیور . بوندن بشقه یكرمی بیك سنه ده انحنا ایلیه جكدر. بودوردن صكره، یاصسیلا . شه جقدر . الی نهایه بو وجهله دوام ایده جكدر .

پیكلر

یوقاروده پیك نه دیمك اولدیغنی آكلاتمش ایدك . شمدی ده پیكلرك احوال خصوصیه لری حقنده بعض معلومات ویره جكز . لكن بزم ایچون اك نافع اولان مادّه بزم كندی پیكمزی مطالعه ایتمك اوله جغی جهتله بونك حقنده اعطای معلومات ایده لم.

اولاً شونی بیله لم كه بیك ارض اولان قمر؛

اووقت نه اولور؟ نه اوله جق فضا دنيلن اوفسحتسرابك گرداب ومهالكی ايچنده سرسريانه طولاشان طوكمش برلاشه گبی دور ايده جك . فرض ايدهلم كه محرك شمس تناقص ايتسون هر وقت اجرا ايتديگی حركت تقريبه كنديسنی نهايت شمسك ايچنه آتار .

امدی ارض حقنده سويلديگمز شو حال سيّارات سائرهنك جملهسنه شامل اولور . ايشته بومسئلهٔ مهمهيی نيوتون موقع بحثه قويمش وَلاپلاس بوگا جواب ويرمشدر .

لاپلاس ، ١٧٧٣ سنهسنده اجرا ايتديگی تحقيقات وتتبعات عميقه سايهسنده سياراتك گونشك اطرافنده رسم ايتدكلری منحنينك اوزونلغنك لايتغير قالديغنی اثبات ايلمشدر . صكرهدن لاپلاسك بو فكری (لاغرانژا) وَ (پواسون) گبی دهات طرفندن تصديق ايدلمشدر .

تحركلر

لاپلاس محارك سياراتك طولنك لايتغير اولديغنی

حركتی قطع ناقصیسنی گلیر کچر صورتنده اخلال ایدن برمدت قصیره ضایعاتی که بوگا لسان فنده (عدم مساوات دوریه) دیرلر. دیگری ایسه برمدت مدیده ظرفنده حاصل اولان ضایعات که بوگاده لسان فنده (عدم مساوات عصریه) دیرلر.

برمسئلهٔ مهمه

اجرام سماویه‌نك حركاتنی برصورت دائمه‌ده دوچار اختلال ایدن (عدم مساوات عصریه) مسلك شمسینك استقبالی ایچون انسانلره خوف وتلاش ایراث ایده‌بیلورمی ؟ بوگبی برمسئله‌نك اهمیتی تقدیر ایتدیرر. فرض ایده‌لم که ارضك اطرافنده رسم ایتدیگی منحنی هرسنه بیوسون وَ بوعدم مساوات ، عصرلرجه وَنامتناهی برصورتده دوام ایتسون . ارض بوحالده گونشدن تباعد ایده‌جگی جهتله کره‌نك اوستنده نه حرارت، نه ضیا وَنه‌ده حیات قاله‌جغندن نهایت طوپراق، گونشك تأثیر جاذبه‌سندن قورتولور. ارض

١٣

[سياراتك حركتى وآنلرك بيكلرى]

(تخمينات متعاقبه) نامى آلتنده اوله رق بر اصول واردیکه بو اصول ایجابنجه هر بر جرم سماوى بعض احوال معینه ومثبته تحتنده اولدقلرى حالده برطاقم ضایعاته دوچار اولورلر . فقط بو اصول اوجرم سماوینك گرك ماضیده وگرکسه استقبالده مسلك شمسى طرفندن دوچار اولدیغى تعدیلات مختلفه‌یى بیان ایده‌مز .

شمدى یکى بر اصول چیقمشدرکه بو اصول اولاً ، (اولر) طرفندن اختراع ایدیلوب اخیراً (لاغرانژ) (لاپلاس) (هامیلتون) (ژاقوبى) و (دەلونای) گبى مشاهیر عالم هیئت وساطتیله اکمال ایدلمشدر .

شمدى بوراده بو اصول حقنده معلومات ویرمك بزجه ممکنسزدر . لکن شونى سویلیه‌لم که بو اصول وساطتیله بر جرم سماوینك اوغرادیغى ضایعات ایکى قسمه آیریله‌بیلور . بونك برنجى قسمى ، برسیاردنك

كيلرك اوچنجى قانوننك برنتيجه سيدر . بو قانونى ايودن ايويه فهم ايتمك ايچون (كتله) نه ديمك اولديغنى بيلمك لازمدر . ايكى جسم عينى كتله ددر اگر ايكيسيده بردن عينى شرائط تحتنده اولهرق برقوته معروض اولدقلرى وقت عينى حركتى حاصل ايدرلرسه . مثلا بر جسم ديگر جسمدن اون دفعه دها زياده بر كتلهيه مالك دينلورسه بوحالده ده برنجى جسم اون مساوى پارچهيه تقسيم اولنديغى وقت اجزانك هربرى ايكنجى جسمك كتلهسنه مساوى دگلميدر .

شمدى اوچنجى قانوندە تعين ايدر. شويلهكه : اگر سماده بولنان بالجمله سيارات گونشدن عينى مسافهده اولهرق بر دائره اوزرينه تنظيم ايديلورسه جملهسنك گونشه طوغرى تمايللرى كتلهلريله متناسبدر. مثلا زحلك كتلهسى كرهٔ ارضك كتلهسندن ٩٢ دفعه بيوك اولديغندن آنى جذب ايدەجك قوّت كرهٔ ارضى جذب ايدەجك قوتدن ٩٢ دفعه بيوك اولميدر .

نیوتون کپلرك ایکی اوّلکی قانونلرینی مطالعه ایدرکن شو نتیجه‌یی چیقاردی :

« هر سیّاره شمسك جاذبه‌سنه تابعدر » وَ بونی اثبات ایلدی بونی کشف ایتدکدنصکره قطع ناقص اولان محرکلرك طبیعتنی وَ بو محرکه نظراً گونشك وضعنی تدقیق ایله اوغراشدی . سنه‌لرجه دوام ایدن تتبعاتنك نتیجه‌سی ، هر سیّاره‌یی گونشه طوغری جذب ایدن قوت ، سیّاره گونشدن اوزاقلاشدقجه آزالور و یاقینلاشدقجه چوغالور اولدی و بو قانونی ریاضیه‌یه تطبیق ایدرك ایکی ییلدیز بیننده بولنان قوهٔ جاذبه ، مسافه‌نك مربعیله معکوساً متناسبدر حالنه صوقدی .

مثلا مسافه یدی دفعه بیوك اولسه قوهٔ جاذبه‌نك شدتی قرق سکز دفعه کوچوك اولمق لازمکلیور .

ایشته نیوتونك ده ایکی قانونی بودر . بو ایکی قانون هر سیّاره‌نك حرکتنی تنظیم ایدن قوّتی مصرحاً آکلاتور . نیوتونك اوچنجی قانونی دخی

قانونی جمله‌سنه تطبیق ایلدی . بوندن صکره مر سیّاره‌نك حرکت مخصوصه‌سنی آکلامق هوسنه دوشوب بونده‌ده موفق اولدی . یاپدیغی مساعی سایه‌سنده سیّاره‌لرك مدت دورانی محرکك اوزونلغنه وابسته اولدیغنی آکلادی . وَبونی اوچنجی قانون اتخاذ ایدرك وَایکی سیّاره آره‌سنده برمناسبت ریاضیه تحرّی ایلیه‌رك وَپك چوق تدقیقات ومطالعات عمیقه سایه‌سنده : « برسیّاره‌نك مدت دورانلك مربعی محرکلرك طولیله، مکعبیله متناسبدر » نتیجه‌سنی چیقاردی .

ایشته بو اوچ قانون فن هیئتك نظرینی دگیشدیردی . وَاوزمانه قدر آثارینی حفظ ایدن سما بوندن صکره سینهٔ اعجازینی انسانلره آچدی .

١٢

[نیوتون قانونلری]

نیوتون دخی کپلرك قوانینی تحقیق ایله اشتغال ایدرك برطاقم قوانین ونتایج مفیده چیقارمشدر .

اطرافنده سیر ایدن سیّارات مختلفه‌نك حرکتلرینی برصورت معینه‌ده تعیین وتحدید ایتمك ایدی . بونك ایچون کپلر یالکز (مرّیخ) سیّاره‌سیله اشتغال ایتمش ایدی . کپلرك برنجی قانونی سیّاره‌لرك گونش اطرافنده اثنای دورانلرنده رسم ایتدکلری دائره نه‌در ؟ بونی بیلمك ایدی . کپلر بونك اوزرینه پك چوق مساعی صرف ایلدی . نهایت محرکلرك قطع ناقص اولدیغنی آکلادی . بناءً علیه کپلرك برنجی قانونی : هرسیّاره‌نك رسم ایتدیکی محرك قطع ناقصدر . جمله‌سی ایله ادا اولنور . قطع ناقص بر منحنیدرکه طول اعظمنك وسطی مرکزاولوب مرکزك ایکی طرفنده ده محرق دنیلن نقطه‌لری حاویدر .

ایکنجی قانونی : گونشی سیّاره‌یه ربط ایدن برخط موهوم هرگون عینی وسعتده برسطح حاصل ایدر .

کپلر بوقوانینی مطالعه ایتدیکی اثنالرده مسلك شمسینك برو‌عینی ماکنه اولدیغنی آکلادی . وبو

بیـوك بر جنایت فرض ایدیله بیلورمی ؟ ایدیله‌مز . چونکه اوملت افرادینی بلاهت و جهالت ایچنـده یشاتمق دیکدر. هرحالده نه‌دنیلورسه دنیلسون تنویر وترغیب معـارف اغورنده فدای جان ایدنلر بیـوك نام بر اقورلر .

هرنه حال ایسه مقصده شروع ایده‌لم : قوانین سمایی آکلامق ایچون اولاً کپلر نام فاضلك قوانینی آکلامه‌لی یز .

۱۱

[کپلر قوانینی]

کپـلر نام ذات ۱۵۷۱ سـنه‌سی ۲۷ تشرین ثانیسـنده مهد آرای وجود اولمشـدر . مومی الیه اهنك عوالمی اداره ایدن اوچ قانونی بولمش وحتی بردانه‌سنی بولمق ایچون اون یدی سنه بذل مقدرت ایتمشدر . کندیسی ۱۶۳۰ سـنه‌سی تشرین اوّلنك اون بشنده وفات ایلمشدر .

کپلرك موضع امتحانه قویدیغی مسـئله گونشك

تدقیق اولنورسه نتیجه‌سی انسانی حیرتده براقماز .
مثلا قوس قزح العاده یغموردن صکره واقع
اولدیغی حالده سمانك برگوشه‌سنده برعلائم السما
مشهودمز اولسه درحال نظر حیرت ودقتمز اورایه
منعطف اولور . وَایچیمزده بو اثر سماوی‌یی بیلیانلر
وار ایسه بوکا درلو درلو معنا ویرەرك ابراز بلاهت
ایدرلر. قدمادن بعضیلری بونی جناب حیدرك کمری
دیه تلقیب ایدرك اذهان بشری برورطهٔ بواطیل
پروره سوق‌ایتمشلردر. حالبوکه بو اثر دلنشینك ضیانك
اووقتلرده سماده بولنان کرات مائیه ایچنده تحللندن
نشئت ایتدیکی بوگون فنجه مثبتدر . بزم ایچون
لازم دگلمیدرکه هپسنده برسر خفیّ یزدان صاقلی
اولان براثری تفتیش ایدەلم ؟ البته لازمدر .
بوگونکی گونده فنك ، علومك وَحتی اقسام سائرهٔ
معرفتك جمله‌سی تدقیق ، تحقیق ، تعمیق دنیلان
خاصّەلرك اثر محصولی دگلمیدر ؟ برماتك مغز
باکوردسی اعتقادات باطلەنك مقری ایتمك قدر دنیاده

ایدرکن البتّه قدرت جلیلهٔ ربانیه‌نك اوكنده كندی عجز بشریمزی ملاحظه ایدرز. برجسمی سماده، یعنی هردرلو مكان استناددن خالی بر محلده طوندرمق ایچون جناب خالق مطلقك نه گبی اعجاز، نه گبی آثار محیر العقول ارائه ایتدیگنی گورمك البته تنویر فكره وَ توفیر ذكایه خدمت ایدر.

لكن بعض افكار كهنه پسندانه واردركه بونلرك ماهیتی نه‌اولدیغنی آكلامق انسانلرجه ممكن اوله‌مازمش. بو فكری تصدیق ایله برابر برطرفدنده قسماً بو فكره اعتراض ایدرز: قدرت الهیهٔ یالكز سیر ایله ذهنمزده موج آور عظمت اولمسیمی یوقسه علی قدر الاستطاعه تدقیق ایله بینمزده برنور حكمتك لمعان ایتمسیمی اعلادر؟ بو یوللری تدقیق ایده‌لم. برشیئ سیر ایتمك وَیاخود برشیئه نه‌قدر اعجاز نمادر دیه اوشیئك اساسنی وَیاخود اساسنه دلالات ایده‌جك براهینی بوله‌دن اوّل شاشوب قالمق صرف براعتقاد باطله دوشمك گیدر. بعض آثار واردركه ایودن ایویه

مسلك شمسينك جسامتى

بزمله شمسك آرەسنده مسافه معلومدر . بتون ايله گونش بينى بزم اوزاقلغمزك اوتوز مثلى در . وقس عليه البواقى .

ايشته مسلك شمسينك اجمالاً بيانى بوقدردر . گلهلم قوانين جهانى اداره وتمشيه ايدن قواى طبيعيه‌نك فنجه مطالعه‌سنه

١٠

[قوانين سما]

كتابك اصل موضوع بحثى اولان مسئله‌يى گوزلجه آكلامق ايچون يوقارودنبرى مجملاً ومختصراً بيان ايتديگمز معلومات تنويرافكاردن ماعدا بر مقصدى حائز دگلدر . شمدى اصل نظر دقتمزى بو نقطهٔ عاليه اوزرينه صرف ايده‌جگز . آثار قدرتى پيش نظرينه آلان برانسانده وله وحيرت گورولمامسى ممكن اولمديغى حالده بزده بوآثارى مطالعه وتفحص

اولدیغندن نشئت ایدر . فی‌الواقع کرهٔ ارض ایله قمر آره‌سنه اوتوز کرهٔ ارض قونیلورسه مسافه اتمام ایدلمش اولور . قمر ، کرهٔ ارض ایله برابر گونشك اطرافنده دونر ، فقط بوصره‌ده ارضك ده اطرافنده دائر اولوب بودورینی تخمیناً ۲۷ گونده اتمام ایدر .

٤ سیّارات — سیّارات سائره‌نك جمله‌سی دخی بزم سیّاره‌مز گبی گونشك اطرافنده حرکت ایدر ، لکن بونلرك محرکلری مختلفدر . ایشته اك کوچوك محرك رسم ایدنلر صره‌سیله یازلمشدر . عطارد ، زهره ، کرهٔ ارض ، مریّخ . مشتری ، زحل ، ئورانوس نپتون . نپتون ایله اورانوس گوز ایله مرئی دگللردر . بیلدزلرك برشکل مختلف اخذ ایدرك برمحلده تجمع ایتملرندن (برج) دنیلن اشکال سماویه ظهور ایتمشدر . بوبیلدزلرك جمله‌سی منور اولوب یالکز شمس مضی‌در . سیّاراتك یوقاروده دنیلدیگی گبی برطاقم پیکلری دخی واردر .

اوزاقلغمز شـو درجه‌ده‌درکه اگر بزم کره‌مز گبی اون ایکی بیـك کره بربری اوزرینـه وضع اولنه بیلورسه گونشه وصول ممکن اولور . بوندن آکلا- شیلورکه بو اوزاقلق بزه گونشی کوچوك گوستریبور . کره گونشك اطرافنده دوندیگی گبی کندی اطرا- فنـده دخی دونوب بودورینی برگونده اکمال ایدر . کرهٔ ارض گونشـه زمان زمان اقسـام مختلفه‌سنی گوسترر . اشـته بونکچون برطرفده گوندوز ، دیگر طرفنده گیجه اولور وَ مثلا آمریقاده گوندوز اولورسه بورادہ آقشام صولری قرارمغه باشلار ، عجبا کره‌نك حرکتی نه‌طرفه‌در ؟ گونشك دوندیگی طرفه‌در .

۳ آی — بزی حامل اولان کرهٔ ارض وَ بزه ضیـا ویرن گونشـدن صکره نظر دقتمزی جلب ایدن کرهٔ قمردر . لکن قمر ، مسلك شمسینك مرکبات بسیطه‌سندندر . حجمی کرهٔ ارضك اللی‌ده بری قدردر . هرنه‌قدر کنـدیسی همان گونش قدر گورنمکده ایسه‌ده بوگورینیشی بزه زیاده‌سیله قریب

قدر وارمشدر . سيّارات وكواكب مذكوره‌دن برينك نه مقدار مادّه‌يي حاوى اولديغنى تقديره قدر موفق اولنمشدر . حتى يقين سنه‌لرده هر برييلدزك مركباتنه داخل اولان اجسام بسيطه‌يي گوسترمك ايچون مادّه‌يي دخى حقيقى برتحليل كيميوينك تحت تأثيرندن كچيرمشدر .

٩

[مسالك شمسى]

١ گونش — گونش ، كرهٔ ارضدن برمليون اوچ يوز بيك دفعه بيوكدر . كنديسى مسالك شمسينك وسطنه موضوع اولوب او مسلكك افرا . دينك حركاتى تنظيم ايدر . كنديسى دخى كندى اطرافنده متحرك اولوب دورينى تحمينا يكرمى بش گونده اتمام ايدر .

٢ كرهٔ ارض — هر سنه ظرفنده كرهٔ ارض گونشك اطرافنده بر دائره رسم ايدر . ارضك رسم ايتديگى دائره پك بيوكدر . بزم گونشدن اولان

بیوکی دگلدر . شوراسی دخی احتماله قریبدرکه بوگونشلرك هربری سیاراتدن مرکب وکندی اطرافنده متحرك برموکب نجمی یی حاویدر . بو حالده سیارات مذکورهنك بزم مسلك شمسیمزده اولدیغی گبی مسکون اولدقلری دخی طبیعیدر .

شموس مذکورهنك جملهسی بربرلرندن مسافات عظیمهده بولنوب بزم مسلك شمسیمزك حجمی وجسامتی بومسافاتك یانده هیچ قالور . اوّللری بزه فوق العاده بیوك گورینان گونش، بومسلك شمسی ده، برنقطه دیمکدر . آرتق بو جسامت مطلقهنك ایچنده هر بریمزك احراز ایتدیگی موقعلرك نه درجهده اولدیغی حکم ایدلسون !

مع مافیه ذکای بشر بودرجه عقل فرسا اولان بیوکلکدن متحیر قالمامشدر . ترصدات صابرانه وتخمینات وتصورات مدققانه ، وهردرلو مطالعات وتعمیق افکار قوتیله، اجسام مذکورهنك جملهسنك حرکتلرینی اداره ایدن قوانینی بر بر تحلیل ایتمکه

ارضـك ، بالعکس افلاکی طولدیران نجوم متعدده یاننده نهـایت درجه‌ده کوچوك قالدیغنی هرکس اوگرنمکه باشلادی .

بوجهتله کرّهٔ ارضك عظمت و اهمیتی گیتدکجه انظار بشرده کوچولدی. برچوق زمانلر جهانك جسم اصلیسی گبی نظر تدقیقه آلنان طوپراق، مرکز عالم‌دن بنه خیالی اوله‌رق چیقاریلوب مسلك شمس ایچنده ایکنجی درجه‌ده بولنان سیاراتدن وَگونشك اطرافنده کندی حرکت ذاتیه‌سنی منتظماً اجرا ایدر برکوکب اولدیغی آکلاشلمشدر .

سیارات سائره‌نك بولنـدیغی احوال و شروط هیئیه لاقیله معاینه اولنور ایسه سطحلرینك عرض ایتدیکی احوال، آنلرك‌ده کرّهٔ ارض گبی مسکون اولدقلرینی وَیا خود اوله بیله جکلرینی گوستریبور .

بوندن فضله اوله‌رق، سمانك ایچنده هرطرفدن اشعه‌نثار اولان کواکب، جسامتلری مختلف برطاقم گونشلر اولوب آنلرك آره‌سنده‌ده بزم گونشمز اك

بولنان هرهانگی برماده اولورسه اولسون بزه برصورت ظاهره عرض ایدرکه اوصورت ماده‌نك بیوکلکی وَ ماده ایله بزم آره‌مزده اولان مسافه‌نك مقداریله متناسبدر. اگر بوماده‌یه طوقونه‌ماز وَیاخود هرهانگی بر واسطه ایله اولورسه اولسون آکا اریشه‌مز ایسه‌ك بزه اولان مسافه‌سی مجهولمز اولور. بوحالده برده آنك جسامت حقیقه‌سی اوزرینه یالان یاکلش برطاقم تمهیداتده وحکمده بولنورز. گونش وَقمر وَییلدزلر ایچون فرض اولهرق تعیین ایتدیگمز مسافه. آنلرك مسافهٔ حقیقه‌لرینه نسبتله اوقدرکه کواکب مذکوره‌نك حجملری برنسبت عظیمه‌ده کوچولدلمش دیمکدر. بزی کواکبدن آییران مسافاتك بیوکلکنی تعیین وَیاخود تقدیر ایتمك ایچون گیتدکجه کسب صحت ایدن برطاقم وسائط دوشونیلوب موقع عملیاته قونولدقجه، کواکب مذکوره‌نك جسامتی اوزرینه وقتیله ذهاب اولنان افکار باطله کسب صافیت ایتمگه وَبزه نسبتله فوق العاده بیوك اولان کرهٔ

وَ بوندن بشقه اوله‌رقده ارضك هیچ بر مدار استنادی اولمقسزین معلقده بولندیغنی تصدیق ایتدیرمشدر .

اوزرنده بولندیغمز وَ بر عطف نظرده اقسام ممکنهٔ صغیره‌سندن بریسنی گوردیگمز کرهٔ ارض ، بزم جسممزه نظراً جسامت فوق العاده‌یی حائزدر . اوّل امرده ، گونش آی وَ کواکب کره‌نك یاننده بزه کوچك گورینورلر ایسه‌ده بز آنلری صورت ظاهره‌سی نقطهٔ نظرندن قبول ایتدیگمز جهتله کواکبی لامبه‌لرمزك شعله‌لرینه وَ یاخود شهرلرك سوقاقلرینی تنویر ایدن غاز فنارلرینه بکزه‌دیرز . ایشته بو جنسدن اولان برحکم اوّلی‌یه اتباعاً درکه گونش بر فنجی‌دن آنجق بیوکدر دنیلمشدر . یونانیلر ایسه بو بابده براز منصفانه طورانه‌رق گونشك (په‌لو پونزیا) قدر اولدیغنی سویلمشلردر .

شو تفصیلات مسروده‌ایچنده بروهم عجیب وارکه وهم مذکوری علم چوق زماندنبری محوه چالشمش وَموفق دخی اولمشدر . نظر تدقیقمز اوکنده موضوع

غروب ایدوب گوزدن نهان اولان کواکبك عینی اولدیغنده اشتباه اوتمازدی. بناءً علیه بو بیلدزلر، غروب و طلوعی مابیننده گذران ایدن مدت اثناسنده، کرهٔ ارضك آلتندن گچدکلری عیان اولوردی. بونك نتیجهسی اولهرق آنلرجه شو معلومات اخذ اولنیوردیکه کرهٔ ارض بیلدزلرك انتها بولدیغی مسافهیه قدر امتداد ایتمیورمش. بوحالده بومسافهده وکرهٔ ارضك اطرافنده بو بیلدزلرك سیاحات ممتدهٔ یومیهلرینی اکمال ایتمك اوزره سرعتلرینك عکسی وار ایمش.

ایشته کرهٔ ارضك بومسافهٔ محدودهسی بیلنمسی، کواکبك حرکاتی حقنده ایدیلان ترصدات مدققانه سایهسنده کرهنك سطحی مستوی اولمیوب مدور اولدیغی میدانه چیقمشدر.

اقسام مختلفهٔ ارضی بولمق تشبثیله ایدیلان بونجه گشت وگذارلر بومدوّرلگی اثبات ایدوب وَیواش یواش کرهنك گلّه شکلنده اولدیغنه قناعت حاصل

غربده غروب ایدر وَ برطاقم وگوندن گونه تخالف ایتمك اوزره تبدل محل ارائه ایلردی .

کواکب میانندده برطاقملری مشهود اولوردیکه آنلرده گونش وَآی گبی غروب وطلوع ایدردی وَلکن بوایکی کوکب اصلی وعظیم‌ده مشهود اولان احوالك ضدی اولهرق هرکوکب ، کرّهٔ ارضك برنقطه‌سندن هروقت ترصدایدلمك شرطیله، افقك غیر نقطه‌سندن طلوع وَیاخود غیر نقطه‌سنده غروب ایدردی . بوندن ماعدا ، غروب وطلوع متوالی عرض ایدن کواکبك هیئت مجموعه‌سی نظر اعتباره آلندقلرنده بوطلوع وغروبك، دائرهٔ افق اوزرنده فرق اوتماز درجه‌ده اجرا اولندقلری مشهود اولوردی. شویله که : کرّهٔ ارضك مرئی اولان قسمنك هر طرفندن برلشمش گبی گوروندیگی بو دائره‌نك نصف غربیسنده غروب وَنصف شرقیسنده طلوع واقع اولوردی .

شرقدن طلوع ایدن کوکبلرك، اوّلجه غربده

مستوی فرض اولنسان ترابك جسامتی، سطح ارض اوزرنده تبدیل محل ایتدکجه وآنك اراضیٔ عظیمه‌سنی گشت وگذار ایدرك حدود جهانی آکلامغه باشلادقجه اهالیٔ قدیمه‌نك ذهنلرنده بیوملگه یوز طوتدی. فقط آرەسی چوق کچمه‌دن، بویولده یعنی جسامت ارض خصوصنده تعمیق فکر ایدنلر. ارضك هراستقامتده نامتناهی صورتده امتداد ایده‌میه‌جکنی آکلادیلر. آنلر هرگون گونشك منتظماً برجهتدن طلوع ایدوب جهت متقابله‌ده غروب ایتدیکنی گورورلردی. گونشك طوپراقدن شرقه چیقارکی گورو. ندیکی نقطهٔ افق دائما عینی محلده قالان، برناظرایچون بر دکل ایدی: بعضاً بیلدزلرك بو نقطهٔ انفلاقی گوندن گونه شماله طوغری توجه ایدر بعضاًده یینه گوندن گونه جنوبه طوغری تبدیل محل ایلردی. بونك کبی گونشك نقطهٔ غروبی دخی برطاقم تبدلات عرض ایدر ایدی.

آی دخی گونش کبی شرقدن طلوع ایدرك

بونلرده برطاقم معادن جدیده کشف اولنمشدرکه بومعدنلر حالا کیمیا گرانك مجهولیدر .

بورایه قدر مطالعه ایتدیگمز مادهلر گوك وَ یلدز لره دائر برطاقم مقدمات ایدی ؛ بوندن صکره بزم تابع اولدیغمز مسلك شمسی نه در بونی آکلایهلم .

٨

[بزم جهانمز]

فرض ایدیکزکه کندیمز فکراً اقوام اوّلیهٔ بشریه دن ایتیشمز . بوحالده اقوام مذکوره نك ، کندی اطرافلرینی محیط اولان اشیانك گورینشلرندن حس ایتدکلری حسیاتی دخی بلا مزاحم بزم دخی حس ایتمه مزه رضا داده اولهلم . آنلرجه ارض بالذات فکرلرینه نك ایرهمدیگی مسافانه قدر کسب امتداد ایدن برسطح مستوی گبی تلقی ایدلمکده وَ گونش ، آی وَ کواکب ، تنویر ایتمك ایچون عادی قندیل مقامنده ایدی .

اوسياه چيزگيلرك بولنمسى وَاحراز ايتدكلرى موقع علوى محاط اولان مادّه‌نك طبيعتنى بزه اكلاتمغه كافيدر .

گونش نه‌در ؟ بزه قارشو اجرا ايتديگى حركتلره نظراً بو ييلدزده فوق‌العاده برحرارت واردر . بناءً عليه . حاوى وحامل اولديغى مادّه‌لرك اكثريسى قسماً بخاره منقلب اولمش وَگونشك اطرافنده مختلط برهوا تشكيل ايتمشدر .

علوى سكتروسقوپ ايله معاينه ايتديگمز گبى گونشى دخى معاينه ايدر ايسه‌ك طيفده برچوق سياه چيزگيلر مشهودمز اولور كه بونكله شمسك هواسنى تحليل ايتمش اولور وَبو سببله‌ده شمسك تركيباتنى قسماً اكلامش بولنورز . ايشته بووجهله شمسك درونده باقر . قورشون . قلاى . آنتيمون . كلس . والحاصل كرهٔ ارض اوزرنده بولنان معادنك اكثريسى موجود اولديغى آكلاشيلور .

آلت طيف ييلدزلر حقنده تطبيق اولنوب

شو نتیجه‌دن آ گلاشیلیورکه (آلت طیف) برجسمك ترکیباتنه گیرن دیگر برجسمی موضحاً آ گلاتیور . بو آلت معادن خصوصنده پك زیاده خدمتلر اجرا ایتمکده‌در . حتی برقاچ سنه ظرفنده بللی اولمیان برطاقم معادن سائره‌یی دخی میدان وضوحه چیقارمشدر .

آلت طیف کندیسندن پك اوزاقده اولان مواد مضیئه‌نك ترکیباتی دخی بیان ایدیور . بوحالده بو آلت بیلدزلرك ترکیباتنی بزه خبر ویره بیلورمی ؟

لکن بو آلتی بیلدزلره تطبیق ایتمه‌دن اوّل شوراسنی ده آ گلایه‌لم که یوقاروده بر مادّه‌یی علوك بولندیغی محله ادخال ایدرك طیفنده حاصل اولان چیزگیلر ایله آ گلایوردق . شمدیده بومادّه‌یی اوعلوه ادخال ایتمدن آ گلایه‌لم . فقط بونك ایچون‌ده علوك بومادّه‌یی حاوی اولان برهوا ایله محاط اولمسی لازمدر . اووقت مشهودمز اولورکه حاصل اولان چیزگیلر رنکلرینی غائب ایدوب سیاه اولور . فقط

۷

[یلدزلرك ترکیباتی]

شو برقاچ سنه ایچنده اسمی یوقاروده سبقت ایدن بر (سیکتروسقوپ) آلتی ایجاد اولنمشدرکه بز بو آلته (آلت طیف) نامنی ویره بیلورز . بو آلت منشور مثاثی شکلنده کسلمش وجامدن معمول بر سیستهم اولوب لکن وضعیت وصورت حرکتی پك منتظمدر . بوجام سیستهمك آره سندن برشعلهیه نظر اولندقده یوقاروده دیدیکمز وجهله ضیانك یدی رنگه آیرلدیغنی گوریرز . طیفی تشکیل ایدن الوان پك صولوقدر . شمدی علوهٔ منبعثه ده برمادهٔ کیمیویه . مثلا کرچ علاوه ایتسهك طیفك ایچنده غایتله طار وَلکن پارلاق برطاقم چیزگیلر دها مشهودمز اولورکه گرك عددلری وَ گرکسه رنکلری جهتله علوه علاوه اولنان مادّدنی اعلان ایدر . شمدی علوك ایچنه مواد سائره دها قویهلم عینی نتیجه استحصال اولنور .

بیوك بر سحاب مضی فرض ایلیه‌لم . بو کتله‌ٔ بخار اثنای دورانده حائز اولدیغی حرارتی هر جهتدن غائب ایدر. حکمت طبیعیه واقف اولانلر عندنده مسلماتدندرکه تبرّده میّال اولان اجسامك جمله‌سنده برتکاثف واقع اولور. کتله صیقیشوب حجم اولیسنی تنقیص ایلر. فقط بنه میخانیکده جاری اولان بر قاعده حکمنجه حرکت گیتدکجه سرعت کسب ایدر. بناءً علیه یوقاروده دیدیگمز سحاب مضینك اطرافی تبرد ایتدکجه حرکتی کسب سرعت ایدوب عربه تکرلگینك جهت حرکته طوغری چامور فرلاتدیغی گبی بو سحاب مضی‌ده بر طاقم موادّی فضا درونده آتار. سحاب مضی‌دن قالان پارچه گونش اولور. وقالان پارچه‌لرده سیّارات اولور.

عجبا بو سیّارات نرده طوغری گیده‌جك ؟ گورینشه گوره طوس طوغری حرکت ایده‌جك . بوندن بشقه برشی یوقدر.

میخانیکیه عرض ایدییور. برنجیسی: یاغموردله ایصلانمش بر یولده عربه ایله گزلسه وعربه‌نك حرکتی ده نه‌قدر بطی اولسه تکرلکلرك جهت حرکته طوغری برطاقم چامور پارچه‌لری آتدینی گوریلور. اینشته برقاعدهٔ میخانیکیه و اردرکه بوقاعده شو وجهله افاده اولنه بیلیر: برجسم کندی اوزرنده برحرکت کافیه ایله دوران ایتسه کندیسی ایله برابر اولان وَیاخود کندیسنه آز مربوطیتی بولنان مواد سائره دخی آیریلدرق وجهت حرکت اوزره اولهرق ایلرویه آتیلور. بوقاعده برنجی قاعده‌در.

گلهلم ایکنجی قاعده‌یه:

دائما محرکنی تعقیب ایدرك سمادہ حرکت ایدن برجسم دائما کندی اوزرنده دوران ایدر. بونگده مثالی طوپك آغزندن چیقان گلّه‌نك هم حرکت خروجیه‌سنی محافظه وَهمده کندی اطرافنده دور ایتمسیدر. شمدی بوایکی قاعدهٔ میخانیکیه‌یی تطبیق ایدهلم وَبو تطبیقمز ایچون سمادہ کندی اطرافنده دور ایدن

دیدیکی گبی روزگارك اوکنه دوشن سحابلر نه رنك، نه شکل اخذ ایدرسه بوسحابلرك رنکی، طوری ده بونلر گبی مختلف اولوب یالکز بونلرك بعضیلرنده نوات (مضیئه) (پارلاق چکردك) کورولمکده در.

ایشته بو نوات (مضیئه) مراکز جاذبه اولیور وآنك اطرافنده بولنان مواد بخاریه یواش یواش تکاثف ایلیور. بزده دها یکی یکی جهانلرك تشکلنی کوریورز.

۲ — لاپلاس نام ذاتك تشکل جهان حقنده و بالخاصه مسالك شمسینك تشکلی خصوصنده فرضیسی.

یوقاروکی مادده دیمش ایدك که سحائب مضیئه تکاثف ایدرك یکی یکی برطاقم مسالك شمسیلرك، دها طوغریسی عالملرك وجودبولمسنه میدان آچیور. بوحاله شوده قبول اولنه بیلورکه بزم بولندیغمز مسالك شمسیده اوّللری بیوك بر بخار یغینی ایمش.

ایشته لاپلاسك تشکل جهان حقنده کی نظریسنك نقطهٔ حرکتی بونقطه در. لاپلاس بو بابده ایکی قاعدهٔ

وَ ۱۸۰۲ده یکی اولق شرطیله بشیوز سحاب مضی دها بیان ایلمشدر .

شوتفصیلات مسرودهدن سحاب مضیلرك برقاچ محلی ایله اعداد ممکنهسی آکلاشلدی ایسهده کندیلرینك نه اولدیغی آکلاشلمدی . سحاب مضیلر علی العموم، سمایچنه سرپیلمش برطاقم یپلدز یغنلریدر. فی الحقیقه هرشل. قوّتلی رصدلر استعمال ایتدکجه سحاب مضیلرك ده یپلدز یغینی اولدیغنی آکلار ایدی: لکن سحاب مضیلرك جملهسی ده یپلدز یغینی می در ؟ خیر !

(سیکتروسقوپ) یعنی تحایل طیف آلتی دنیلان آلت ایله بونوع سحابلر معاینه اولندقجه گورولمشدرکه بوسحاب مضیلرك کمیسی (کهکشان گی) یپلدز یغینی اولوب کمیسی ده حقیقی بلوط وَبخار یغینی در . ایشته بوصوك یغینلر اصل سحاب مضیلردر.

سحاب مضیلرك صورت ظاهرلری پك مختلفدر بوعصرك هیئت شناسانندن (آراغو) نام ذاتك

(۱٦٥٦) سنه‌سنده (هویکن) نام ذات دخی (اوریون) برجنده کائن بیوك سحاب مضی یی گورمشدر . (هویکن) بوسحاب مضینك محانی (اوریون) برجنده کی (سیف) ك ایچنده بیان ایدوب وَصور ظاهریه‌سنی اولدقجه شاعرانه برصو - رتده توصیف ایلمشدر .

اون یدنجی عصر میلادیده امید برونه سیاحت ایدن (لاقای) نام ذات سحائب مضیئه‌دن برقاچ دانه دها کشف ایتمشدر. وَ ۱۷۹٤ سنه‌سنك نهایتنه طوغری (۱۰۲) دانه‌قدر تعداد اولنمشدر .

اینشته بوسنه اثناسنده مهرهٔ عالم هیئتدن هرشل نام ذات ظهور ایتدی . بوذات هیئت شناس ۱۷۸٦ سنه‌سنده نشر ایلدیکی (شرائط فلسفیه) نام کتابنده بیك‌قدر سحاب مضی حقنده برجدول ارائه ایلمشدر. اوچ سنه‌صکره، هیئت شناسان حاضره‌نك نظر تعجبنی جلب ایده‌جك درجه‌ده وَاوّلکی جدولدن دها واسع اولمق اوزره برجدول دها نشر ایتمش

قویروقلی بیلدزلر برقاچ دانه اولیوب حتی هیئت شناس مشهور (کپلر) ه گوره قویروقلی بیلدزلر جوّ سماده اوقدر چوقدرکه بحر محیطده کی مخلوقات مائیه یه تشبیه اولنه بیلور .

بیلدزلرك انواع مختلفه سنی مطالعه ایدرکن الك اوّل برشیئی یازمه مز لازم گلیردیکه بزآنی تأخیر ایتدك. اوده سحب مضیئه در . سحاب مضیلر لسان عوامده صمان اوغریسی نامنی آلان وَسماده نورانی برقوشاق گبی گورینان برکتله درکه انظار تجسسمزه بیاض وَسود رنکنده گورینور وگویا اومحلده بیاض وکوچوك ومختلف الشکل لکه لر بولنیورمش گبی بولنور.

ایلك دفعه اوله رق انظار بشره گورینان سحاب مضی (آندرون) نام سحاب مضیدر . بو سحاب ١٦١٢ سنه سنده (سیمون ماریوس) نام ذات طرفندن کشف اولنمشدر . هیئت شناس مذکور سحاب مضینك ضیاسنی بوینوزدن معمول بر ورقك آره سندن گورینان برشمعك ضیاسنه بکزتمشدر .

ایدییور . بونلر اوسیارەدن آیریلور آیرلماز طبیعی کندیلرینه مخصوص برجاذبەلری اولمینجه برسرعت فوق‌العاده ایله سقوط ایدەرك برمحله نزول ایلیور . ایشته هوای نسیمی ایچنده برسرعت فوق‌العاده ایله گیدن برجسمده طبیعی برحرارت حاصل اولەجغی جهتیله حرارت قرمزی درجەیه انتقال ایدوب گوزومزه برمادّهٔ آتشین گورینیور . کرّهٔ ارضك اوزرینه بوگبی شهابلرك پارچەلرندن دوشدیگی چوقدر . حتی برکرّه رومایه و برکرّەده سلانیك طرفلرینه وَبوندن بری ۲۲ وَدیگری ۱٤ سنه مقدم بوطرفلره عادتا یاغمورگبی دوشمشدر. بونلرك ترکیبات کیمویەسنده علی‌العموم کوکرد ، باقرگبی مواد اشتعالیه چوقدر . براز یوقاروده بحث ایتدیگمز قویروقلی بیلدزلرك قویروقلری دخی بزه پارلاق گورینور . وَصورت ظاهرەده صلب برنسنه گبی برمنظره ارائه ایدر ایسه بوقویروقلرك اوزونلغی ملیونلرجه فرسخدر . بوقویروقلرك مضاعفی بیله واردر .

يىلدزلردر . بونلر ايكى قسمدن عبارتدر . برى قويروق وَديگر (نوات) ديدكلرى محلدر . نوات الڭ پارلاق اولان محـل اولوب اوزاسى عادتا بر يىلدز گبيدر . لكن قويروقلرى دها يىلدز اوله‌جق برطاقم موادّدن وَ ابخرهٔ سائره‌دن عبارتدر .

قويروقلى يىلدزلرڭ ظهورى اثناسـنده برطـاقم اعتقادات باطله عوامڭ ورد زبانى اولور ايسه‌ده بوگبى اجرامك بزه برخارقهٔ سمائيه اولمقدن بشـقه تأثيرى يوقدر. قويروقلى يىلدزلرڭ بردها عودت ايده‌جكلرى زمانى ايلك دفعه اوله‌رق حساب ايدن ذات (هالهٔ‌ى) نامنده برهيئت شناسدر .

يوقاروده تعداد ايتـديكمز يىلدزلردن ماعـدا برده شهاب ثاقبـلر واردركه هرنه‌قدر بونلر يىلدزدن معدود دگل ايسـه‌ده تركيبات جهتيله آنلرڭ عينى اولدقلرى جهتـله بزجه سـقوط نجـوم تعبيرينك فنجه نه‌يه دلالت ايلديگنى آكلاتمـلر . شهاب ثاقبلر احتمالكه بعض سـيارات عتيقه‌نك تحللنـدن نشئت

غیر مرئی بولنغندن بو وجهله معنون اولمشلردر .
سیّاره‌لرك ایسه حرکتلری بزجه مرئی در .
سیاره‌لرك عددی اون ایکی در . آنلرده عطارد ،
زهره، ارض، مریخ، وستا، ژونون، سه‌ره‌س، پاللاس،
مشتری، زحل، ئورانوس‌در . شوراده گوریبورزکه
کرّهٔ ارضده بریبلدزدر . بناءً علیه دیگر بیلدزلرك‌ده
بزم دنیامز گبی دنیا اولدیغنه اینانمه‌مز لازمدر .

سیّاراتك اکثریسی پیك دنیان ویاخود
سیارات ثانیه نامی ویریان دیگر بیلدزلره مالکدرکه
بو پیکلر دیگر سیارات وکواکبك گونش اطرافنده
بر محرك قطع ناقصی تشکیل ایتمك اوزره دوران
ایتدکلری گبی آنلرده سیاره‌لرینك اطرافنده برمحرك
قطع ناقصی تشکیل ایتمك اوزره دونر . وَهمده آنلرله
برابر گونشك اطرافنده دونر . قمر بزم کرّهٔ ارضك
پیکیدر . بوندن ماعدا مشترینك وَئورانوسك
اطرافنده متعدد پیکلر واردر .

بیلدزلرك بر نوعی دها واردرکه آنلرده قویروقلی

ایدوب اوراده بولنان مادّه‌لرده مائی رنگی بلع ایتد - کلرندن اورایی مائی گوریبورز .

٥

[ضیانك سرعتی]

ضیانك سرعتی فوق العاده‌در . ضیا گونشدن کرّهٔ ارضه (۸) دقیقه‌ده واصل اولیور. حال بوکه ساعتده ۱۲۰ کیلومتره مسافه قطع ایدن برسرعت قطاری کرّهٔ ارضدن شمسه آنجق برپچق عصرده گیده بیلور .

٦

[نجوم]

دنیاده نجومی بیلیان آدم همان یوق گبیدر . چونکه کیجه آنلرك بعضیلری تپه‌مزده یعنی سماده کندیلرینه مخصوص اولان ضیالریله پارلارلر .

بیلدزلر علی العموم ایکی قسمه منقسم اولوب برینه ثابته دیگرینه سیّاره نامی ویرلمشدر . ثابته‌لرك هرنه‌قدر حرکتلری وار ایسه‌ده بزم ایچون حرکتلری

ایسه‌ك اووقت ضیانك تحلل ایتدیگنی ، یعنی الوان سبعه تعبیر اولنان مور ، ماوی ، یشیل ، صاری ، ترنجی قرمزی رنکلره آیرلدیغنی گوریرز . ایشته بوعملیاته تحلیل ضیا وَ بو الوان سبعه‌نك ممتزج بولندیغی لوحه‌یه‌ده (طیف شمسی) نامی ویریلور .

اجسامك جمله‌سی ضیایی بلع ایدر . مثلا بعض اجسام واردرکه الوان سبعه‌دن یالکز یشیل بلع ایدر . اوجهتله اوجسم گوزمزه یشیل گورینور . بعض اجسام‌ده واردرکه یالکز مائی یی بلع ایدر ایشته او جسم گوزمزه مائی گورینور . وقس علیه‌البواقی . شونی‌ده نظردن دور طوتمیه‌لم‌که سیاه ، رنك دگلدر . زیرا برجسم الوان سبعه‌دن هیچ برینی بلع ایتمز ایسه سیاه گورینور وَالوان سبعه‌نك جمله‌سنی بلع ایدر ایسه بیاض گورینور . ایشته یوقاروده سمانك مائیلگی نه‌در ؟ مسئله‌سنی بوراده حل ایده بیلورز . سمانك مائیلگی تحلل ضیادن نشئت ایتمه برشیدر . دیمك‌که سمانك بزه مائی گورینان محلنده ضیا تحلل

وارمیدر ؟ ایشته بو تلاطم جهت نظریه‌سی سماده غایتله رقیق بر مادّه‌نك دها بولندیغنی قبول ایدییورکه اوده (اثیر) در . (اثیر) دیگمزگبی غایتله خفیف ورقیق بر سیّاله اولوب گرك فضاده وَ گرکسه اجسام متجانسه‌ده منتظماً وَ اجسام غیرمتجانسه‌ده‌ده غیر منتظم صورتده منقسم بولنور .

شورایه قدر درج ایدیلان معلوماتدن ضیانك صورت حصولی آکلاشیلور . لکن ضیانك ماهیت واساسی مجهولدر .

[تحلیل ضیا]

ضیا صورت ظاهرده گوزمزه بیاض وَیاخود صارمتراق گبی گورینور ، لکن بیاض ضیانك عجبا یالکز اولدیغنه یعنی بسیط اولوب مرکب اولمدیغنه حکم ایده بیلورمیز ؟ اوّل امرده ضیانك بسیط اولدیغی خاطره گلور ایسه‌ده اگر برخط شعاعی بللور برمنشورك ایچندن امرار ایتدیره‌جك اولور

ضیانك دخی اجسام منیره و مضیئه‌نك اهتزازندن نشئت ایتدیگی قبول اولنیور . شوندن برنتیجه ظهور ایدیورکه صدا، حرارت، ضیا هپسی اهتزازه تابعدر . لکن بوراده جای نظر برنقطه وارکه اوده بو اوچ اثر حکمتك بربرینه مشابه اولدقلری در . فقط بو اوچ اثرك‌ده بینلرنده کی مشابهت مکمّل وَتمام دگلدر ؛ اختلافلری فوق العاده‌در .

شمدی بواوچ اثرك بینده‌کی اختلافی تعیین ایده‌لم: اولاً ، اجسام متصوته نك اهترازی بالنسبه هم یواش وَهمده واسعدر . حال بوکه ضیا ایله حرارتی حاصل ایدن اجسامك اهترازی غایت سریع و مضیقدر .

ثانیاً صدا ، هوادن محروم اولان بریرده انتقال ایتمز . حال‌بوکه حرارت وضیا هوانك بولنمدیغی محلده انتشار ایدر. لکن اشبوضیا وحرارت شمسدن کرهٔ ارضه کلنجه‌یه قدر خالی برطاقم محللردن مرور ایدییور عجبا بو محللرده هوادن بشقه برمادّه

تلاطم نظریسنی ایودن ایویه آکلامق ایچون بعض معلومات ابتدائیه‌یی گورمه‌مز لازمگلیور. شویله‌که: صدا دیدیگمزشی برجسمك اهتزازندن یعنی برجسمی تشکیل ایدن جزوء فردلرك تیتره‌مسندن حصوله گلیر. شمدی بوجسمك دوچار اولدیغی حال اهتزاز اوجسمی محیط اولان هوا. صو وَیاخود اجسام صلبه‌یه دخی انتقال ایلر. ایشته بو انتقال خاصه‌سی سببیله تا قولاغمزه قدر واصل اولور. قولاغمزده‌دخی طبق اواهتزاز حاصل‌اولدیغی جهتله صدایی طویارز. شوئی دخی شو آرالق سویلیه‌لم‌که کرهٔ ارضی احاطه ایدن وَیزم تنفس ایتدیگمز هوا آلتمش کیلومتره قدردر. بوحالده. بو آلتمش کیلومتره‌نك یوقارو طرفنده ایکی بیلدیز بربریله چارپشسه بز طویه‌میه‌جغز. چونکه یوقارو طرفده صدایی نزه نقل ایده‌جك بر واسطه یوقدر.

کذلك حرارتك دخی اجسام حاره‌نك اهتزازندن حاصل اولدیغنی تصدیق ایدیولر. بناءً علیه

جسملر آثار . بو اجسام صغيره‌نك بزم حس بصريمزه چارپمسى ضيانك رؤيتنه سبب مستقلدر .

ايشته صدور نظريسى ديديكمز جهت نظريه بواولوب هرنه‌قدر جهت مذكوره اوّلجه پك مقبول ايديسه‌ده صكره علوم حاضره ايله نسبت قبول ايتمز درجه‌ده مباين دوشديكى جهتله ترك اولنمشدر. بونظرى قبول اولنورسه بعض مسائل غامضه ظهور ايدييور كه آنلرده مثلا گونش منير اولديغى حالده بونجه سنه‌لر دنبرى ضيا نشر ايدييور . بو حالده گونشدن برطاقم كوچوك كوچوك اجسام اطرافه ياييليور . ديمك كه گونشك حجمى هرگون وَحتى هرثانيه كوچيليور . بناءً عليه محرك ارضك توسعى وَسنه‌لرك تطاولى لازم گليور . بونلردن ماعدا كرّهٔ ارض گونشدن مباعدت ايتدكجه ضيا وحرارتى دخى تناقص ايده‌جگندن بريوم خراب محقق عد ايديليور . نتيجهٔ كلام بوگبى برطاقم مسائل متعدده‌يه سببيت ويردكدن تطبيقات جهتيله دخى پك گوج گورينيور .

گوك بر بوشلقدرکه نهایتی یوقدر . وَحتی براز زماندن بری (نامتناهی) لفظی گوگك بوشانی ایچون علم اولمشدر .

٣

[ضیا]

ستاده مشهودمز اولان مائیلیکی تعریف ایتمك ایچون بعض مقدمات بیلهمز لازمدرکه آنلرك برنجیسی ضیادر .

ضیانك نه صورتله تحصل ایتدیکنی وَنه صورتله انتشار ایلدیکنی مجملاً آکلاتمق ایچون ایکی جهت نظریه واردر . بونظرینك برنجیسی صدور نظریسی دیکری تلاطم نظریسیدر :

صدور نظریسی، غربده یتیشان عالم ریاضی نیوتونك برفکر مدققانهسیدر. بونظریه کوره، اجسام منیره هرجهته وَفقط خط مستقیم استقامتنده اولهرق غایتله سریع ومتحرك برطاقم کوچوك کوچوك

تحصل وترشيح ايدن معلومات دقيقه، تدقيق جهان ايله اشغال فكر ايتميان ديگر انسانلرى دخى بومعلو ماتدن مستفيد ايده جك رادّه ده اولديغندن بنده ، جهان حقنده معلوماتى اولميان ابناى مملكتمه جهان نه ديمك اولديغنى آكلايه بيلديكم قدر اوكرتمك ايچون بوكتابى يازدم . ومن الله التوفيق .

٢

[كوك]

بر چوچغك نظر صاف دلانه‌سى گوكى كرهٔ ارضك اوزرينه كريلمش برپرده ، وَبعض نظرده تپه‌مزده برقبهٔ عظمى گبى گورور .

گوك، گرك عظمت خارجيه‌سى وَگركسه ايچنده حركت ايدن گونش وَقمر وَييلديزلر گبى اجرام عظيمه نك گورينيشلرى جهتله بدايت خلقتدن برى انسانلرك نظر احترام وحيرتنى جلب ايتمشدر . حتى اعتقاد اتده مقر سعدا اولق اوزره تلقى ايدلمشدر .

ایله عقل انسانی یی دوچار وله ایدن بیوك برماکنه گبی بدیدار اولور . بزم بیلدیگمز شوجهانك اولاً وَبالذات بانیسی وخالقی رب العالمین ، محرّك اصلیسی اسباب عادیه‌دن اوله‌رق گونش، وَقمرله کرّهٔ ارض‌ده بوعالی ماکنه‌نك اقسام تالیه وتابعه‌سندندر .

جهانی تدقیق ایله مشتغل اولان ارباب دها وذکانك جهان اوزرنده ایکی فکر متفرّقی واردرکه آنلرده شونلردر : عجبا جهان الی الابد باقی اولمق اوزره‌می تنظیم ایدلمشدر ؟ وَیاخود بزه مشهود اولان حرکت، جهانی برورطهٔ خراب واضمحلاله می سوق ایدییور ؟ ایشته بوایکی مسئلهٔ ذکاوت فرسا پك گوچ حل اولنه بیلور .

جهان حقنده بیان معلومات ایده‌جك اولان بورساله جهانه نسبتله برذرّه نه‌قدر اصغر ایسه بورساله‌نك‌ده تعریف جهان حقنده محتوی اولدیغی معلوماتی اصغر نامتناهیدر . لکن انسانلرك هرشیئك کنهنه وارمق ایچون گوسترد کلری اقدامات سایه‌سنده

تشکل جهان

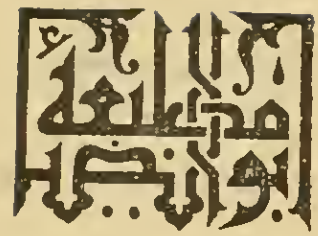
مقدمات

۱

جهان نه در ؟

جهان، اوززنده بولندیغمز طوپراق، بزه حرارت وضیا ویرن گونش وَگیجه لین بزی خفیف ضیالر ایچنده براقان آی، وَینه گیجه اثناسنده سمایه متصل گبی گورینوب خفیف خفیف لمعه نثار اولان ییلدزلر وَبو ییلدزلره بکزه یوب دها ییلدیز اولیان سحاب مضیلر، والحاصل گوکده، یرده وَماوراءالسماده نه قدر اثر ید قدرت وار ایسه جمله سنك هیئت مجموعه سیدر .

جهانه برنظر تدقیق عطف ایلر ایسه ك بو اثر ربانی ملاحت ولطافت مجتمعه سی وَعظمت وحشمت متحشده سی

كتابخانهٔ ابوالضيا

تشكل جهان

حقنده

فكر اجمالى

اثر

احمد راسم

برنجى طبعى

معارف عموميه نظارت جليله‌سنك رخصتيله

هرحق طابعكدر

قسطنطينيه

١٣٠٤

مطبعهٔ ابوالضيا

(مارونيس) كوليله الصاق ايتمك ايچون اولان تشبثلرى بوكا دليلدر . سويش قنالى وَ (مونت سه‌نى) تونلى جهانده معروف اولان قنال وَتونللرك اك برنجيسيدر . كرهٔ ارضك هرطرفنده موجود اولان كوپريلر ترقيات بشريه‌يى ارائه‌يه بر دليل اولوب اصل شايان دقت اولان كوپرى (كهل) كوپريسيدر . بوكوپرى (رن) نهرى اوزرنده‌در . عجائب سبعهٔ عالمدن معدود اولان بابيلونياده‌كى معلق باغچه‌لرله رودوس فنارى واهرام مصريه وبعلبك سرايلرى وسائره انسانلرك مأثر صناعيه‌لرينه برر برهان تاريخى‌در .

تمت

مطبعهٔ ابوالضيا

وَتیاتر ولرده قوللانلمقده‌در . الکتریق لامبه‌لری زمانزده اسفار بحریه‌ده دخی قوللانیلوب هله توربیدو واپورلرنده فوق‌العاده فائده‌سی گورولمشدر . الکتریق وساطتیله قوتك مسافهٔ بعیده‌یه ارسالی مسئله‌سی نوع بشرك قوای طبیعیه‌دنده استفاده‌سنی آسان‌قیلوب شمدوفر وَواپورتحریك ایتمك گبی خدماتده صورت استعمالی‌دخی میسر اولورایسه چوق کچمه‌دن بزه بخاری اونوتدیره‌جقدر . الکتریقیت فن طبه دخی پك چوق خدمات ابراز ایتمکده‌در .

پك چوق زمان مرور ایتمکسزین الکتریقیتك صنایع وفنونك جمله‌سنه داخل اولهجغی امید اولنمقده‌در .

بشرك اقدامات اعجاز کارانه‌سندن بری‌ده قنالر وَتونللرله کوپریلر انشاسیدر .

سیاحات بحریهٔ صناعیه وقنالر کشادی قدیمدن بری معلومدر . حتی مصریلرك اسکندریه‌یی

بولدی . پیل وساطتیله نقل الکتریق اصولنی ایلك بولان مونیخلی (سومرنك) نام ذاتدر . نهایت الامر (اورست) (آمپر) (شلنغ) (فرانسوا آراغو) نام ذاتلر الکتریق خصوصنده پك چوق تجربه‌لره قیام ایتدیلر. (ستانهل) مونیخده (وایستون) لوندره‌ده ایکنه‌لی تلغرافلری یاپدیلر . لکن (مورس) نام ذاتك یازی یازان ماکنه‌سی اك مکمّلیدر. صکره‌لری (هوگ) ك حرف باصان ماکنه‌سی دخی چیقمشدر . (مقناطیسیت الکتریقیه)دن دخی آلات ادوات تلغرافیه یاپلمشدر. تلغراف تللری علی العموم ایکی درلو اولوب بری بحری، دیگری برّی‌در . الکتریقلی ساعتلر دخی الکتریقك تطبیقاتندندر . چاك وَ غالوانوپلاستی وَ اوزاقدن مکالمه ایتمك ایچون قوللانیلان (تلهفون) وَ اك کوچوك صدالری استعمال ایتمك قوللانیلان (میقروفون) دخی تطبیقات فوق العادهٔ الکتریقیه‌دندر . تنویر الکتریقی علی العموم قبول اولنوب دکز فنارلری اعمالنده

آثارینی گوسترمك ایچون پك مناسبدر. فرانسز راهب (نوله) وَانگلتره‌ده (وایستون) نام ذاتلر الکتریقیت ساکنه‌نك حصولی ایچون بیوك ماکنه‌لر یاپمشلردر. الکتریقك سیوری اوجلردن جریانی قاعده‌سیله صاعقه‌نك ده الکتریق جنسندن اولدیغنی آکشلایان مشهور (فرانقلن) پاراتونری ایجاد ایلمشدر. ۱۷۹۱ سنه‌سنده بولونیاده تشریح معلمی اولان (غالوانی) نام ذات الکتریقك برده سیار ومتحرك قسمی اولدیغنی بیان ایتمشدر. غالوانی نك الکتریقیت متحرکه‌نك صورت حصولی خصوصنده سرد ایتدیگی رأینی (وولطا) نامنده بر ذات بگنه‌میه‌رك جرح ایتمش وَنهایت کندی نامیله یاد اولنان بر (پیل) ایجاد ایلمشدر. وولطادن صکره نیقولسون، دانیل، بونزن الخ نام ذاتلر دخی بر پیل یاپه‌رق الکتریقیت متحرکه‌یی توسیع ایتمشلردر. بوزمانلرده موجود اوله‌رق هوائی برتلغراف وار ایدی. الکتریقیّت ساکنه‌نك توسعیله (غره‌ی) تلغراف الکتریقینك اساس اوّلنی

اليزابتك دوقتـوزى (كيليوم ژيلبر) طرفنـدن (١٦٠٣) سنه‌سـنده بردها موقع اجرايه قونيله‌رق بوقاعده توسيع ايدلمش وَ (اوتودوكريق) طرفندن‌ده ايديلان اقدام سايه‌سنده ساده برالكتريق ماكنه‌سى ياپيلوب شرارهٔ الكتريقيّه‌سى استحصال اولنمش وَ (غرده‌ى) وَ (وهلر) نام‌ذاتلرده سيّالهٔ الكتريقيه‌نك مسافات بعيـده‌يه انتشارى ممكن اوله‌جغنى اكتشاف مشلردر . فرانسـه‌لى (دوفاى) كه تجربه‌سى دخى الكتريقيّت ساكنه‌نك اساسنى قوز مشـدر . لايد شيشه‌لرى نامياله فن حكمتده مشهور اولان شيشه‌لر الكتريقك جمع وادخارى ايچون گوزل برواسطه‌اولوب بوشـيشه‌نك‌ده ايلك اساسنى بولان موسنبروئك نام ذاتدر [١] لايدشيشه‌لرى بريكمش‌اولان الكتريقك

[١] بوندن ايكى‌سنه اول بدايع كشفيات واختراعات بشريه نامياله يازوب ايكى حزبى نشر اولنمان وايكنجى جزئى الكتريقيت ساكنه اولان رساله‌ده بوماده حقنده تفصيلات ممكنه ويرمشيدم . لمحرره

مشهور ترمومترولر سانتيغراد ، رومور ، فاهتر نهايت در .

سمانك ايچنه طوغرى صعود ايتمكله عالمى حيرتده براقان بالونلر ١٧٨٣ سنه‌سى اثناسنده (مونغولفيه) برادرلر طرفندن موضع معاينه‌يه وضع ايدلمشدر . بالونلرك محسّناتى يقين زمانده آكلاشلمش اولوب حتى پارس محاصره سنده متوفى غامبتا بالون ايله صعود ايدرك (مدافعهٔ مليه) يى اعلان ايتمك ايچون پارسدن خروج ايتمشدر .

الكتريقيت وتطبيقاتى

الكتريقك ماهيّتى بعض اجسامك دلك وتماسه اوغرادينى حالده بعض اجسام خفيفه‌يى جذب ايلمكدر . بونى ايلك دفعه مطالعه ايدن يونان حكماسندن (طالس دوميلت) در . بوقاعدهٔ اوّليه برچوق زمان مستور قالدينى حالده انگلتره قرالچه‌سى

ایدی حتی اسکندریه فناری بوجنسدن برفناردر .
دکز فنارلرینك نه‌قدر فائده‌سی اولدیغی مستغنیٔ
بیاندر . بونلرك ایچنده برمحور اوزرنده دونان برلامپه
اولوب بولامپه‌نك ضیاسی برطاقم آینه‌لر وساطتیله .
عکس ایتدیرلمکده‌در . اوّللری یاغ صکره‌لری غاز
ایله بوفنارلر تنویر ایتدلمکده ایکن شمدیلری الکتریقلی
فنارلر ایجاد اولنمشدر .

تضییق هوایی اولچمك ایچون توریچللینك وَ بلز
پاسقالك تجربه‌لری پك نافع اولمشدر . بو ایکی ذاتك
تجربه‌لری سایه‌سنده بارومترو یعنی میزان الهوا میدانه
چیقمشدر . شمدیلری چناقلی بارومترو ، سیفونلی
بارومترو وَ هله (فورتن) بارومتروسی استعمال
اولنمقده‌در . میزان الحراره دخی بارومتروی تعقیب
ایتمشدر . بونی ایلك دفعه اولمق اوزره موقع اجرایه
قویان هولاندالی (قورنه‌لیوس دو بل) نام ذاتدر .
موسیو (دو بل) ك اختراعی برطاقم اهل حکمتك
دخی نظر تصحیحلرندن کچه‌رك بوکونکی کمالی بولمشدر .

جاملرك انحناسندن استفاده‌ايدن (روژه باقون) نام ذاتدر . مومى‌اليه دور بينلرى وتلسقوپلرى ايجاد ايتمديسه آنلرك ايجادى ايچون برمحل مخصوص تهيئه ايلمشدر .

پك زياده مقعر جامدن معمول اولان عدسه‌لر طبيعيون ايچون عادى ميقر وسقوپلر يرينه كچدى . صكرلرى برخرده بين مركّب تشكيلى اصولى دوشونولدى . بواصولك موجدلرى دخى شوش اولوب لكن غاليله‌نك بونى اصلاح ايلديكى مصدقدر . (آقروماتيك) يعنى عديم اللون ميقر وسقوپلرى يابان دخى (دولون) نام انكليزدر .

دور بينلرك ايجادى ميقر وسقوپك ايجادندن برقاچ سنه‌صكره‌در . تصادف بودور بينلرك اختراعنى حصوله كتورمشدر . رصدلرك تاريخ ظهورى دخى (هرشل) ايله برابر يعنى ١٧٥٩ سنه‌سنده‌در .

ايلك شمعدان يابان انكلتره قرالوندن (فليب) نام قرالدر . ازمنهٔ عتيقه‌ده دكز فنارلرى موجود

ساعتك اوزرنده بولنان صو قابلری یرینه دیشلی چرخلر علاوه وَصکره ساعتلرك سهولتله طاشینمسی ایچون برده (یای) زیاده قلنمشدر. اون یدنجی عصرده غالیله رقاصی کشف ایتمش وَ بونی ساعتجیلك ده قوللانان (هویکنده) نام ذات اولمشدر .

قرونومترو دنیانن ساعتلرك دخی ایجادی نیوتون نام حکیمك ثمرهٔ مساعیسیله (هاریسون) نام ماکینستك محصول اقدامیدر. پوصلهیه کلنجه بونك محل اختراعی اصل چیندر . لکن صورت استعمالی اوروپالیلر طرفندن تعمیم ایدلمشدر .

جامك محل اختراعی فنیکه اولدیغی بالمناسبه بیان اولنمشیدی . رومالیلر ایمپراطورلق اثناسنده بو اعمالات ایله پك چوق اوغراشمش ایسه‌لرده ایمپراطورلغك اضمحلالندن صکره بوصنعت اولاد عربه انتقال ایلمشدر . آیینه‌نك ایجادی دخی اون اوچنجی عصر میلادیه مصادفدر . اسکیلرك دوربینلری یالکز اوزون بورپلردن عبارت ایدی .

ظهری، دخی ارائه ایدر. تبدّل مواسمی وسنه‌لرك اوزونلغنی دخی بیلدیرر. بوآلتده اولان ستون، محور ارضی یه‌عموداً مائلدر. بناءً علیه گونك اقسام سفیله‌سنی دخی اشعار ایلر. اسکی مصریلرك قوللاندقلری هیکللر دخی بوخدمتی ایفا ایدردی. یونانستانده یاپیلان برنجی قادران صولر آنیقزه‌ماندر طرفندن اولوب تاریخی دخی ودلات عیسی علیه‌السلامدن ٥٤٥ سنه اوّلدر.

فی‌الحقیقه قادران سولر ساعات یومیه‌لری اشعار لری خطادن سالم اولدیغی جهتله اخیراً صو وقوم ساعتلرینه مراجعت اولنمشدر. صکرلری پروانه‌لی بر چرخ وساطتیله دیشلی برچرخ حرکته قونولوب بونك اوزرینه‌ده صو ساعتندن قطره قطره دوشر وبو واسطه ایله برده (ایگنه) ایشلدیلوردی.

وزنلی ساعتلرك تاریخ ایجادلری، طقوزنجی واونبنجی عصر میلادی یه قدر ارتقا ایدر. اوللری صو وساطتیله ساعت ایشلتدیرلمك معتاد ایکن اخیراً

ایتمشدر . لکن فرانسه‌لی مارق‌سه کنك قزغانی دخی شمندوفرلرك اکمالنه خاتمه چکمشدر .

بخارلی ماکنه‌لر لوقوموتیفلر حقنده تفصیلات ممکنه‌یی ویرمك مطلقا رسمسز اولمیه‌جغی جهتله یالکز تخطری موجب اولمق ایچون یازلدی .

لوقوموتیفلردن ماعدا ، (لوقوموبیل) دنیلن وزراعت خصوصنده پك چوق استعمال اولنان برآلت دها واردر ؛ بو آلتك مقرّ ایجادی آمریقادر.

بومحرکلردن ماعدا پك چوق محرکلر دها اولوب آنلرك‌ده محل استعمالاری مختلفدر .

آلت دقیقه

(قادران سولر) یعنی (بسیطهٔ شمس) دنیلن آلتلرك زمان اختراعی ازمنهٔ عتیقه‌ده‌در . بوآلت برستوندن عبارتدرکه گونشك افق اوزرنده‌کی ارتفاعنی گولگه ایله گوسترر وبوندن ماعدا حقیقی اولان وقت

ذاتك دخی همتیله ایچروده قالان هوانك بتون بتون خارجه چیقمسی اجرا ایدلدی .

نهایت برکون بویله برماکنه انشا ایدن برذاتك گوزی اوکنده پیستونك برقاچ دفعه آشاغی یوقاری کیدوب کلدیکی گورولدی .

پاپندن صکره برچوق ذوات بونك اوزرینه حصر مرام ایتمش ایسه‌لرده نهایت (وات) نامنده اسقو - چیالی برذات بوماکنه‌ده برده (ماتفه) علاوه ایتمشدر . صکره‌لری برطاقم اصلاحات دها گوره‌رك ثابت بخار ماکنه‌سی اکمال اولندی . بوثابت ماکنه‌یی متحرك ایتمك ایستدیلر واپورلر ، بونك برتطبیقی اوله‌رق میدانه کلدی . ایلك واپور یاپان موسیو (په‌ربیه) نامنده برذاتدر . ترقیات حاضره بزه یاپدن چرخلی دومندن چرخلی واپورلر گوسترمکده‌در .

شمندوفرلره کلنجه آنلرك‌ده موجدی ژورژ استه - فنسون نامنده برذاتدر . اوغلی روبر استه‌فنسونك دخی اقدامات متواليه‌سی انکلتره‌یی شمندوفر مقرّی

لهواره زیب وجود اولمشدر . مومی الیه تضییق هوادن استفاده ایتمك ایچون صورت متعاقبه‌ده خلا حاصل ایدن برماکنه یاپمسنی دوشوندی. برده آلت یاپدی . بوماکنه ساده معدنی براسطوانه‌دن عبارت اولوب آلتی برسوپاپ وساطتیله قپالی وَایچنده تماماً جدار اسطوانه‌یه تماس ایدر بر (پیستون) ایشلر ایدی . مومی الیه بو پیستونك آلتنده بارود یاقوب اسطوانه‌نك ایچنده بولنان هوا ، بارودك پاتلامسی اثناسنده سوپاپدن خارجه قاچاردی . بوحالده (خلا) حاصل اولمشیدی . درحال تضییق هوا پیستونه تأثیر ایدوب آنی اسطوانه‌نك ایچنه طوغری سوردی . لکن ماکنه‌نك ایچندن هوانك بتون بتون کیتدیکنی قبول ایتاملی .

پاپنك هرزمان یاپدیغی آلت بر پیستون ایله برده اسطوانه‌دن عبارت ایدی . یالکز صکره‌لری بارود یرینه برمقدار صوقونولوب آنیده آتشه عرض ایدرك تبخیر ایدردی . نهایت انکلتره‌لی (نیوقومن) نام

تفصيلاته لزوم گورولمشدر : معلومدركه هوا برثقلتی حائزدر . فقط غاليله و (توريچللی) (بلز) (پاسقال) وَ (اوتود دوگريقك) تجربه‌لرينه‌قدر صويك جاذبه طولومبه‌لرنده يوقاروية صعودی بردرلو آكلاشيله‌ميوردی . حتی صيويك صعودی خلايه نفرتدن ايلرو كلور ديرلر ايدی . لكن غاليله وَشاگردی توريچيلينك تجربه ـ لرندن صكره ، برقيونك ايچنه موضوع اولان طلومبه بورى‌سنك كنارنده بولنان صولرك اوزرينه اجرای تضييق ايدن هوا صويك يته مذكور بورو نك درونته گيرمسنه وَحتی بردرجه‌يه كلدكده موازنت كسب ايتمسنه وَبو موازنتك‌ده بورووده بولنان ستون مأنك ثقلت هوايه موازن كلمسنه‌منوط اولدينی آكلاشلدی.

اوتو دوكريقك ماغده بورغ كره‌لری ناميله حكمت طبيعيه‌ده معلوم اولان كره‌لری تضييق هوا خصوصنده پاپيلان تجاربك پارلاغيدر .

گلهلم دهنی پاپنه :

(دهنی پاپن) ١٦٥٠ سنه‌سنه طوغری (بلووا) ده

مصريلر مانيوه‌لا ، ديشلى چرخلر وَمقره‌لر استعمالنى بيلدكارى گبى آرشيمد نام ذاتك دخى ويده‌لرى ترقيات صناعيهٔ عتيقه‌دندر . آرشيمدك ويده‌سى آز عميق اولان صولرى يوقارويه آلمغه مستعددر .

بو گونكى گونده مستعمل اولان بخارلى ماكينه‌لرك استعمالى پك اسكى دگلدر. فى‌الواقع بعض ذاتلر بخارك الاستيسته‌سنى ارسطاليس، افلاطون گبى حكماى قديمه‌نك‌ده بيلديگنه قانع اولیورلرسه‌ده بوجهتده‌كى فكرلرندن برشى الده بولنمديغندن بونلردن قطع نظر اولنوب ١٦١٥ سنه‌سنه طوغرى يعنى (سالومون دوقوس) ناميله بر ذاتك بخارك آلاستيسيته‌سنى بيلديگنه وَ بو يولده بعض تجارب نافعه‌ده بولنمسنه حصر دقت ايددلم . هرنه قدر (ريشليو) بونى زندانلرده اولديرمش ايسه‌ده مومى اليه (وات) (ده‌نى پاين) گبى مخترعلرك سرمايهٔ افتخارى تدارك ايلمشدر.

شمدى اصل بخار ماكينه‌سنى تجهيز ايدن (ده‌نى پاين) نام ذاته انتقال ايتمه‌دن اوّل بعض

٢

[محركلر]

محرّكلرى مطالعه ايتمك ترقيات بشريه‌نك نه درکه‌لردن نه درجه‌لره قدر اعتلا ايتديگنى گوسترر . ازمنهٔ عتيقه‌ده قوللانيلان محرّكلر، اسرا، اوكوز مركب وَياخود بارگير ايدى . بغداى وَسائره اوگوتمك ايچون صكره‌لرى قوللى دگرمنلر ايجاد اولنمش وَبو دگرمنلردن هرخانه‌ده بر دانه موجود اولوب يا برمركب وَيا براستر ايله اداره‌ايدلمكده بولنمش‌ايدى. (پومپه‌ئى) خرابه‌لرنده فرونجى دكانلريله ايلك دگرمنلر بولنمقده‌در . صكره‌لرى صو دگرمنلرى ايجاد اولنمش وَحتى بونوع دگرمنلر اوغوستك زمان سلطنتنده رومادە دخى بولنمشدر . يل دگرمنلرينه كلنجه بونلرده عربلرك محصول ذكالرى اولوب قواى طبيعيه‌دن استفاده يولنى گوسترر . برچوق زمان ، بويولده‌كى محرّكلر ترقيدن برى قالدى . بونكده سببى اهالينك اسرايه ايش گورديرملرى‌ايدى . مع مافيه اسكى

بربرلرینه مشابه اولان ایکی شیئی قباریق گوسترمکه مستعد اولمق اوزره فوطوغرافیانك تاریخ ایجادی اثنالرنده برآلت دها ایجاد اولنمشدرکه اوده (استه‌ره ئوسقوپ) دنیلن آلتدر . بوآلتی ایجاد ایدن انگلیز حکمت شناسانندن (ویستون) نام ذات وَبونی اکمال ایدن دخی (بروستر) نام ذکیدر .

امم قدیمه ، کاغد یرینه پاپیروس دنیلن نباتی استعمال ایدرلردی . بونبات نیل سواحلنده کثرتله تنبت ایدر . بشنجی عصر میلادی‌یه قدر بونبات استعمال اولنوب آسیای صغراده صکره‌لری (پارشمن) ترشه ایجاد اولنمش وَبودری اوّلا رومایه چیچه‌رون طرفندن ادخال ایدلمشدر . کاغدك محل ایجادی شرقدر. چینلیلر وَژاپونیالیلر ایپك ایله پرنج صمانندن کاغد اعمال ایدرلر . صکره‌لری عربلر بونك اوزرینه اوغراشمشلر وَنهایت اون ایکنجی عصر میلادیده پچاورادن اعمال ایده‌بیلمشلردر .

دقيق تفصيلاتنه وارنجه گوسترمشدر. لكن بو ياپيلان شيلر پك مكمل اولمديغندن ١٨٤١ سنه سنده (قلوده) نامنده برذات موادّ مسترعه‌يي وَموسيو (فيزو) دخى ضيا و ساطتيله بوزيلان معمولاتى محافظه ايتمك طريقنى بولدى. (شواليه) نامنده برذات دخى فوطوغرافيا مرسماتنى غالوانو پلاستى ايله اورتمك اصولنى اختراع ايلمشدر. اوّللرى ياپيلان رسملرالواح معدنيه اوزرينه اولوركن صكره‌لرى (تالبو) نام ذاتك همتيله كاغد اوزرينه آلنمشدر. نهايت بو اصولدده قرار ايديلوب ١٨٤٧ ده جام اوزرينه آلنمش وَبوندن چيقان بر (قليشه) يعنى قالب ايله پك چوق نسخه‌لر ياپيلمش وَياپيلقده بولنمشدر.

موادّ متحركه‌نك رسملرينى آلمق ايچون بر تأثير سريعه مالك اولان (قولوديون) ك استعمالى دخى صكردن واقعدر. موسيو (داگر) (١٨٥١) ده وفات ايلمشدر.

برسطح مستوى اوزرنده مرسم بولنان وَهمان

شمسینك تأثیراتی تطبیق اولنه‌رق میدانه چیقمشدر . فوطوغرافیانك موجدلری ایکی ذاتدر . بریسی (داگر) نامیله یاد اولنوب دیگری ایسه (ژوزف دونیه‌پس) در . (ژوزف دونیه‌پس) ژوتنك برقسمنی وَعمرینك یکرمی سنه‌سنی بو صنعت اغورند صرف ایتمش ایکن نهایت موفق اولمقسزین ۱۸۳۳ ده وفات ایلمشدر .

(نیه‌پس) ضیانك تأثیرات کیمیویه‌سنی طانیمش وَحتی حجرهٔ مظلمه وساطتیله مرسماتك قوپیه ایدیله جکنی دخی بیلمش‌در. ولکن (نیه‌پس) دائما رچنه‌لی موادّ استعمال ایتمکده اولدیغی حالده ۱۸۲۹ سنه‌سنده (داگر)ه ویردیکی کاغدلرندن صکره (داگر) رچنه‌لی مواد یرینه (ایبود) استعمال ایتمش وَبونکده سببی ایبودك تأثیرات ضیائیه‌یی تسریع ایلمسی بولنمشدر .

نیه پسك وفاتندن صکره داگر تحریاته مبادرت ایدوب نهایت نائل مرام اولمش وَیاپدیغی شیلر درت بش دقیقه‌ده ضیا قوّتیله موجودات خارجیه‌یی الك

١٧٩٠ سنه قدر قوللى ماكنه‌لر قوللانيلوردى . بوزمانده انگليز مشهور نيقولسون جرخلى ماكنه‌لر ايجاد ايلمشدر . اوّللرى كاغد اوزرينه رسم باصمق مجهلول ايكن صكرلرى يعنى ١٤٥٢ ده اوخصوص دخى طباعته تطبيق اولنه‌رق تعمم ايلمشدر . قلاى وَ صكره‌لرى باقر اوزرينه ياپيلوركن دخى صكره چليكدن اعمال اولنمشدر .

(ليطوغرافيا) تسميه اولنان صنعتك موجدى (پراغ) شهرنده ١٧٧١ ده تولد ايتمش اولان (آلواسنفلدر) نام ذاتدر . ليطوغرافيا صنعتى بزم طاش باصمه‌سى ديديكمزاولوب بونده الك زيادداهميتلى وظيفه‌يى اجرا ايدن تاثيرات كيميويه‌در . سنفلدر صنعتنى ايجاد ايتدكدنصكره برزمان باويراقرالنمك مظهر توجهى اولمش وَ ١٨٣٤ ده‌وفات ايلمشدر .

بوصنعتك ايجادندن برقاچ سنه صكره (فوطوغرافيا) ناميله برصنعت اذهان بشرى دوچار تعجب ايدى . بوصنعت دخى تأثيرات كيميويه ايله ضيای

مثبتدر . زنگين رفقاسى مومى اليهدن بوشرفى نزع ايتمك حرصنه دوشمشلردر . حالبوكه پيه - رشوفرك اوغلى ژان شوفر نام ذاتك ايپراطور (ماقسيميانه) تقديم ايتديگى (تيت ليو) ك ديباجهٔ كليّاتنده بر فقره يازمشدركه اوده (١٤٥٠ سنه سنده مايانس ده صنعت طباعتى ايجاد ايدن ژان غوتنبرغ اولوب ژان فاوستك سرمايه‌سى وپيه‌رشه‌فرك مساعيسيله اكمال اولنمشدر) عباره‌سيدر. ايشته بوعباره عوتنبرغك طباعت حاضره‌نك مخترعى اولديغنى كوستريور.

اوّلجه يالكز مايانسده ايشلدلمكده اولان مطبعه‌لر صكره‌لرى استراز بورغ، روما. وندبك ده دخى آچيلمغه باشلادى . فرانسه‌ده ايلك باصيلان كتابك تاريخى ١٤٧٠ وَ انگلتره‌ده باصيلان كتابك تاريخى ١٤٧٤ در .

صنعت طباعت دخى بدايت ظهورنده بعض مشكلاته تصادف ايتمش ايسه‌ده صكره‌لرى بو نوع رقه‌لردن قورتولمشدر . اون دردنجى لوئى كندى اليله كتاب باصارمش .

یونتمق وَآیینه‌لره جلاویرمك ایله اشتغال ایدرلردی .
بعده (آندره دریچن) ك قرداشلریله عقد
شرکت ایدوب چالشمشلر وَحتی ١٤٤٠ سنه‌سنده
(اکسلاشاپل) شهرنده اجرا ایدیلن برپنایرده
حروف متحرکه ایله یاپیلان کتب مطبوعه‌یی ال
یازیسیله دیه صانمشلردر . بعده دیریچن وفات ایدوب
غوتنبرغده استراز بورغ شهرنده بوشرکتدن
طولایی اولان دعواسنی غائب ایتدیگندن (مایانس)
شهرینه عودت ایلمش وَاورادده (فاوست) نامنده
زنگین برقیومجی ایله برلشوب وَبرابرلرینه برحسن خط
ماهرانه‌یه مالك اولان (پیه‌رشوفر) نامنده برذاتی آلوب
اجرا آته باشلادی . صنعت طباعت اورادە بو اوچ ذاتك
النده پرورش بولدی . فی‌الواقع مطبعه‌جیلغك برچوق
زمان غوتنبرغ طرفندن احداث اولنمامش ایدوکنه
دائر روایات وظنیات دوران ایتمس ایسه‌ده بونلرك
جمله‌سی شویقین زمانده محو وزائل اولمشدر .
غوتنبرغ ١٤٦٥ سنه‌سنده نانپاره‌یه محتاج قالدیغی

طباعت سايه‌سنده نوع بشر ترقيات حاضره‌سنى الى‌ما. شاالله ايلرولته جكنى آكلامشدر . بوصنعتك موجد ومخترعى وَبواختراعى ايله انسانيتك مابه الافتخارى اولان مايانسلى غوتنبرغ نام ذاتدر .

چينليلرك ادعالرينه گوره آنلر تاريخ ميلاددن اوچ يوز سنه اوّل الواح وساطتيله طبع اصولنى بيليور . لرمش . مصريلر وَيونانيلر وَروملىلر دخى ، حرفلرى ترس وقبارق اوله‌رق حلك ايدرك ارقام ومكاتب وَسائر روايات تاريخيه ودينيه‌يى طبع ايدرلرمش . بونلردن ماعدا فينكه‌ليلر بابيلونياليلر اجحارى حك خصوصنده پك ايلرويه كيتمشلردر . رومالىلرده چوجقلر ، فيل ديشينه اويولمش حرفلرى اوقومق وَقفس وارى قطع ايدلمش صحيفه‌لرى يازمقله تدريس ايديلورلردى .

غوتنبرغ صنعت طباعتى ايجاد ايتمه‌دن اوّل استرازبورغ شهرنده (آندره دريچن) نامنده بريسيله مشاركت ايدوب بونلر اووقت ذى‌قيم اجحارى

شوزمانده يتيشـان دهاة بشرك جمله‌سنى بورايه يازمق ايچـون آيروجه بيوك برجلد ياپمق لازم كلوب انلرك ترجمهٔ حاللريله كشفيات متنوعه‌سى اوزرينه‌ده بيان ملاحظه ايتمك لازم گليرسه آرتق برذات ايچون برقاچ جلد كتاب طولديرمق لازمدر .

بدايع كشفيات واختراعات بشريه

اشبو سرلوحه تحتنده ترقيات علميه ومدنيه‌يه دائر ويره‌جكمز معـلومات ، معلومات عاميـه ماقبلندر بوگبى كشـفيات واختراعاتك مفصـلاً آكلاشلمسى شوكتابك حجميله متناسب اولميه‌جغى جهتله ايجـاز واختصاره لزوم گورولدى . مع مافيه ايضاحات ممكنه‌دنده صرف نظر اولنميه‌جقدر .

١ — تيپوغرافيا يعنى صنعت طباعت ـ حك ـ ليطوغرافيا ـ فوطوغرافيا ـ استه‌ره توسقوب . كاغد ترقيات بشريه‌نك اكمالنه وسيلهٔ مطلقه اولمشـدر .

مذهب مشهور صاحبی (داروین) وعلم الارض علماسندن (لیه‌ل) (آنتروپولوژی) علماسندن (ئه‌وان) و (لوبوق) وَعلم اللسان علماسندن (ماقس مولر) (اصلی الماندر) نام‌ذاتلرله پك چوق‌ادبا وَهله صنایع نفیسه‌ده (هوگو) و (میله) وموسیقی شناسلاندن (بالف) وآلمانیا مشاهیر فیلسوفانندن (هه‌ژدل) شاگردلرندن (ترمایر) (فوئرباخ) (ماقس استیرنر) (شوپن هوئر) هرمان (فیخت) نام ذاتلر چیقمشدر . بوذواتدن ماعدا روسیه‌ده پك چوق مؤرخ وادبا وَهولانداده، بلچیقا وَاسویچره وَاسپانیاده فوق‌العاده درام، رومان. والحاصل آثار ادبیه یازان ذوات یتیشمشدر .

فرانسزلردن دخی لامنه، سنت بوف، آلفرددوموسه لاهارپ، لامارتین وَویکتورهوغو سن بون، امیل زولا، پدرفرزند دومالر، لیتره‌گی ارباب ادب ایله کندی نامنه منسوب الکتریقده برقانون کشف ایدن (آمپر) وَمشهور هیئت شناس (آراغو) وسیاسیوندن مشهور (تیه‌ر) یتشمشدر .

اسویچرده (بنه‌دیق دوسوسور) نامنده برعالم طبیعت، آوستریاده (هورمایر) نامنده برمؤرخ چیقمش وَروس ادبیاتی فوق‌العاده ترقی ایدوب اپیجه ادیبلر دخی یتیشمشدر. اسویچره فنیوندن (برزه‌لیوس) نام ذات ایله ایتالیاده فن منافع الروح علماسندن (سپللان زانی) وَالکتریق او زرینه خدمات منیردسی اولوب متحرك ایلکتریقك کاشفی اولان (غالوانی) ظهور ایلمشدر . فن طبده (هوموپاتی) علمنك مؤسسی (ساقسون هانه‌مان) دخی شرف بخش اعصار اوله‌جق نوادردندر . بودورده هرشلك هیئته دائر آثاریله (به سل) لك قوزموغرافیالری وَگیلیومك (سما) نامنده که کتابی ترقیات فنیه‌یه پك چوق یاردیم ایتمشدر .

اون سکزنجی عصر میلادی یه اسملری شرف بخش اوله‌جق فیلسوفلردن انگلتره‌لی (هربراسپنسر) (بن) (مودسله‌ی) (باجهوت) (استانلی) هم فیلسوف وَهم طبیعیوندن اولان ذواتدن دخی

بدأ ایتمشلر ایسه ده فرانسه لی (سه کن) نام ذات (بورولی قزغانی) چیقاره رق شمندوفری اکمال ایلمشدر . ایلك یاپیلان شمندوفر لیور پولدن مانجستره قدردر .

تلغراف آلکتریقینك تجاربی (اورستد) نام ذاتی بویولده اقداماته سوق ایتمشدر . اون سکزنجی عصرك اختراعاتنه فرانسرلر طرفندن سبیت ویریلان (غالوانوپلاستی) (فوطوغرافیا) ایله باویرالی (سنه فلدر) نام ذات طرفندن اختراع ایدیلن لیطوغرافیا صنعتی علاوه اتمك لازمدر .

آلمانیالیلر مشهور اوچ فیلسوف یتشدیرمشلردر. برنجیسی (فیخت) ایکنجیسی (شه لنغ) اوچنجیسی (هژدل)در . مؤرخیندن (قلوسی) (ژان دومولر) وَعلم لسان علماسندن (آلکساندر دوهومبولد) بوعصره شرف ویرن ذواتدندر . آلمانیا شعراسندن (گوته) وَ (شیللر) گبی دهاة ادب ایله طبیعو- ندن (کیل) هومبولد چیقمشدر . یقین زمانده دخی (بوخنهر) نام ذات یتیشمشدر .

بشريه ايچون الك بيوك بر نمونه‌در . بو اداه يالكز مشاهير عصردن بحث ايده‌جكز .

عصر حاضره انكلتره‌ده ظهور ايدن شعرا ، وادبادن اسقوچيالى (بورن) (قووپر) (ووردس وورت) ايرلاندالى (مور) (شله‌ى) (والترسقوط) ايله رومانجيلردن (غود وەن) (آن) (ادچه‌وورت) مؤرخينـدن (ميت فورد) وَ حكمادن (دوغال) وَ خطبادن (بورق) سياسيات اوزرينه خامه‌ران اولان ادبادن (ژه‌رص) كيميا گراندن (پرييه‌ستلى) و (قـواندیج) امنيت لامبه‌سنى اختراع ايدن (هرمفراى داوى) وحكمت شناساندن (وى‌ويان) وَ فن هيئت علماسندن وَ حلقهٔ زحلى مطالعه ايدن (هرشل) چيقمشلردر . بونلردن ماعدا ١٨١٢ سنه‌سنده ژورژاسته فانسون برلوقوموتيف انشا ايتمشدر. ١٨١٣ (بلاقه) نامنده برذات (راى) لرك قايمسى ثقلتيله عربه‌لرى يوروتمك اصولنى بولدى . استه فنسونك قرداشلرى لوقوموتيف اصولنك اكمالنه

اسویجرده (ژسنر) وآمریقاده واشنغتون نام‌ذات یلشمشدر . [١]

بودورك ابتداسنده آلمانیاده ، انگلترده ادبیات دوزلمکه باشلادی. فلسفه وعلوم سائردنك ترقیسی ادبیاته عظیم مدار اولدی .

[عصر جدید علما وفضلا وحکمای .]

عصر حاضر میلادینك باشلانغیندن بوآنه قدر اولان ترقیات آشاغیده (بدایع کشفیات واختراعات بشریه عنوانی) تحتنده گوریله‌جك اولان ترقیاتك اکمالی دیمك اوله‌جغی جهتله اورادەکی اجمال، ترقیات

[١] ژان ژاق روسو ایسه بوعصرك نوعی شخصنه منحصرم وادبیات وفلسفه‌ده امثالی نادر بر ادیب حکیمی ایدی . آمریقاده دخی بوعصرده فرانقلن نظریات ادبیه وحکمیه‌ده اولان قوتنی عملیاته تطبیق ایتمش وعوامل سعادت ورفاهیتنی موجب اوله‌جق وسائلی خلقه تفهیم چالشمش بر حکیم صاحب اجتهاددر . ناطابع

اهتزازینی حساب ایتمك وَ بونكله اهتزازات هوائیه‌ینی بولمق اصوللری میدانه چیقدی .

صنعت ترسیم ایتالیاده ، فلاندرده ، اسپانیاده ، فرانسه‌ده ترقی ایتمش ایسه‌ده ایتالیاده دها زیاده شعشعه پاش اولمشدر . چونکه رافائللر . قاراشلر ظهور ایتمشدر .

ادبیات . هم ایتالیاده همده فرانسه‌ده فوق‌الحد ایلر وگتورلمشدر . تراجدی یازمق صنعتی فرانسه‌ده (قورنه‌ی) (راسین) (وولتر) گبی دهاة ادبك السنده ایدی . قومدیا یازمق (قورنه‌ی) گبی مضحکه پردازان ادبه براغلمشیدی . (قوندورسه‌لر وآنسیقلوپدی) مؤلفلری اولان دالامبر ، دیدرو ایله ذوات سائره بوعصره زینت بخش اولان دهاتدندر . بونلردن ماعدا ینه بوعصرك مشاهیر رجالندن مونتسکیو ، مشهور بوفون . وَ گودیبه وَ (قابانی) ایله ایتالیانی مشهور آلفیه‌ری . وانگلتره‌ده (پوپ) (ادیسون)

فن جراحی، اجزاجیلق، فن تشریح ایله کیمیانك گوستردیگی طرق ثلثه اوزرینه یکیدن برفن اولهرق ترقی ایتمشدر. عملیات نقطهٔ نظرنده یالکز فن اولهرق قبول اولنان طبابت نظریات سخیفه‌دن قورتیلوب شهراه اعتلایه گیردیگی وَیالکز تجربه‌یه بناءً اولدیغی وَوسائط عملیه‌سنی تکثیر ایلدیگی دخی گوریلور .

فنونك ترقیاتی خصوصنده حساباتك نه‌درجه‌ده قدر فائده‌سی اولدیغی آکلاشیلدی . تاریخ طبیعینك اکمالنه آلات جوّیه وَخرده بین وَمقانیك بحثلری پك چوق یاردیم ایتمشدر . کیمیا دخی بوبابده پك چوق معلومات منیرهنك نشر ضیا ایتمسنه مساعد بولنمشدر . حتی (لاووآزیه) نام ذات فن کیمیایی احیا ایدرجه‌سنه اصلاح ایتمشدر .

گلهلم صنایع قسمنه :

بوزمانده یتیشن صنایع نفسیه لوحه‌لری اپیجه شعشعه‌لی ایدیلر . فن موسیقی نوعما برفن صرهسنه گیردی . لکن درحال اجسام متصوته‌نك عدد

مواقع ادعیه طانلدی . فیسیولوژی مطلوب اولان درجه‌یه گتورولدی . علوم سائره‌نك ترقیسیله برابر فن معماریننك علم موازنت ونظریات سیالاتیه تطبیقاً کرك قبّه انشاسنده وَ کرکسه بشقه درلو اصول معماریده کسب ترقی ایتدیگی وَصولر ایچون بندلر وَ قناللرك صورت مستحسنه‌ده انشا ایدلدیگی وصنایع کیمویه‌نك اصول جدیده‌یی تزیین وتوسیع وَاسکی اصولدن چیقوب بربشقه هیئت کسب ایلدیگی گوریلور . بونلرله برابر کیمیا ، علم نباتات وَ تاریخ طبیعینك اقونومی فنی اوزرینه وَاحتیاجات متعددیه مخصوص اولان زرع نباتات ایله صنایع غذائیه برضیای ترقی نشر ایدوب حیوانات اهلیه‌نك محافظه وتکثیری ایچون دخی وسائط سائره بولدیغی وَ بونوع حیواناتك اجناسنی اکمال ایتمك وحاصلاتی اصلاح ایلمك طریقلرینی دخی گوسترديگی وَحاصلات ترابیه‌نك محافظه‌سیله تدارکی لزومنی واصولنی میدانه چیقاردیغی مشهود اولور .

معدنیات ، نباتات ، حیوانات اجناس متعدده یه تقسیم اولندی . طبیعیون افرادی خواص معینه لری اوزرینه تقسیم ایتمکی اصول اتخاذ ایلدیلر .

تحلیل کیمیوی سایه سنده موادك ماهیتی اکلا شلدی . وَمواد اوچ زمرهٔ عظیمه یه تفریق اولندی . تاریخ توسع اجسام عضویه یعنی حیوانات . نباتات ایله آنلرك تغدیه سی وَحاصلاتی وتعضولرینك تفصیلاتی ، اقسام مختلفه لرینك تشریحی ، اقسام مذکوره نك وظائفی اخلاق حیوانات تاریخی ، اغدیهٔ بشریه ایچون صنایعده نه صورتله استعمال اولندقلرینك تاریخی آنلرك اسکانلریچون لازم کلن وسائط برر برر تکمیل ایدلدی . بونلردن ماعدا حیواناتی ضبط ایتمك ، دشمنلرندن وقایه ایتمك اصولیله . حیواناتك جمعیاتی میدانه چیقدی . حیوانات ونباتاتك انسان ایله اولان مناسباتی مطالعه اولندی .

تشریح انسانی ترقی ایلدی .

دوران دم اوّلجه معلوم ایدی . لکن بوزمانده

بیانوب سرعتی تعیین اولندی. وَمواقع ظاهریه کواکب ظاهره چیقوب تحلیل ضیا وطیف شمس مسئلهلری توسع وَعلائم سما توضح ایلدی . وَالوانك حصولی وازالهسی اجرا ایدلدی .

الکتریسیته، یالکز دلك ایدلمش اجسامك بعض اجسام خفیفهیی جزب ایتمسیله قالیوب توسیع اولندی . صاعقهنك ماهیتی آکلاشلدی . فرانقلن طرفندن سپر صاعقه (پاراتونر) دیکرلری طرفندن ده میزان رطوبت میزان هوا، میزان حرارت ایجاد اولندی. علم احوال سما نامنده دیکر برعلم چیقدی.

علم کیمیا دخی توسع ایتدی . آثار (تبلاریه) حسابانه تطبیق ایدلدی .

کردنك خارجی وَداخلی مطالعه ایتمك انسانلر ایچون مهم برمسئله شکلنه کیردی . دکز صویی ایله میاه ارضیه وَوولقانلر برر برر نظر بشردن کچدی . فن حکمتده (مخلیة الهوا) نامیله مشهور اولان آلت (اوتودوکرمیه) نام آلمانیالی طرفندن ایجاد ایدلمشدر .

بونکله برابر برمنحنینك عناصری هـانکی دائرده منسوب اولهجق بونی تعیین ایتدی . نیوتون بوایکی قاعدهیی برلشـدیرهرك حرکت اشـکال منحنیه یی استخراج وَ بوقاعدهیی کپلر قانونلرینه تطبیق ایلدی .

نیوتون جاذبهٔ عمومیه قانونلرینی کشف ایتدی. جهانی اداره وتمشیه ایدن قدرت عظیمهنك، ماهیت محیرالعقولی آکلاشلدی .

موازنت وحرکات اجسامه عائد قوانین کشـف اولنورکن (دالامبر) بر برلریله شرائط مخصوصه ایله مربوط اولان وَهرقنمی برقوّت ایله اولوزسه اولسون متحرك بولنان برطاقم نقاطك حرکتنی تعیین، بعده هر قاعدهیی برشکل ثابت تحتنده اولان اشکاله تطبیـق ایلدی. دها صکرهلری اجسامه آلاستیسیتهیه نهایت مایعیهیه قدر بوقاعـده توسیع ایدلدی . بوکشفیاتك جملهسی علوم ریاضیهیه عائددر. آلات رصدیهنك ممکن مرتبه اصلاحیله حساباتنك تمیزی اجرا ایدلدی . صویك ثقلتی اولچولدی. انتقال ضیانك آنی اولمدینی

مزاحکارانه مقالاتدن طوتکده هرنه درلو صورتده یازلمق ممکن ایسه اودرجه‌یه قدر توسیع ذهن یولنده چالیشدیلر. صنعت جلیلهٔ طباعت هربرنقطه‌یه یاییله‌رق تکثیر کتبه یاردیم ایتمکده وهر درلو علم ومعارفك رواجنه سببیت ویرمکده ایدی. حقوق عمومیهٔ انسانیه غربده آکلاشلدی. اخلاق حسنهٔ بشریه کسب کمال ایتدی. هرملتدن حکیم، فیلسوفلر یتشدی. علم جبر هندسه‌یه تطبیق اولنوب آردسی چوق کچمه‌دن بوترقی‌یی برکشف آخر دها تعقیب ایلدی. بوکشف، برکمّیت متحوله‌نك تزاید ویا تناقصنی ظهور ایدن مناسباتی وبومناسباتله اوکمیت متحوله‌یی بولمق ایدی. بوکشف اینچ ایله نیوتونه منحصردر.

جراثقال عالی واسع وعمیق برعلم حالنه کیردی. اجسام بربرلرینه چارپدیغی وقت اوراده حکم ایدن قانون ایودن ایویه توضیح ایدلدی.

هویکن، دائره ایچنده حرکاتی کشف ایتدی.

بو اصول بوندن صکره بالجمله حکمانك نقطهٔ حرکتی اولدی . بوندن بشقه بو اصول هم سیاسیاته وَهم اخلاقه وَهمده علم ثروته تطبیق ایدلدی . بو ترقیات فکریه علوم سائره‌نك ترقیاتی اکمال ایدلمك ایچون لازمکان قواعد وتجاربك ترقیسی وَ تفتیش وقایع دخی پیش نظره آلندی .

آلمانیاده بردیکر صاحب دها یکی برمسلکك اساسنی اکمال ایلیوردی . ذکای خارق العاده‌سی ثمره‌سی اوله‌رق وجوده کتوردیکی مسلکی هم‌عصری اولانلر قبول ایتدی . بوذات [لیبنیج] ایدی . فلسفه‌نك ترقیات متزایده‌سی ظلمات جهل وتعصبی اوروپا آفاق غربیه‌سندن طاغیتدی . اسقوچیاده فلسفه مکتبلری تأسیس ایدلدی .

انکلتره‌ده (قولنی) (بولنغ بروق) فرانسه‌ده (بایل) (فونتنه‌نل) (وولتر) (مونتسکیو) وَبونلرك پیرولرندن تشکل ایدن برمکتب حقیقتك لهنده اوله‌رق مجادلاته قویولدیلر . استعمال ایتدکلری سلاح هنر، فکر، فلسفه ایدی .

قرون وسطينك بقايای منحوسه‌سندن اولان اعتقادات باطله كيتدكجه كسب ضعف ايتمكه وَاخلاق ملل يواش يواش وحشتدن حلميته انقلاب ايلمكه باشلادی.

لكن اوروپاده كمال شدتله حكم ايتمكده اولان «دسپوتيزم» تأثيرينی بردرلو غائب ايتمدی. يالكزاوطون پيغنلريله احراق انسان مسئلهٔ ظالمانه‌سی قالقدی.

(اوترخت) معاهدهٔ صلحيه‌سندن صكره افكار عموميه كسب سكون ايتمكله اوزمان موجود اولان دهاة بشرك جمله‌سی ذكای فطريلرينی سياسيات وتصرّفات ماليه وعموميه اوزينه حصر ايتديلر. (ژان دووايت) لر فلسفه‌ده (استووارت) اسميتلر وَباخصوص فرانسه اقونوميستلری سياسيات ايله علم ثروت مللی ايلروپه گتوردیلر.

موسيو (لوق) نامنده برذات حدود ذكای بشری تحديد وَدها ايوسی ذكای انسانينك متحمل اولديغی حقايق ايله شمول ايده بيله جگی موادّی تعيين ايتدی.

هرنوع تعصبدن عاری علوم اوقوندی . غالیله یالکز ریاضیات وحکمت اوزرینه اختراعاته موفق اولمشدر .

دەقارته کلنجه مومی الیه الك برنجی حکمادندر . دیوپتریك (Dioptrique) قانونلرینك تطبیقاتنی ارائه ایتدی . وَریاضیاتدن هندسهٔ حلیه دنیلن برشعبهٔ عالیه‌نك احداثنه سبب اولدی .

قریستوف قولومب نامنده بر ذات آمریقایی کشف ایدوب انظاره بریکی دنیا دها گوسترمشدر .

۳

[دەقارتدن ، فرانسه جمهوریتنك تشکلنه قدر .]

مسائل مهمهٔ مدنیه‌دن اولان قوانین بو زمانده اهالی‌یه نیم سربستی ویرەجك قدر کشایش پیدا ایلمشدر . فرانسه، اسپانیا مجارستان ، بوهمیا مقدما حائز اولدیغی سربستی یی بر زمان غائب ایتدیگی حالده بنه احراز ایلمشدر . شمدیکی اوروپا ملتلرینك الك صلحپرورانه برصورتده یشایانلرندن اولان ایسوچ دولتی دخی حق سربستیٔ عمومی تصدیقه مجبور اولمشدر .

قالدقلرینی گوسترمدی وَاثبات ایلدی. (ژان‌ژه‌ی) ده هوانك ترکیباتنی گوستروب فن کیمیانی احیا ایتدی.

ایتالیاده شعر، موسیقی، رسم، فن نقر درجهٔ نهایه‌یه واردی . انگلتره‌ده (شکسپیر) وَدها سائر دهاة ادب ادبیاتی اعلا ایتدیلر.

علم کلام ایله صرفك اهمیتی آکلاشلدی . فن تحلیل میدانه چیقدی . امم غربیه‌نك اکثریسی طالدقلری عالم وحشتدن اویانمغه باشلادیلر. حریت افکار دعوالری سرمایهٔ بحث ومقال اولدی .

فلسفه تعمم ایلدی . لکن هردرلو علوم وفنونی لاتینجه یازمق موده حکمنه گیردی .

اون آلتنجی عصر میلادی اوچ بیوك ذات ایله مشرف اولدی. آنلرده غالیله، باقون، دکارتدر. باقون. طبیعتی مطالعه ایتمك اصولنی، ملاحظات تجارب وحسابات دنیلان اوچ اصلی گوسترمدی . غالیله جهان معرفتی کشفیات واختراعات نیر دسیله پر توزار ایلدی . کندی نامیله آچیلان مکتبده

ریاضیسنی بولان غالیله اولوب کیلر دخی حسابانی تنظیم ایلمشدر .

نقات هوا وجریان دم غالیلهنك مکتبنده تعیین ایدلدی . تناسب پرکاری دخی غالیلهنك اختراعاتندندر .

تاریخ طبیعی، کیمیا، طب، فن جراحی اعتقادات باطله ایله برابر ترقی ایلدی .

بودور اثناسنده (ژسنر) وَ (آغریقولا) گبی ایکی ذات ظهور ایدوب بونلرك آثارنده معلومات فنیه تعصبات زمانهدن صیرلمش اولدیغی حالده گوریلوردی . (برنار دوپالیسی) نام ذات دخی طاش اوجاقلریله جبالك ترکیباتی وَ بوترکیباتك حیوانات مائیه انقاضیله اولدیغنی وَ انقلابات عتیقهٔ کردیی ارائه ایدن آثاری وَتبحر وساطتیله صولرك نصل سمایه عروج ایتدکلرینی وَصکره ترابه یاغمور حالنده گلدکلرینی ، بعضاًده چی اولدقلرینی بوندن بشقه چشمهلرك، نهرلرك وَایرماقلرك نه ایچون دائما سیراب

لغارتمه میدان ظهوره چیقدی . حسابانك تسهیلی بونكله تأیید ایدلدی . برطرفدن [غالیله] قوانین سقوطی کشف ایدرکن برطرفدنده حرکت منتظمهٔ متزایده‌نك نظریاتنی وجوّه آتیلان برطاشك رسم ایتدیکی منحنی‌یی حساب ایتمکی بولدی .

قوپرنیق، هیئت مسلکلرینی دوزلتدی . سیّاراتك حرکتلرینی طانیتدیردی . کپلرگی برصاحب دها سیّاراتك محرکلریله جاذبهٔ سماویه‌یی کشف ایلدی .

غالیله، رصداتی، فن هیئته تطبیق ایدرك انظار فنیونه بربشقه سما گوسترردی . گونشك اوزرنده گوردیکی لکه‌لرله دور شمسی‌یی وآنك قراکلغنی بولدی . زهره بیلدیزینك صفحاتنی وژوپیترك اطرافنده بولنان درت پیکی ارائه ایلدی .

حرکات رقاصیه واساطتیله مساحهٔ زمان اصولنی بولان وسقوط اجسام قوانینی حساب ایلین غالیله‌در .

هر هانگی برحرکتك اولورسه اولسون نظریهٔ

ایتالیاده، لسان اون دردنجی عصر میلادی یه طوغری حدّ کماله واروب دانت گبی پترارك گبی مهرهٔ لسان یتیشدی .

۲

[طباعتك ایجادندن صکره‌لری]

ترقیات حاضره‌نك وسیلهٔ اعتلاسی اولان فن عالیٔ طباعت ۱٤۳٦ سنهٔ میلادیه‌سنه طوغری مایانسلی غوتنبرغ نام‌ذات طرفندن ایجاداولنمشدر. بووقته قدر ال یازیسیله برعلم اوزرینه آنجق برقاچ نسخه بولنورکن طباعتك ایجادندنصکره نسخه‌لر تکثر ایتمکه باشلادی. اوقلید، آرشیمد، ویپوفانت. بقراط وآریستوتك حیوانات کتابلری اذهان غربیونده هندسه وعلم حکمت ترقیاتنی تهیئه ایلدی .

علم جبرك اصطلاحاتی وضع ایدیلوب معادلات بحثنك اساسی قورولدی . صورحلیه تعمیق وبوندن ماعدا ایکنجی واوچنجی درجه معادله‌لرك حللری تأمین ایدلدی .

باشلادیلر. اووقتلر فن سیاسیات ایله قوانین حاضره، اقونومی پولیتیق یوق ایدی.

عربلردن ترجمه ایدیلن کتابلرله آریستونك کیم اولدیغی وفلسفه‌سنك نه ایدوگی آکلاشیلوب تکمیل مکاتبده اوقوتدیرلدی. اشته غرب بو زماندن اعتباراً ساحهٔ حقایقه خطوه‌لر آتمغه باشلادی. بعض کیمیا کتابلریله تشریح اوزرینه مطالعات اورته‌لقده دونمکه وهندسه وجبر گبی کتابلر دخی بعض محافل خصوصیه‌ده اوقونمغه باشلادی. نهایت فن هیئته عائد بعض حسابات وترصدات ایله برابر فن مقانیك آسیاده‌کی قوّتنی بولمغه ابتدا ایلدی. ایپك حاصلاتی جنوبی اوروپاده باش گوسترردی. یل دگرمنلری، چینی خانه‌لر یاپلدی. مساحهٔ زمان اصولی اکمال ایدیلوب چینلیلرك اثر اختراعی اولان پوصله اوروپاده رواج بولدی. ومقناطیسك قطبه طوغری توجه ایتدیگی آکلاشلدی. پوصله ایله تجارت بحریه ایلرولدی. کیمیا گرلك بری بارودی بولدی.

۱

[مدنیت وترقیات اونیه دن طباعتك ایجادینه قدر]

عربلرك انقلاب اخیرلرندن صکره، ضیای معرفت غربه انتقال ایتدیکندن بوندن صکره کی مطالعاتمز دخی بالطبع غربه منحصر قاله جقدر. غربده، بوزمانلرده حکم فرما اولان تعصب واعتقادات باطله اهالیی پاپاسلرك اسیر ومنقادی ایلمش اولدیغندن ورومانك استیلالری دخی عالمی قورقوتمقده بولندیغندن بالطبع علوم ومعارف ردنبره چهره نمای ظهور اولمدی. محاربات متعدده معارفك استیلاسنه سد چکمشیدی. بوندن ماعدا قرالرك رقابتی بتون بتون غربی برمیدان محاربه یه دوندرمشیدی.

بو آرالق مشهور (ژوستیه‌ن) ك ال یازیسیله برنظامنامه‌سی بولنوب بونکله بعض گونا تبدلات اجرا ایدلدی. بلچیقالیلر وآلمانلر بحر سفیده تجارت کمیلرینی یوروتمکه وشرق ایله ائتلاف وتجارته

فن موسیقی ، دخی عربلرك مدنیتی اثناسنده اوج علیایه وارمشدر . ادبیات وشعره کلنجه فصاحت و بلاغت خصوصنده کندیلرینه تقدم ایدر برمات گورولمامشدر .

عربلرك اختراعات صناعیه‌لرندن بری‌ده یل دگرمنلریدر .

حیف که بردنبره جهانی پرتو مدنیتله شعشعه دار ایدن مات عرب صکره‌لری بردنبره اعماق ظلمته دوشمشدر . مدنیت اوّلیه وترقیات عتیقه‌لرندن شمدیلر یالکز اذهان اسلامیتده برخاطرهٔ منیره قالمشدر . صدهزار تأسف !

شورایه قدر مطالعه ایتدیکمز اجمال ترقیات مال یالکز برفکر خصوصی‌دن عبارتدر . بوندنصکره مطالعه ایده‌جکمز عمومیت اعتباریله اولوب بونده‌ده بعض نقاط مهمه گوریله‌جکدر .

دخی فائده‌دن خالی قالمیوب اووقته‌قدر اجزاجیلق ایله قاریشدیریلمان رصدلی تفریق ایتدیلر .

بغداده بنا ایدیلن رصدخانه‌لرده بردرجه نصف‌النهار حساب ایدلمش وَیوندن بطلمیوس جدوللری تصحیح اولنوب تساویٔ لیل ونهار وَمحرك شمسینك مائلیتی وَسنهٔ شمسیه ایله سنهٔ عادیه‌نك تفاضلی حساب ایدلمش وَبعض آلات رصدیه ایله سمرقنده برصدخانه انشا ایدلمشدر .

عربلر فن طبده پك ایلروی گیدوب حتی حکیم مشهور ابن سینانك کتب طبیه‌سی یقین وقته قدر استعمال اولنمقده ایدی . اولاد عرب فن معماری یی هرنه‌قدر یونانیلردن اخذ ایتمشلر ایسه‌ده بوکونکی کونده کندی استادلریله مشهور بر اصولك وجودینه میدان آچمشلردر . صنایع وزراعت محیر العقول درجه‌ده کسب ترقی ایدوب غرناطه وَوالانس شهرلرنده حالا عربلرك محصول ذکالری اولان اصول سقی استعمال اولنمقده‌در .

وَمكاتب سائره‌يي ياپان (تاركن) نام ذاتدر . سزارك امريله (سوزى ژدن) نامنده برعالم رياضى گونشك حركتى اوزرينه سنه‌يي تنظيم ايلمشدر .

حمامار رومادە يابلمشدر . رومالیلردن (چيچه‌رون) وَ (قيصر) وَغولوالى (هورتن سيوس) محاكمى اعلا ايتديلر . (ويرژيل) (هوراس) دخى شعرى احيا ايلديلر .

٩

[عربلر]

عربلر، يونان حكماسندن آريستونك آثارينى ترجمه ايددرك علم هيئت، فن بصر، وَاقسام سائرهٔ طب ايله برابر علوم سائره‌نك ترقيسنه چالشديلر وَاپنجه اكمال ايتديلر. علم جبر، عربلرك ذكاوت وفطانتلرى سايه‌سنده اقطار عالمه يايلمشدر. لكن اكسير تحريسى كنديلرينى پك چوق يورمشدر . اگر عربلر اكسير تحريسندن اوّل علوم سائره‌نك ترقيسنه بذل همت ايديديلر مجدد مدنيت وترقيات اولورلردى . لكن بونلرك بوتحريلرى

مکتب مشهورینك بانیسی وَ کلیسونك اك زیاده صاحب نزاهت اولانیدر .

فیدیاس — مشهور هیکلتراش ـ پولیقنوت ـ رسام مشهور ـ دهموستن ـ خطیب مشهور .

اوقلید — مشهور هندسه شناس ـ آرشیمد ـ مشهور هندسه شناس اولوب مرایای محرقه‌سی وما یعاتده کی قانونی وَ بورغوسی ایله شهرت فوق العاده قزانمشدر .

-ﷺ ۸ ﷺ-

[رومالیلر]

رومالیلر علوم وفنون وَسائردده یونانیلرله قیاس قبول ایده‌جك درجه‌ده ایلرولمامشلر ایسه‌ده حقوق کتابلری بوگونکی محاکمه پك چوق یاردیم ایتمکده وَطرق عسکریه‌ایله کوپریلر وَسائر انشا آت عسکریه وَامور نافعه خصوصنده پك بیوك برثمونه اولمقده‌در. بوندن بشقه امور ادارهٔ دولت گبی درسلر دخی براقمشلردر . رومادهایلك صوقنالریله مبانی تذکاریه‌ی

هیئت علماسندندر . کسوف شمسك ۶۰۱ گونده اولدیغنی کشف ایتمشدر . (۶) (آنیقزه ماندر) هیئت شناس و جغرافیا علماسندندر [*] (۷) فیثاغور فیلسوف وهندسه شناس ۸ (ئهزوب) مشهور کلبی برقصّه پرداز ۹ (پندار) شاعر ۱۰ (آسشیل) تراجدی موجدی ۱۱ (سوفوقل) فاجعه نویسان شعرانك الڭ برنجیسیدر ۱۲ (آریستوفان) شاعر مضحك ، (هرودوت) شیخ المورخین (توسیدید) مؤرخ (قزه نوفون) فیلسوف ، مؤرخ درلر . (متون) ریاضی اولوب فن هیئتده (دورمذهّب) دنیانن اون طقوز سنه یی کشف ایتمشدر .

بقراط — محییٔ طبابتدر — (پریقلس) کندی نامیله یاد اولنان بردور ترقی بانیسیدر — آناقزاغور — آتنه ده فلسفه یی ایلك تأسیس ایدندر — سقراط — فیلسوف — آریستیب — (سیرونائیك)

[*] دومی الیه (قاران سولر) ایله برکرهٔ مسطحه یاپوب تساویٔ لیل ونهاری تحویل شمسی حساب ایتمشدر .

صنایع نفیسه دندر. هیلکتراشلقده (فیدیاس) کبی برماهر یتیشمشدر . تاریخ میلاددن (۷۱۳) سنه اوّل (بولارق) نامنده بر یونانی بویالی رسم اصولنی میدانه قویمشدر . جهانده ، ایلك کتبخانه تشکیل ایدن (پی زاستراس) نام ظالمدر . [۱]

یونانستانده ظهور ایدن حکما وعلما وصرفیون مشهوره . وسائره ،

۱ آرشیلوق (شاعر) ۲ (سافو) شاعر ۳ (آلسه) شاعر، عقلای سبعه‌دن ٤ سولون واضع قانون ٥ تالس ایونی مکتبی دنیلان مکتب مشهورك بانیسی وَ عقلای سبعه‌نك برنجیسی وَفن

[۱] احتمال که اورو با قطعه‌سنده ایلك کتابخانه‌یی پی راستراس تشکیل ایتمشدر . یوقسه جهانده ایلك اول کتابخانه تأسیس ایدن [سوزیستریس] نام مصر حکمداریدر. حتی بو کتابخانه‌نك قپوسنه [خزینهٔ ادویهٔ الروح] عبارهسنی نقش ایتدیرمش ایدی . للطابع ابوالضیا

شهـوت وکدر وَ هوسـاتی ، ضعف دن عاری اولان ارواحـه حصر ایدوب آنجـق فضیلتـك حقیقت وسیئات حقیقیه اولمیوب آنجق اضطرابات اولدیغنی آکلاتدیلر . آنلر انسـانك بودرجهیه قـدر صعود ایدهجکلرینی امید ایدرلردی .

یونانیلر یالکز کلدانیـلر وَ مصریلردن ریاضیات ، هندسه ، مقانیك ، علم نجومی اقتباس ایتمشلر وَآنلرك اوزرینه بك چوق چالیشوب خیلی تعدیلات دخی اجرا ایتمشـلردر . مع مافـیه طبابت وَعلم نباتاتك منبعی یونانستاندر .

شعری فوق العـاده ایلرولدوب [ئهپیك] دنیلان منظومهلرله مرثیهلر ، اودلر ، تراجدیالر ، قومدیالر دخی بوسـایهده کسب ترقی ایتمشدر . فصاحت ، محاکم ، تاریخ وَعلم حقوق دخی یونانستانه شرف بخش اوله - جق ترقیاتدندر . شمدیکی اوروپالیلر ، فن معماری یی فن نقری ، یونانیلره تبعیـةً ایجاد ایدیبورلر . رسم ، موسـیقی دخی اساساً یونانیسـتانده حائز کمال اولمش

میانده نتیجه بخش اولان قیاسلر جوابه موافق کلنلر ایدی . بو واسطه ایله بردلیلك طوغریلغنه وَیا اگریلگنه حکم ایدیلوردی . لکن برشرط ایله که بودلیل هانکی ترکیبه داخل در اونی بیلملی . تفکر، نوعاً قواعد فنیه یه تابع ایدی .

آریستونك بوفکری بورایه قدر اهمیتسز وَفائده سز دیه تلقی اولنمشدر . لکن بلکه ایلروده بوقاعده قبول اولنور .

آریستویه گوره هر نوع فضائل ایکی فنالق آردسنه موضوع اولوب بو ایکی فنالقدن بریسی خطا، دیگری افراطدر . حکیم مومی الیهك زمانده طوغری اولان ادوارده ایکی طریق دیگر دها ظهور ایتد . یکه بونلر اخلاقه استناداً افکاری تقسیم ایتدیلر . حتی نفوذلرینی مکتبلرندن خارجه قدر اجرا ایلدیلر . لکن بونکله برابر اعتقادات باطلهٔ یونانیه یی محو و بطال ایتدیلر .

طریقت سوفسطائیه . سعادت وفضیاتی هر نوع

یونانستانك مؤخراً اوغرادیغی حال تدنی وزوال آردسنده بیله بنه فلسفه‌یه وَ مکاتبه فوق العاده حرمت اولنوردی . آقادمی، مدرسه، ابنیهٔ عالیه ئه پیکورك باغچه‌لری درت صنف فلسفه‌نك منشائی اولدیلر .

آقادمی‌یی افلاطون یاپمشدر . [۱] آقاده میده دیگر فیلسوفلرك افکاری موقع تذکره قونیله‌رق تعاطیٔ افکار ایدیلوردی . او وقتدنبری علم کلام تدوین ایدیله‌رك حتی آریستوتك بونلر اوزرینه مؤلفاتی واردر . منطق دخی بو زمانده تدریس ایدیلوردی .

آریستو، یاپدیغی منطقده براهینی (قیاس) شکلنه تابع برصره دلائله تحویل وَ بعده بالجمله قضایانی درت قسمه تقسیم ایلیه‌رك یازمشدر که بو اقسام اربعه اوچر اوچر آلنه‌رق قضایانك مرکبات ممکنه‌سی

[۱] آقادمی لفظی حقنده مجموعهٔ عاجزانه‌ده ایضاحات مکمله اعطا قلنمشدر . للطابع

اولدی . (هیپارق) نام ذات بو بابده بك چوق آثار ذکا گوسترمشدر . هیپارقدن صکره علم هیئتده، آرشیمددن صکره هندسه وَمقانیکده آرتق بر زمان کشفیاته تصادف اولنمیور . تاریخ نباتات ایله معادن آریستودن صکره شوراده بوراده غایت مختصر صورتده ایقوتدیرلدی . تشریح فنی بك آغر بر یولده تدوین ایدیلوردی . چونکه زمانك تعصّبی نعشلرك آچلمسنی منع ایدردی . هیپارقك طبابتی یالکز ملاحظات ومطالعاتدن عبارت ایدی . حکمت طبیعیه بوزمانده توسع ایتمدی . یالکز برقاچ ساده معلوماتی حاوی ایدی. مبحث المایعات ایله مبحث البصر حکمتك موادّ حاضره‌سی ایدی .

زراعت بو زمانده بك آز ترقی ایتمشدی . بو ترقی پاپاسلرك گوستردکلری برقاچ آلتدن عبارت ایدی . فقط اوزمانلرده یتیشان حکمادن (پلین) نام ذات تاریخ طبیعی تدوین ایده‌رك بونك درونده ذکاوت بشریه‌نك فوق العاده‌لکنی گوسترمشدر .

آچدی . آرشیمد ، قطع زائدك بر مربعه معادل ایدلمسی اصولیله برکره‌نك سطحنی مساحه ایتمکی بولدی . بوندن ماعدا محیط دائره ایله قطر بینده‌کی نسبتی بولان آرشیمددر . ایشته بوندن‌ده حساب تخمینی یی اخراج ایتدی . بوندن ماعدا آرشیمده جر اثقال عالینك موجدی کبی نظر ایتمك لازمدر . مانیوولا نظریاتی ، موازنت میاه نظریسی هپ آرشیمدك اثر ذکاوتیدر . کندی نامنی حامل اولان بورغو ایله مرایای محرقه‌ی ماکنه عالمنده‌کی مهارتنی گوسترر .

علم جبرك آثار اوّلیه‌سنی اسکندریه مکتبلرنده گوره بیلیرز . لکن بو علم بوگونکی گبی اشاراتی ، اصول مخصوصه‌یی ، عملیات فنیه‌یی حاوی دگل ایدی . قیم عمومیه حروف ایله گوستریلوردی .

اسکندر کبیرك آثوریایه قدر ایتدیگی فتوحات اثناسنده کلدانیلردن آلوب آریستویه یوللادیغی رصدات یونانستانده علم هیئتك ترقیسنی موجب

مکتبلرنده کی ریاضیه دن ایلرو گیدمدی . فقط صکره افلاطونك مکتبلرنده بو حدود کچیلهرك ایچه مسائل حل ایدلمشدر .

افلاطونك علوم ریاضیه ده کی همتی مکتبلرك تضعیفی اولوب شاگردلریده مقطع مخروطیلری وَ بونلرك خواصنی کشف ایتمشلردر .

یونانستانده علوم وفنونك ترقیسی علوم سیاسیه نك ترقیسنی موجب اولمدی .

بو آرالق (آریستو) نامیله شهرت فوق العاده صاحبی اولان بر حکیم ظهور ایتدی . بو ذات افلاطونك شاگردی ایدی . آتنه ده کندی نامنه بر مکتب کشاد ایتدی . بو مکتبده علوم موجوده تدریس ایدلدکدن ماعدا اصول فلسفه فصاحت وشعره تطبیقاً اوقونوردی .

مقطع مخروطیلرك نظریاتی وَ آنلری استعمال ایتمك اصولی بشقه جه منحنیلرك کشفی ایچون ده میدان

بالديران اوتى زهرى ايچه‌رك زندان ايچنده ترك، دغدغهٔ عالم اللمشدر. سقراط، نمونهٔ عقل وكياست اوله‌رق اذهانده خاطره‌لر براقمشدر.

يونانستانك هر طرفنده آچيلان مكاتب اربابى رقابت جويانه بر حالده چاليشديلر. ايلك زمانلرده يتيشان دهاتدن بريسى‌ده افلاطوندر. افلاطون سقراطك شاگردلرندندر. علوم وفنونك ترقيسى خصوصنده وذكاوتنك فوق العاده‌لكى حقنده پك چوق روايانه سبب اولمشدر.

بودورده يعنى اسكندر كبيرك استيلاسندن اوّل فن طبابت مستثنا اولديغى حالده علوم موجوده‌نك جمله‌سى اوزرنده فلسفه اجراى حكم ايديوردى. بقراطك آثارى بو وقته‌ده فلسفه‌نك نه درجه‌لره قدر ايلرولديكنى بزه ارائه ايدر. علوم رياضيه طالس وفيثاغورك مكتبلرنده فوق العاده بر اهتمامله تدريس اولنمشدر. اوّللرى تدريسلرى شرق

یاپیلمشیدی . بومکتبدن حقوق بشریه‌نك مدافعلری ایله واضع قانونلر یتشمشدر : بومکتب یونانستانك طاءون ذی‌حیانی اولان ظلمه‌نك اثرخیانتلریله تخریب ایدلمشدر . بوظلمه‌دن بریسی بومکتبله برابر ایچنده‌کی شاگردانی یاقمش وتاریخ انسانیتده برلکه براقمشدر .

لسان خصوصنده یونانیلر پك آشاغیده قالدیلر زیرا لسانلرینی اصلاح ایده‌جکلرینه برطاقم جناسلره بوغدیلر. بوایلك زمانلرده یتیشان اعاظم بشردن بریسی سقراطدر . مومی الیه اوزمانلرده مرعی الاجرا اولان فلسفه‌یه سوفسطائیه‌لرله مجادله‌لر ایدرك انجلابخش اولمشدر. سقراط ذکاوت بشریه‌نك متحمل اولدیغی شیلرله اوغراشلرینی تنسیب ایدردی .

سقراط ، ذکاوت بشریه‌نك حال صباوتنده گهواره زیب وجود اولمش دهشات بشردن اولوب اوزمانلر تعدد آلهی قبول ایدن افکار ضلالت پرورانه‌یه قارشو وحدت الهیه‌یی اعلان ایلدیگی و سوفسطائیه‌لره قارشو اجرا ایتدیگی اعتراضلر سببیله

فوق العاده شهرته مالك اولان ذات، خسوفلرله الکتر. یسیته نك دلك وتماسدن حاصل اولدیغنی کشف ایتمشدر.

ینه یونان فیلسوفلرندن فیثاغور نام ذات جهانك برآهنك منتظم ایله اداره اولندیغنی وَ بوآهنگك خواص عددیه‌سی باجمله قواعدی میدانه قویه‌جغنی بیان ایدردی. بوندن مقصدی، هربرآثارعالمك قوانین عمومیه ومنتظمه‌یه مربوط بولندیغنی افهام ایدی. ایشته بوایکی فیلسوفك افکارنده [ده قارت] وَ [نیوتون] گبی مهرهٔ عالم علومنك افکاری ممتزجدر. کرّات جدولنی اختراع ایدن بوذات عالی قدردر.

فیثاغور برمدت اجرا ایتدیکی مطالعات عمیقه وصحیحه‌سنك نتیجه‌سی اولهرق اصول حقیقیهٔ عالمی وَاجرام سماویه‌نك مواقع حقیقیه‌سنی چیقارمشدر. مومی‌الیه بومعلوماتك جمله‌سنی یونانیلره کوسترمشدی. لکن بوفکر عموم طرفندن قبول اولنمیوب یالکز (فیثاغورّیون) مکتبنده قالمشدر.

(فیثاغورّیون) مکتبی یونانستان کبیرك هرطرفنه

طبیعت بشریه وآلهیه‌یه‌قدر انفاذ فکر ایتمك ومنشأ جهان‌ایله جنس بشرك ابتدای انتشارینی آکلامق وبتون طبیعتی یالکز برمادّه‌یه وآثار جهانی برقانونه تنزیل ایتمك برقاعدهٔ ادب ایچنده بالجمله وظائف اخلاق ایله سرّ حقیقیٔ سعادتی ممتزج گورمك آرزو سنده بولندیلر. بوجهتله کشف حقایق ایده‌جکلری یرده[سیسته‌ملر] دستور وقاعده‌لر اختراعنه‌قالقشدیلر. آنلر خیالاته طالوب تدقیق آثار ایتمدیلر. مع مافیه یونانستانده هندسه‌ایله فن هیئت تدریس اولنوردی.

میلاد عیسی علیه‌السلامدن درت عصر اوّل گلمش اولان یونان فیلسوفلرندن (ده موقریت) کافهٔ آثار جهانه اجسام بسیطه‌نك حرکت وامتزاجلرینك نتیجه‌سی گبی نظر ایدوب بونلرك‌ده برشکل معین وثابت تحتنده اولدیغنی وبر دفع اوّلی یی اخذ ایدرك قالدقلرینی بیان ایدردی. بورادن هرذره‌ده تخلف ایدوب یالکز برکتلهٔ مکمله‌ده باقی قالان برمقدار حرکت خروج ایدییور (طالس دومیلت) نامیله

گوستریبور . حکمدار اندن (کیخسرو) پوسته اصولنك موجدیدر .

۷

[اسکی یونانیلر]

یونانیلر . اقوام شرقیه‌دن حرف وصنایع وَ بعض معلومات مختصره وَالفبا اصولنده یازی یازمق وَآنلرك اصول دینیه‌لرینی اخذ ایتمشلر ایدی . بونکده سببی یونانیلرله اقوام شرقیه بیننده مخابرات وتجارت واقع اولوردی . بناءً علیه علم ومعرفتك حامیسی اولدرق اوّلجه یونانستانده برفرقه آیرلدی . یونان راهبلرینك وظیفه‌لری آیین دین ایله اشتغال اولوب هرکس تشخص حقیقت ایچون برحق مساوی‌یه مالك ایدی . ایشته بوحال یونانیلرده فکر بشرك توسعنه وسرعت واستقلالنه میدان آچیوردی .

یونان علماسی دها طوغریسی فیلسوفلری پادقلری پلانك عظمتی قارشوسنده مبهوت قالدیلر . چونکه

ینه بو عصرده یعنی میلاد عیسی (ع ۰ م) دن درت بش عصر اوّل قارتاجیالیلر آفریقانك سواحل غربیه‌سنی کشف ایتمشلردر . فنیکه‌لیلرك اختراعات مشهوره‌لرندن بری صنایعده فوق العاده براهمیتی حائز اولان (جام) اولوب تاریخ کشفی (۱۵۶۰) سنه‌سنه قدر ارتقا ایدر .

۵

[ملت موسویه]

تاریخك اطلاعی دائره‌سنده اولهرق بنی اسرایيل ترقیات علمیه وفنیه‌یه هیچ چالشمامشلردر .

٦

[ایرانیلر]

ایرانیلرك مأثر اقداماتندن اولهرق ترقیات علومه هیچ برشی قارشمامش گیبدر . (آقبتان) سرایلری پرسه پولیس مبانیٔ تذکاریه‌سی گبی آثار باقیه ایرانیلرك‌ده فن معماری‌ده ایلرویه گیتمش اولدیغنی

٣

[آثوريالیلر]

آثوریالیلر علی العموم صابئه دینینده اولدقلری ایچون علم هیئتده اقوام سائرهنك پیشواسی اولمشلردر . بو ملتك بدایع کشفیاتی سمادهکی برجلر ایله بر دائره‌ی اوچیوز آلتمش درجه‌یه وَدرجه‌نك آلتمش دقیقه‌یه تقسیمی ، خسوف قمرك حسابی ، اصول وزن و مساحه وَسکه تحویلاتی ایله برابر بیلدیزلرله تفأل اولدی . منسوجات حریریه و سائره آثوریالیلرده فوق العاده ترقی ایتمش اولوب بوندن ماعدا . چوملکجیلك . حك ، نقر ، مجوهرجیلك دخی اوج اعلای ترقی‌به واصل اولمشیدی .

٤

[فنیکهلیلر قارتاجیالیلر]

فنیکهلیلر، سیاحت بحریه‌یی ترقیات عالیه‌یه قدر ایصال ایتمشلر وَتجارت بحریه‌نك مؤسسی اولمشلردر .

بوخط معابدو مبانیٔ تذکاریه اوزرینه حك ایدلمش برطاقم مرسماتدن عبارتدر. خطوط مذکوره بعضاً برصدای بعضاده برشیئی بیان ایدردی. برزمان صکره اقوام جدیده ایچون بوخطلر مجهول قالدیغی حالده فرانسه‌لی موسیو (شامپیون) طرفندن اوقونمشدر. مصریلرك رسمده‌کی مهارتلری آثار عتیقه میانده حالا رنکلری صولمامش مرسمات مصریه گورولمکله آکلاشیلور. فن حك‌ده مهارتلری دخی یونانیلره رقابت ایده‌جك درجه‌ده ایدی. فن معماری مصرك الك بیوك ترقیاتنی گوسترر. تب شهرینك معبدلری (قارناق) سالونلری، پیرامیدلر (اهراملر) لابیرنتلر، بیوك اسفنکسلر، موریس بحیره‌سی ایله صوبندلری وجدوللر اسکی مصریلرك حامیٔ فن معماری اولدیغنی ارائه‌یه کافیدر. مصرده‌کی مومیالر دخی شمدی برر هدف حیرت اولمقده‌در. قوم ساعتلری دخی اختراعات مصریه‌دندر. بنه مصریلردن (هی‌پاتی‌یا) نام ذات (آره‌ئومترو) دنیان آلتی ایللك دفعه اولهرق اختراع ایلمشدر.

پاموق، ايپـك، كنويردن ماعدا برطـاق كوكاردن وَدها سائر شيلردن قماش نسج ايديلور .

معـدنلرى ايشلتمك ، طوغرامه جيـاق، چو- قلكجيلك، پورسلن اعمـالى. كاغد اورايه مخصـوص گيدر . وَصنايعك اكثريسى چينليلرده موجود در چينليلرك ادبياتى، درت بيك سنه اوّله قدر رجوع ايدر . پوصـله. باروت وطبـاعت اختراعات صينيه- دندر . چينليلرك يازيلرى idéographie يعنى تحرير فكر صورتنده اشـارات ايله افهام مرامه واسـطه اولان اصول اوزرينه‌در .

٢

[مصريلر]

قطعهٔ مصريه مدنيت بشريه‌نك جلوه‌گاه اولدينى محللردندر . صنايع ، متانيك ، هندسـه ، فن هيأت مصرده برورشياب ترقى اولمشدر . [هيه روغليف] خطلرى اوزمانده مصريلرك قوالاندينى خطوطدندر.

حکیمدر . بو آدمك یاپدیغی کتاب ایمپراطورلقده عادتا برکتاب نازل حکمنده اولوب وظائف اهالی ایله اشتغال ایتمك وَیاخود ادیب کچنمك ایستیانلرك نقطهٔ حرکت وغایهٔ وصوللریدر . مأموریت توجیهنده وَدها سائر خصوصاندہ بوکتابدن امتحان ایدرلر . قونفوسیوس هرنه قدر واضع قانون دکل ایدیسه‌ده اهالیه عقل وحکمت تدریس ایتمشدر . مومی الیه دیبورکه « اجداد کرامزك طوتدقلری اخلاق قدر « مساعد برشی یوقدر . بوطریق متبوع ایله تابع « پدرله اولاد، زوج وزوجه بینده تشکیل مناسباته « یاردیم ایدن اوچ قانون اصلی یی بیلمك وَبش « فضیلت عالیه‌یی اجرا ایتمکدن عبارتدرکه فضائل « مذکوره‌دن برنجیسی، انسانیت ایکنجیسی عدالت، « اوچنجیسی عرف و عادات ملیه‌یه اویمق، « دردنجیسی استقامت ، بشنجی صداقت وَحسن « اعتقاددر . »

چینده هرنوع میوه، سبزه وَحبوبات اکیلور .

نظر نده چینلیلرك بوادّعالری واهی اولوب لکن درتبیك سنه‌یه قریب بر زمانه‌دك موجود اولدقلری قرین ثبوتدر . اوزماندن بوزمانه قدر اطوار واخلاق ملیه‌لرینی دکیشدیرمین بوملتك نصل تشکل ایتدیکی حقنده معلومات مفقوددر . چینلیلر علی‌العموم اهل زراعت وصناعت اولوب لکن اسرار ربانیه ودینیه اوزرینه معلوماتلری پك آزدر . تاریخ میلاددن یکرمی اوچ عصر اوّل چینده اجرای سلطنت ایدن (چون) نام ایمپراطور ، بش وظیفهٔ مقدّسه طانیتدیرمشدر . وظائف خمسهٔ مذکوره ، بابا ، اولاد ، حکمدار ، تبعه واختیارلرله کنجلر اوزرینه وَبرده ازواج ایله محبانه دائردر .

٢

[قونفوسیوس وچین جمعیاتی]

چینلیلرك بوآنه قدر غائب ایتمدکاری اطوار واخلاق ملیه‌لرینی محافظه ایتملرینه برآدم باعث اولمشدر . بوآدم « قونفوسیوس » نامیله بنام اولان

شروع مقصد

چینلیلر

۱

[چینك مدنیت قدیمه‌سی]

اقوام اوّلیهٔ بشریه‌نك جمله‌سی کندیلرینی قدیم گوسترمکی ایسترلر . فوق‌العاده دینه‌جك برقدم آنلر ایچون برشرف نامتناهی حالنه گیرییور . بومقوله‌دن اولهرق چین ایمپراطورلغنك تحت تابعیتنده اولان اهالی کندی سلسله‌لرینك سکسان وَیاخود یوزبیك سنه‌دنبری پایدار اولدقلرینی ادعا ایدرلر . تاریخ نقطهٔ

كتابخانهٔ ابوالضيا

ترقيات علميه ومدنيه

اثر

احمد رامم

برنجی طبعی

معارف عموميه نظارت جليلهسنك رخصتيله

هر حقی طابعكدر

قسطنطينيه

١٣٠٤

مطبعهٔ ابوالضيا

تفرجه مأذونلردر. اها ليسنك اعيان و اغنيای قوشلوغه‌دك اويورلر. ظهر وقتی طعامه اوتوروب ايكندويه يقين يمكدن فارغ اولدقلری گبی هنطولره بنوب اوچر بشرذكر اولنان مسيره‌لره گيدرلر. اخشامه دك طولانوب وقت غروبده درون قلعه‌ده واقع (اوپاره وقومديه) تعبير اولنان خيالخانه‌يه خاضر اولورلر. ساعت اوچده خيالخانه‌دن چيقوب قپولری اوگنده فانوسلر وَهر كسنك يدنده بال مومللری فروزان اولدرق بربرلرينه مسامرت و مصاحبته گيدرلر. وَگيجه طعامنه اوتوروب صباحه‌دك بربرلرينك خانه‌سنده وَزوقاقلرده گزرلر. مانع ومزاحم ونزاع وغوغايه‌دائر ايشلری يوقدر. متّصل پيشه وانديشه‌لری بومقوله لهو ولعبه مقصور اولمغن براندە برق وَسائر معارضلری مدافعه‌سندن نمرتبه مستقر ايدكلری واضحدر.

فی صفرالخير سنه ١١٧٢

تمّ

(صاحب تقريرك طرز املا وافاده‌سی محافظه اولنمشدر)

مطبعهٔ ابوالضيا

او طرفده اولان واروشلر ایله فنای قلعه میانی فاصلدر. وَ بونهر قلعه‌نك جانب شرقیسنده اولان خندقلره او غرایوب طونه‌یه منصب اولور. قلعه وَواروشلرینك سکّانی کثرت اوزره اولوب بیع وشرالری دولتلرینه دائر تجارت حیله‌لرینه منوط اولمغن هرشیلری بهالیدر. قلعه‌نك جانب شرقیسنده قلعه‌دن یارم ساعت بعد ایله (حسن بلده) مغاسنه (استات قوت) [۱] نامنه اطرافی طونه ایله احاطه اولنمش طول وعرضی برر ساعت برمسیره لری واردر. اکثر مواضعی خدایی نابت اشجار وَ بعض محلّلرنده قصده مقارن فضای خالیه‌سی واردر. میری قورولرندن اولمغن بهار ایّامی قپولری آچیلوب اغنیاسی جنوب جانبنه وسوقه‌سی شمال طرفنه مأذون اولوب بینلرنده حاجز یوق ایکن بری برلرینه اختلاط ومزاحمه ایتمزلر. بوندن غیری شمال وجنوب طرفنده مکلّف قرال سرایلری وَباغچه‌لری واردر. کبار واغنیاسی موسملریله بو باغچه‌لره

[۱] آلمانجه (اشتاد) شهر یعنی معموره‌و (غود) کوزل معنالرینه در.

اولورلر. قلعه ايچنده شادروان مثلّاو صولری وَ بعض مهمّات ايچون ميدانلری واردر. اگرچه قلعه بيوك وپك متين ديه‌جك مرتبه‌ده دگلدر. امّا اطرافنده باغلی وَ باغچه‌لی مكلّف خانه‌لری واردر. واروشلرينك اطرافی يگپاره خندق كسلمش وَطرف طرف دروازه‌لر ايله طوتلمشدر. جانب غربيسنده قلعه‌دن برساعت مسافه ايله آلامان طاغی نامنه قدّی يارم ساعت جنوبدن شماله ممتد اولمش برجبل واردر. طونه نهری بوطاغك جانب شماليسندن ظهور وَ بچ قلعه‌سنك جانب شماليسنه طوغری مرورى حالتنده اصابع خمسه صورتنده بش شقه منقسم اولوب برشقی بچ قلعه‌سنه مماس اوله‌رق جريان اتمكين قلعه‌نك شمال طرفنده اولان قپوسنه بيوك كپری ايله گيريلور وَ شماله طوغری گيدلدكده طونه‌يی درت يرده جسر ايله گچمكه محتاج اولوب بوصورتده طونه‌نك جداولی ميانده بيوك آطه‌لر حادث وَا كثريسی اورمانلرايله طولودر. قلعه‌نك جانب جنوبيسنده (وين) نامنه برنهر مختصر واردر.

امرار ایّام وَبلکه قرالیچه‌نك دولتی برکشته اولدیغی صورتده کندولره مجاور ومناسب اولان محلّلردن حصّه‌مند اولمق رجاسنی اغتنام ایدرلر. بوصورتده براندہ برق غالب اولمق جانبی راجح وواضح ایکن ابن خلدون مقدّمه‌سنده مسطور اولدیغی اوزره «دولت مستجدّه‌نك دولت مستقرّه اوزرینه غلبهٔ کلیّه‌سی طول زمان وتکرّر طوارق ملوانه موقوف اولمغین» فی‌الحقیقه براندہ برقك ایّام استدراجی ممتد اولور ایسه خصماسن استیصال ایلمك قواعد حکمیهٔ مجرّبه‌دن خارج دگلدر.

وصف بچ

بچ قلعه‌سی برفضای مستویده طونه نهرینك برشقی کنارنده سوری تخمیناً اون آلتی ذراع قطر دائره‌سی مثلی معتدل ایله یگرمی دقیقه، خندقی عریض وعمیق برمتوسط قلعه‌در. در ونی دردر بشر قات کارگیر بنالر وَبیوك کنیسالر ایله طوبطولو در. خانه‌لری اکثریا کرا ایله ایجار واستیجار اولنه گلوب برخانه ایچنده بش آلتی آدم اولاد وعیالیله

خیالخانه‌لرینه قرال وَقرالیچه‌یه وارنجه صغار وکباری هرکیجه جمع وَحاضر اولمق مهمات بلده‌لرندن اولمغن هرکسك طبقه ومقدارینه گوره جلب درهم ودینار ایلك مثالو مکوس ومکروهاتلرینك غایتی اولمیوب دولت علیّه‌دن غیری دول نصارا ایلچیلرینه برحبّه ویرمزلر. الحالة هذه براندهبرق ایله مشاجره ومغالبه‌لری کیفیّتی‌شویله فهم اولنورکه: براندهبرق ایمپراطورلق ایله توفیر ملکه دائر اولان امنیه‌سن تحصیلدن غیری فکرده اولمیوب لیل ونهار هزار حیله ایله عسکر تربیه‌سی وَاعمال واداره‌سی حالتلرنده بذل تاب وتوان بالنفس ملاحم ومهالکیه اقتحام ایله میدانده‌صاحب اقدام وجولاندر. بونلرده جنك وخصومت وَتوسیع مملکت داعیه‌سی برطرف اولوب مجرّد بالضروره دفع صائل ملاحظه‌سیله مدافعه قیدنده اولدقلرندن غیری معین ومدد کارلری اولان فرانچه ومسقو دولتلری خاطر ایچون عسکرلرین مهلکه‌یه اوغراتمیوب [اوزاقدن مرحبا ای آبی قرداش] مألیله

بونقریردن ایالتلرینك عدم وسعتی وایرادلرینك قلّتی مستبان ومفهوم ایکن اظهار عجز واضطرار ایتمیوب تدابیر ملکیّه‌لری تمشیتندن مقتضی اولان اموالی قندن تدارك ایدرلر؟ سؤالنه شو یله جواب ویریلور :

بونلر هرنه قدر اصحاب تنعّم وترفه گورینورلر ایسه دولتلرینك احوالی غایتده مظبوط ومربوط اولوب ایراد تحصیلنده حیله وخدعه اجراسنه فکرلرین اعمال وَمصارف واخراجات بابنده اسرافدن مجانبت ایله امساك وتصرّف دقایقنه رعایتده اهمال اتمزلر. مثلا دولت علیّه تجّارندن غیری بچه متاع گتورن فرانچه وانگلتره بازرگانلرندن یوزده اوتوز غروش گمرك وَبر اوگوزدن درت بش آلتون باج آلمق وَاکثر مأکولاتك بیع وشراسنده مداخله‌لری اولوب خمر ودخان مثللو حوایج عامّه‌دن اصل ثمنی قدر رسم آلمق وَغروب شمسدن صکره واروش وَقلعه قپولرندن ایچرو گیرمك اراده‌سنده اولانلرك اغنیا وفقراسندن آچه‌دوشورمك وَ(قومدیه) دیدکلری

ممنوعاتدن اولوب مجارستان اهالیسی کندو محصوللرین کندی ولایتلرنده صاتمغه مجبور وَجابجا محصوللری زیاده اولوب دیارلرنده بها ایتمدیگندن افلاق و بغدانه سمت اولان محللردن طونه ایله اسـتانبوله گتورمگه خواهشـگر اولدقلری معـلوم اولمشدر . ایالتـلرك سکزنجیسی بلا طنات سنجـاغی اولوب القطور ثامن تصرفنـدهدر . طقوزنجیسی هـانورا ایالتی دیمگله معروف وَحالا انگلتره قرالی جورجونك ملك مورثی اولمغله قائممقام ایله ضبط ایدهگلمشدر . ذکر اولنان الطقوراقلردن بشـقه صاووی سنجاغی مفرز دوقهلق اولوب حالا سردنیا قرالی حکمندهدر . هسبه سنجاغی دخی مستقل دوقهلق وَاسوابیا ایالتی بشقه برجمهوز تصرّفندهدر .

بو تفصیلدن نمچه مملکتنك کثرت شرکاسی آشکار وَایمپراطوریچـهنك حکمی جاری اولدیغی ایالتنـك هیئتی وَدولت علیّهٔ ابدی القراره حیز نسبتی کالشمس فی وسط النهار بدیداردر .

نمچه‌لودن متنافر اولمغله رافقجی اوغلی وَ توکلی مثللو مجار اعیانی طرف طرف دولت علیه‌یه التجا ایله‌نیجه کرّه جنك وجدال استمرارینه باعث اولدقلری عندلرنده هویدا اولمغن بوغائله‌یی دفع ایچون ماریه‌نك پدری سابق‌الذکر آلتنجی قارلوس مجارستانی اون بشر یکرمیشر کوی آیروب مجار بکزاده‌لرینه زعامت وَاوجاقلق مثللو توزیع وتفویض اتمکن محصوللرندن قرالیچه‌نك حصه‌سی اولمیوب سفرلر وقوعنده عسکر وَآقچه ایله بعض مرتبه امداد واعانت خصوصنی کندو مروتلرینه حواله ایده کلدکلری وجبر وقهره دائر معامله‌دن اجتناب اوزره اولدقلری متواتردر .

بلی! قرالیچه‌نك دخی بعض محللرده خاص مثللو عقار وقراسی اولمغله آنك محصولاتی کندویه عائد وَکندو انبارنده ادّخار ایدوب وقتنده زیاده بها ایله فروخت وتجارت مسلکنه سالکدر . حتی بوگونه خاصلرینك وَجه ایالتنك محصولاتی ثمن غالی ایله رایج اولق ایچون مجارستاندن بچه ذخیره کلمك

اربابندن اولمدیغندن بشقه بنات و بنینندن حالا اون اوچ اولادی اولوب لیل و نهار فرانچشقو ایله ترفّه وتنعّمه درکار وَاولادلرینی مالك اولدقلری دیاردن بلا مزاحمه حصّه‌دار ایلك نخبهٔ افکارلری اولدیغندن بشقه بروجه محرّر مملکتی چه ایالتی ایله آغوشتریا سنجاغنه محصور اولوب چه ایالتی براندہ برق غائله‌سیله برقاج سنه‌دن بروپریشان وَعوائد اصلیه‌سنه خلل وتدنّی سریان ایلدیکندن غیری اصلنده مدّخر خزینه‌لری اولمیوب سفرلر وقوعنده لابد همجوارلری اولان دیار وکنائسدن استدانه‌یه محتاج اولدقلری وَحالا دیون وافره‌یه ابتلا ایله اهل وظائفلرینك بر مقدارینی تنزیل وَبر مقدارینی الغا مثللو چاره جولغه متصدی ایدکلری کندو تقریرلرندن مستفاد اولمشدر. مجار قراللغی هرنه قدر صورت ظاهرده ماریه ترزه‌نك قوة الظهری وَآب روی مملکتی گورینور ایسه‌ده مجارستان اصلنده دولت علیه حدودینه مجاور وَمجار اهالیسی

اوچی (رنو) ایالتی داخلنده ماغونچه وقولونیه تره‌س سنجاقلری اولوب پاپاسلغله موسوم اولان القطور اوّل وثانی وثالث حکمنده‌در . دردنجیسی چه آیاتی اولوب القطور رابع نامیله حالاروما ایمپراطوریچه‌سی وَآغوشتریا دوقه‌سی وَمجار قرالیچه‌سی اولان (ماریه ترزه) تصرّفنده‌در . بشنجی‌سی باویره ایالتی اولوب القطور خامس تصرّفنده‌در .

یوز اللیّ ایکی تاریخی اثناسنده بلغرادی دولت علیّه‌یه ویرن آلتنجی قارلوس مرد اولدقده مدّت مدیده‌دن برو ایمپراطورلر بونك منسوب اولدیغی آغوشتریا خاندانندن اوله گلمش ایکن وارث مذکری قالمدیغندن ناشی قزی ماریه ترزیه اعتبار اولنیوب القطورلرك جمله‌سی ایمپراطورلغه خواهشگر اولمری ضمنده ایچلرندن ذکر اولنان باویره ایالتی قرالی بولنان قارلوس بلغرادی ویروب مرد اولان آلتنجی قارلوسك قرنداشی قزینی آغوش ازدواجه چکمش بولنغله ایمپراطورلغه القطورلقدن

مملكتی هر بری حكومت وَ سكّه سنده مستقل طقوز قرالّغه وَ اوچ درت دوقه لغه منقسم اولوب جمله سی ملك موروثلری اولمق وَ بر طرفدن عزل و نصب قبول ایتمامك وَجهی اوزره متصرّ فلردر .

طقوز قرال اصحاب اختیار معناسنه (القطور) اسمیله مرسوم اولمغین ایچلرندن بری جمله نك مختار وسرگرده سی معناسنه ایمپراطور اولمق لازم گلدکده بو جمله نك اتفاق وانتخابیله اوله کلمك قواعد دولتلرندن اولوب بو صورتده ایمپراطور لغه اختیار ایلدکلری کمسنه یه جمله سی شرع وقانونلرینه موافق اولان اموره اطاعت وَاسم جامع ایله (ایمپریو) تعبیر اولنان مملکتلرنده حادث اولان غوائل دفعنده هر بری حالنه گوره عسکر ایله امداد واعانت ایتمك اوزره متعهّد ومنقادلر ایکن محصولات مملکتلرندن ایمپراطوره سنه ده ایکشر (طوغاندن) غیری برحبّه ویرمك عادتلری اولمدیغی بینلرنده مشهوردر . ذکر اولنان القطورلرك اوچی پاپاس وَقصوری صاحب سیفدر . وَطقوز قرالّغك

معلوم اولمشدر . بوندن صکره احرام وکوکرجنلك نام پلنغه‌لر یانندن وآطه قلعه‌سی کردابندن فتح الاسلامه مرور وآندن ودین قلعه‌سی پیشکاهندن عبور اولنوب راهوه ونیکبولی وزشتوی شهرلری کوریله‌رك اون کونده روسچوغه وصول میسّر وآنده عید وقربان سنتلری اجراسی مقدّر اولمشدر . بوندنصکره ماه ذی‌الحجه‌نك اون دردنجی کونی روسچقدن منزل سوار وزارغراد وآندن شمنی‌یه وآندن قرین آباده آندن یانبولی‌یه آندندخی قرق کلیسایه وآندندخی برغوسه وچورلی وسلوری‌یه اوغره‌یه‌رق اواخر ذی‌الحجهٔ شریفه‌ده آستانهٔ سعادت اشیانه‌یه وصول ودخول میسر اولمشدر .

[تفصیل ممالك نمچه]

نوبنوامکانی مرتبه‌اطلاع احوال مسالك وحدود فوائد سفارتدن معدود اولدیغنه بناءً نمچه مملکتنك بعض اوضاع واطواری بیانینه جسارت اولنمشدر: نمچه

رسمنده اوتوز قدر عالی قلهلرایله احاطه اولنمش
وَایکی قات حصار وخندق ایله استحکام ویرلمش طونه
کنارنده گوریان قلعهلرین احسن وامتنی اولمق اوزره
اعتبار واعتنایه شایان برگوزل قلعه اولوب قدیمدن

قالمه جامع وحمامی ایچنده موجود ایکن آطه سنه سی
فتحنه مأمور اولانلر فیمابعد مأوای کفار اولمامق
ملاحظه سیله جسور وابو ابن وَقلهلرینك طبقات
وسقوفنه دائر اولان اخشابن احراق ایلمرندن ناشی
قابل سکنی اولمقدن چیقوب اطرافی چامورلی یرلر
اولمغله قیش گونلرنده کوپریسز درونه دخول وخروج
متعذر اولدیغنه بناء ضابطان واهالیسی درون قلعهیه
گیرمیوب طشره سنده مسکن اتخاذ ایتمشلردر. بو یقینده
بوندن غیری حصار اولمامغله محلّ اقتضاده حصارجق
وقولار وَحسن پاشا پلنغه سی اهالیسی بو قلعهیه تحصّن
وتجمّع ایده کلمك عادت اولوب ادنی عنایت ایله
جسور وابوابی تعمیر وقابل سکنی اولمق نفعی مستلزم
ایدوکی بعض قابل خطاب اولان اهالیسی تقریرندن

ایکی شقلی برسال احضار وَساوه‌نك حاق وسطنده قیام وقرار ویرلدکدن صکره بو بنده‌لری معیتنده مأمور اولان ترجمان وَزمن قومندانیله بیله برقایغه راکب وَ بلغراد دفترداری دخی بلغراددن برمکلف (نورقتیه) سوار اولوب وقت معیّنده ایکی طرفدن برابر سال مذکوره چقلوب سلام وکلام مراسمی اجرا وَشربت وَقهوه اکراملری ایفا اولندقدن صکره زمن قومندانی بوقوللرین بلغراد دفترداریه تسلیم وایلچیلکمزدن خشنودلغه دائر اوصافی تعداد ایده‌رك مقدّما ویردیکی تمسکی استرداد ایلدی. بعونه سبحانه وتعالی بوصورتده بلغراده وصول وَآنده ایکی گون مکث‌ونصکره اصلنده سوار اولدیغمز چاملر ایله غرّهٔ ذی‌الحجةالشریفه‌ده روسچوغه طوغری عزیمت وَاول گون حصارجق اوکندن گذار وَاولکیجه سمندره قلعه‌سی کناره‌سنده بیتوتت وقرار اولنمشدر. سمندره قلعه‌سی اقل متیقن دریتوزیللق بنا ایکن سور و بروجنه وهن وخللی سریان ایتمامش وَاسلامبول قلعه‌سی

طـولانی معمور ومکلّف وار وشی اولوب وار وش مذکوره‌ده گوزلجه ایلیجه‌لر گورلمشدر. بودین قرشوسنده (پشته) نام بر معمورجه قصبه واردر. اصلنده برج باروسی اولوب شمدی برجلری اعتباردن ساقطدر. بودیندن حرکتدن صکره ایکی اوچ گونده برآرامش وقرار وَطونه کـنارلرنده قصـبات وقرادن گذار اولنه‌رق یگرمی ایکی گونده (وارادینه) وارلدی. قلعهٔ مزبوره اصـلنده یالچین قیـادن بریوکسـك پشـته اوزرنده اولوب الحـالة هذه طونه سـاحلنه متصل آشـاغی قلعه نامنه برسور وَاطرافنده متعدد طابیه وخنـدقلر ایله کمال مرتبـه استحکام ویرلمش وَقرشوسنده برشانص بناسنه مباشرت اولنمش برحصن معمور ومعتنادر. وارادیندن بش گونده زمنه گلنوب بلغراد والیسی وزیرمکرّم حسـن پاشا حضرتلریله بعدالمخابره آخرذی‌القعده‌ده بلغراده مرور صـورتنه نظام ویرلمشـدر. مرو ریمز ایچون برطرفی یشل وَبرطرفی سیاه بویه ایله بویانمش بری برینه متصل

نام اوغلو ایچون برسرای بناسنه شروع اولنوب (برانده برق) سفرلری غائله‌سیله هنوز تمام اولامشدر. قلعهٔ مذکوره‌نك طونه ساحلنده یارم ساعت چکر

امثال تاریخیه‌دندر که ایپراطورلق صندلیسنه قعود ایتدیکی صره‌ده پاپا بولنان آنتنجی‌پیوس ـ چونکه آوسترپا ایپراطورلرینه اوتاریخده هنوز روما ایپراطوری نامی ویرلمسندن وباخصوص بوخاندان (آپوستولیق) یعنی رسالت عیسویه عنوان روحانیسیله دخی دول نصاریآره‌سنده مبجل اولمسندن تاج حکمداریسنی تقدیس مقصدیله ـ مشار الیهی رومایه دعوت ایتمش ایدی. ایپراطور ژوزف ایسه حین صباوتنده کیجه‌لری تبدیل قیافتله خوابکاهنه کیروب سماوی برلسان ایله کندیسنی اخافه ایدن برجزویت پاپاسنی رفیق وهمسنی اولان مجار بکزاده‌لرندن برچوجقله برابر اوطه‌سنك بنجره‌سندن سوقاغه آتدیغی تاریخدن بری رهبانیتك وراهبلرك شدتله علیهنده بولنه‌رق نه آنلرك روحانیتی ونه‌ده پاپایی طانیدیغی جهتله جملهٔ آیه‌دن عبارت برجوابنامه تحریر وارسال ایتمشدر.

« ویانه‌نك رومایه مسافه‌سی نه‌ایسه رومانك ویانه‌یه مسافه‌سیده اوقدردر » پاپا بو جواب اوزرینه « طاغ یورومزسه ابدال یورر » مثلنه تطبیق افعال ایله بالذات ویانه‌یه عزیمت ایلمشدر. للطابع

قلعه اولوب طونه کنارنده واقع آشاغی قلعه‌سی محصور ومحدود وَایکی طرفنده اوزنجه واروشی موجوددر .

بچدن حرکتمزك سکزنجی گونی ذات بساتین واشجار قرا وقصباتدن گذار اولنوب بودینده قرار اولندی. بودین قلعه‌سی طونه ساحلندن توفنك منزلی برصرت اوزرنده جنوبدن شماله ممتد اولمش برطولانی قلعه‌در . چوقلق متانت وتعمیرینه التفات اولنمیوب هیئت قدیمه‌سنده قلمشدر. جانب جنوبیسنده قرالیچه‌نك مجارستان قرالغنه متهیٔ اولان (یوزه پوس) [۱]

[۱] ایکنجی ژوزه‌ف نامیله مؤخراً یکرمی درت یاشنده آلمانیا اینپراطوری اولان ذاتدرکه کرك معالیٔ افکار وکرك محاسن افعال وآثاری حیثیتله هابسبورغ خاندانی ایچنده تك کلانلردندر .

مشارالیه بیوك فریدریقك آوستریالی‌به قارشی اجرا ایتدیکی محاربات اثناسنده که (محاربهٔ هفتساله) دیه مشهوردر ، ۱۷۶۵ سنه‌سنده اینپراطور اولمش ایدی .

مشارالیهك سربستیٔ افکاری حقنده مضبوط اولان

بو منوال اوزره ایشلر تمام اولنجه اوآخر شهر شوالده معیتنده مأمور مهماندار وَ ترجمان وَ نفرات وَ قپودانله احضار اولنان سفینه‌لره سوار وَاوتوز بش گونده بلغراده کلنمك اوزره قول وقرار اولندی .

ویانه دن حرکت

بوصورتده شوّالك یگرمی بشنجی جمعه ایرتسی گونی بچدن قالقلوب طونه کنارلرنده خام بورق وَ تبن وَ مجار قراللغی تاجنی حفظه مخصوص اولان (بوژون) نام حصارلردن کچیلوب بش گونده (قومران) نام قلعه یه کلنمشدر . قومران شیت نام بر بیوك جزیره‌نك جانب شرقیسنده واقع اطرافی طونه وَ (داغ) نام نهرلر ایله احاطه اولنمش قلعه‌سی ایکی قات وَخندقی عریض وعمیق وَطونه صویی ایله مملوادوات واعتباردن خالی برحصن مستحکم وعالیدر . ایکی گوندن صکره اوسترغون نام قلعهٔ مشهوره اوکندن مرور اولنمشدر . اوسترغون پشته اوزرنده برمختصر

ينه آلايله ابتدا چاساره واريلوب مقام اولنده قائماً ملاقات وَ اتمام رسوم سفارت اولنمغله عودته رخصت داعيه سنده اولديغمز تقرير اولندقده ينه باش وكيل ترجمان وساطتيله سفارت وحركاتمزدن محظوظ اولدقلرين وَان شاءالله تعالى آستانهٔ سعادته چهره سالق ايله مشرف اولديغمزده موالات مصالحه يه كمال مرتبه رعايت اوزره اولدقلرين افاده ايلمز رجاسنده ايدكلرين افهام ايده رك يانده حاضر اولان نامه لرى باش وكيل وساطتيله طرفمزه اعطا اولندى . بو صورتدد اوچ گوندن صكره چاسار يچه دندخى جواب نامه اخذيله متعاقب باش وكيللر طرفندن بشقه دعوت واظهار مراسم محظوظيت اولنه رق برمقدار چاسار وچاسار يچه طرفلرندن وَ برمقدارى كندو يانلرندن اولق اوزره بر آلتون زنجير ايله اوانئ سيمه متعلق بعض هدايا عرضى ضمنده مكتوبلرين اعطا وَقصور وكسوردن استعفا ايلديلر .

تبدیل اولنمق طریقه‌سی اوزره برقپودان تعیین
وَاراده اولنان مسیرلره کتمك ایچون هرگون قوناغمزده
موجود اولمق اوزره برهنطو تعیین اولنوب خاطر
خواهمزه رعایت صورتلری ارائت اولندی . بو
منوال اوزره درت آی بچده مکث و اقامتمز اثناسنده
علی الاتصال براندهبرق طرفنه عسکر تسییرندن وَبچه
گلور ملاحظه‌سیله بچ قلعه‌سی درونینه ذخائر
ادّخارندن وَواروشلرینه عسکر یرلشدرمك دغدغه ـ
لرندن خالی اولملری مؤدیٔ تشویش فکر وضمیر
وَجاذبهٔ شوق آستانهٔ علیه دامن گیر اولمغن بر مدّت
دخی اقامت جائز ایکن بعض اعذار وعوارضی درمیان
ایدهرك استیذان وَآنلر دخی برمقدار تردد وتعللدن
صکره رخصت ورضایی اعلان ایلیوب طونه ایله
کلنمك اوزره یدی عدد (جام) تعبیر اولنور سفینه
استحضارینه شروع حلولنده نامهٔ همایون جوابلری
آلنمغه مباشرت وَنامهٔ همایون ابلاغ اولنان صورتلرده

قرالچه‌نك نصف اسفلی مائی زمینلی برفستان ذرّین باف ایله محفوف وَصدرندن یوقاروسی بعض بورنجق مقوله‌سی استار شفاف ایله ملفوف اولوب گردنی برسیاه شبکی حوتوز ایله آرایده وَفرقی الماسلی خفیفچه تارپوش ایله پوشیده واللری درسکلرینه‌دك گودری الدیون ایله مستور وسرّه‌سی اوزره معقود وَیدنده دستخوشلری قبیلندن اولان یلپازه موجود اولوب حجابندن وجناتی حمرتمأب ولبّاتی مظهر تدافع واضطراب گورلمشدر . وجه محرّر اوزره باش وکیللره وَچاسار وچاسار یچه‌یه بولشدیغمز گونده کندو آشجیلریمز مطبوخاتیله قوناغمزده بزه ضیافت ترتیب وَهر برنده رئیس الکتابلری نامنه اولانلر ایله اعیان دولتلری گلوب کندولر کندولره مخصوص طعاملر احضار وَبزم طعاملردن دخی تناول ایله استبشار ایدرلر ایدی . بوندن صکره قوناغمزده آرام وَقرار وَقوناغمزی محافظه ایچون آلتمش قدر نفراتله درت گونده برکرّه

یانده چاسار سیاه قطیفه‌دن مصنوع الماسلی لباسله
آیاق اوزره طوروب صفه‌نك کنارینه واصل وَ «حالا
شرفبخشای سریر سلطنت عثمانی اولان شوکتلو
مهابتلو پادشاه عالمپناه افندمز حضرتلرینك جلوس
همایونلری اخبارینی متضمن سز دوستلرینه نامهٔ بشارت
علامه‌لریدر» دیدیکمزده چاسار اشارتیله نامهٔ همایون
یانده آماده اولان سریر اوزره وضع اولنوب ترجمان
خلاصهٔ تقریرمزی چاساره افهام وَ چاسار جواب
ویرمك اوزره یانده طوران باش وکیله اشارت
ایلدکده باش وکیل ترجمانه جلوس همایون حضرت
جهانداریدن وَ کندولره نامهٔ بشارت نمودیله ایلچی
گوندرلمکه عنایت بیورلدیغندن محظوظ و ممنون
اولملریله جلوس میمنت مقرونلرین تبریك ایلدکلری
مفهومنی ترجمانه تلقین وَ ترجمان دخی بو بنده‌لرینه
تفهیم وتبیین ایلیوب بو صورتده رجعت وَ اوچ گوندن
صکره هیئت مذکوره‌ده ینه محلّ مزبورده چاسار
بچه‌یه دخی ابلاغ نامهٔ همایونله اتمام رسم سفارت اولندی.

اوزره مکتوب سعادت اسلوب ولی‌النعمی ابلاغ واعطا دنصکره رسم مودت اجرا اولندی .

ماه شعبانك اونجی گونی یینه وجه‌مشروح اوزره چاسارطرفندن دعوتجی ایله کندی‌هنطوی وَمعهودآتلر وَقارشوجیلرگلوب آلایله چارسارسراینه وارلدقده کذلك بنك طاشنده وَنردبان باشنده قرشوجیلره ملاقاتدن صکره تشریفاتجی نامنه برآدملری گلوب اوگومزه دوشوب چاسار دیوانخـانه‌سی قربنده بر اوطـه ده توقیف واستیذان ایلدکدنصکره قپوجیلر کتخداسی منزله‌سنده برآدملری گلوب دیوانخانه قپوسنی کشـاد وَبزی بلا تکلف یدی نفر خواص اتباعـله ایچرویه ادخال وایراد ایلدی . نامـهٔ همایون دیوان افنـدیسی یدنده اوطه‌نك اطرافی رجال ونسوان ایله طولمش دیوانخانه‌یه گیریلوب دیوانخـانه نهایتنـده طول وعرضی تخمیناً بشر ذراع وَقدّی برقـدمه عجم قالیچه‌سـیله دوشمش برصفه اوزرنده صاری دیبـا ایله اورتلمش برصندلی

رفتار اولندی. بنك طاشنده وَنردبان باشلرنده طرف طرف متعین آدملری قرشـولیه‌رق رجال ونسـوان ایله طولمش باش وکیـلی اولدیغی اوطـه‌یه واریلوب بزی گورنجه اوتوردیغی صندلیه‌دن قیـام وَبزم ایچون اعداد اولنمش صندلی اوزره قعوده اشـارتله احترام ایلدی . بعد القعود ایلچیلگه وَدوسـتلغه دائر حال وخاطر سؤالنه متعلق مصـاحبته شروع وَطبله‌لر ایله متنوّع میـودلر وَشکرلمه‌لر ایرادندن صـکره قهـوه‌لر وَشربتلر ایچلوب عنایتلو صاحب دولت [۱] افندیمز حضرتلرینك مکتوب عالیلری ابلاغ وَچاسـاره نامهٔ همایون ایصا لی گونی تعیین اولنغله واردیغمز هیئتـده عودت اولندی. اوچ گوندنصکره صورت مذکوره‌ده چاساریچه‌نك [۲] باش وکیلی طرفندن دخی دعوتجی ایله‌هنطولر وَآتلر قارشوجیلرگلوب آگادخی وجه‌محرر

[۱] یعنی صدر اعظم .

[۲] ماریا تراژا

قرالینك [۱] اهتمام تامله قرالیچه‌نك خاص ملکی اولان چه ایالتنه توجهی زمانی وَبچ طرفندن دخی عسکر تسییری اوانی اولوب برانده برق قرالنـك بودفعـه بچه کلمك خوفنده اولمرندن ناشی تدارك خارجیه‌دن بشقه لات ومنات مثللو اصنامدن استمداد واستنصار وَهرگون اعتقادلرینـه گوره مظنّـهٔ اجابت اولان کنیسالره اولاد واعـوانلریله ماشیاً گیـدوب برانده برقك مغلوبیتی حقنده تضرع ودعایه اشتغال وابتدار وَنامهٔ همایون تلقیسنه وقتلری اولمـامق اوزره اعتذار اولمغـله غرهٔ شعبانه‌دك تأخیر اختیـار اولنوب غرهٔ شـعبانده چاسارك باش وکیـلی طرفندن کنـدویه مخصوص اولان آلتی بارگیرلی هنطـوایله دعوتجیسی وَاستقباله مأمور بربیراق عسکری وَخواص اتباعمز ایچون آلتی رأس اگرلی، بساطلی آتلری گلوب وقت معیننده آلایله هنطـوه سوار وَباش وکیلی خانه‌سـنه

[۱] یعنی پروسیا قرالی بیوك فردریق که اوتاریخده هنوز (براندن بورغ) غرانن دوقدسی ایدی .

(آغوشتریا) میانتی فاصلدر. بوندن دخی درت گونده بچه ایکی ساعت اولوب بچك محله‌سی منزله‌سنده اولان (غشوه کت) نام قصبه‌یه غرّهٔ رجبده وصول میسّر اولوب آنده اوچ گون اقامت وَ معیتمزه مأمور اولان باش ترجمان وساطتیله چاسار طرفندن خوش آمده دائر سلام وکلام جریانی ضمنده بچه دخولمز صورتلرینه نظام ویرلمشدر.

رجب شریفك اوچنجی گونی غشوه کتدن آلای وعنوان ایله بچه عزیمت وبچ قریه‌ده واقع کوپری باشنده چاسارطرفندن سرکاتبی نامنه برترجمان ایله بر بیراق سواری عسکرقوشولایوب مرتّب آلای ایله بچ قلعه‌سی ایچندن مرور وَ بچ قلعه‌سنك جانب شمالیسنده (لؤپولدوس) جزیره‌سی واقروشنده طونه‌یه وَ بچ قلعه‌سنه مشرف اولوب اوته‌دنبرو ایلچیلر ایچون مهیّا قلنه گلان قونغه نزول اولندی. بچه دخولمز ایّامی نوروز ونوبهاره مصادفه وَ (برآنده برق)

واروشلری واردر . نهر مذکوردن اچقلر ایله کچلوب اوته طرفی غایت بطاق وَصولاق محلّلر اولمغن برساعت چکر دور ودراز جسرلر کورلمشدر . اوسکدن اون بش گونده استونی بلغراده وارلدی . جانب غربیسنده واقع بربیوك گول کنارنده اعتباردن ساقط اطرافی وحلزار براسکی حصاردر. استونی بلغراددن سکز گونده [یانق] نام قلعه‌یه وارلدی . قلعهٔ مذکوره (رابه) وَ(رایچه) نام نهرلر میانده وطونه قربنده واقع اطرافی متعدد آطه‌لر وَطابیه‌لر ایله استحکام بولمش برمتین قلعه‌در . بوندن دخی [آلتون بورق] [۱] نام شهره آلتی گونده وارلدی. شهر مذکور برنهرك اوزرنده طوبراقدن شرانپو ایله احاطه اولنمش بر بلده اولوب درونده قرالیچه‌نك مکلّف زخیره انبارلری وَدگرمانلری کورلمشدر . نهر مذکور مجارستان ایله بچ سنجاغندن عبارت اولان

[۱] بو شهر آلمانیاده کی ساقس آلتنبورغ دوقه‌لغنك غیری برقصبه‌جق اولمق ملحوظدر .

وَعربه‌لر ایله ایکی بیراق عسکرلری آماده اولمغن طوپلر آتلمق عقبنده عربه‌لره سوار وَساوه ساحلندن ایکی ساعت مسافه‌سی اولان زمن قصبه‌سنده مهیّا ایلدکلری قوناقده قرار اولندی . آنده یدی گون اقامت وَاتمام لوازم مسافرت اولندقدنصکره معیتزه مأمور اولان ایکی ترجمان وَایکی مهماندار وَطبیب وآلتمش قدر نفراتیله برقپودان یانمزه دوشوب تعیینات مستوفی وَاکرامات منتها ایله قصبه‌دن قصبه‌یه گونده اوچر، بشر ساعت گیده‌رك وَاوچ گونده بر آرامش واستراحت ایده‌رك اون گونده (اوسك) قلعه‌سنه وارلدی . قلعهٔ مذکوره (دراوه) نهرینك طونه‌یه منصب اولدیغی محلدن ایکی ساعت یوقاروده دراوه نهری کنارنده بیره گوملمش برحصن حصینـدر . قارشوسنده بینه نهر مذکور کنارنده [شانص] نامنده بر کوچك حصار وَبوسنه حدودینه تقریباً یگرمی ساعت مسافه ایله جانب شرقی وغربیسنده مکلّف

اجزاسی ممکن اولمیه‌جق و بوز اوزرندن مرور متعذر
اوله‌جق مرتبه (ساوه) نهری نیم پخته منجمد اولمغن
وقت وحاله گوره پیاده قایق مرور ایده‌جك قدر
برجدول آچلمق وَجمادی‌الاولینك اون بشنجی گونی
عبور اولنمق اوزره بلغراد والیسی وزیر مکرّم ابراهیم
پاشا حضورنده قول وقرار اولندقدنصکره وجه محرّر
اوزره ایکی طرفدن تکلّف ایله بوز قیریله‌رق جدول
معهود صورت پذیر وَساوه نهری میانه نشان نصب
وزمان معیّنده استقبالمزه مأمور اولان ترجمان ایله
زمن قومندانی برمنقّش ومزیّن قایق ایله نشانه
گلوب وَبوچاکرلری دخی بلغراددە معتاد اولان
آلای واحتشام ایله ساوه ساحلنه بعدالنزول
بلغراد دفترداری ایله معاً برقایغه سوار وَنشان یرینه
یناشوب بلغراد دفترداری بوبنده‌لرینی آلتمش نفر
توابع ولواحق ایله زمن قومندانینه تسلیم وَیدندن
تمسّك اخذیله وظیفه‌سی اولان رسمی تسلیم ایلدی.
ساوه‌نك اوته کنارنده کندومز وَاتباعمز ایچون هنطولر

مصطفی پاشادن بش گونده فلبه‌یه وآندن دخی آلتی گونده صوفیه‌یه وار یلوب شهر کوینده برف و بارانه مصادفه‌دن ناشی نیشده اوچ گون قرار وَیکرمی سکزنجی گونی (موراوه) نهری مرورگاهنه ابتدار اولندی. نهر مذکورك جسری اولمیوب (اجق) تعبیر اولنور کچت ایله مروره احتیاج مقرّر وَاکثر اطرافی منجمد بولنوب کچت استعمالی نامیسر اولدیغنه بناءً امکان مساعد اولنجه درت گون دخی آنده اقامت اقتضا وَار بعین ایچنده ار بعین چقارره‌ق قرق گون تمامی اولان جمادی الاولی غرّه‌سنده بلغراد دالجهاده وصول ودخول صورتلری رونما اولمشدر. بلغراددده اون اوچ گون اقامت اثناسنده (زمن) ضابطندن (وارادین) قومندانی وسائطیله اوسك جنرالنه قدومنز اخبار وَبجدن استقبالمزه مأمور ومعیّن اولان ترجمان ومهماندار زمنه وَآندن بلغراده گلوب مأموریتمزدن محظوظیّت اظهاری ضمننده سلام وکلام ابلاغندن صکره مرورینز ایچون زمن جانبنده عادت اوزره آماده قلدقلری سال

ربیع الاوّلینك یگرمیسنده « بارك الله فی السبت والخمیس » اثرنفیسنه اقتداءً پنجشنبه گونی استانبولدن حرکت وَسکز گونده ادرنه‌یه واریلوب حسب الاقتضا آنده اوچ گون اقامتدنصکره ادرنه‌یه آلتی ساعت بعدی اولوب جنّت مکان سلطان سلیمان وزراسندن مصطفی پاشا نام صاحب الخیره منسوب وَ « حسنة ابدیّة » تاریخیله مورّخ ومشیّد وَنهر مریچ اوزرینه ممهّد اولان جسر مصطفی پاشادن مرور وَقصبه‌سنده بیتوتت اولنمشدر . قصبهٔ مزبوره‌ده سلطان سلیمان حلائلندن خصکی سلطان جامعی وَعمارت وادواتی موجود وَقپو آغاسی نظارتنده اولان اوقافدن معدود اولوب عمارتنده روز بروز طبخی مشروط ومعین اولان طعامدن اهل بلده وَابنای سبیل ایکی یوز الّی سنه‌دن برو حصّه‌مند انعام جمیل ایکن عهدقریبده بعض عوارض واهیه حلولی وَ متولّی لر سببی ایله انقطاع نعمت مرسومدن ناشی اهالیٔ قصبه‌نك محزون ومغموم اولدقلری معلوم اولمشدر .

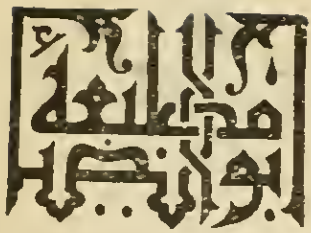
ویانه سفارتنامه‌سی

(احمد رسمی افندینکدر)

بسم الله الرّحمن الرّحیم

حمد موفور، وَثنای نامحصور، خداوند جهان آفرینه لایقدرکه پرتو سفارت ونبوّت ایله عالمی منوّر وَتوراث سلاطین رأفت آیین معدلت کستر ایله سکّان روی زمینی الطاف حمایت وعاطفته مظهر ایلمشدر.

بعد ذالك ۱۱۷۱ سنه‌سی سفر المظفرینك اون آلتنجی گونده واقع جلوس همایون میمنت عنوان جناب سلطان مصطفی خان ثالث تبشیری سفارتیله نمچه دولتی جانبنه مأمور اولان الحاج احمد رسمی بنده‌لرینك تقریریدرکه بعونه سبحانه سنهٔ مزبوره

كتابخانهٔ ابوالضيا

ويانه سفارتنامه‌سى

(احمد رسمى افندينكدر)

برنجى طبعى

معارف عموميه نظارت جليله‌سنك رخصتيله

هر حقى طابعكدر

قسطنطينيه

١٣٠٤

مطبعهٔ ابوالضيا

روایت اولنمش ایسه‌ده ایران مؤرخلرندن الگ زیاده شایان اعتماد اولان دینونك روایتنه گوره مشارالیه محبسدن فرار ایتمش وَفراری تیرا باز وسلگ انضمام رأییله اولوب اولمدیغی مشکوك بولنمشدر .

توسیع ایتمکدن زیاده وطننك مکنتنی تزیید ایتمك املنده ایدی .

مشار الیه قنیدوسده وقوع بولان محاربهٔ بحریه ایله یالکز بارباراری عندنده دگل عموم حکومات یونانیه نزدنده دخی پك بیوك بر شرف واعتباره مظهر اولدی . بناءً علیه بو شرفدن استفاده ایله ایونیا وآقولیا قطعه‌لرینی تکرار آتینه‌یه قزاندیرمق ایچون تشبثات خفیه‌ده بولندی ایسه‌ده کیفیت پکده دائرهٔ کتمانده قالمدیغی جهتله (سارد) والیسی تیرابازوس ، قونونی مهم برایش ایله حکمدار نزدینه اعزام بهانه‌سیله یانه دعوت ایلدی . قونون دعوته اجابتده اصلا تردد ایتمیه‌رك والیٔ مومی الیهك نزدنده اثبات وجود ایتدیگنده محبسه القا اولنمش وَ برخیلی مدت اوراده قالمشدر .

مؤخراً حکمدارك نزدینه گوندریله‌رك اوراده اتهام وتالف ایدلدیگی بعض مؤرخین طرفندن

برابر وطنی اولان آتینه ساحلنه عزیمت وَ وقتیله شهرك وَایمانك اطرافنده بولنوب لیزاندر طرفندن هدم وتخریب اولنان سوزلری تکرار انشا ایتدیردکدن صکره فارنابازوسدن احسان اوله‌رق آلمش اولدیغی اللی تالانی دخی همشهریلری آرەسنده تقسیم ایلدی.

§

بو ذات ابنای بشردن پك چوغنك بولنمش اولدیغی احواله مطابق حرکاتده بولندی ؛ ادباردن زیاده اقبالده دوچار غفلات اولدی . زیرا پلوپونز-لیلرك دونماسنی پریشان ایلمکله وطننه ایدیلان حقارتك انتقامنی تمامیله آلمش اولدیغنه اعتقا ایده‌رك نائلیتی مشکوك وَبلکه ناقابل برطاقم مقاصد عالیه‌یی تعقیبه باشلادی . بونکله برابر شایان تقبیح وَیاخود دنیات وجدانه دال اوله‌جق هیچ بر حرکتده بولنمدی . کندیسی حکمدار ایرانك قوت وشوکتنی

زیرا یالکز بر بار باروتلر ایله محاربه اولنـدیغی زمانه نسبةً بو حالده ایشك دها شـدتله ظهور ایده جگنی دوشنمکده ایدیلر . جسـور وماهر بر باش قوماندان حکمدار ایرانك اردوسی باشـنده بولنوب آنلر ایله محاربه ایده جك ایدی . بر قوماندان که کندیسـنه نه درایت وخدعه ایله وَ نده کثرت عسکر ایله غلبه قابلدی. ایشته لاکه ده مونیالیلر بوگبی فکرلرله اشتغال ایده رك جسیم بردونمما ترتیب وَ بیراندرك قوماندانسی آلتنده اولهرق سوق ایتدیلر .

قونون بو دونمایه قنیدوس موقعی (آناطولی شبه جزیره سنك جنوب غربیسنده بر برونـدر) آچیقلرنده تصادفله دهشتلی بر محاربه دن صکره مذکور دونمایی مغلوب وبر خیلی سفینه ضبط وَ برقاچنی دخی غرق ایلدی . بو مظفریت یالکز آتینـه لیلرك دگل حتی لاکه ده مونیالیلرك زیر اداره سـنده بولنان اقوامك اعادهٔ اسـتقلالنه باعث اولدی . قونون دونماسـیله

ایده‌رك لاکه‌ده مونیالیلر علیهنده برسفر آچلمسنی وَ قونونه دخی اردو ایچون بردفتردار تعیین ایتمسنی امر ایلدی .

/ قونون بوخصوصك کندیسنك دائرهٔ اقتداری داخلنده اولمدیغنی وَ معیتنده بولنان کیمسه‌لرك اخلاقنه دها زیاده واقف بر ذاته تفویضی لازم گلهجگنی بیان وَ پونکله برابر ایشك فارنابازوسه حواله اولنمسنی توصیه ایتدی . بونك اوزرینه حکمداردن برچوق هدایای گرانبها آلدقدن صکره گلهجك موسم صیفده دکزده حاکم اوله بیلمك ایچون قبریسلیلرله فنیکه‌لیلر وَسائر حکومات بحریه نزدنده حکمدارك امریله سفائن حربیه انشا ایتدیرمك مأموریتیله ساحل بحره اعزام اولندی .

بوایشده کندیسنك آرزوسی اوزرینه فارنابازوس کندیسنه معاون نصب اولندی . لاکه‌ده مونیالیلر بوحاله واقف اولنجه جدیتله چالشمغه باشلادیلر .

مقصدکز هرنه ایسه حکمدار ایله بالذات ملاقات ایتمش کبی معروضات ایلهده حاصل ایده بیلیرسکز .

بوکا جواباً قونون دیدیکه : « ذات حکمداریه هرنوع آثار تعظیم واحترامی ایفا ایتمك اصلا کوجه کتمز . فقط ایچندن نشأت ایتدیکم مملکتك عاداتنه اتباع ایتمیوبده باربارلرك عاداتنه تبعیت ایددجك اولورسهم وطنمی تحقیر ایتمش اولورم . خصوصیله که وطنمك حکومتی شمدیه قدر اقوام سائردنك قانونلرینه اتباعه دکل کندی قوانینی اقوام سائردیه قبول ایتدیرمکه آلشمش برحکومتدر . »

بونك اوزرینه مقاصدینی حکمداره تحریراً عرض ایتمکه قرار ویرلدی .

§

اردشیر اوراق معروضهیی مطالعه ایتدکدن صکره قونونك شکایاتنه بردرجهده اهمیت ویردی که همان تیسافرنسی خائن حکومت اولمق اوزره اعلان

چونکه برادری خسروه غلبه ایتمسی تیسافرنسك غیرتی سایه‌سنده اولدیغنی فراموش ایتمامش اولدیغندن مومی الیه علیهنده سویلنان سوزلره درحال اعتماد ایتمسنه اصلا تعجب ایدلهمایدر . بناء علیه فارنابازوس تیسافرنسدن شکایت ایچون قونونی ایران حکمدارینك نزدینه گوندرمکله مشار الیه مقر سلطنته مواصلتنده عادت ایرانیان اوزره طوغری کیلیارق (حکمدارك یاور اکرمی) تیتر اوستسك نزدینه عزیمتله حکمدار ایله ملاقات آرزوسنده بولندیغنی عرض ایلدی . زیرا بوذاته مراجعت ایتمکسزین حکمدار ایله فرد آفریده ملاقات ایدهمزایدی . کیلیارق کندیسنه دیدی که : « ملاقاتکزده برمانع یوقدر . یالکز کندیسیله بالذات گورشمکمی، یوقسه ایشکزی تحریراً عرض ایتمکمی ایستیورسکز ؛ زیرا حکمدارك حضورینه مثول ایتدیککز وقت سز یونانیلرك προσκύνεσις (آیاق اوپمك) دیدیککز بر رسمی اجرا ایتمك لازم گلیر. اگر بونی اجرا کوجکزه گتدیگی حالده

معلوم درکه ایران اردوسنده قونون بولنمامش اولسه ایدی اکزیلاوس ایران حکمدارینك النده آسیانك توروس طاغلرینه قدر اولان قسمنی مطلقا آلیرایدی. فی الحقیقه مؤخراً بئوسیالیلر ایله آتینه‌لیلر متفقاً لاکه‌دمونیالیلره اعلان حرب ایتمه‌لری اوزرینه اکزیلاوس مملکتنه جاغرلدیسه‌ده قونون ینه ایران قوماندانلرینك نزدنده قاله‌رق آنلره پك بیوك خدمتلر ایفا ایتمشدر.

§

تیسافرنس ایران حکمداری علیهنده افکار خائنانه وفساد پرورانه‌ده بولنمقده اولدیغی حالده — بوگا هرکس احتمال ویرسه‌یله — اردشیرك بالذات کندیسی اصلا اینانمز ایدی. زیرا تیسافرنسك کندیسی وظیفه‌سنی اوتمش اولدیغی برزمانده کندیسنه ایفا ایتلش اولدیغی خدمات مهمه وکثیره‌یی حکمدار لایق اولدیغی مرتبه‌ده تقدیر ایتمکده ایدی.

ایچون ایران حکمدارینك اقرباسندن وَ لیدیا ایله ایپونیا قطعه‌لرینك والیسی بولنان فارنا بازوسك نزدینه عزیمت وَ برچوق مخاطرات ومشاقی گوزه آلدیره‌رق والینك دوستلری آره‌سنده برموقع مهم احراز ینه غیرت ایلدی .

لاکه‌ده‌مونیالیلرك، آتینه‌لیلری مغلوب ایلدکدن صکره اردشیر ایله عقد ایلدکلری اتفاقی انك زیاده تیسافرنسك تشویق وتحریکی اورزینه نقض ایده‌رك ایران حکمدارینك دوستی ایکن اوصره‌ده لاکه‌ده . مونیالیلرك متفقی اولمش اولان (آکزیلاوسی) قوماندانلق ایله آسیایه اعزام ایتمه‌لریله فارنا باروس باش قوماندان صفتیله لاکه‌ده‌مونیالیلرك مقابله‌سنه گوندرلدی . لکن حقیقت حالده باش قوماندانلق وظائفی قونونك عهده‌سنده اوله‌رق کافهٔ اموری مشار الیه اداره ایلیور ایدی . مشار الیه دشمن باش قوماندانلك گوزنده بردیکن اوله‌رق برچوق تصور لرینی عقیم براقیور ایدی . ذاتاً شوراسی هر کسجه

قونون پلوپونز سفیرینك نهایتنده، یعنی ایزاندر، اغوس نهری کنارنده آتینه اردوسنی مغلوب و پریشان ایلدیکی زمانده دخی قوماندان بولنیوردی . فقط اوصره‌ده اردوگاهده موجود بولنماسندن آتینه‌لیلرك مغلوب اولمق احتمالی برقائدها تحقق ایتمش ایدی . زیرا قونون قواعد فن حربه زیاده سیله آشنا وخدمات حربیه‌ده فوق‌العاده غیور ومقدم برذات ایدی بناءً علیه کندیسی اردوده بولنمش اولسه ایدی آتینه‌لیلری اویله بر پریشانلغه دوچار ایتمك ممکن اوله‌ماز ایدی .

§

مغلوبیت مذکوره‌دن صکره قونون فوق‌العاده خطرناك برحالده بولنمش ایکن مشارالیه کندی ذاتی امنیتده بولندیره‌جق برملجاءً آرەمغه بدل بالعکس آتینه شهرینك لاکه‌دەمونیالیلر طرفندن محاصره ایدلمش اولدیغنی استخبار ایتمسی اوزرینه‌همشهریلرینی قورتارمق وسائطنی تحری یه شتاب ایلدی . بونك

عزیمت ایتمشیدی . اواثناده برگون نوبتجیلرك اثر مسامحه‌سی اوله‌رق بار بارلر بردنبره شهردن چیقوب هجوم ایتدکلری صره‌ده چادرنده مقتول اولمشدر .

قونون

آتینه‌لی قونون پلوپونز سفری اثناسنده خدمت حکومته داخل اوله‌رق آتینه‌لیلره پك چوق خدمات حسنه ابراز ایلمشدر . زیرا مشار الیه عساکر برّیه‌یه باش قوماندانلق ایتدیکی گبی مؤخراً دخی دونمما قوماندانی اولدیغنده فوق العاده افعال قهرمانانه اجرا ایلدی . اهالی کندیسنه فوق العاده برشرف واعتبار ویرمك ایچون عموم آطه‌لرك اداره‌سنی بد استقلالانه تفویض ایلمشیدی . مشار الیه بو اقتداره نائل اولدقدن صکره لاکه‌دمونیالیلرك مستملکاتندن بولنان (فره) جزیره‌سنی (مسینا کورفزی داخلنده در) ضبط ایلدی .

سبعه‌سندن پیتاقوسلك حركتی پك عاقلانه ایدی .
میدیللی اهالیسی هدیه اوله‌رق كندیسنه بر قاچ بیك
دونم اراضی ویرمك ایستدكلرنده مشارالیه پیتاقوس
رد ایله « رجا ایدرم بكا بر چوق كشینك حسدینی
موجب اوله‌جق وَ بر چوق كیمسه‌نك حرص وطمعنی
ایقاظ ایلیه‌جك برهدیه ویرمیكز ! بن هم نفسمك
قناعتی وَهمده سزك عنایتكزی اثبات ایچون یوز دونم
اراضی قبول ایده‌جكم . » دیمشدی .

فی‌الحقیقه شوراسی محققدركه قیمةً ناچیز اولان
هدیه‌لر اوزون برمدت المزده قالدیغی حالده قیمت
ماديه‌سی بیوك اولان هدایا برمدت صكره المزدن
آلنیر . تراز یبولوس هديةً تقدیم اولنان تاج ایله
خشنود اوله‌رق بشقه هیچ برشی آرزو ایتمدیگی گبی
تقدمهٔ مذكوره‌دن طولایی هركسدن زیاده مظهر
شان وحیثیت اولدیغنه اعتقاد حاصل ایلدی .

مشار الیه مؤخراً بردونتما ایله كلیكیا ساحلنه

مشار الیه قانون مذکورك یالکز وضعنی دکل موقع فعله قونمسنی تأمین ایچون فوق الغایه ابراز غیرت ایلمشدر . کندیسیله برابر منفاده بولنمش اولانلرك اسکی دشمنلریله بارشمش اولدقلری حالده تکرار آنلرك قتلنه تصدی ایتمکده بولندقلرینی مشاهده ایدن ترازیبولوس قانون مذکور النده اولدیغی حالده عفو عمومیی اعلان وبو وجهله هر نوع مخاصمات وتجاوزاتی منع ایله ابراز عدل واحسان ایلدی .

§

آتینه اهالیسی مشار الیهه خدمات مشکورهسنه مکافاةً ایکی زیتون دالندن یاپلمش برتاج شرف اهدا ایلدیلر . بوتاجی . مشار الیه بعض اسلافی گبی جبراً استحصال ایتمیوب اهالینك نشانهٔ محبتی اولهرق قزانمش بولندیغی جهتله ایقاظ حسد ایتمکدن بشقه مشار الیهك شرف وحیثیتنك برقاتدها اعتلاسنه باعث اولدی . بوخصوصده یونانستانك حکمای

قریتیاس بوصورتله تلف اولدقدن صکره لاکه‌ده مونیا حکمداری پاوزانیاس آتینه‌لیلره معاونته گلهرك شرائط آتیه ایله ترازیبولوس‌له آتینه‌لیلر آره‌سنده عقد صلحه موفق اولدی : « اهالی حقنده تعدیاته « جرأت ایتمش اولان اوتوز حاکم ایله مؤخراً انتخاب « اولنان اون نفر پرده‌تور مملکتدن تبعید اولنه‌جق « کیمسه‌نك اموال واملاکی مصادره ایدلمیه‌جك ـ ادارهٔ « حکومت اوّلکی گبی ایدیٔ اهالیه تودیع اولنه‌جق »

ترازیبولوس عقد صلحدن صکره قزاندیغی شان واعتبار سایه‌سنده وقتیله برتمتدده بولنمش اولانلر علیهنده برشکایت وَیا مجازاة اقامه وَیا ترتیبی خصوصلرینی قطعیاً منع ایدر برقانون وضع ایتمکله خلقی یکدیگربنه قارشی نفاق وعداوتدن قورتارمسندن بین‌الاهالی شان وشرفنی برقاعده اعلا ایلدی .

(بو قانون عفو عمومی قانونی اولوب الان بعض عصیانلردن صکره اوروپاده موقع فعله قونلمقدده‌در) بو قانونه (آمنیستی) عفو عمومی نامی ویرلدی .

عزیمتله اوراده مونیقا موقعنی تحکیم ایلدی . آتینه حاکماری موقع مذکور اوزرینه ایکی دفعه تعرضه جسارت ایتمشلر ایسه‌ده ایکی دفعه‌سنده دخی مغلوب و پریشان اوله‌رق سلاحلرینی وَاحمال وانقالنی ترك ایله شهره فرار ایلمشلردر . ترازیبولوس بو وقایعك جمله‌سنده فرط مهارت وجسارت ایله حرکت ایلدی . زیرا مشار الیه برهمشهرینك دیگرینی صیانت ایتمسی وجائب حمیتدن اولدیغنی بیان ایله فراریلر عایهنده هرگونه تعدّی‌یی منع ایلدی . بناءً علیه آنجق ایلك هجومی اجرا ایدنلر آردسنده یاره‌لیلر بولندیغی گبی تلف اولانلرك صویولمسی منع اولندی . یالکز احتیاج بولندیغی جهتله تلف اولانلرك اسلحه‌سنی وَبرده اورته‌ده ترك ایتمش اولدقلری ارزاقی آلدی . ایکنجی محاربه‌ده حاکملرك برنجیسی اولان قریتیاس تمام ترازیبولوسك مواجهه‌سنده محاربه ایتمکده ایکن تلف ایدلدی .

§

گورنلرك اقبال استقبالی موجب اولمشدر . چونكه حاكملر فرقهٔ مذكوره افرادينك قلت مقدارينه باقه‌رق تعقيبده ابراز تكاسل ايتدكلری حالده برطرفدن ترازيبولوس استمداد ايده‌رك موجودينه تقويت ويرمك ايچون وقت قزانمش اولدی . بو كيفيت ايسه شو مثلك حقيقتنی لايقيله حفظه بزی دعوت ايدر : « محاربه‌ده الك عادی برخصوصی بيله نظر مسامحه ايله گورمك جائز دگلدر . » كذا شو مثلی دخی اخطار ايدر : « احتياطی آلدن براقميانلك آناسی آغلامامش » بونكله برابر ترازيبو. لوسك جمع قوّت خصوصی پك ده آرزوسنه موافق صورتده كتيور ايدی . چونكه او زمانلرده دخی ارباب فكر وذكا استقلال ايچون ايش گورمكدن زياده لافزنلك ايله وقت كچيرمگی اعتياد ايتمش ايدی . (خطابادن دده‌موستن آتينه‌ليلر حقنده بو سوزی پك چوق كرّه سويلمشدر) ترازيبولوس براز قوّت طوپلادقدن صكره پيرهئوس قطعه‌سنه

اکثریت اوزره یا قتل اولنمش وَیاخود وطنلرندن اجلا ایدلمش وَ اکثریسنك املاك واموالی مصادره ایدیلهرك لاکده مونیالیلر تقسیم قلنمش ایدی . ایشته بو احوال آره سنده ذکر اولنان حاکملره اعلان حرب ایدنلرك برنجیسی وَ حتی یگانه سی تراز یبولوس ایدی .

§

مشار الیه ، آتیقا قطعه سی داخلنده بولنان مواقع مستحکمه دن فیله موقعنه فرار ایلدیگی زمان بتون معیتی اوتوزکشیدن عبارت بولنیور ایدی . ایشته آتیقالیلر خلاص ونجاتلرینی بو اوتوز کشیدن امید ایدییورلر ایدی . دنیانك الڭ مشهور بر حکومتنك آزادی واستقلالی بو فرقهٔ صغیرده یه مستند بولنیور ایدی . بدایتده آتینه حاکملری بو فرقهٔ قلیلهیه نظر استحقار ایله باقمشلر ایدی . ایشته بونظر استحقاردرکه حقیقت حالده حقارت ایدنلرك ادبارینی وَ حقارت

عطف اولنمشدر . مع مافیه بوگبی موفقیتلری باش قوماندان یالکز کندیسنه مال ایتمیه‌رك بر قسمنی قوماندا ایتدیگی افراد عسکریه‌یه وَ بر قسمنی دخی یاوریٔ طالعه عطف ایتمك لازم گلیر . چونکه گرمیٔ حرب حالنده آرتق قوماندانك تدابیر عاقلانه‌سی دگل بلکه افراد عسکریه‌نك حدت وثباتی استحصال مظفریته باعث اولوز . بونك ایچون عادی برنفر وَعانت بخت قوماندانك قزاندینی شاندن بر قسمنی کندیلریچون طلب ایتدکلری وقت تمامیله حقلی‌در . هله بعض کرّه مساعدهٔ طالعك بر محاربه‌ده ماهر بر قوماندانلدن زیاده ایش گورمش اولدینی ادّعا ایدیلیر ایسه خطا ایدلمش اولماز . ایمدی او فعل عالینك (یعنی وطنك استخلاصی) بسبتون ترازیبولوسه عائد بر شرف اولدینی تحقق ایدر . زیرا لاکه‌ده مونیالیلرائ نصب ایتدکلری اوتوز نفر حاکم آینه‌یی ظلم وتعدی زنجیرلریله تضییق ایدیوزلر . ایدی . آتینه اهالیسنده سفرده مقتول اولیانلر

گوريرم . هله شوندن تماميله امينم كه ثبات عزم ، متانت اخلاق ، علوّ جناب ، استقامت اطوار وَحب وطن خصوصلرنده ذوات سالف التذكاردن هيچ بری مشار اليه ايله مسابقت ايدهمز . چونكه وطنلرينی ايدیٔ متغلبـه‌دن قورتارمغه چاليشـانلر پك چوق اولديغی حالده موفق اولنلرك عددی پك قليلدر . ترازيبولوس ايسـه وطنی اوتوز نفر متغلبه‌نك مظالم وتضييقـاتندن تخليصه موفق اولمشـدر . اگرچه حسن اخلاق وخواصنجه كندی مرتبه‌سـنه هيچ بر كيمسـه واصل اولهمامش ايسـه‌ده يينه ـ نه يولده اولديغنی ادراك كدن عاجز اولديغم ـ بعضلری واردركه كنديسـندن زياده مشهور اولمشلردر . مثلا پلوپونز سفرنده آلسـبيادس اردوده بولنديغی زمانلرده دخی پك چـوق موفقيـاته مظهر اولمش وَباخصـوص آلسبيادس هرموفقيتی ترازيبولوسك معاونتيله احراز ايتمش اولديغی حالده يينـه آلسبيادسـك بر خاصهٔ مخصوصه‌سندن ناشی موفقياتك شان وشرفی آلسبيادسه

« کیف افزا بر معیشته منحصر اولان ایرانلیلرك
« یانده دخی آنلرك معیشتنه بر وجهله تقلید اطوار
« ایلدی که هر کس کندیسنه نظر حیرتله باقار
« ایدی . ایشته بو خاصه‌لر صورت عمومیه‌ده کند-
« یسنی اقران و امثالنه فائق وَ هر کس نزدنده
« محبوب و ممتاز قیلمقده ایدی . »

مشارالیه ایچون بوقدر تفصیلات کافیدر . دها
بشقه ذواتدن بحث ایتمکلکم ایجاب ایدییور .

.....

ترازیبولوس

ترازیبولوس آتینه‌لی لیقوسك اوغلی ایدی .
مساعدات طالعندن صرف نظر ایله بو ذاتك یالکز
اخلاق فاضله وَ خصائص عالیه‌سنی محاکمه ایده‌جك
اولور ایسه‌م کندیسنه کلنجه‌یه قدر ترجمهٔ حاللرینی
یازدیغم ذوات آره‌سنده درجهٔ اولی ده طوتمغه لزوم

« مشارالیه صورت معشیتجه هر مملکتدن
« پارلاق بولنان آتینه‌ده دنیایه گلهرك اوراده اقران
« وامثالنه هر خصوصده تفوق ایلدی . آتینه‌دن
« نفی اولندقده تب شهرینه گیدهرك اوراده مقبول
« اولان تعلیملره وَسائره‌یه هوس ایتمگله گرك
« مهارت وَگرك زورآورلك جهتلریله کنچلرك
« هیچ بری کندیسنه مسابقت ایده‌مدی . بنه
« آلسبیادس لاکه‌ده مونیایه عزیمتنده گرك ملبوسات
« وَگرك مأکولات خصوصلرنده درجهٔ نهایه‌ده
« سادکی وتصرف ایله مألوف اولان وَبوصورتله
« محرومیتلره آلیشان اسپارطه‌لیلرك صورت معیشتنه
« بر درجه‌ده تقلید ایلدیکه طوغمه بیومه اسپارطه .
« لیلرك عمومنه ملبوسات وماکولات خصوصنده‌کی
« امساکیله تفوّق ایلدی . آندن صکره عشرت
« وسفاهته مکب اولان تراکیلرك یانده بولندیغی
« اثناده بوایکی شیده اهالیٔ مذکوره‌یه تفوق
« ایتدی . هوسلری آوجیاغه وَشرقیونه مخصوص

آلسبیادس تخمیناً قرق یاشنده اولدیغی حالده بوصورتله ترك حیات ایلدی .

§

مؤرخینـك اکثریسی آلسبیادسـك اخلاقنی الوان مظلمه ایله تصویر ایدرلر . لکن هر حالده شایان وثوق اوچ مؤرخ واردرکه مشارالیهك مدایحنی آوردهٔ زبان ایتمکله اعلان فخر ایدییورلر . بونلردن برنجیسی توسیدیدسـدرکه مشارالیه ایله معاصر بولنمشدر . ایکنجیسی براز صکره دنیایه گلان وَ فقط مشارالیهی یقندن طانیان اصحاب فضائل ایله ملاقی اولان تئوپومپوس وَ اوچنجیسی دخی تیمهٔوسدر . تئوپومپوس ایله تیمهٔوس علی العموم پك چوق کیمسه . لرك ثناسـنده بولنمدقلری حالده فوق العاده اولهرق آلسبیادسك ستایشنده اتفاق ایتمشلردر .

مشارالیهك شان و اقتدارینی بیلدیره جك اولان وَ بالاده ذکر اولنان کافهٔ خصوصاتی اثبات ایلدکدن صکره علاةً دییورلرکه :

اویاندیرمغله مشارالیه همان یاتدیغی یردن قرلایوب علی العجاله معتمدلرندن اولوب هیچ بروقت یانندن آیرلمامش اولان بر (آرقادیا) لینك قیصه خنجرینی آلهرق یانندهکیلره آرقه سندن کلهلرینی امر ایلدکدن صکره البسه سنی علولنمش اولان آتش یغنلرینه القا وبو صورتله لهیب بلایه غلبه ایله سالماً خارجه چیقدی ایسه ده بوهنکامه یه دوردن نکران اولان باربارلر مشارالیهك تخلیص جان ایتدیکنی کورمهلریله اوزرینه اوق یاغدیرهرق تلف وسر مقطوعنی دخی فارنابوزوسه ایصال ایلدیلر .

اوتهدن بری کندیسنك قاپاتهسی بولنان برقادین (مؤرخ آتنهئوسك روایتنه کوره آلسبیادسك قاپاتهسنك اسمی تئودوتا ایدی . پلوتارخك قولنجه لایسك والدهسی تیماندریا ایدی) جسدینی کندی لباسیله ستر ایدرك کندیسنی حیاً احراق ایتمك ایستدکلری او آتشك ایچنه القا ایله یاقمشدر . ایشته

« ایدلمیه جك اولورایسه لاکه ده مونیالیلرایران
« حکمدار یله قرارلشدیرمش اولدقلری احکام
« صلحیه نك هیچ برینه رعایت ایتمیه جکلردر » بوتبلیغ
والی یه فوق العاده تأثیر ایتمکله حکمدار متبوعنك
شان وشوکتنه ایراث خلل ایتمکدن ایسه برودستی
فدا ایلمکی ترجیح ایدرك اوصره ده حکمدارك نزدینه
کتمك ایچون حاضرلنمقده اولان وَفریغیاده اقامت ایدن
آلسبیادسك وجودینی عالمدن قالدیرمق مأموریتیله
سیزامیترسی وَباکئوسی نامنده ایکی آدمنی فریغیایه
اعزام ایلدی. گیدن حریفلر آلسبیادسك قومشوسی
اولان اهالی یه مشار الیهی قتل ایچون امر خفی
ویرمشلر ایسه ده الندہ قلیچ اولهرق آلسبیادسه هجوم
ایتمکه هیچ کیسه ده جسارت یوق ایدی . بناءً علیه
گندی قوّتلریله مغلوب ایده میه جکاری برآدمی
آتش قوتیله مغلوب ومحو ایتمك ایچون کیجه وقتی
مشارالیهك بیتوتت ایتدیگی محلك اطرافنه اوطون
یغه رق اشعال ایلدیلر. علولرك چاتردیسی آلسپیادسی

حکمداره افشا ایده‌جك اولدیغی حالده اوآنده مظهر حسن نظری اوله‌جغنده اصلا شبهه‌سی یوق ایدی .

§

آلسبیادس بو فکرلر ایله اشتغال ایدرك فارنابازوسدن حکمدارك نزدینه کتمك ایچون رخصت تشبثنده اوله‌طورسون قریتیاس ایله آتینه‌نك سائر حاکملری آسیاده بولنان لیزاندره اعزام ایتدکلری معتمد آدملر وساطتیله «آلسبیادسك وجودی دنیادن قالقمدقجه لیزاندرك آتینه‌ده وضع ایلدیکی ترتیبات اداره دوام‌ایده‌میوب بوزیله‌جقدر» بناءً علیه ترتیبات متخذه‌نك بقاسی آرزوسنده‌ایسه آلسبیادسی تعقیب ایتمك اقتضا ایلدیکنی» بیلدیردیلر . لاکه‌ده‌مونیالی بواشعار اوزرینه فارنابازوس نزدنده تبلیغات مصرانه ومؤثره اجراسنه قرار ویره‌رك فارنابازوسه شوخبری ارسال ایلدی :

«آلسبیادس حیاً ویا میتاً کندیلرینه تسلیم

كچدكدن بشقه كندیسندن هدیه اولهرق فرینیا
داخلنده اولوب سنوی اللی تالان ایراد گتیرر
(غرنیوم) نام قلعهیه نائل اولدی . آلسبیادس
هرنهقدر بوراده هرنوع اسباب استراحته نائل
اولدیسهده بنه راحت ایدهمیور ایدی . زیرا آتینهنك
مغلوب وَبناءً علیه لاکهده مونیالیلره مجبور اطاعت
اولیشی كندیسنی داغدار ایلیورایدی . بوجهتله كافهٔ
افكاری برنقطهیه متوجه ایدی . اوایسه وطننك
تحكم دشمندن استخلاصی ایدی . لكن ایران
حكمدارینك معاونتی اولمدقجه بوتصورینی موقع
اجرایه كتیرمكده امكان گورهمدیكندن اوّلا حكمدار
مشارالیهی اقناع لازم گلیورایدی . بركرّه حكمدار
مشارالیهایله ملاقاته نائل اولدیغی صورتده تشبثنده
موفق چیقهجغنه امین ایدی . چونكه ایران
شاهنك برادری خسروك لاکهدهمونیالیلرایله خفیاً
اتفاق ایدهرك مشارالیه علیهنده اعلان حرب املنده
بولندیغنی كشف ایلمش ایدی . بناءً علیه بوخصوصی

مذكوره‌ده امنيت اوزره بولنه‌ميه‌جغنى تفكرايله اوراده حال و شانى خفى طوته‌بيله جكنى اميد ايده‌رك پروپونتيسك (شمديكى مرمره‌دكزى) اوبرياقه‌سنده واقع تركيا قطعه‌سنك قلبگاهنه قدر چكلدى . مشارالیه بوفكرنده آلدانمشيدى؛ زيرا تركياليلر كنديسنك يانده مبالغ كليه بولنديغنك پك چابوق فرقنه وارمه‌لريله وجودينى عالمدن قالديرمق پاره‌لرينى دست غارتلرينه كچيرمك املنه دوشمش اولدقلرندن آلسبيادس ماملكنى اوراده فداايتدكدن صكره كوچ حال ايله تخليص جان ايده‌بيلدى . لاكه‌ده‌مونياليلرك تحكمى سببيله يونانستان داخلنده دخى امنيت اوزره بولنه‌ميه‌جغنى بيلديكى جهتله آسيا طرفنه كچه‌رك فارنابازوسك (ايرانك ليديا، ايونيا، وفريغيا قطعه‌لرى واليسى اولان حريف) يانه كتدى . مالك اولديغى اطوار نزاكتپرورانه ايله فارنابازوسى كنديسنه بردرجه‌ده مجلوب ايتدى كه مومى‌اليهك الك ايلرى كلان دوستلرى صره‌سنه

دخی جمله‌سی آلسبیادسه وَظهوو ایده‌جك سوء نتایجك ایسه منحصراً کندیسنه اسناد اولنه‌جغنی محقق بیلیرایدی . سوزینك تأثیرینی گورمامسی اوزرینه آلسبیادس عودته مجبور اولدی . فقط مفارقت ایدرکن فیلوکلسه دیدیکه : « هرنه قدر وطنك مظفر اولمسنی آرزوایتیورایسه‌کده بنه سکا اکیداً تنبیه ایدرم که دونمایی دائما دشمنك یقینده بولندیرمغه چالش ؛ زیرا عسکرمزك عدم انضباط واطاعتی لیزاندره، اردومزی برضربه‌ده محو ایچون وسیله ویره‌بیلیر . » فی الحقیقه دیدیکی گلدی چیقدی . زیرا لیزاندر آتینه دونمامسی افرادینك قره‌یه چیقه‌رق غارات ایله مشغول اولدقلرینی وَگمیلرك عسکردن خالی بولندیغنی جاسوسلری معرفتیله استخبار ایدرایتمز فرصتی فوت ایتمیه‌رك برضربهٔ قطعیه ایله سفره نهایت ویردی .

§

آلسبیادس آتینه‌لیلرك مغلوبیتند صکره حوالیٔ

(اغوس) نهری جوارنده وَلا کهده مونیا قوماندانی لیزاندرك اردوگاهی قربنده توقف ایتدیکی اثناده لاکهده مونیالیلر ایران حکمدارندن معاونت نقدیه یه مظهر اولدقلرندن آتینه‌لیلرك اسلحه وسفائنندن غیری برشیلری بوتامق جهتیله لیزاندرك پلانی سفری ممکن اولدیغی مرتبه‌ده تمدید ایتمك ایدی . بوکا دوردن واقف اولان آلسبیادس آتینه‌لیلرك نزدینه عزیمتله دونمه قوماندانی فیلوکلسه دیدیکه : « بنم نصیحتمه اتباع ایدرایسه‌ك لیزاندری یامحاربه ایتمکه وَیاخود صلح استرحامنه مجبور ایده بیلیرسك . لاکهده‌مونیالیلردکزده اولدیغندن زیاده قوه‌ده قوتلی بولندقلری جهتله محاربه‌یه هوس ایتمیورلر. » فیلوکلس بو نصیحتده مندمج اولان حقیقتی پك گوزل ادراك ایتمش ایسه‌ده آلسبیادسك سوزیله حرکت ایتمکه قرارویرمز ایدی. آلسبیادسی تکرار اردویه قبول ایده‌جك اولسه، اردوده کندیسنك اعتباری زائل اولور وَ آندن ماعدا ترتیب اولنان پلاندن نتایج موفقیت حاصل اولسه

مشـار الیهی عزل ایله یرینه بر دیگرینـك نصبی امرنده نشویق ایلدی . (مشار الیهك یرینه قونون باش قوماندان تعیین اولندی) آلسبیادس بو خبری آلنجـه مملکتنه عودته اصـلا هوس ایتمیـه‌رك همان (پافتیا) یه (گلیبولی جوارنده‌در) عزیمت وَاوراده بورنی ، بیزانت وَ تئونتیقوس نامنـده‌کی اوچ موقعی تحکیم ایلدکدن صکره بر اردو جمع ایده‌رك او وقتـه قدر الینـوزلرك دوچار تعرضی اولمیـان (تراکیا) ار اصیسنه ـ غالبا بونانلیلری صویمقدن ایسه بار بار عد اولنـان تراکیالیلری صویمغی مرجح گوردیگی ایچون ـ تعرض ایتدی . بو تعرضاتی ایسـه شان واقتـداریني برقاتدهـا تزیید وَتراکیـانك بعض حکمـدارلری نزدنده عظیم بر موقع اعتبـار احراز ایتمسنی انتاج ایلدی .

§

معمافیه آلسبیادس وطننه اولان محبتنی برطرف ایده‌مزایدی . آتینه قوماندانی فیلوکلس ، دونماسیله

اوله‌مامغله تکرار افکار عمومیه نزدنده منفور اولمشدر. زیرا کندیسی هرنه دیلرسه اجرایه مقتدر اولدیغنه بر اعتقاد عمومی حاصل اولمش ایدی . بناءً علیه بتون موفقیتسزلکلرك سببی کندیسنه عطف اولندی. اهالینك فکرینه گوره مشار الیه عدم موفقیته دوچار اولمق ایچون یا بدخواهانه وَیاخود مسامحه کارانه حرکت ایلمش اولمق لازم گلیور ایدی . بو دفعه‌ده دخی بنه بو فکر غلبه ایتدی . ایران حکمدارندن رشوت آلدیغی ایچون سیمه‌یی ضبطه غیرت ایتمامش اولدیغی بیان وَ بو صورتله کندیسی اتهام اولندی . (سیمه ازمیر ساحلنده‌در) بو ذاتك بدبختانه باشلیجه برسبب وار ایسه اوده ذکا واقتدارینه دائر عندالناس بر اعتقاد حاصل اولمش اولمسی ایدی . فی الحقیقه خلق کندیسنی سوه‌یور ایدی . بونکله برابر ثروت و اقبال مشار الیهه باعث غرور اولوروده قلبنده حکومت مطلقه حسیاتنی ایقاظ ایلر دیه اندیشه‌ده بولنیلور ایدی. ایشته بوگبی حالات وظنون آتینه‌لیلری

بولنمش اولان ینه او خلق اولدیغنه احتمال ویرمدمز ایدی . حکومت طرفندن مصادره اولنان اموال و املاکی اعاده اولندیغی کبی وقتیله علیهنه لعنت خوان اولان ینه او (اومولپید) لر تلعینات سابقه‌یی گری آلدیلر . وَلعنتی ناطق اولان جمله‌نك محکوك بولندیغی ستونلری دخی دکزه آتدیلر .

§

بونکله برابر آلسبیادس بونعمت ومسرتدن اوزون برمدت مستفید اوله‌مدی . کندیسنه فوق العاده برصورتده ابراز حرمت واعتبار ایله گرك وقت حضر وَ گرك زمان سفرك کافهٔ خصوصات مهمه‌سی ید کفایتنه تودیع اولندی . مشار الیه کندیسنه معاون اوله‌رق ترازیبول ایله ترامنه‌سك ویرلمسنی طلب ایلمش اولمسندن بو آرزوسنه دخی موافقت اولندی . بونك اوزرینه دونما ایله آسیا سواحلنه باد بانکشای عزیمت اولوب، فقط (سیمه) موقعی پیشگاهنده آرزو اولندیغی درجه‌ده نائل موفقیت

ترازیبولوس وَ ترامنه‌سی دخی اردو یه قوماندا ایتمش ایکن ینه‌آلسبیادس قردیه آیاق‌باصدیغی وقت اوجمّ غفیر یالکز مشار الیهك عقبنده گیده‌رك کندیسنه آلتوندن وَپولاددن مصنوع تاج ظفرلر تقدیم ایدییورلر ایدی. برشرف که، آکا منحصراً (اولیمپیاد) اویونلرنده احراز ظفر ایدنلر مظهر اوله‌بیلیر ایدی. مشار الیه گوزلری اشـلك مسرتله طـولمش اولدیغی حالده وطنداشـلرینك علامت حسـن توجهی اولان بو تقدمه‌لری قبول ایله برابر بو صره‌ده کچمش اولان ایّام کدر آلودی دخی تخطر ایلدی. بناءً علیه شهره مواصلتنده اهالیی اطرافنه جمع ایله ایراد ایتدیکی نطقده حضّارك عموماً گوزلرندن سرشـلك ندامت آقمش وَ قلوب سـامعینی وقتیله کندیسنك وطندن نفینه باعث اولانلر علیهنده غیظ و عداوت ایله مالی ایتمشدر. فی‌الحقیقه او منظره‌یی رأی العین گورمش اولانلر او آنده گوز یاشی آقمقده اولان اهـالینك وقتیله مشار الیهك علیهنده حکم اعدام اعطاسـنده

مظفر اولان اردویی استقبال ایچون پیرده قدر شدّ رحل ایتمامش همان بر آتینه لی قالمامش ایدی . فقط عموماً خلق آلسیبیادسی تکرار گورمگه مشتاق اولمسندن یالکز کندیسی گلمش گبی هر کس آنك بولندیغی سفینه به تهاجم گوسترمش ایدی . چونکه اهالی اوّلکی عدم موفقیتله مؤخراً حصوله گلان مظفریتلرك هر ایکیسی ده مشار الیهك فقدانیله موجودیتندن ایلری گلدیگنه قناعت حاصل ایتمشلر ایدی . سچلیاده کی ضایعات ایله لاکه ده مونیالیلر قارشیسنده کی هزیمتلرینك تمتنی کندی کندیلرینه عطف ایله جزای مایلیقلری اولدیغنی اعتراف ایدیوزلر ایدی . طوغری ایدی یا ! بویله بر وطنداش فطینی وطندن نیچون طرد ایتمشلر ایدی ؟ ذاتاً اهالیده بویله بر فکر ندامت گتیرمك ایچون میدانده پك چوق سببلر موجود ایدی . زیرا آلسیبیادس قوماندانی درعهده ایدر ایتمز دشمن نه قرده وَ نه ده دگنزده محافظهٔ موازنتنه امکان بوله بیلییور ایدی . کندیسیله برابر

بو اوچ ذاتك ادارهٔ ماهرانه‌سی آلتنده احوال حربیه‌ده اوقدر موفقیت گورلدی که براز اوّل مظفر صفتیله فوق العاده بر نفوذ اجرا ایتمش اولان لاکه‌دمونیالیلر تره‌مگه وَ طالب صلح اولمغه باشلادیلر . زیرا براً بش وَ بحراً اوچ محاربه غائب ایتدکلری گبی دگز محاربه‌لرنده ایکی یوز قطعه اوچ گورکلی سفینه ضایع ایتمشلر ایدی که بونلرك جمله‌سی دشمن النه گچمش ایدی .

آلسبیادس رفیقلرینك معاونتیله ایونیا وَ (هلسه‌پونت) قطعه‌لریله آسیا سواحلنده کائن برچوق یونان شهرلرینی استرداد ایلدی . بونلرك بعضیلرینی حرباً ضبط ایتمگه مجبور اولدی . کذلك آلدقلری اسرایه رفقله معامله ایتمك مشار الیهك جملهٔ وصایاسندن بولندیغی جهتله بو خصوص دخی برچوق شهرلرك آتینه حکومتنه انتقال ایتمسنه وسیله اولدی . بوقدر مظفریتلردن صکره غنائم کلیه وَ زنگین بر اردو ایله آتینه‌یه عودت ایلدیلر .

§

وساطتیله ساموسده (سیسام جزیره‌سی) براردو ایله برابر بولنان اکابردن (پیزاندر) ه مملکتنه عودت ایتمك آرزوسنده اولدیغنی اخبارایتدی .

ابتدا پیزاندره مراجعت ایدیشنك برحکمتی وار ایدی ؛ چونکه پیزاندر کندیسنك مسلك سیاسیاتده مشارکی ایدی . یعنی مشار الیه دخی تحکم عموم طرفداری اولمیه‌رق حقوق وَامتیازات زادگانلك برنجی مدافعلرندن ایدی . مع مافیه رجاسی بوراده مثمر اولمدی . بوصرده لیکوسك اوغلی ترازیبول مشار الیهك تکرار اردویه قبول اولنمسی ایچون آتینه حکومتی نزدنده التماسات معقوله سرد ایلمکله آلسبیادس، پره‌تورلق رتبه‌سیله ساموسده بولنان اردویه داخل اولدی . براز صکره ترامنه‌سی نام ذات دخی کندیسنی التماس ایلدیکندن آتینه اهالیسنك برقراریله مشار الیهك وطنه عودتنه مساعده وَعهده‌سنه دخی ترازیبول ایله ترامنه‌سك حائز اولدقلری مأموریتلرك عینی برمأموریت توجیه اولندی .

ترك ايدەرك مسقط رأسنه رجعت ايليه بيلسى احتمالى ذهنلرينى دائمى صورتده اشغال ايتمكده ايدى. بناءً عليه كنديسنى دفع ايچون يالكز برفرصت مناسبه يه منتظر ايديلر. حال بوكه آلسبيادس لاكەده مونيالىلرك ذهننده اولان بو ملاحظهنك پك چابوق فرقنه واردى. چونكه درجهٔ فوق العادەده برفكر دقيقه مالك اولان برذاتى دام اغفاله دوشورمك آسان دكل ايدى. باخصوص عليهنه اويله بردام اغفال ترتيبيله اشتغال ايدلديكنى حس ايلديكى حالده انى غفلتده بولمق هيچ ممكن اولهمازدى. بنابرين آلسبيادس گونك برنده لاكەده مونيايى ترك ايله ايران حكمدارى دارانك جنرالارندن (تيسافرنس)ك نزدينه عزيمت وآز برمدت ايچنده مشارالیهك حسن توجهنى جلب ايلدى. لكن سچليادەكى سفرلرنده عدم موفقيته دوچار اولان آتينهليلرك قوّتى كتدكجه كسب ضعف وَلاكەده مونياليلرك گوندن گونه تزايد ايلديكنى گورمكله اعزّ احباسندن برذات

مشار الیهك اخطار ونصیحتی اوزرینه لاکه‌ده مونیالیلر ایران حکمداریله عقد رابطهٔ اتفاق ایلدکدن صکره آتیقا قطعه‌سی ذاخلنده کائن (دکلئا) قلعه‌سنی ضبط وتحکیم وَ درونینه دائمی برقوّهٔ محافظه اقامه ایده‌رك آتینه شهرینی هر طرفدن محاصره ایلدیلر . بنه مشار الیهك توسطی سایه‌سنده اوزمانه قدر آتینه‌لیلرك متفقی بولنمش اولان (ایونیا) لیلر دخی لاکه‌ده مونیالیلرك طرفنه کچمکله اسپارطه‌لیلر قوهٔ حربیه‌جه آتینه‌لیلره فائق برحاله کلدیلر .

§

بوقدر خدمات سیاسیه‌سیله برابر آلسبیادس لاکه‌ده مونیالیلرك محبتنی قزانه‌مدقدن بشقه بالعکس دور اندیشان مملکت مشار الیهك اقتدار ونفوذجه نصل برداهیهٔ روزگار اولدیغنی بیلدکلری جهتله کندیسندن آن بآن احترازلرینی آرتیرمقده ایدیلر . چونکه آلسبیادسك برکون اولوب قلبنده مرکوز اولان حسیات وطنپرورانه‌سی اویانوبده کندیلرینی

بورايه مواصلتنده علیهنده آتینه محكمهٔ كبراسی طرفندن حكم اعدام اعطا اولنمسندن اموال واملاكنك دخی مصادره وضبط ایدلمش اولدیغنی استخبار ایلدی.

عادت مرعیه وجهله اهالی، (اومولپید) كاهنلرینی، السبیادسه لعنت خوان اولمغه اجبار ایلمش وبو تلعیناتی اخفاد واخلافه دخی اخبار ایچون جملهٔ تلعینیه برمرمر دیركه حلك ایدیلهرك برمیدانه ركز ایدلمش ایدی.

بونك اوزرینه آلسبیادس لاكده مونیایه عزیمت ایتدی. بورادن (كندی افاده سنجه) وطنیله دكل دشمنلریله محاربهیه باشلادی. مشار الیه دیمش ایدیكه «بنم دشمنلرم حكومتك دخی دشمنلریدر. زیرا پك قولای آكلاشیلهجغی اوزره وطننه خدمات مهمه ادا ایتمك اقتدارینی حائز اولدیغنی بیلدكلری حالده سلامت مملكتدن زیاده كندی حسیات انتقام پرورانهلرینه خدمتله، بنی مملكتمدن طرد واجلا ایتدیردیلر.»

آیاق باصمش اولدیغنی تحقیقاً بیلدکاری زمان الهلره قارشی ارتکاب کبیره ده بولنمقله کندیسنی اتهام وعلیهنه اقامهٔ دعوی ایلدیلر . بودعوا اوزرینه آیینه حکومتی مخصوص برمباشر ارسالیله مملکته عودت ایتمسنی وحضور محکمه ده جواب ویرمسنی کندیسنه تبلیغ ایلدی . مشار الیه موفقیتلی برسفر اجراسی ایچون الئ قوتلی امیدلرده بولندیغی حالده بنه دعوته اجابت ایتمکه قرار ویرهرك کندیسنی آیینه یه ایصال ایتمك اوزره اوچ کوره کلی برسفینه یه راکب اولدی . بو سفینه ایله آشاغی ایتالیاده کائن (متوریوم) لیمانینه مواصلت ایتمش ایدی . اثنای راهده وطنداشلرینك اکابر ناس حقنده علی العاده نه درجه ده ظالمانه وبیرحمانه معامله ایده کلدکلرینی ملاحظه ایتمکله ظهوری محقق اولان فورطنه نك اوکندن وقت وار ایکن صاوشمغی دها مناسب گوردی . بناءً علیه خفیاً فراره قرار ویرهرك اوّلا (البسه) وآندن صکره (تب) شهرینه التجا ایلدی . لکن

اولدیغی گبی اویله برفعل، دینی اولمقدن زیاده برطاقم سیاسی مقصدلره محمول اولور ایدی .

§

خصماسی بوجنایتی پك چوق دفعه وجاهاً بیان ایلدیلر . لکن ایجابات زمان کندیسنی اردونك باشنه دعوت ایدییوردی . آلسبیادس وطنداشلرینك افکار واخلاقنی پك گوزل طانیدیغی جهتله بالاده ذکر اولنان اسناداتی اهمیتسز گورمدی . بناءً علیه اهالی یه کندیسی هنوز حضورلرنده ایکن کندیسنی تحت استنطاق ومحاکمه یه آلملرینی وغیابنده کندیسنه اسناد جنایت ایتمك ایستیان دشمنلرینك اقوالی محض افترا اولهجغنی بیان ایلمش ایسه ده دشمنلری اوصرده کندیسنی ایستدکاری گبی اتهام ایدهمیه . جکلرینی بیلدکاری جهتله ایشی علی حاله ترك ایله عزیمتندن صکره دها زیاده برقوّته علیهنده ترتیب دام تزویر ایتمکی مرجّح گوردیلر : بوقرارلرنده ثبات دخی ایتدیلر . زیرا السبیادسك سچلیا طوپراغنه

وَاقتدار فوق العاده‌نك انضمامی سایه‌سنده افراد اهالیدن هیچ برینك یابه‌میه‌جغی ایشلری اجرایه مقتدر ایدی .

مشار الیه مجبول اولدیغی خاصهٔ سخاوت ایله پك چوق طرفدار پیدا ایلمش اولدیغی گبی (فوروم) ده مواجههٔ ناسده ایراد ایلدیگی نطقلر ایله دخی پك چوق قلبلری تسخیر ایتمگه موفق اولمش ایدی . بناءً علیه مشار الیه هرنه زمان مواجههٔ ناسه گلسه کافهٔ انظارك کندیسنه متوجه بولنمسنك وَکندیسیله اعتبار واقتدار خصوصلرنده کیمسه‌نك رقابت ایده‌مامسنك حکمتی بوایدی . ایشته کندیسنه هرنوع افعال محسنه مأمول اولدیغی گبی مفید اوله بیله‌جك قدر مضر اوله بیلمسی دخی استبعاد اولنمامسندن بوجهتله‌ده کندیسندن قورقیلیور ایدی . ناموسی علیهنده سوزلر سویلندی . گویا مشار الیه خانه‌سنده خفیاً بعض مراسم دینیه‌ده بولنور ایمش . بوایسه آتینه‌ده جنایاتدن معدود

اثناده بر حادثهٔ غریبه وقوعه گلدی . دونمه دکزه چیقمازدن اوّل آنتوسیدس نام ذاتك خانه‌سنك قپوسی اوکنده بولنان وَ بو مناسبتله (آنتوسیدس ستونی) تسمیه اولنان دیرکدن ماعدا آتینه داخلنده نه‌قدر (هرمس) ستونی وارایسه برکیجه‌ایچنده جمله‌سی هدم ایدلمش ایدی . بو فعل نالایقك بر فرقهٔ فساد طرفندن اجرا اولندیغنه وَبنابرین بر فعل خصوصی اولمیوب مطلقا اداره علیهنده اجرا ایدلمش برنمایش بولندیغنه اصلا شبهه یوق ایدی (بعض مؤرخلرك ادّعاسنه گوره بو ایش بش اون سرخوش دلیقانلینك بر فعل ناهموارندن بشقه برشی دگلمش) اهالیٔ مملکت بو خالی بر انقلاب ظهورینه وَآنی متعاقب خلقك تکرار گرفتار اسارت اولمسنه علامت مقامنده تلقی ایدرك فوق‌العاده دوچار خوف وتلاش اولدی. بو وقعه‌نك کافهٔ احوال مخصوصه‌سی السبیادسك توافر شهرتنی انتاج ایلیور ایدی . زیرا آلسبیادس مفطور اولدیغی درایت فائقه‌یه، حائز اولدیغی نفوذ

بر یتاقده یاتمش وَ ایرتسی گونی پدر بنـك قوینده یاتمش بر اولاد حسّیله اویانمش اولدیغـنی » حکایه ایدیور (!) مؤخراً آلسـبیادس سنی آلدیغی وقت کندیسـیده بر چوق کنجلره عاشـق اولهرق آنلرله اولان مناسباتنده ذوق وصفا پردهسی آلتنـده بعض معـاملات مستکرههده بولنمشـدر . بو ذاتك دها بیـوك وَ دهـا مهم بعض افعـالی نظر دقتمی جلب ایتمامش اولسـه ایدی احوال مذکوره حقنده دها بر چوق مثاللر ایراد ایدهبیلیردم .

§

پلوپونز سفرلری اثناسـنده مشـار الیهك نفوذ و نصایحی آتینهلیـلر اوزرینه اورتبـه تأثیر ایلدی که خلق سیراکوزلیلره اعلان حرب وَ کندیسنی عموم اردویه باش قـوماندان نصب ایلدیلر . فقـط باش قوماندانلق وظیفهسـنه اشتراك ایتمك اوزره رفاقتنه نیسـیاس وَ لاماخوس نامنده ایکی ذاتیده مشـاور تعیین ایتدیلر. تدارکات حربیه ایله اشتغال اولندیغی

نصل اجتماع ایلمش اولدیغنه بالملاحظه دوچار حیرت اولورلر ایدی .

§

تربیهٔ ابتدائیه‌سنی اوکی پدری اولان پریقلسك خانه‌سنده آلدیغی گبی ایّام شبابنده دخی سقراطدن اکتساب علوم ایلمش وَیونانستانده اوزمان الك زیاده صاحب یسار اولان هیپونیوسك کریمه‌سیله ازدواج ایتمش ایدی . فی‌الحقیقه مشار الیه قوهٔ مخیله‌سیله بو دار فنا ده برسعادت تصوّر ایلمش اولسه ایدی، طالعك حقنده رایگان قیلدیغی سعادت درجه‌سنده برسعادت تصوّر ایتمگه مقتدر اوله‌ماز ایدی .

آلسبیادسك دخی عهد جوانیسنده عادت یونانیه اوزره اطرافنی برچوق عاشقلر احاطه ایتمش وَفلاطونك [ضیافت] نام اثرنده ذکر ایتدیگنه گوره سقراط دخی مشار الیهك اجلهٔ عشاقندن بولنمش ایدی. زیرا افلاطون ذکر اولنان اثرنده آلسبیادسك لسانندن اوله‌رق کندیسنك « برگیجه سقراط ایله

وهر مشكلده اعطای نصيحته قادر بردلی قانلی ايدی. بوخصيصه‌لری ايسه بالآخره براً وبحراً قوماندان نصب اولندينی زمان ارائه ايلدی. خطابتده اودرجه‌ده قوّتی وار ايدی كه هرنه زمان مواجههٔ ناسده برنطق ايراد ايليه‌جك اولسه خاقی دمبسته وحيران ايلر ايدی. زيرا صداسنك آهنكی بردر. جه‌لرده جاذبه‌لی ايدی كه آكا مجلوب اولمامق قابل دگل ايدی. ايجاب احواله گوره گرك خانه‌سنده سفره باشنده وگرك خارجده مجد، سخی، محب وزينتپرور گورنمك معتادی ايدی. لقردی سوسلكه ميّال اولوب اقواليله هركسی كندیسنه جلب واحوال حاضره‌دن استفاده ايلر ايدی. اگر صرف مساعی‌يه محتاج برايشی اولميوب‌ده استراحته وقتی مساعد بولنور ايسه اوزمانده اورتبه مسرف، سفيه واكلنجه‌يه طويمز گورينور ايدی‌كه كندیسنی مشاهده ايدنلر بوگبی طبايع وخواص متضادّه‌نك شخص واحدده

جاب ايله كنديسنه‌ده ارائه ايلديلر . ايشته بووجهله مومى اليه خلاف مأمول كندى كنديسنك مدعيسى اولدى .

آلسبيادس

آلسبيادس آتينه‌لى قليناسك اوغلى ايدى . بو آدمك اوزرنده قدرت فاطره گويا خوارق متضا- ده‌نك نه‌درجه‌لره قدر چهره نما اولديغنى تجربه ايتمك ايسته‌مش گبى گورينيور ايدى . زيرا مؤرخين وعموم تراجم احوال كتابلرى مشار اليهك گرك اخلاق حسنه‌ده وگرك اخلاق سيئه‌ده كافهٔ امثالنى گيروده براقمش اولديغنى لسان اتحاد ايله نقل ايتمكده در .

دنيانك اك مشهور برشهرنده تولد ايتمش ومملكتنك اك گزيده برعائله‌سندن وجوده گلمش ايدى . كنديله هم سن بولنانلرك عمومندن بالاتر برملاحت سيمايه مالك اولديغى گبى هم ايشه واقف

فارنابازوس رجاسنی کمال ممنونیتله اسعاف أیده جکنی بیان ایله ایستدیکی کبی انواع مدایح و اثنیه ایله مملو برمکتوب تحریر ایده‌رك لیزاندره ارائه ایلدی. لیزاندر مکتوبی اوقودقدن صکره درجهٔ نهایه‌ده ممنون اوله‌رق تشکرلر ایلدی . فقط مکتوب ظرفنه قونوبده مهرلنه‌جکی زمان فارنابازوس ظرفك درونه اوملکتوبك شکل و قطعه‌سنده اوّلجه حاضرلمش اولدیغی بردیگر مکتوبی مهارت چیره دستانه‌ایله‌وضع ایلدی . بومکتوبده لیزاندرك دنائتی، طمعی، ارتکابی، غدارلغی، وَعدم صداقتی علی التفصیل دلائل لازمه‌سیله بیان اولنمش ایدی . لیزاندر مملکتنه عودتنده سرکارده بولنان ذواته افعال و حرکاتنه دائر ایستدیکی صورتده ادارهٔ لسان ایلدکدن صکره افاداتنك مقارن صدق اولدیغنی اثبات معرضنده دخی فارنابازوسك مکتوبنی میدانه قویدی . افورلر لیزاندری برقاعده طیشاری چیقاردقدن صکره مکتوبی فتح وقرائت ایلدیلر . وَبعدالقرائه لیزاندری

كايتلى نقود وجواهرك ايران حكمدارندن صورت خفيه‌ده آلديغى هدايا اولمسى ملحوظدر .)

§

ايران واليلرندن فارنا بازوسك ليزاندره اوينا - ديغى بر اويونى بورادە سكوت ايله كچمك جائز دكلدر . ليزاندر حربده دونمما قوماندانى صفتيله محاربه‌ده بولنديغى اثناده پك چوق خونريزانه وطمعكارانه معاملات ذميمه‌ده بولنمش اولديغندن شايد وطنداشلرى افعال واقعه‌سندن خبردار اولورلر ديه غايتله انديشه ايتمكده ايدى. بناءً عليه فارنابازوسدن افورلره خطاباً كندى حقنده برشهادتنامه اعطا وَبونده اثناى حربده قواعد موضوعه‌يه توفيقاً اتخاذ تدابير وَمتفقينه حسن معامله ايلديكنى تمهيد ايتمسنى استرحام وَرشوت كلاميه مقامنده دخى « فارنابازوسك سوزلرينه لاكه‌ده مونيماده پك بيوك براهميت ويرجكنى » اتيان ايلمش ايدى .

اسلمسندن طولایی حقنده بث شکوی ایلدیلر . بناءً علیه لاکه‌ده‌مونیاده علیهنه اقامهٔ دعوی اولندیسه‌ده محبّانك تأثیر نفوذیله برائتنه حکم اولنه‌رق حرب اوزرنده بولنان (اورقومیالیلره) معاونت ایتمك اوزره یوله چیقاردیلر . بومحاربه اثناسنده (تب) لیلر کندیسنی هالیارتوس موقعی قربنده تلف ایتمشلردر .

بوآدمی نه قدر واضح برحق ایله اعدام ایتمك ممکن بولنمش اولدیغی وفاتندن صکره خانه‌سنده ظهور ایدن بربیاننامه‌دن آکلاشلدی . مومی الیه بو - بیاننامه‌ده لاکه‌ده مونیالیلره قرالاری برطرف ایده‌رك کندیسنی عموم محاربانده باش قوماندان تعیین ایتمه‌لرینی توصیه وَ بیاناتنی رشوت ایله قزانمق امیدنده بولندیغی معبودلر لساننندن صادر اولمش یولده، یعنی هاتفی برلسان ایله گوستریپور ایدی . (اسپارطه قوانینی برشخصك برثروت عظمایه مالك اولمسنی منع ایتدیکی جهتله لیزاندرك خانه‌سنده ظهور ایدن

تشویق ایلدی . بوتشبث لیزاندرك فوق‌الغایه حدتنه طوقنمغله لاکه‌ده مونیا قرالارینی برطرف ایتمك عزمنه دوشدی . لکن وطنداشلرینك اوّلا معبود لردن استعلام ایتمکسزین هیچ برشیئه تشبث ایتمامك عادات قدیمه‌لرندن بولنمسنه مبنی لیزاندر دخی اوّلا معبودلری ، یعنی معبدلرده اخبار غیبیه‌یه مأمور اولان کاهنه‌لری کندیسیله متفق ایتمك لزومنی درك ایله الك اوّل دلفی معبدنده بولنان کاهنلری رشوت ایله قزانمغه تشبث ایلدی . فقط بوراده برشیئه موفق اولهمامغله (دودونا) کاهنلرینه مراجعت ایتدی . بوراده دخی روی التفات گورمدیگی جهتله آفریقا لیلری دها قولای قزانمق امیدیله (مشتری‌یه) برنذری اولدیغنی بهانه ایدهرك آفریقایه متوجهاً یوله چیقدی . لکن مشتری معبدینك کهنه‌سی کندیسنه مأمول اولنماز بر اویون اویناديلر . چونکه تکلیف ایتدیگی رشوتی قبول ایتمدکدن ماعدا لاکه‌ده مونیایه سفیرلر ارسالیله ، کهنه‌یی رشوت ایله اغفاله تصدّی

« طاسوسلیلری هر کوالك معبدینه دعوت
« وَ اوراده کندیلرینه خطاباً غایت موالاتکارانه
« برنطق ایراد ایلدی . کندیلرینه عفو عمومی
« اعلان وَکچمش اولان شیلری تمامیله فراموش
« ایلدیکنی افاده ایله قورقولرینی ازاله یه غیرت وَافاداتنك
« مقارن حقیقت اولدیغنی اثبات معرضنده دخی
« اوراده کی معبودك شهادتی دعوت ایلدی . حاضر
« اولانلره بووعد وتأمینلر تمامیله قناعت بخش اولدیغی
« گبی مقدما قورقولرندن اختفا ایتمش اولانلر دخی کسب
« امنیتله میدانه چیقمغه باشلادیلر . لکن آردن برقاچ
« گون کچر کچمز لیزاندر معیتنه قتل عام اشارتنی
« ویرمکله اوقدر وعدلر وَیمینلر ایتمش اولمقله برابرینه
عموم جزیره خلقنی اعدام ایتدیردی »

§

گرك بومعاملهٔ عهد شکنانه وخونریزانه‌سی
وَگرك بوگبی مماثل اولان سائر برچوق افعال سیئه‌سی
لاکده مونیالیلری اون کشیلر حکومتنی رفع ایتمکه

بيزار ايتمامك ايچون سياتنه مثال اولهرق بوراده يالكز شو وقعه‌يي حكايه ايله اكتفا ايده‌جكم : آسيادن مظفر اولهرق عودت وطاسوس جزيره‌سنه عزيمت ايلمش ايدى . بربرلرندن الك زياده متنفر اولانلرك يكديگريله عقد مواخات ايله محبتلرنده ثبات ومتانت ايتمه‌لرى هوسات بشريه مقتضياتندن ايمش گبى طاسوس حكومتى دخى آتينه حكومتنه قارشو فوق العاده براطاعت وصداقت گوسترمش ايدى . ايشته بوسببله ليزاندر ، بوحكومتى كاملاً محو ايتمك آرزوسنده بولنيور ايدى . لكن طاسوسلر كنديسنك منويّاتنه واقف اولوب عندلرنده قيمت واهميتى اولان شيلرى امين برمحله نقل ايدرك هربرى برطرفه طاغيلير ملاحظه‌سيله تصوراتى اخفاده غايتله اعتنا ايلدى . (بوبحثك تتمه‌سى ثبوسك اثرنده اكسك بولنديغى جهتله يالكز اوپارچه‌سى اوعصر مؤرخلرندن پوليه‌نوسك « دسايس حربيه » نامنده‌كى اثرندن بالاقتباس معترضه داخله اولهرق حكايه اولندى .)

تحت تحکمنه آلمغه عطف ایله ایلرو یه آتدیغی هر خطوه‌ده کندی نامنی لاکه‌ده مونیالیلرك نامی آرقه‌سنده ستر ایتمکه چالیشیر ایدی . آتینه‌لیره طرفدار اولهرق کیمی بولدیسه جملةً برطرف ایتدکدن صکره مملکت ایچنده اردونك باش قوماندانلغی استحصال وَادارهٔ حکومت منحصراً الرنده بولنمق اوزره اون کیشیدن عبارت برهیئت حکومت تشکیل وَفقط بو مأموریته یالکز کندیسیله بیلرنده حقوق قدیمه موجود اولان وَیاخود شخصنه هر حالده صدق ایله ادای خدمت وَحصر اطاعت وعبودیت ایده‌جکنه دائر قسم ایلینلری تعیین ایلدی .

§

ایشته بووجهله لاکه‌ده مونیایه تابع اولان کافهٔ بلاده (اون کشیلر) حکومت مطلقه‌سی تأسس ایده‌رك لیزاندر دخی کافهٔ امور حکومتی یالکز بر اشارت ایله اداره ایلردی . ارتکاب ایلدیکی جنایات وَافعال ذمیمه‌نك جمله‌سنی تعداد ایله اصحاب مطالعه‌نی

حرکتی تأمین ایلمشدر . دشمنلری قوماندانلرینك اوامری خلافنده گمیلری ترك ایله قردیه چیقه‌رق طاغلره، بایرلره طاغلمش اولدقلرندن نهایت کارده اسپارطه‌لیلرك دست انتقامنه دوشمشلردر . بونك نتیجه‌سی ایسه آتینه‌لیلرك اسپارطه‌لیلره تسلیمی اولمشدر .

لیزاندر اوته‌دن بری راحت طورماز وَبر طاقم تشبثاته متصدی برآدم ایدی . بو مظفریت کندیسنی برقات دها مغرور وَجرأت پرور ایلمسندن یالکز لیزاندرك یوزندن اسپارطه‌لیلر سائر اقوام یونانیه‌نك عموماً منفوری اولدیلر؛ چونکه لاکه‌ده مونیالیلر حربدن اوّل آتینه‌لیلره هیچ بر یولده خصومت مخصوصه‌لری اولمیوب اعلان حرب ایتمه‌لرینه سبب اولان حال ایسه هر شیئی ازمکده بولنان آتینه‌لیلرك دعوای متحکمانه‌لرینه برحد تعیین ایتمك مقصدندن عبارت اولدیغنی ادعا ایتمشلر ایدی . لکن لیزاندر اغوس نهری اوزرنده دشمن دونتماسنی ضبط ایلدیکی زمان بتون نظر دقتنی حکومات سائره‌نك جمله‌سنی

اخطاری اوزرینه مؤخراً مدفندن چیقاریلهرق تسلیم روح ایلدیگی یره گوملمشدر .

لیزاندر .

بو ذات دخی لاکهده مونیا اهالیسندندر . کندیسی بیوك برنام براقمش ایسهده بو نامی شجاعت وغیرتندن زیاده یاوریٔ طالعی سایهسنده احراز ایتمشدر . پلوپونزلیلر علیهنده یگرمی آلتی سنهدن بری محارب بولنان آتینهلیلری قطعی برمیدان محاربهسیله کاملاً پریشان ایدن ذات بودر . بویله بر فعل عظیمك اجراسی بو قیراطده بولنان برآدمه نصیب اولدیغنی ادراکدن عاجزم !

چونکه مظفریتی کندی عسکرینك شجاعتی وَیا کندیسنك فوق العاده فطانتی دگل بلکه دشمنلرینك احوال سفاهتپرورانهلری نتیجهسی اولهرق غیر منتظم

هنوز برحيات بولنيور ايدى. مومى اليها اوغلنك جنايتنى ايشتديگى زمان عملدن ساقط براختيار قادين اولديغى حالده پاوزانياسك فرارينى منع ايچون قپولرى اورمك اوزره طاش گوتورن شهر خاقنك ايلك قافلهسنه التحاق ايله ديواره قوملق اوزره يوكلنمش اولديغى برطاشى گوتوروب ايله ديواره وضع ايلمشدر .

ايشته وقتيله قوماندان اولهرق فوق العاده بر شهرت قزانمش اولان بوآدمك خاتمهٔ عمرى بويولده واقع اولمشدر . كنديسنى نيم ميت حالنده اولهرق معبددن اخراج ايلديلركه براز صكره تسليم روح ايتمشدر . بعضلرى نعشنك خانان وطنه مخصوص اولان مقبرديه دفنى رأينده بولنديلر ايسهده اكثريت بورأيك خلافنه اجتهاد ايلمسندن وفات ايتديگى محالك قريبنده تهيهٔ ايتدكلرى برمزاره دفن ايتديلر.

دلفى معبدنده هاتف الغيبك وقوع بولان بر

افورلر پاوزانیاسك سویلدیکی سوزلری کاملاً ایشتدیلر . لکن بوراده برشی یاپمیوب کندیسنی شهر ایچنده تحت توقیفه آلمغی مرجح گوردیلر . بونلر شهره مواصلات ایتمش ایدیلر که پاوزانیاس دخی اعتقادنجه دلی قانلی بی سکوته اقناع ایتدکدن صکره لاکه‌ده مونیایه عودت ایلدی . تمام مشار الیه گرفت اولنه‌جغی وقت ایشی کندیسنه بیلدیرمکه میال اولدیغنی طوروحالی افهام‌ایدن برافورك مهیای توقیف بولندیغنی تفرس‌ایتمکله درحال فراره مباشرت وکندیسنی توقیف ایدنلردن برقاچ خطوه اوزاقلقده بولندیغی حالده (حالکیه فوس) (تیمورخانه) تسمیه اولنان (مینه‌روا) معبدینه التجایه مسارعت ایلدی .

افورلر پاوزانیاسك اورادن چیقه‌مامسی ایچون درحال معبدك قپولرینی اوردیردیلر . واوزری آچیق اولدیغی تقدیرده دها چابوق تلف‌اولنه‌جغنی ملاحظه ایله سقف معبدی دخی قالدیردیلر .

روایته نظراً پاوزانیاسك والده‌سی او زمان

مذبحك يقينده درين برخندق خفر ايدلدى كه ايچنده اختفا ايدنلر آركيلوسلى ايله ايديلان مكالمه‌يى تماميله ايشيده بيلير لر ايدى . افور لردن برقاچى بوخندقك ايچنه صاقلاندى . پاوزانياس دلى قانلينك معبده التجا ايلديكنى استماع ايتدكده فرط تلاش وهيجان ايله اورايه شتاب ايده‌رك فى الحقيقه دلى قانلى‌يى مذبح اوزرنده وَعبادت ايدر بر وضعده بولمغله بو يله بر دنبره معبده التجايه قرار ويرمسنك سببنى سؤال ايتدى . دلى قانلى مكتوبدن كشف ايلديگى اسرارى بلاتردد بيان ايتمسى اوزرينه پاوزانياس بسبتون شاشيرەرق ايشى بشقه طرفلره اعلان وَ بووجهله كندينه شمدى يه‌قدر پك چوق ايياكلر ايتمش اولان برآدمه اهانت ايتامسنى وَ كندينك اوبابده‌كى قصورينى عفوايله بولنديغى حال اضطرابدن قورتارمسنى رجايه وَبوكا مقابل كندينى بيوك برمكافات ايله احيا ايده‌جكنى تأمينه باشلادى .

§

اوقته قدر پاوزانیاسه بویولده خدمت ایفا ایدنلردن هیچ بریسی عودت ایتمامش ایدی . بناءً علیه مهری فك ایله باغلری چوزدکدن صکره مکتوبك مندرجاتندن اومکتوبی محلنه تسلیم ایتدیکی تقدیرده کندیسنك دخی دنیایه وداع ایتمسی لازم کلدیکنه مطلع اولدی . بناءً علیه آرکیلوسلی مکتوبی مرسل الیهه بدل افورلره تسلیم ایلدی .

لاکه‌ده مونیالیلرك بوایشده اتخاذ ایتدکلری تدابیر شایان دقتدر . چونکه بوملومات اوزرینه دخی پاوزانیاسی توقیفه قرار ویرمدیلر . نه‌زمان پاوزانیاس اهانتی کندیسی افشا ایلرسه اوزمان حقندن گلمکی مرجح گوردیلر . بونك اوزرینه اجراسنی مقتضی گوردکلری پلانی شخص مرقوم ایله مذاکره ایتدیلر: تنارومده (بوگونکی ماتابان قصبه‌سی) آکا التجا ایدن جانیلری هرنوع تعرضه قارشی حمایه ایدن برمعبد وار ایدی . بناءً علیه آرکیلوسلی بومعبده التجا ایله مذبح اوزرینه قعود ایلدی .

براز وقت مرورنده یاوزانیاس حقنده ، هلوتلره وعد حریتله کندیلرینی اختلاله تشویق ایلدیکی روایت اولنمغه باشلادی . لکن کندیسنه اسناد اولنان جنایاتدن هیچ بریسی اثبات اولنه‌بیله‌جك درجه‌ده معین دگلدی . بوندن بشقه اورتبه شرف وشهرته مالك برذات علیهنه یالکز برشبهه وَیا برخبر ضعیف اوزرینه قیام ایتمك دخی موافق عدل وحکمت عد اولنمدیغندن مسئله کندی کندینه دها زیاده کسب وضوح ایدنجه‌یه قدر صبر ایدلمك دها مناسب اولدیغنه قرار ویرلدی .

§

بوصرده شویله بروقعه ظهوره گلدی : یاوزانیاس وفتیله زیاده‌سیله شایان تقبیح برمیل پیدا ایتمش اولدیغی آرکیلوسلی (تسالیا داخلنده برشهردر) بردلی قانلی‌یه آرنا بازوسه تسلیم ایتمك اوزره برمکتوب ویرمش ایدی . دلی قانلی مکتوبده بلکه کندیسنه دائر برشی سویلنمشدر شبهه‌سنه دوشدی . زیرا

بوخبر پاوزانیاسه اوقدر تأثیر ابتدی که وقتیله اولدیغی گبی استعمال نقود ونفوذ ایله برتهلکهٔ قریبه‌دن تخلیص گریبان ایتمك امیدیله درحال اسپارطه‌یه عودت ایلدی . فقط مملکتنه مواصلتیله برابر اوفورلر کندیسنی او آنده محبسه القا ایلدیلر . زیرا قوانین مملکت حکمنجه اوفورلر حکمدار حقنده دخی بومعا - ملهٔ اجرایه مقتدر ایدیلر . (چونکه اسپارطه‌ده حکومت اصل افورلرك النده اوله‌رق قراللرك ایسه یالکز براسمی وار ایدی) فی‌الحقیقه پاوزانیاس سایهٔ درایتنده آز بر زمان ظرفنده تکرار محبسدن قورتلمغه موفق اولمش ایسه‌ده حقنده ایدیلان شبهه‌لری اصلا ازاله ایده‌مامشدر .

افکار عمومیه کندیسنك دائما ایران حکمداریله متفق بولندیغی اعتقادنده ثابت ایدی . لاکه‌ده مونیاده هلوتلر تسمیه اولنان برصنف خلق واردرکه جمغفیر ایله لاکه‌ده مونیالیلرك تراللرنده زراعت ایله اشتغال وکوله‌لره مخصوص اولان خدماتی ایفاایدرلر .

وَ حتی قیافتنی بیله تبدیل ایلدی . دائره‌سی بر حکمدارك دائره‌سی یولنده تنظیم اولنمش ایدی . سفره‌سنده ایران عادتی اوزره اسراف وزینت اورتبه مبذول ایدی که مسافرلری طعامك ختامنه قدر تحمل ایتمگه قدرتیاب اوله‌مازلردی . حضورینه گیرمك آرزوسنده بولنانلرك دخولنی انواع موانع ایله تصعیب ایدر ایدی . ویردیگی جوابلر کبر وعظمتی وَامرلر ظلم وشدتی معلن ایدی . اسپارطه‌یه عودت ایتمك ایستیوردی. محل اقامتی تروآ (اسکی استانبول) اراضیسی داخلنده کائن قولونه شهری ایدی . ایشته گرك وطننه وَ گرك نفسنه ایراث مضرت ایده‌جك اولان پلانلرینی بوراده تصوّر ایتمکده ایدی . لاکه‌ده مونیالیلر بو ایشلردن تمامیله خبردار اولدقلرندن مشار الیهك نزدینه بر مکتوب خفی یی حامل اوله‌رق بر سفیر ارسال ایلدیلر . مکتوب اسپارطه‌لیلره مخصوص برشیوه‌ده تحریر ایدلمش وَشو مأله بولنمش ایدی : « پاوزانیاس مملکتنه عودت ایتمز ایسه عایهنده حکم اعدام ویریله‌جکدر »

پاوزانیاس حکمدارك افکارینه مطلع اولدقده وعد ایلدیکی ایشك ایفاسنه درحال تشبث ایلمش ایسه‌ده تدابیرنی موقعله چیقارمق امرنده او رتبه طور استعجال گوسترمش ایدی که اطرافنده بولنانلر تشبثات واقعه‌سندن متویاتنه پك چابك استدلال ایله‌لر یاه پلانلرینك اجرا آتنه مبادرت صره‌سنده ایکن مملکته دعوت وَ حکومت مرکزیه نزدنده علیهنده اقامهٔ تهمت اولندی . فی‌الحقیقه محکوم اولدیغی جزای اعدامدن عفو اولنمش ایسه‌ده بر جزای نقدی اعطاسنه محکوم علیه اولمشدر . فقط بو وقوعاتدن طولایی دونمایه گوندرلمدی .

§

پاوزانیاس کندی اراده‌سیله اردویه گیدرك اوراده پلانلرینی اوقدر ظاهر برصورتده اجرایه باشلادیکه طوغریسی بو حرکتی ذکاوتیله اصلا متناسب دگلدی . چونکه وطننه مخصوص اولان عاداتی تمامیله ترك ایتدکدن بشقه صورت معیشتنی

بولنيور . فكركزه مخالف دكل ايسه سزه داماد اولق آرزوسنده در. بوآرزوسنى اسعاف ايده جك اولور ايسه كز سزدن نائل اوله جغى معاونت ايله اسپارطه‌يى وعموم يونانستان قطعه‌سنى تحت حكومتكزه ادخال ايتمكى وعد ايلر . بو ايشه دها اطرافلى اطلاع هوسنده ايسه كز كنديسنه برمعتمد كزى ارسال بيورك كه آنكله ايجاب ايدن مذاكراته مبادرت ايلسون »

خسرو اقرباسندن بولنان برچوق كيمسه‌لرك بو وجهله قيد اسردن آزاد اولنمه‌لرندن طولايى فوق العاده ممنون اولديغى جهتله درحال برجوابنامه تحريريله معتمدى اولان (آرتابازيس) يديله پاوزانياسه اسرا ومكتوب مذكورده پاوزانياسك اقتداريله برابر علوّ جنابندن طولايى مبالغات عجمانه‌يه لايق برطرزده مدح ايله، وعد ايلمش اولديغى خصوصى موقع فعله چيقارمق ايچون صرف مساعى وغيرت ايلمسنى رجا ايلمكله برابر آرزوى صهريتنك دخى اوزمان اصلا رد ايدلميه جكنى بيان ايلمش ايدى .

جزیرهٔ مذکوره‌یه وَ بیغا (چناق‌قلعه) بوغازینه مأمور ایتدیلر. مومی الیه بومأموریتنده دخی موفق اولمغله جرأتی گتدکجه تشید وَفکر طمعی دها بالا مرتبه‌لره تصاعد ایلدی. چونکه بیزانسی شهرینی ضبط ایدوبده اوراده برچوق اکابر ایرانیه‌یی وَآنلرله برابر حکمدارك بعض اقرباسنی اسیر ایلدکده آنلری خفیاً سرخسك (کیخسروك) نزدینه اعزام وَلاکه ده مونیالیلره دخی اسرانك محبسدن فرار ایلدکلرینی اعلام ایلدی. اسرای مرقومه ایله برابر خسروه ویرلمك اوزره غونغیلوس نامنده برآدمنه برمکتوب تودیع ایلدی که مؤرخ توسیدیدسك روایتنه نظراً مکتوبك مألی شویله ایدی.

« اسپارطه قوماندانلرندن پاوزانیاس بیزانسی شهرنده بعض کیمسه‌لرا سیر ایلدی. بونلرك اقربا کزدن اولدقلرینی سویلیورلر. بناءً علیه اسرای مرقومه‌یی، حریتلرینی اعاده ایله طرفکزه اهدا ایدییور وَسزکله دها صمیمی برقید ایله کسب رابطه ایتمك فکرنده

کسب ایلدی که آرتق اطوارینی بسبتون تبدیل وَدها بیوك برطاقم ایشلره عطف نظر طمع ایتمکه باشلادی. لکن مظفریت واقعه‌سنك عقیبنده بیله افکار عمو. میه‌نك مخالفت شدیده‌سنه تصادف ایتدی. محاربه‌ده آلدیغی غنائمدن (دلفی) معبدینه آلتوندن معمول برسهپا وضعیله اوزرینه دخی عبارهٔ آتیه‌یی حك ایتدیردی : « پاوزانیاس قوماندانی آلتنده بولنان یونان عسکری پلاتئا محاربه‌سنده بار بارلری مغلوب ایتمش اولدیغندن اشبو سهپا بومظفریتدن طولایی آپولونه اهدا قلنمشدر »

لاکه‌ده مونیالیلر عبارهٔ مجوث عنهایی واسطهٔ سوهان ایله بینشان ایتدکدن صکره یرینه یالکز التحاق ومعاونتلریله ایرانیلره غلبه ایتمکه موفق اولدقلری حکومات متفقه اسامیسنی تحریر ایله اظهار انصاف ایلدیلر.

§

بومحاربه‌دن صکره قبریسی استیلا ایتمش اولان عساکر ایرانیه‌یی طرد ایتمك ایچون بردونتما ایله

پاوز انیاس

لاکه‌ده مونیـالی پاوز انیاس نوع شخصیسنده بیوك برذات اولمغله برابر مدت حیاتنك اوقات مختلفه‌سنده برطاقم اطوار واخلاق متضادّه ابرازندن خالی اولمامشدر. بعض دفعه اخلاق حسنه وفضائل بشریه‌نك اك بلند مرتبه‌سنه لایق افعالده بولنور وَ بعضاً ده نفسنی اك مذموم سـیئاته القا ایلر ایدی . مبـداء اشتهاری پلاتئا محـاربه‌سی اولمشـدر . عن اصـل میدیالی اولوب ایران حکمدارینـك دامادی اولان وَعموم ایرانیان آره‌سنده جسـارت وذکاوتك تمثـال ذی حیـاتی عد اولنان (ماردونیوس) اك انتخـاب ایتمش اولدیغی ایکی یوز بیـك نفر پیـاده وَ یگرمی بش بیـك نفر سـواریدن مرکب اردوسی پاوزانیاسك تدابیر حربیه‌سی سـایه‌سنده یونانستاندن طرد ایدلمش وَ ماردونیوس دخی میدان محـاربه ده تلف اولمشدر .

پاوزانیاس بومظفریتنـدن طولایی اوقدر غرور

طعـامه دعوت اولنمیان اشخاصه تصـادف ایلدکده بالاستحصاب خانه‌سنه گوتورر ایدی. بو بر اثر نزاکت ایدی که ابرازندن هیچ برگون گری قالمـازدی. هیچ بر وقت انفـاذینه مقتدر اوله‌میه‌جغی شیئی وعد ایلمز ایدی. پك چوق کیمسه‌لر سایه‌سنده صاحب یسـار اولمش ومتروکاتی مصارف تکفینیه‌سنه کفایت ایتمیان پك چوق فقرایی کندی عطایاسیله دفن ایتدیرمش وبیکلرله فقرا قزلرینی جهاز آلچه‌سی اعطاسیله تزویج ایلمشـدر. بویله بر ذات عالیسمـاتك کدرسز امرار حیات ایلدیگنه وَوفاتنك برماتم عمومی‌یه باعث اولمش اولمسنه کیم تعجب ایده‌بیلیر.

ثه فائده‌که مشار الیه مدت عمرنده مکدر ایدی. چونکه معشوقهٔ وجدانی کندیسنی سجن بلادن آزاد ایلدیگی حالده قلبنده ناقابل التیام برجریحـه پیدا ایلمش ایدی.

قبریسك تسخیرینه مأمور ایلدیلر. مشارالیه جزیره‌نك قسم اعظمنی ضبط ایتدیکی صره‌ده بردنبره برحمایه طوتیله‌رق سیتیوم شهرنده وفات ایلمشدر .

§

آتینه‌لیلر گرك وقت آسایش وگرکسه زمان حربده دها برچوق زمان سیمونك فقدانی حس ایتدیلر . بوذاتك سخاوتی شایان حیرت بردرجه‌ده اولدیغندن بحث ایتمشیدم . آتینه‌نك محال مختلفه‌سنده باغچه وچفتلکلری اولدیغی حالده باغچه‌لردن میوه طوپلامغه کیمسه‌یه ممانعت اولنمامق ایچون هیچ بریسنده بکجی بولندیرمز ایدی . ایلروده معاونت ایتمك وعدیله نازکانه بر رد جوابنی ستر ایدن آدملره بکزه‌مامك ایچون گزدیکی یرلرده محتاجیه پاره توزیع ایتمك ازره برابرنده دائما برقاچ خدمتکار بولندیرر ایدی . اکثریا کندی ستره‌سنی چیقاروب چپلاق گوردیکی برفقیره احسان ایلردی . سفره‌سی اوقدر واسع ومبذول‌النعمه ایدیکه سوقاقده برکیمسه طرفندن

آتينه‌لیلر تأسف ایتسه گرك ایدی . مشار الیه ثبات و متانتنه اصلا خلل گتیرمیه‌رك خلقك حکمنه راضی اولمش ایسه‌ده حکم مذکورك اعطاسندن براز زمان مرورنده لاکه‌ده مونیالیلر آتینه‌یه اعلان حرب ایلدکلرندن آتینه خاقی جسارت ومهارتنی دفعاتله تجربه ایتدکلری سیمونك فقدانی پك چاپوق حس وَ ویرمش اولدقلری قرار نابجایه اظهارندامت ایلدیلر . بناءً علیه مدت اغترابنك بشنجی سنه‌سنده تکرار براجتماع عمومیده ویریلان قرار اوزرینه مشار الیه وطننه دعوت ایدلمشدر .

سیمون لاکه‌ده مونیالیلر نزدنده حقوق وطندا- شی‌یه کسب استحقاق ایتمش اولمسندن بو اطلاق اوزرینه اوّلا لاکه‌ده مونیالیلرك نزدینه عزیمتی تنسیب ایلدی . فی‌الحقیقه اورایه عزیمتنده یونانستانك الٔ قوّتلی ایکی حکومتی آره‌سنده عقد مصالحه ایله اعادهٔ مصافاته موفق اولمشدر . براز صکره آتینه‌لیلر گندیسنی ایکی یوز قطعه سفینه‌دن عبارت بردونما ایله

دولو پهلیلر طرفندن سیروس جزیره‌سنده اسکان ایدیلان اهالی عصیانده اصرار ایلدکلرندن طولایی کندیلرینی مجازاةً جزیره‌دن طرد ایله ترك ایتدکلری آراضی‌یی آتینه‌دن گلان مهاجرینه تقسیم ایلدی . تاسوس جزیره‌سی خلقی خزینه‌لرینه معذور اولدقلری حالده سیمونك ورودی اوزرینه تبدیل افکاره مجبور اولدیلر . بو سفر اثناسنده اغتنام اولنان اموال ایله آتینه قلعه‌سنك جنوب جهتی ترصین وتزیین ایدلمشدر .

§

بو مثللو افعال فوق‌العاده‌سی کندیسنی اعتبارك درجهٔ عال‌العالنه اصعاد ایتمش اولدیغی جهتله پدری وَ سائر بعض ذوات مشهوره گی کندیسی حقنده‌ده انظار حسدی جلب ایلمکلگی شایان تعجب برحال دگل ایدی . بناءً علیه مشار الیه دخی محکمهٔ عالیه‌نك قراریله اون سنه مدتله مملکتدن اجلا ایله محکوم علیه اولمشدر . فقط بوحاله سیموندن زیاده

اعمار ایچون اورایه اون بیـك نفر آتینه‌لی مهـاجر اسرا ایلدی .

میقاله جوارنده (بوراده نه‌پوس خطا ایدییور. زیرا بو محـاربه‌ده سیمون اصلا بولنمامشـدر . غالبا اورنیمدون جوارنده وقوع بولان محاربه‌یی آکلاتمق ایستیور .) قبریس وَفنیکه‌لیلرك ایکی یوز سفینه‌دن مرتب اولان وَدونمالرینـه مظفر اولدقـدن صکره مذکور دونمایی ضبط وَینه یوم مذکوره قره‌ده برمظفریت احراز ایتمشدر . دشمن سفائنی ضبط ایدر ایتمز درحال عسکری قره‌یه چیقاروب باربارلری نهایت درجه‌ده دوچار هزیمت ایدن برسرعت‌وشدتله تعرضده بولندی .

بو محاربه‌دن برچوق غنائم ایله وطننه عودتنده مظـالم ولات ایله آتینـه حکومتیله اولان ارتبـاط اداره‌لرینی فك ایتمش اولان بعض آطـه‌لرك تکرار اعادهٔ ارتباطنـه صرف غیرتله برابر هنوز صـداقت اوزره بولنانلرك روابطنی دخی تقـویه ایله وطـننه خدمت ایتمشدر .

اقتدارمده بولندیغی زمان هیچ بر وقت موافقت ایده‌مم . بونك ایچون اوّلجه قالیاس انجاز وعد ایلر ایسه بنده مکافاةً دست ازدواجی کندیسنه تقدیم ایدرم » دیدی .

§

سیمون بووجهله اعادهٔ حریت ایلدکدن صکره آز برمدت ظرفنده الك عالی مسانده قدر ارتقاایلدی. زیرا مشار الیه فوق الغایه برقوهٔ خطابت وَدرجهٔ نهایه‌ده برسخاوت ایله مفطور اولدیغی کبی علم حقوقده معلومات مکمله اکتساب ایلمش وَ ذاتاً پدریله برابر محاربانده بولنمش اولدیغی جهتله فنون حربیه‌ده دخی رسوخ پیدا ایلمش ایدی . وسائط مذکوره ایله آتینه اهالیسی نزدنده وَعساکر میانده پك بیوك برحیثیت قزانمغه موفق اولمشدر . برنجی دفعه اولهرق سیمون نهری جوارنده عسکره قوماندا ایده‌رك تراکیالیلرك جسیم بر اردوسنی مغلوب ایلدکدن صکره آمفیپولیس شهرینی بنا وَشهرمذکوری

دخی مبلغ مذکوری تأدیه ایتمدکجه صالیویرلمامك اوزره حبسه القا اولندی . سائقهٔ محبت وعادت بلده ایله اوکی قز قرنداشی بولنان (الپی ینسا) ایله ازدواجه قرار ویرمش ایدی (آتینه قوانینی پدر جهتندن اولان اوکی قیز قرنداشلری ازدواج ایتمکه مساعد ایدی) حال بوکه (قالیاس) اسمنده آتینه کنجلرندن بری الپی ینسا ایله ازدواج آرزوسنده بولنیور ایدی . بوقالیاس اگرچه بیوك برعائله یه منسوب دکل ایدیسه ده معدن اوجاقلری ایشلدیرك فوق العاده برسامانه مالك اولمش ایدی . بناءً علیه قالیاس الپی ینسایی کندیسنه ترك ایتمسی ایچون سیمونه مصرّانه استرحامده بولندیغی کبی رجاسنی اسعاف ایلدیکی تقدیرده حکومته بورجلی اولدیغی جزای نقدیی تمامیله تأدیه ایده جکنی دخی وعد ایتدی . سیمون بو تکلیفی قطعیاً رد ایلدیسه ده مؤخراً الپی ینسا « میلتیادسك اوغلی اولان برآدمك محبسده وفات ایتمسنه، خصوصا آنی منع ایتمك ید

بويله برراًی ويره بيلمك ايچون گرك شخصنه وَگرك عمومه نه گونه مضبرتده بولنمش اولديغنی سؤال ايدنجه، صافدل كويلی « خير ! نه شخصمه وَنه ده خلقه برمضرت ايتمشدر. آنجق كنديسنك شهرت عدالتنی ايشيده ايشيده اوصاندمده بورأی ويريورم » سوزيله جواب ويرمش وَبونكله انسانك غرابت مزاجی حقنده بربيوك دليل گوسترمشدر. » للطابع

سيمون

آتينه‌لی سيمون ، ميلتيادسك اوغلی ايدی . مشار اليه اوان شبابنده حياتك پك شديد بلياتنه گرفتار اولمشدر . پدری سالف الترجمه ميلتيادس عليهنه اقامه اولنان دعواده اعطاسنه محكوم بولنديغی مبانی تداركه مقتدر اولهمدن يغندن مجلسده ترك حيات ايلمش ايدی . پدرينك وفاتی اوزرينه آتينه قوانينی موجبنجه سيمون

رأيلرينى بالمومى طلا ايدلمش اولان اصداف اوزرينه تحرير ايدرلر ايدى . حتى [اوسـتراسيزم] لفظى دخى صدف معناسنه دلالت ايدن (اوسـتراقون) كلمهسندن ترکب ايتمشدر .

« بناءً عليه آريستيدسك دخى مجبول اولديغى فرط اسـتقامت وَعلو افكار وعدالتى سـببيله بحق احرازايتديگى نفوذ وحيثيتدن طولايى عاقبت بوجزاً ايله محكوميتى لازم گلمگله برقاعـده آراى اهالى يه مراجعت ايدلمش وَهر كسه برر صدفپاره گوندريلهرك رأيلرينك تحريرى بيلديرلمش ايدى . آتينه جوارندكى كويلر خالقنـدن برى يازى يازمق بيلديگى ايچون بالتصادف او جواردن مرور ايتمكده اولان وَ فقط شخصى وسيماسى كنديسنجه مجهول بولنان آريستيدسه مراجعتله لزوم نفى وتغريبى حقندهكى رأينى كنديسنه يازديرمق ايستر . آريستيدس كويلينك مرامنى تحرير ايتدكدن صكره مرقومدن ، شهرت عدالتى دللرده داستان اولان بوآدمك كنديسنه نه ياپمش وَ حقنده

فكر وقراريني سويلر . آريستيدس ايسه مفطور اولديغي عدل وانصاف جهتيله بويله غير مشروع برتدبير ناكسانه ايله ايديلهجك استفادهدن بالطبع متنفر اولمسندن مجلسه عودتنده تميستوقليسك سقامت ملاحظاتني بيان ايلديكنده مجلس عموم دخي برگونه مذاكرهيه حاجت گورمكسزين آنك ويرديگي قرار ردي اتفاق آرا ايله قبول ايلر .

اودورده آتينهده مرعي الاجرا اولان برقانون حكمنجه اهاليدن خارق العاده طلاقت وَيا ثروت وَياخود جسارت وشجاعت حاصلي فوقالغايه درايت ايله تميز ايدن ذواتك توسيع مكنت وَتكثير طرفكيران ايله نهايت زمام اداره يي يد استبدادينه آلمغه كسب لياقت ايتمسني منع ايتمك اوزره اون سنه مدتله آتينهدن طردي لازم گليردي . [اوستراسيزم] دنيلان بوقانون احكامنجه شهردن تغريب اولنه حق ذاتك لزوم تبعيدي حقنده اهاليدن لااقل اون بيك كشينك رأي ويرمسي مقتضي ايدي كه اهالي

ايدى . مشار اليه ايله معاصر اولوبده شهرت استقامت وحقانيتجه كنديسنك كبنه واصل اوله ـ مديغى حالده اطوار فعّالانه وَجسارت خارق العاده وَباخصوص طلاقت لسانى سايه‌سنده قلوب عامّه‌يى جلبه موفق اولان (تەميستوقليس) برگون آتينه جمهوريتى ايچون غايت مهم بعض ملاحظاتى بولنديغنى وَفقط قبل‌الوقوع شيوعى حالنده مأمول اولان فوائد مبدل مضرّات اوله جغندن مجلس عموميده علناً بيان ايدەميه جگنى بيلديرمسى اوزرينه مجلس دخى ملاحظاتى هرنەدن عبارت ايسه استماع ايتمك اوزره مشار اليه آريستيديسى مأمور ايتمش وَآنك ويرەجگى رأى وحكم عموم ايچون محض خير اوله جغنى بيان ايله گرك عفتنه وَگرك متانت فكرينه الك بيوك برنشانهٔ اعتماد ابراز ايلمش ايدى .

« بوقرار اوزرينه تميستوقليس آريستيدس ايله ملاقات ايدەرك متفقين دوتماسنى ياقمغله آتينەنك رجحان قوهٔ بحريەسنى محافظه ايلمكدن عبارت اولان

کافهٔ مخلفاتیله مصارف تدفینی قپاتمق ممکن اولهمدی .
بناءً علیه کریمهلری مصارف حکومت ایله تربیه
وَجهار آچهلری دخی خزینهٔ ملتدن تسویه ایدلمشدر.

مشار الیه رقیب فضیلتی اولان سالف الترجمه
تمیستوقلسك آتینهدن طردندن تقریباً درت سنه
صکره وفات ایتمشدر .

علاوهٔ طابع

محرر کتاب اولان قورنه لیوس نه پوسك
آریستیدسك فضائل و اعتدالنه مثال اولهرق ایراد
ایلدیکی فقره پیئرلاروسك [فلور ایستوریق] اسمنده کی
ملتقطات تاریخیهسنده شو صورتله محرردر :

« یونانستانك یتشدیردیکی اصحاب فضائل میانده
افکارعالیه وعادلهسیله تمیزایدنلرك بریده (آریستیوس)
ایدی . آتینهلیلر فضائل فوق العادهسندن طولایی
پرستش ایتدکلری بوذات حقنده ابراز ایتدکلری
آثار اعتمادی اووقته قدر بر فرد ایچون گوسترمامشلر

اخلاق سفاهتپروانه‌سی آریستیدسك فضائل اخلاقنه قارشی اورتبه چرکین کورینیور ایدی که نهایت عموم اقوام یونانیه‌نك آتینه‌لیلره التحاقنه وَ بار بارلره ایدیله‌جك محاربه ده اردونك سوق واداره‌سنی آنلره تفویضه مجبور اولدیلر .

§

عجملر تجدید حرب ایتدکلری تقدیرده آنلری دها زیاده برسهولت ایله طرد وتنکیل ایچون دونمانشاسی وَیکی اردولر تشکیلی ایجاب ایدییور ایدی . عمومك طلبی اوزرینه آریستیدس هرحکومته اصابت ایدن مبالغ ومصرفی تعیین ایتمکه مأمور اولدی . مشار الیهك قراری موجبنجه هرسنه مشترك خزینه اتخاذ اولنان (دلوسه) درت یوز آلتمش (تالان) وضعنه مباشرت ایدلدی . مؤخراً اشبو مبالغك جمله‌سی آتینه‌یه کلدی . مشار الیهك صدق واستقامتنه دلیل اولمق اوزره یالکز شوراسنی سویلمك کافیدر : کندیسی اورتبه فقر ایچنده وفات ایتدی که

لکن آریستیدس مملکته رسماً دعوت اولنمازدن اوّل وقوع بولان سالامیس محاربهٔ مشهوره سنده اثبات وجود ایلمش ایدی . بوندن بشقه ماردونیوسك مغلوب وَ ایران اردوسنك دوچار انهزام فوق العاده اولدیغی پلاتئا میدان محاربه سنده دخی پرده تور رتبه سیله حاضر بولنمش ایدی . شهرت عسکریه سنه دائر سویلنه چك سوزلر دخی یالکز بوندن عبارتدر . لکن عدل وحقانیت وَ صفوت افکار انعکاس ایتدیرن افعالی پك چوقدر . بوراده یالکز برمثالنی ذکر ایده جکم : ماردونیوسی مغلوب ایدن پاوزانیاس ایله برابر متفق یونان دونمانسنده بولندیغی زمان محضا عدل وحقانیته اولان میل جبلیه سنه مبنی دکز اوزرنده کی باش قوماندانلغك اسپارطه لیلردن آلنوب آتینه لیلره تفویض ایدلمسنه غیرت ایتمش وبوخصوصده موفق دخی اولمشدر . او وقته قدر کرك براً وَکرك بحراً عسکرك قوماندا وَاداره سی اسپارطه لیلرك النده بولنیور ایدی . لکن پاوزانیاسك

گوردکده گورولتینك آره‌سندن چکیلوب صاوشمش ایدی . بوصرده‌ده برآدمه تصادف ایلدیکه برطوغله پارچه‌سی اوزرینه شوسوزی پازییور ایدی . « آریستدس مملکتدن طرد و نفی اولنمالی در » آریستیدس شخص مذکوره توجیه خطاب ایله دیرکه: جانم شو آریستیدس نه گبی برجنایت ایشلمشدرکه کندیسنه بویله شدید برجزایی لایق گوریپورسك » مرقوم جوابا دیرکه . « بن آنی اصلا طانیمام . لکن [عادل] عنوانی احراز ایچون گوستردیگی خارق‌العاده شوق وغیرته جانم صیقلمقده در . »

مع مافیه آریستیدس قانون مملکتك کندیسنه تخصیص ایتدیکی اون سنه مدت نفی اکمال ایتمدی؛ زیرا سرخس یونانستانه طوغری تجاوز ایلدیکی زمان یعنی مشار الیهك نفیندن آلتی سنه صکره وَ اصح روایت اوزره اوچ سنه کچر کچمز اهالینك براجتماعنده ویریلان قرار اوزرینه آریستیدس آتینه‌یه دعوت ایدلمشدر .

§

طلاقتك عدل و حقانیته نسبةً نه درجه ده ایلرویه کتدیکنه دائر برمقیاس بولمش اولورز . آریستدس کافهٔ خصوصاتده قاعدهٔ اعتداله برمرتبه ده رعایت ایدر ایدی که بکا قالسه دنیاده عادل عنوانله کسب لیاقت واستحقاق ایتمش بر ذات وار ایسه اوده آریستدس ایدی . [١] بونکله برابر تمیستوقلس کندیسنی موقع اعتباردن دوشیرمکه وَمحکمهٔ عالیه نك قراریله اون سنه مدتله مملکتدن نفی ایتدیرمکه موفق اولمشدر .

بوخصوص حقنده شویله برفقرهٔ غریبه نقل ایدرلرکه مشار الیهك حلم وفضائله بوفقره دن استدلال اولنه بیلیر : مشار الیه علیهنده لسان شدتله تفوه اولنان سوزلرك تأثیرندن غلیانه گلمش اولان افکار عمومیه یی حدّ اعتداله ارجاع ممکن اوله میه جغنی

[١] اکرمؤلف عهد فاروقیده دنیایه گلمش اولنسه ایدی . عادل ندیمك اولدیغنی اوزمان بحقیٔ ادراك ایدردی .

مأيوسيت اوزرينه مشار اليهك زهر ايچه‌رك وفات ايلديگنه دائر بر روايت شايع اولديغنى توسيديدس رد وتكذيب ايتميور . بنه توسيديدسك روايتنه گوره تميستوقلسك اودّاسى مشار اليهك عظام بدنى صورت خفيه‌ده اوله‌رق (آتيقا) داخلنده دفن ايتمشلردر . زيرا مهين وطن طانيلانلرك بو شرفدن محرومیتى قوانين مملكت احكامندن ايدى .

آريستيدس

آتينه‌لى لزيما خوسك اوغلى اولان آريستيدس حيثيت وامتيازجه تميستوقلسه ياقلاشمش ايدى. بونك ايچوندركه برنجيلكى احراز ايچون بينلرنده دائما برمنازعهٔ رقبتكارانه حكمفرما ايدى . زيرا ايكيسى‌ده يكديگرينه مخالف .اولان فكرلرى برطلاقت خارق. العاده ايله مدافعه ايدرلر ايدى . بوايكى ذاتى يان يانه گتيروبده مقايسه ايده‌جك اولور ايسه‌ك دنياده

سـويله‌مش ايدی : « مغنيسا تمپستوقلسـه اتك تدارك (چونكه مغنيسـا ايله توابعی كندیسـنه اللی تالان واردات ويره‌يوردی) لامپسـاقوس (چناق قلعه‌سی جوارنده اليوم لاپسـكی ديديگمز قصبـه) شراب وَميوس (ايونيا قطعه‌سی اقسامندن وَنفيس بالقـلريله مشهور ايدی) دخی لوازم سـائره‌يی تدارك ايتمش در »

تمپستوقلسـه متعلق آثار عتيقه‌دن ايكيسی زمانمزه قـدر محفوظ قالمشـدر : بونلردن برنجيسی شهرك يقينده مدفون بولنديغی مزار وَديگری دخی مغنيسا شهرينـك بازار محلنده‌كی تمپستوقلسـك هيكلی در . صـورت وفاتنـه دائر روايات مختلفه‌يه تصـادف اولنمقده‌در. بن بو خصوصده دخی الك زياده توسيد-يدسه اعتماد ايدرم . توسيديدسـك ويردیگی خبرلره گوره مشار اليه برمرضك شدت تأثيريله مغنيسـاده وفات ايلمشدر . مع مافيه ايران حكمدارينه ويردیگی وعدلری ايفايه قادر اولهمامقدن حاصـل اولان بر

« ایچون بنی حضورکه قبول ایتمکلگکی رجا ایدرم. »

اردوشیر بو آدمك متانت وَعلوّ افکارینه حیران اولمغله مشار الیهی کندیسنه مجلوب ایتمك املنه دوشمشیدی. بناءً علیه تمیستوقلسك مسئولی اسعاف ایلدی. تمیستوقلس کیجه گوندوز وقتنی فارسی تحصیلنه حصر ایدرك، حتی روایته نظراً بولسانده اوقدر رسوخ پیدا ایتمش ایدی که حضور شاهه مثولنده فارسلیلردن دها گوزل تکلم ایتمگه مقتدر ایدی. حکمدار ایرانه بیوك بیوك وعدلرده بولندی. هله یالکز کندیسینه برابر گلدیگی حالده عموماً یونانستانی تحت ضبط واستیلایه آلمغه موفق اولهجغی حقنده کی افاداتی نزد حکمداریده فوق العاده باعث ممنونیت اولمشدر. حکمداردن برچوق هدایای نفیسه آلدقدن صکره آناطولیه عودت وَ (ماغنزیا) ده (شمدی مغنیسا دیدیگمز محل) اقامت ایلدی. حکمدار مغنیسا ایله دیگر ایکی شهری کندیسنه خاص اولهرق بخش ایلمش وَبو صرده شو سوزلری

« وَ وطنمی مدافعه‌یه مجبور اولمش ایدم . بن امنیت
« وَ پدرك تهلکه ایچنده بولندیغمز زمانلرده دخی
« کندیسنه انسانیة بورجلی اولدیغم ایلکی اجرادن
« گری طورماز ایدم . سالامیس محاربه‌سندن
« صکر آسیایه عودت ایتمك ایستیور ایدی . کند-
« یسنه وقتیله هلسه‌پونت اوزرنده قورمش اولدیغی
« کوپری‌یی تخریب وَ بو تقریب ایله اردوسنك خط
« رجعتی قطع ایتمك تصوّری موجود اولدیغنی
« اخبار ایتدم . بوخبرکندیسنی تهلکه‌دن قورتاردی .
« الیوم بتون یونانستان بی طرد ایتمش اولدیغی
« جهتله شمدی بوراده بولنیورم . وَسنك دوستلغکی
« رجا ایدییورم . بکا آنی دریغ ایتمز ایسه‌ك اوزمان
« تمیستوقلسك وقتیله پدرکه قارشی بر خصم جسور
« اولدیغی گبی سکا قارشی‌ده بر محب صادق اولدیغنی
« گوزرسك . بونکله برابر سنکله مذاکره‌سنده
« بولنه‌جغم مسائل ایچون بکا برسنه مدت مهل
« اعطا ایتمکلگکی وَ بومدتك انقضاسنده مذاکره

(بو مورخلر اثری موجود اولان دیو دور ایله شمدیکی حالده موجود اولمیوب پلوتارخك روایاتندن بیلنان، افورس، دیون، قلتیارق، هراقلید وسائره‌در) لکن بن توسیدیدسه اعتماد ایتمکی ترجیح ایدرم . (توسیدیدسك پلوبونز سفری تاریخنك برنجی کتابنه مراجعت اولنه) مشارالیه اوزمان مورخلرینك جمله‌سندن زیاده تمیستوقلسك یشادیغی عصره یقین بروقتده کلمش وتمیستوقلسك همشهریسی بولنمشدر . بناءً علیه توسیدیدس اوزمانده تخت حکومت ایرانده اردشیرك بولنمش وتمیستوقلسك مشارالیهه شومکتوبی یازمش اولدیغنی حکایه ایدییور :

صورت مکتوب

« تمیستوقلس ـ یعنی اوآدمکه خاندانکه هیچ
« بر یونانلینك ابراث ایدمدیکی بر صدمه‌یی اجرا
« ایتمشیدی ـ شمدی سنك داخل دائرهٔ حکومتکه
« گلمشدر . الجای ضرورت ایله پدرکه قارشی محاربه

سفینه‌یی (ناقسوس) جزیره‌سی پیشگاهنه آتدی‌که اوصره‌ده آتینه‌لیلر جزیرهٔ مذکوره‌ده براردو بولند- یرمقده ایدیلر . بناءً علیه تمیستوقلس برکرّه قاره‌یه چیقه‌جق اولسه همه حال اعدام اولنه‌جغنی بیلیر ایدی . مشار الیه الجای احوال ایله کندیسنك کیم اولدیغنی سفینه قپودانه‌افشا وَجانبی قورتاردیغی حالده آکا النه‌دن گلدیگی مرتبه‌لرده مقابلهٔ شکرانده بولنه‌جغنی بیان ایلدی . قپودان بومشهور ذاتك مفتون فضیاتی اولدیغی جهتله سفینه‌سنی جزیره‌دن بعیدجه بر مسافه‌ده وَدکز اورته‌سنده کیجه کوندوز دمیر اوزرنده بولندیره‌رق سفینه‌دن دخی قاره‌یه هیچ برفردك چیقمسنه مساعده ایتمدی . برایکی گون صکره هوا کسب سکون ایتمکله سفینه‌یه یول ویریله‌رك افزه عزیمتله مشار الیهی اوراده قاره‌یه چیقاردی .

§

تمیستوقلسك آسیایه سرخسك زمان سلطنتنده کتمش اولدیغی اکثر مؤرخلر طرفندن ادّعا اولندیغنی پك اعلا بیلیرم .

کریمه‌سنی استصحاب ایله پك مقدّس طانیـلان بر معبـده التجا ایلدی . قرال کندیسـنی حمایه ایده . جگنـه دائر وعد قطـعی‌ده بولندقجه آنی معبددن چیقارمق ممکن اوله‌مدی . براز مدت صکره آتینه لیلر ایله لاکه‌ده مونیالیلر تمیستوقلسـك کندیلرینه اعاده وتسـلیم اولنمسنی مولوس حکمـدارندن طلب ایلدیلر . لکن مشـار الیه برکرّه حمایه‌سـنی وعد ایلدیکی آدمه قارشی نقض عهد ایده‌جك قدرجبان وناکس اولمدیغندن تمیستوقلسه کندیسی ایچون دها امین برملجأ آرامقلغنی توصیه ایلدی . وَدشمنـلری کندیسـنه پك قریب بولندقلرندن نزدنده بولنـدقجه امنیتدن زیاده مخاطره‌ده بولندیغنی بیان ایتـدی . بناءً علیه حکمدار مشار الیه کندیسـنه مقدار کافی عسا کرمحافظه ترفیق ایده‌رك تمیستوقلسی (پیدنا)یه قدر اعزام ایتدیکندن محل مذکورده کندیسی هیچ برکیمسـه طرفندن طانلمدیغی حالده برسـفینه‌یه راکب اولدی . لکن بالتصادف دهشتلی برفورطنه

استفاده ایلدیلر ؛ در حال آتینه‌یه سفیرلر ارسالیله تمیستوقلسك یونانستانی استیلا ایچون ایران حکمدا- ریله عقد اتفاق ایتمش اولدیغنی اشاعه‌یه مسارعت ایتدیلر. بوشکایت واتهام اوزرینه تمیستوقلسك مهین وطن اولدیغنه حکم اولندی . تمیستوقلس بوحکمی استخبار ایتدیکی زمان آرغوسده دخی امنیت وسلا- مت اوزره بولنه‌میه‌جغنی تفرّسله قورفه‌یه عزیمت ایلدی . بوراده اقامت ایلدیکی اثناده کبرای جز- یره‌نك آتینه ایله لاکه‌ده مونیا حکومتلربنك کند- یسندن طولایی جزیره علیهنه اعلان حرب ایتمه‌لری احتمالندن محترز ومتلاشی اولدقلرینی حس ایتمکله اوراده دخی طورمیوب زمانندہ مهمان نوازلقله مشهور اولان مولوس حکمداری (آرامت) لك نزدینه سفر ایلدی . مولوسه مواصلت ایلدیکی زمان حکمدار مملکتنده یوق ایدی . تمیستوقلس مظهر حسن قبول وَنائل مظاهرت وحمایه اولمقدن دها زیاده امین بولنمق ایچون قرالك هنوز کنج بولنان

دونمامی دخی آتینه یه قریب اولان صولرده ایکی دفعه دوچار مغلوبیت اولمشدر . لاکه ده مونیالیلر عموم یونانستانك استقلال واستفاده سنی نظر اعتنایه آلاجقلری یرده یالکز کندی قوت وشوکتلرینك تشییدینه حصر آرزو ایلدکلرندن موافق حکمت وحقا. نیت برحرکته بولنمش اولمیورلر . آتینه یه ارسال ایلدیکمز سفرایی تکرار لاکه ده مونیاده کورمك ایستر ایسه کز بنم عزیمتمه مساعده ایتملیسکز . سفیرلری وطنلرینه اعاده ایچون بوندن بشقه طریق یوقدر »

§

تمیستوقلی بتون بوخدمات فوق العاده سیله برابر ینه وطنداشلرینك غیظ واسترقابنه مظهر اولمقدن قورتیله مدی. زیرا ملتیادسدن احتر ازه سبب اولان شی تمیستوقلس حقنده دخی پیدای کین وشبهه یه باعث اولمشدر. بناءً علیه محکمهٔ عالیه نك قرار یله دائرهٔ حکومت داخلندن طرد ونفی ایدلدیکی جهتله آرغوس شهرینه عزیمت والتجا ایلدی . بوحالدن لاکه ده مونیالیلر

ایله « لاکه‌ده مونیالیلر کندیسنك عودتنه مساعده ایدنجه‌یه قدر لاکه‌ده مونیا سفیرلرینك آتینه‌دن عودتلرینه ممانعت ایدلمسنی » توصیه ایلدی . عزیمت ایدن هیئت سفارتك آتینه یه وصوللرینه ، بالحساب فکراً قناعت حاصل ایتدیکی برگونده اسپارطه رؤسای حکومتنك حضورینه چیقه‌رق دنیاده تصوّر اولنماز برسربستی ایله کندیسنك واقع اولان تکلیفی اوزرینه آتینه‌لیلرك ظهور ایده‌جك هربردشمنه قارشی مملکتی دها ایی مدافعه ایده بیله‌لری ایچون وطن وَ حکومت وَ خانه وَمعبدلری اطرافنه برسور چکمش اولدقلرینی بیان وَبو حرکتك الك عادی برحقوق بین‌الامم طرفندن دخی تصویب ایدیله - جگنده اصلا شبهه‌سی اولمدیغنی وَبو ایشك اقوام یونانیه‌یه ذرّه قدر مضرتی اولمدقدن بشقه بلکه فوق‌الغایه مفید اولدیغنی اتیان ایلدی . خاتمهٔ مقال اولمق اوزره دیدی که : « زیرا شهرمز دشمن قار شیسنده برنقطهٔ هدف مقامنده بولندیغی گبی ایرانلیلرك

کندیلرینی اغفالدن غیری برفکری اولمدیغنی بیان ایله ابراز حدت ایلدیلر . براز صکره سفرا دخی واصل اولدی . تمیستوقلس کلن همشهریلرندن انشا . أتك ختامه تقرّب ایتدیکنی استخبار ایدر ایتمز درحال افورلرك (بونلر لاکه‌دمونیانك اك زیاده صاحب نفوذ ارباب حکومتی ایدیلر) نزدینه عزیمت وَ آتینه اطرافنده سور انشاسنه دائر دوران ایدن روایتك کلیاً بی اساس بولندیغنی افاده ایله حقیقت حالی آکلامق اوزره لاکه‌ده مونیادن محب حقانیت وَازهر جهت شایان امنیت اولان ارباب اصالت وحیثیتدن برقاچ ذاتك اعزام ایدلمسنی طلبده حقلی اولدیغنی وَ بوذاتلرك عودتنه قدر کندیسنك رهن اوله‌رق لاکه‌ده مونیالیلر نزدنده توقیفنی سرد ایلدی .

تمیستوقلسك طابی افورلر عندنده موافق مصلحت گورلدیگندن اوزمانده اك بیوك مأموریتلرده بولنمش اولان اوچ ذات صفت سفارتله آتینه‌یه اعزام ایدلدی . تمیستوقلس کندی رفقاسنی دخی آنلرله برلکده اعزام

سورلر بر ارتفاغ معینه قدر انشا اولنـدیغی زمانه‌قدر تأخیر حرکت ایتمه‌لرینی تنبیه ایلدی. بو صره‌ده ایسه اسیر وحر اولانلر برلکده انشا آتده چالشمغه وَایجاب ایدن مهمات انشـائیه‌یی بولدقلری یرلردن گتیرمگه مجبور اوقلرندن هیچ بر بنایه، گرك اماکن مقدسه‌دن وَگرك عادیه‌دن اولسـون وَ ایسترسه افرادك وَیاخود حکومتك املاکندن بولنسون اصلا رعایت اولنمدی. بوسببله‌درکه آتینه سورلرنده وقتیله معبدلرده وَیا مزارلرده بولنمش اولان بر چوق احجاره تصادف اولنور .

§

تمیستوقلس لاکه‌ده مونیایه واصل اولدیغی آنده ارباب حکومت نزدینـه کتمیـه‌رك رفقاسنه انتظـار وسیله‌سیله النمدن گلدیگی قدر مذاکراتی تأخیر ایتمکه وَبو وسیله ایله سورك انشأتنی ارتفاع مطلوبه ایصال ایده‌جك وقتی قزانمغـه چالشدی . لاکه‌ده‌مونیالیلر کندیسنك بواطوارندن برقاچ دفعه شکایت وَآتینه‌لیلر انشـأته ینه دوام ایتـدکلری جهتـله تمیستوقلسك

دشمنك مواقع مستحكمه‌يي استيلاسى حالنده اوراده يرلشوب تحصن ايده بيله جگنى ادّعا ايليورلر ايدى . لاكه‌ده مونيا ليلرك بوادّعالرى حقيقتده عادتا رقابتدن نشأت ايليور ايدى . زيرا آتينه‌ليلر ماراثون وَسالاميسى محاربه‌لريله اقوام مجاوره آره‌سنده اوقدر بيوك برصيت قزانمشلر ايدى كه اقوام يونانيه ميانده برنجيلك ادّعاسنده بولنان لاكه‌ده مونياليلر آتينه‌ليلر ايله تكرار برمحاربه‌يه گيرشمك مجبوريتنده بولنمقدن قورقمغه باشلاديلر . بناءً عليه آتينه‌ليلرى الدن گلديگى مرتبه‌لرده ضعيف بولندير مق اخص امللرى ايدى . آتينه اطرافنه سور چكديگنى خبر آليز آلماز انشأ آتك تأخيرينى التماس ايچون آتينه‌يه سفير اعزام ايلديلر . سفير بولنديغى مدتجه آتينه‌ليلر انشا آتى تعطيل وَبو مسئله‌يى حل ايچون يقينده لاكه‌ده مونيايه سفرا ارسال ايليه‌جكلرينى بيان ايلديلر . تميستوقاس وظيفهٔ سفارتى درعهده ايله اوّلا كنديسى عزيمت وَ سائر سفرانك آنجق

تمیستوقلس بومحاربه‌ده بیوك ایشلر گوردیگی گبی وقت حضرده بك چوق خدمات نافعه ابراز ایله تخریبات حربیه‌یی مادّی ومعنوی مرمت ایلدی . آتینه شهرینك (فاله‌رن) نامنده کی لیمانی نه درجهٔ کافیه‌ده متسع وَنه‌ده استعماله شایان ایدی. تمیستوقلس ابراز غیرتله پیره‌ئوسی اوچ لیمان حالنه افراغ ایلدکدن بشقه برچوق بیوت انشا وَاطرافنی برسور ایله احاطه ایتدیردی که پیره‌ئوس قصبه‌سی خارجاً آتینه شهرندن دها لطیف وَهله آندن فائده‌لی بر قصبه حالنه گیردی . مشار الیه آتینه شهرینك اطرافنه دخی، همده کندیسنی مخاطره‌یه قویه‌رق تکرار متین دیوارلر انشا ایلدی . لاکه‌ده مونیالیلر سورلرك انشاسنه مانع اولمق عزمنده ایدیلر . چونکه باربارلرك تجاوزاتی آنلره اولدقجه اساسلی بر وسیلهٔ مداخله ویرلمش اولدیغندن لاکه‌ده مونیالیلر پلوپونز شبه جزیره‌سی مستثنا اولمق اوزره یونانستان داخلنده قلعه‌لر انشاسی اصلا جائز اولمدیغنی وَچونکه

تمیستوقلس کندیسی ، دشمنك هلسه پونت (چناق قلعه‌سی) بوغازنده قورمش اولدیغی کوپری یی تخریب ایله آسیایه طوغری اولان خط رجعتنی قطع ایتمك نیتنده بولندیغنی اخبار ایتمکله سرخس بوکرّه دخی آلدانه‌رق فرط سرعت و استعجال ایله رجعت ایلدی. سفرك بدایتنده آلتی آی ظرفنده اجرا ایلدیکی حرکاتی همان اوتوز گونلك برمدت ایچنده اجرا وَ تمیستوقلسك کندیسنی مغلوب دگل بیوك بر بلیهٔ انهزامدن تخلیص ایلدیکنی اعتقاد ابتدی . ایشته بو وجهله عاقل برذات بتون یونانستانی بیوك بر تهلکه‌دن قورتاردیغی گبی، آسیانك عموم قوّت قاهره‌سنك اوروپایی استیلا ایتمسنه مانع اولدی .

بومظفریت ماراتون غلبه‌سنه هرحالده معادل طوتیله بیلیر . زیرا سلامیسده دخی برقاچ سفینه‌دن مرتب کوچوك بردونما او وقته‌قدر گورولمش اولان دونمالرك الك جسیمنه قارشی احراز ظفر ایتمش‌ایدی. ماراثونده دخی کوچك بر اردو، اووقته‌قدر گوریلان اردولرك الك عظیمی اولان براردویه غالب گلمش‌ایدی.

بونك محضا كندیسنی اغفال ایله بردامه دوشیرمك مقصدینه مبنی اولدیغنی خاطرینه بیله گتیرمدی . بناءً علیه ایرتسی گونی دشمنله محاربه یه مباشرت ایلدی .

محاربه ایدیلان محل آتینه‌لیلر ایچون فوق‌العاده مساعد بولندیغی حالده كندیسی ایچون اصلا مساعد دگلدی . چونكه اوطرفلرده دگز اوقدر طاردركه دشمن دونمامسی اوّل امرده ولو بردفعه‌لق اولسون خط حرب كشادینه مقتدر اوله‌ماز ایدی . بناءً علیه سرخس یونانلیلرك جسارتندن طولایی دگل تمیستوقلسك القا ایلدیكی نصایحه اتباع ایلمسندن طولایی محاربه‌یی غائب ایتدی .

§

محاربه سرخس ایچون حقیقةً مشئوم برصورتی منتج اولدی . مع مافیه معیتنده ینه عموم یونانستانی استیلا ایتمك ایچون مقدار كافی عسكر قالمش ایدی . لكن بوندن برفائده حاصل اوله‌مدی . زیرا سرخسك ادارهٔ حرب ایتمسی احتمالندن طولایی محترز اولان

بیان ایتمکده ایدی. بورأینی اوزمان باش قوماندانلق وظیفه‌سنی ایفا ایتمکده اولان لاکه‌ده مونیا قرالنه دخی افاده ایلدیسه‌ده سوزینك مومی الیه قطعاً تأثیری اوله‌مدی . بونك اوزرینه هر حالنه غایت اعتماد ایتدیگی کوله‌لرندن برینی گیجه وقتی سرخسك نزدینه گوندره‌رك تعلیم ایتدیگی شو سوزلری سویلتدی : « دشمنلرگزك عمومی فراره مهیّادرلر . آیریلوب یرلی یرینه طاغلمه‌لرینه مساعد بولنور ایسه گز حکومتلرك جمله‌سیله آیری آیری حربه مجبور اوله‌جغگزدن بو سفره آنجق ضایعات کلیه وَاوزون برزمان صرفی ایله نهایت ویره بیلیرسگز . اگر بو آنده جمله‌سی مجتمع بر حالده ایکن اوزرلرینه واریلیر ایسه هپسی برضربه ایله زیر وزبر وَجمله‌سنی داخل دائرهٔ اطاعت ایتمك میسر اولور »

تمیستوقلسك بوالقا آتدن مرادی یونانلیلری هنوز جمعیتلرینه خلل کلمدن ، مجبوراً حربه مبادرت ایتدیرمك ایدی . سرحس بوخبری آلدیغی زمان

توقفه جسارت ایده‌مدیلر . چونکه دشمنك بشقه برفیلوسنك آغر یبوز آطه‌سنی طولاشه‌رق یونان کمیلرینی اورته‌یه آلمق احتمالی وار ایدی . بناءً علیه بورادن عزیمتله آتینه‌نك قارشیسنده سلامیس جزیره‌سی اوکنده تیمور آتدیلر . سرخس ایسه ترموپیل کچیدی برهجوم ایله ضبط ایدلدکدن صکره آتینه‌یه طوغری ایلرلیه‌رك شهری عساکر محافظه‌دن خالی کورنجه قلعه‌ده تصادف ایلدیکی کاهنلری عموماً قتل ایله شهری دخی خاك ایله یکسان ایلدی.

بو شدت وتخریبك خبری سفائنده بولنانلره فوق‌الغایه برخوف و دهشت القا ایلمسندن اکثریسی مملکته عودتله دیوارلری سپر آله‌رق مدافعه‌ده بولنمق فکرینی ترجیح ایلدیلر . بونلرك بو فکر وادّعالرینه یالکز تمیستوقلس ، همده نهایت درجه‌ده شدتله مقاومت وَمجتمع ومتحد بولندقلری حالده دشمنه مقابله قویاً مأمول ایکن افتراق حالنده مطلقا دوچار انهزام اولمه‌لری مقرر بولندیغنی دلائل مقنعه ایله

فکرینه مشارکت ایتمیه‌رك بر محاربه اجراسنی بو صورته ترجیح ایدییورلر ایدی . بناءً علیه (لاکه‌ده مونیا) حکمداری لئونیداسك قوماندهسنده اولهرق ترموپیل کچیدینی سد ایله بار بارلرك ایلرویه حرکت وتجاوزلرینی منع ایتمك ایچون برمقدار عسکر کوندردیلر. لکن بوعسکر، مقابللرینه چیقان دشمنه نسبتله غایت ضعیف بولنمغله برنفره وارنجه‌یه قدر عموماً اوراده فدای جان ایتمشدر .

یونانیلرك متفق دونمماسی ـ که ایچنده ایکی یوز قدر آتینه سفینه‌سی وار ایدی ـ برنجی دفعه اولمق اوزره (آغریبوز) ایله قاره آردسنده وَ (آرته‌میزیوم) برونی پیشگاهنده عجملر ایله حربه مباشرت ایلدی . تمیستوقلس ، دشمنك کثرتلی دونمماسی جناحلرینك کندیسنی احاطه ایده‌مامسی ایچون دائما دکزك طار اولان طرفلرینه التجا ایدردی . فی الحقیقه مظفریت مبهم برصورتده قالدی ایسه‌ده یونانلیلر موقع مزبورده دها زیاده

نه گبی تدابیره تشبث ایتمه‌لری لازم گلمه‌جگنی هر تقلردن استعلام ایلدیلر . کاهنه ، لسان هاتفدن اولمق اوزره سفیرلره شو جوابی اعطا ایلدی : « آتینه‌لیلر آغاجدن معمول دیوارلر آرقه‌سنده مدافعه ایتملی‌در . » بوسوزك معناسنی آکلامغه کیمسه مقتدر اوله‌مدی . یالکز تمیستوقلس ادّعاایدر وَ دیر ایدی‌که: آپولونك قولی کافهٔ اموال ایله سفاینه التجا ایتمك توصیه‌سنی متضمندر . زیرا آنك « آغاجدن معمول دیوارلر » سوزندن مرادی سفینه‌لردر . » اهالی تمیستوقلسك سوزینی قبول وَ سفاین موجوده‌یی بر اول قدر دها اوچ کورهکلی سفینه‌لر علاوه‌سیله تکثیر ایلدیلر. قابل نقل نه‌یه مالك ایسه‌لر قسماً سالامیسه وَ قسماً دخی تروزنه (پلوپونز داخلنده قدیم بر شهردر) نقل وَ قلعه‌یی وَ معبدلرده وظیفهٔ عبادتی بر طاقم کهنه ایله اختیارلره ترك وحواله ایلدکدن صکره شهردن مفارقت ایلدیلر .

§

حکومات یونانیه‌دن اکثریسی تمیستوقلسك

تأدیبنه وَ بعده قورصانلر علیهنه عزیمت ایدرك بحر سفیدی قورصانلر بلیاتندن تخلیص ایلدی . بو وسیله ایله آتینه‌لیلر مبالغ کلیه قزاندقلری گبی کمیجیلکده دخی کسب مهارت ایلدیلر . بتون بو موفقیاتك ثمراتنی ایسه یونانیلر مؤخراً ظهوره گلان عجم محاربه‌سنده اقتطاف ایلدیلر . شویله که :

سرخس براً وَ بحراً اوروپایه گرك کندیسندن اوّل وَگرك کندیسندن صکره هیچ برحکمدارك سوقنه موفق اولمدیغی وَ اوله‌میه‌جغی درجه‌ده جسیم برارده سوق ایلمشیدی . دونمامی بیك ایکی یوز سفاین طوپله‌دن وَایکی بیك عدد نقلیه گمیسندن عبارت بولنیوردی . قوهٔ بریه‌سی ایسه یدی یوز بیك پیاده وَ درت یوز بیك سوارىدن عبارت ایدی . دشمنك تجاوزی خبری یونانستانه وارد اولهرق ایلك صدمه‌نك دخی ماراتون محاربه‌سنك انتقامی اولمق اوزره آتینه یه متوجه بولندیغی روایت اولندی . بناءً علیه آتینه‌لیلر درحال دلفی معبدینه سفیرلر اعزام وَ بویله برحالده

« حالی دائما بر فکر سلیم ایله محاکمه و استقبالی نهایت درجه‌ده شدت بصارتله مشاهده ایلر ایدی » بویله برطور درایتله ایسه پك آز بر زمان ظرفنده اکتساب شهرت ایتمکلکی امور طبیعیه‌دن ایدی .

مشار الیه مملکتنه ایلك خدمتی قورفوس سفری اثناسنده ادا ایتمشدر : اهالینك انتخابیله پره تورلق رتبه‌سیله سفر مذکورده قوماندانلغی درعهده ایددرك یالکز اوسفرده دکل حتی استقبال ایچون دخی آتینه حکومتنه اوزمانکی هیئت حکومات آره‌سنده برموقع تمایز تهیئه ایلدی . اخراجات معادندن حکومتك استیفا ایتدیکی واردات او وقته‌قدر برطاقم حکام و کبرای مملکته اهدا طریقیله صرف ایدلدیکی حالده تمیستوقلس اهالی نزدنده فرط اصرار ایله واردات مذکوره‌نك یوز قطعه سفینه‌دن مرتب بر دونما انشاسنه حصر ایدلمسنه موفق اولدی . دونما آز مدت ظرفنده وجوده گلمکله تمیستوقلس سفاین مذکوره‌یی استصحاب‌ایله اوّلا قورفوس جزیره‌سنك

یأسه وَبو صورتله ناقابل اصلاح بر حاله سوق ایتمك ملحوظ ایکن بالعکس حسن تأثیر ایله قابنده بر طاقم حسیّات عالیه تولید ایلدی . مشار الیه ناموسنه عارض اولان لکهٔ عاری فوق الغایه بر غیرت وحمیت ابراز یله تطهیر وازاله ایدهبیله جگنه قناعت حاصل ایلمسندن اوآندن اعتباراً وجودینی ملت ومملکت خدمتنه حصر ایتمکه وَحقیقی وَصاحب فضیات دوستلر پیداسیله دها بیوك برنفوذ وحیثیت اکتسابنه اعتنا ایلمشدر . بناءً علیه منازعات شخصیه‌نك فصلنه مأمور محاکمده اکثریا حاضر بولنور وَاجتماعات عمومیه‌ده اثبات وجود ایلر ایدی. کندیسی بولنمدیغی زمانلرده هیچ بر مهم مسئله‌یه قرار ویرلمدیگی گبی مشار الیه دخی هربر حاله گوره سرعتله چاره ساز اولمقده اثبات کفایت ودرایت ایلر ایدی .

تمیستوقلس یالکز پلانلرینی ترتیبده دگل آنلرك اجراسنده دخی فوق العاده بر سرعت ابراز ایدردی. چونکه کندیسی (توسیدیدسك) دیدیگی گبی

تمیستوقلس

تمیستوقلس، نئوقلس نامنده بر ذاتك صلبندن آتینه‌ده قدمنهادهٔ بزم وجود اولمش ایدی. مشار الیه عادتا سفیهانه بر معیشته امرار عهد جوانی ایلمش ایسه‌ده مؤخراً اصلاح نفس ایله ابراز ایلدیگی فضائل افعالیله وطنداشلرندن اکثریسنه بحق تفوق ایتمشدر.

پدری نئوقلس زادگاندن وآتینه قربنده (اقارنه) نام محلدن بر قز ایله ازدواج ایدرك تمیستوقلیسی وجوده گتیرمشیدی. فقط تمیستوقلس زمان طفولیتنده ابو ینه بك آز باعث مسرت اولمشدر. زیرا کندیسی شهوات نفسانیه‌سنه تبعیتله بر معیشت سفیهانه‌یه وقف وجود ایلمسندن نه حیثیت عائله‌یه رعایت ونه‌ده پدر ومادرینه اطاعت ایتدیگندن پدری کندیسنی خانه‌سندن طرد ایلدیگی گبی میراثندن دخی محروم ایلمشدر.

بو معامله تمیستوقلیسه سوء تأثیر ایله کندیسنی

ايله احراز ايلمش ايدى . ميلتيادس بولنديغى مساند اقتدارك هيچ بريسنه اعمال جبر وشدتله كچميوب ارتقا ايتـديكى مقامات عاليـه‌يه وطنداشـلرينك اعداد ايتديكى سلّم شرف وحيثيته باصوب‌ده چيقمش وآنلرك اعتمادلرى دوام ايتديكى مدتجه اوموقعده قالمش‌در .

باخصـوص ميلتيادس فطرةً غايت متواضـع وَ هركسـك خدمتنـه نصب نفس ايتمش بر ذات اولمسندن خلقدن الك پس‌پايه برآدم بيله بلا استيذان حضورينه داخل اولور وَ هردرلو مرامنى بى باكانه سـويليه بيلوردى . معلومات عسـكريه وَ موفقيات حربيه‌سى ايسه لسـان شاياش وحرمتله ياد ايديلير . وَ اعتبار واقتدارى حكومات مجـاوره‌نك كافه‌سـنده تصديق اولنوردى . آتينه‌ليلر مشـار اليهك بو درلو حصائل عاليـه وَ فضائل ذاتيه‌سـنى بيلديكى حالده محضا خوف وتلاش ايچنده يشامامق ايچون بر بى‌گناه وطنپرورى فدا ايتمكى مرجح گورمشدر .

مشار اليهك وفاتى ميلاددن ٤٩٠ سنه مقدمدر .

دفعی مشکل بر داهیهٔ ذی حیات حالنی بولمقلغندن خوف وتلاش ایدرلر ایدی . میلتیادس ایسه دفعاتله باش قوماندانلقده وَسائر عالی خدماتده بولنمش اولدیغندن مأموریتسز قالدیغی اوانده راحت طوره بیلمسنه احتمال ویرمزلر وَاو آنه قدر مشار الیهك مألوف اولدیغی طرز معیشت وَکسب ایتمش اوله جغی نفوذ وحیثیت کندیسنی بای حال تحکمه وَبناءً علیه مسند حکمداری یه هوسکار ایده جکی ظننده بولنورلر ایدی .

چونکه مشار الیه کرسونسده بولندیغی مدت مستقلاً زمام اداره یی دست اقتدارینه وَاو وقتك اصطلاحنجه (تیران) [۱] عنوانی آلمش ایدی . فقط مشار الیه قوت مکتسبه سنی وسائط مشروعه

[۱] تیران لفظی الیوم لسانده اوجه حر بولنمش اولان برحکومتده قدرت واستقلال مالك اولان کیمسه یه اطلاق اولنور . زمانمز اصطلاحنده آمر مطلق وظالم معناسنه در . لطابعه

کندیسنه تهیئه وتسلیم ایتدکلری دونمایچون صرف اولنان آقچه‌یه معادل ایدی . میلتیادس بالطبع او آنده مبلغ مذکوری تدارك وایفایه مقتدر اولمایدی . مسندن محبسه القا اولنمش وَ اوراده برطرفدن جریحه‌لرینك بخش ایتدیگی اضطراباتدن وَبر طرفدن خصماسنك قلب وطنپرورانه‌سنه آچدیغی جریحهٔ اتهاماتدن داغ برداغ اوله‌رق آزوقت ایچنده ارتحال ایلمشدر .

§

واقعا میلتیادسی پاروسده وطننه قارشی برجنایت ارتکاب ایلمش اولمسندن طولایی اتهام ایلمشلر ایدی . فقط مشار الیهی گرفتار ایتدکلری جزانك لدنیاتی بتون بتون بشقه ایدی . آتینه‌لیلر کندیلرینی پك آز زمان اوّل انواع تعدیات ایله زار ونزار ایدن تیران (حکمدار) پیزیستراتوسی هنوز فراموش ایتمامشلر ایدی . بناءً علیه رجال سیاسیه‌دن بریسی اکتساب نفوذ وقدرت ایتمکه باشلادیغی گبی آنك بالآخره

کیلری بالاستصحاب مملکتنه عودت ایلدی . آتینه حکومتی ایسه‌باش قوماندانلك بوحرکتندن فوق‌العاده دلگیر اولمغله میلتیادسی اهانتله اتهام ایده‌رك علیهنه اقامه دعوی ایلدی . اوبابده مدعیٔ عمومی طرفندن ترتیب اولنان اتهامنامه‌ده پاروس جزیره‌سنك ضبطی کندیسی گبی حرب آزما برقوندان ایچون اسهل امور ایکن مشار الیهك ایران حکمدارندن آلدیغی رشوت اوزرینه بویولده بردسیسه ایله وطنه عودت ایلمش اولدیغی ذکر اولنمش ایدی .

میلتیادس ایسه اثنای محاصره‌ده آلمش اولدیغی جریحه‌لردن مضطرب اولدیغندن محکمه‌ده بالذات اثبات وجود ایله مدافعه‌یه‌قدر تیاب اوله‌مدیغی جهتله برادری تیزاغوراس کندیسنه وکالةً حضور محکمه یه چیقمش ایدی. مشار الیهه عزواولنان حالات تدقیق ومحاکمه اولندقدن‌صکره قتل جزاسندن معاف طوتلمش ایسه‌ده اللی (تالان) جزای نقدی اعطاسنه محکوم علیه اولمش ایدی . بومبلغ ایسه آتینه‌لیلرك

یتمش قطعه سفینه‌دن مرکب بر دونتما ویردیلر.
فی‌الحقیقه مشار الیه آطه‌لردن بعضلرینی اطاعته
مجبور وَ بعضلرینی دخی قهراً ضبط واستیلا ایلدی.
بو آطه‌لر میانده پاروس جزیره‌سی خافی میلتیادسك
نه نصایحنه حوالهٔ سمع اعتبار وَنه‌ده تهدیداتندن احتراز
ایتمه‌لریله مشار الیه ساحله عسکر دوکه‌رك برخط
مستحکم تأسیس وَ شهره منتهی طرقك کافه‌سنی سد
ایله مواردتی منع ایلدیکی گبی برطرفدنده خندقلر
قازدرق محافظه سقفلری سایه‌سنده شهره تقرب
ایلدی. شهرك تسلیمی قوهٔ قریبه‌یه گلمش اولدیغی
برهنگامده ایدی که برکیجه آطه‌یه مقابل بولنان ساحلده
هر نصاسه طوتشمش اولان براورمانك بردنبره علوی
مشاهده اولنمغله ایکی طرف دخی بونی ایران دونتما-
سنك براشارتنه حمل ایتمه‌لرندن پاروسلیلر تسلیمدن
امتناع ایلدکلری گبی میلتیادس دخی ایران دونتماسنك
تقربندن تلاشه دوشه‌رك شهرك اطرافنده جمع ایلد-
یکی ادوات محاصره‌یی کاملاً احراق ایله معیتنده کی

ابراز ایتمش اولان اعاظمك تصاویر وهیاکلنه تخصیص ایدیلان (پوئکیله) نامنده‌کی صالونه تعلیق ایدلدی.

میلتیادس ایچون یاپیلان رسم رفقاسی اولان پره‌تورلره نسبةً دها ایلری برموقعده وَ کندیسی عسکری تشجیع وَحرکات حربیه‌یی قوماندا ایدر بروضعده تصویر اولنمش ایدی .

بنه بوملت دها زیاده کسب شوکت واقتدار ایتدیگی وَفقط رأس اداره‌ده بولنان رجالك سیئاتیله اخلاقنه فساد طاری اولدیغی برزمانده [دمتریوس فالره‌وس] [۱] نام ذاتك نامنه اولهرق ۳۰۰ قطعه هیکل رکز ایتدیرمش در .

§

بومحاربه‌دن صکره آتینه‌لیلر ایرانلیلرك حرکاتنی تسهیل ایچون معاونتده بولنمش اولان بعض جزایر بحر سفید خلقیله حرب ایتمك ایچون میلتیادسه

[۱] آتینه رجال حکومت و مشاهیر خطبا و مؤرخیندن در .

برعسکرك اورتبه کثرتلی براردوی مغلوب ایتدیکی ایشیدلمامشدر .

§

بو مظفریته مقابل میلتیادسك نه یولده برمکافاته لایق گورلدیکنی بوراده ذکر ایله ارباب سیاستمزه بر مثال تاریخی ابراز ایتمکی لازمه‌دن عد ایدرز : کافهٔ جماهیرده بو یولده حسن استعمالات وَ سوء استعمالات اوله گلمشدر . بزده (یعنی رومالیلرده) حسن خدمتی سبق ایدن غیر توران وطنه مکافاة اعطاسی هم نادر وَ همده اهون بر حالده ایسه‌ده او مکافاتك شرف وقیمتی غایت بیوك ایدی . الیوم مکافاتلرده حد ونهایت یوق ایسه‌ده قیمت معنویه‌لریده هیچ حکمنده‌در . آتینه‌ده دخی بوحال عینیله واقعدر. میلتیادسه، یعنی آتینه‌یی وَبو صورتله عموم یونانستانی پای مشئوم دشمندن قورتاران وطنپرده‌وره مکافاة اولمق اوزره ، فقط مار اتون محاربه‌سنك رسمی یاپدیریله‌رك عملاً وسیاسةً وَ سیفاً وَبدناً وطنه خدمات مشکوره

ایران اردوسی قوماندانلرندن داتلیس فی‌الحقیقه انتخاب اولنان محاربه میدانینك کندی اردوسنه مساعد اولمدیغنی گورمش ایسه‌ده عسکرینك کثرتنه مغروراً وَبرده لاکه‌ده مونیالیلر آتینه‌لیلرك امدادینه یتشمزدن اوّل ایشه برنتیجه ویرمك ملاحظه‌سنه بناءً حربه آغازی تصویب ایتدیگندن یوز بیك پیاده ایله اون بیك سواری‌یی مواجههٔ دشمنه تعیین ایلدکدن صکره تعرض امری ویرمش ایدی. آتینه‌لیلر ایسه فوق العاده برغیرت وجسارت ایله مقابله‌یه مبادرت ایلدیلر. کندیلرندن اون قات کثرتلی وَ اوقدر قوّتلی اولان دشمن مغلوب ایدیله‌رك اورتبه تضییق اولندی که ایران عسکری اردوگاهنه رجعته بدل سفینه‌لرینه قدر فرار ایلدیلر. بودرجه‌ده برمظفریت عظمی بوگونکی کونه قدر تاریخ عالمده مشهود اولمامشدر. صحرای عالمده گذران ایدن بونجه گیرو دارده بو مرتبه‌ده قلیل المقدار

افرادينك محاربه يه گوسترديكلرى فرط تهالك ايدى . بو سببله پرەتورلر هيئتى دور و دراز ملا ـ حظه يه ميدان بوله‌ميه‌رق ميلتيادسك رأيني رفقاى سائره سنك مطالعاتنه ترجيح ايتديلر . مشار اليهك آتينه‌ليلر اوزرينه حاصل ايتديگى نفوذ سائقه‌سيله خلق عسكرى شهردن اخراج ايله اردوگاهده اقامه ايلديلر . ايرتسى گونى برطاغك اتگنده وَدشمن عسكرى قارشوسنده محاربه نظامى آلندى . ميدان حربك انتخابنده، اثناى محاربه‌ده محسنات عديده‌سى گورلمش اولان يكى بر دسيسه‌يه مراجعت اولنمشيدى: آتينه نظام حربنك گيروسنده بولنان طاغك اتكلرنده يكديگرندن بعيدجه برر مسافه‌ده طاغلمش اوله‌رق جابجا آغاجلر موجود ايدى . بناءً عليه آتينه‌ليلرك گيروسى طاغ ايله مستور اولديغى گبى ايلروسنده دخى طاغينق اوله‌رق موجود اولان بو آغاجلر دشمن سواريسنك هجوميله آتينه‌ليلرى احاطه ايتمسنه مانع ايدى .

ایده‌رك دشمنه سور آرقه‌سندن مدافعه ایله بالمواجه مقابله ایتمکدن هانگیسنك انفع اولهجغی حقنده مذاکراتده بولنمدیلر. میلتیادس سوردن چیقه‌رق بر اردو قورلمسی لزومنده هرکسدن زیاده اصرارایله تأیید مدّعا یولنده‌دخی «نفرات عسکریه، کندیلرینك غیرت وشجاعتنه ابراز امنیت ایدلدیکنی مشاهده ایلدکلرنده دها زیاده جسارت پیدا ایده‌جکلری گبی دشمنك دخی بورتبه قلیل برقوّت ایله مقابله‌لرینه چیقمغه جسارتیاب اولیشمزی کورمکله بالطبع جسارتی تزلزله دوچار اولور.» قولنی ایراد ایلمشیدی.

§

حال بو مرکزده ایکن آتینه‌لیلرك معاونتنه یالکز پلاتئالیلر [۱] شتاب ایله بیك نفر امداد گتیردیلرکه بونکله بتون اردو اون بیك کشیه بالغ اولمش ایدی. فقط شایان حیرت برشی وارسه اوده عموم اردو

[۱] پلاتئا یونانستان قدیم داخلنده بئوتی قطعه‌سنده برشهردر.

قرديه دوكدكلرى عسكرله آز برمدت ظرفنده (اردتريا) شهرينى ضبط وَاهاليسنى اسير اولهرق آسيايه حكمدارلرينك نزدينه اعزام ايلديلر؛ وَ اورادن حركتله آتيقا قطعه‌سنه كذار ايدرك آتينه‌يه اون بيك خطوه (تقريباً ٦ كيلو متره) مسافه‌ده بولنان ماراثون او واسنده نصب خيام ايتديلر. بورتبه تقرّب ايتمش اولان بويله جسيم بر اردو پك هول انگيز برتأثير القا ايتمه‌سيله آتينه‌ليلر اوقدر شاشيردىلركه گوچ حال ايله لاكه‌ده مونيا (اسپارطه) ليلردن استمدادى تخطر ايده بيلديلر. وَ (هم‌رودروم) تعبير ايلدكلرى سريع السير برتاتار معرفتيله لاكه ده ـ مونياليلره معاونت سريعه‌لرينه محتاج اولدقلرينى اخبار ايتديلر.

آتينه ليلر ايسه اردويه قوماندا ايتمك اوزره اون نفر (پره تور) انتخاب ايتديلركه بو پره تورلر آردسنده ميلتيادس دخى بولنيور ايدى. پره تورلر انتخاب اولندقدن صكره برمجلس مشورت عقد

ممدوحدر . چونکه کندی نفوذ واقتدارندن زیاده آزادیٔ عاتمهنك استحصالنه خدمت ایتمك ایستمش ایدی .

§

دارا اوروپایی ترك ایله آسیایه عودتنده مدا - هنلرینك نصیحت والحاحی اوزرینه یونانستانك ضبط واستیلاسی ضمننده برپلان ترتیب وَبش یوز یلکن سفینه‌سندن مرتب بردونما تشکیل ایله قوماندانسنی داتیس وَآرتافرنس نام ذاتلره تودیع وَبوندن بشقه ایکی یوز بیك نفر پیاده ایله اون بیك سواریدن مرتب تشکیل ایلدیکی اردونك قوماندانلغنی دخی آنلره احاله ایلدی . حرکات خصمانه‌سنه گوستردیکی سبب ایسه آتینه‌لیلرك تشویق ومعاونتیله ایئونی اهالیسنك ساردس (بوگونکی صاروخان وَایدین) شهرینی تسخیر ایله خاقنی طعمهٔ شمشیر ایتمش اولمه‌لری ایدی . دارانك سوق ایلدیکی قوماندانلر ائوبوئیا (بوگونکی آغریبوز جزیره‌سی) آطه‌سنه مواصلتله

« منافع خواص منافع عوامدن بسبتون مفرز-
در . کبرانك بتون قوّت ونفوذی دارانك سلطنت
وحکومتنه مربوط بولندیغندن شاید دارا مضمحل
اوله‌جق اولورسه کبرانك نفوذ وقدرتی دخی محو
اولدقدن بشقه برده عوام طرفندن مجازات شدیده‌یه
دوچار اوله‌جقلرینه شبهه ایدلمز . بناءً علیه بن
سزك پلانکزد مشارکت ایتمکده معذورم . بکاقالیرسه
ایران حکمدارینه الدن گلدیگی مرتبه‌ده معاونت
ایتمك قدر سزك ایچون فائده‌لی برشی اوله‌ماز . »

هیستیأوسك بو افاداتی عموم کبرا طرفندن
آلقشلرله تاقی اولندیغی جهتله میلتیادس دارا علیهنده
ترتیب ایلدیگی پلانك مشار الیهه اسماع اولنه‌جغنده
اصلا شبهه ایتمدی . چونکه بو پلانه پك چوق آدم
واقف اولمش ایدی. بناءً علیه میلتیادس کردسونسی
ترك ایله آتینه‌یه عودته مسارعت ایتدی .

مشار الیهك پلانی موقع اجرایه قونلمامش
ایسه‌ده بینه میلتیادس بونیت وطنپرورانه‌سندن طولایی

اوزرینه کوپری محافظه‌سنده بولنان سائر کبرایه یونانستانك استقلالنی اعاده ایچون بویله برفرصت حسنه‌یی الدن قاچرمه‌ملریتی نصیحت ایله شویولده ادارهٔ افکار ایلدی: «برکرّه دارا آسیادن گتیردیگی عسکریله منهزم اوله‌جق اولورایسه اوروپانك آرتق آسایشی عودت ایده‌جگی گبی آسیاده بولنان یونانیلرده‌خی بعدما ایرانیلرك شوکت واقتدارندن پروا ایتمه‌رك اعادهٔ حریت ایلمش اولورلر.» ذاتاً بوبابده یاپدینی پلانده موفقیتی تأخیر ایده‌جك برگونه مشکلات موجود دگل ایدی. بونك ایچون یالکز کوپرینك تخریبی کافیدی. برکرّه کوپری تخریب اولندیمی دارا. یاستیلرك طعمهٔ شمشیری وَیاخود دوچار قحط ایله هلاك اولورگیدردی. میلتیادسك اشبو تکلیفی کبرادن اکثری عندنده مظهر تحسین وتصویب اولدی. یالکز [ملتلی] هیستیأوس نام ذات بشقه برفکرده بولندیغندن بتون پلانی بوشه چیقاردی. هیستیأوس دیدیکه:

بواثناده ایدی که ایران حکمداری دارا، آسیادن اورو پایه براردو نقل ایده رك (ستیلر) ایله حرب ایتمك امانه دوشمش ایدی . بناءً علیه عسکرینی امرار ایچون ایستر نهری (طونه نك قسم سفلیسیدر) اوزرنده برکوپری انشاسنه امر ویره رك کوپرینك محافظه سنی دخی یونانستان ایله (آئولیا) دن برابر گتیردیگی وَهر برینه وقتیله بولنمش اولدقلری شهرلرك والیلکنی توجیه ایتدیگی کبرایه احاله ایلدی. دارا، کوپرینك محافظه سنی آنلره تفویض ایتمکله آسیا طرفنده کی یونان شهرلرینی تحت اطاعتنده بولندیرمق ایچون الك ایی برچاره بولمش اولدیغنی وَعدم موفقیتی حالنده کبرای یونانیه نك مطلقا کندیسیله برابر بولنه رق رجعتنی تأمین ایلیه جکلرینی مأمول ایلدی . کوپرینك محافظه سنه مأمور اولان ذواتدن بریده صاحب ترجمه میلتیادس ایدی . دارانك اجرا ایلدیگی سفرده عدم موفقیتی وَستیلر طرفندن برقاچ دفعه دوچار تضییق اولدیغی حقنده یکدیگرینی مؤید خبرلر آلمسی

ایلدیلر . مشار الیه مملکتك محتاج اولدیغی قوانین وانتظامی تأسیس ایتدکدن صکره بر مقدار عسکر ایله سفائنه بنه‌رك تکرار لمنی جزیره‌سنه عزیمتله اورایه مواصلتنده روایته نظراً اهالی یی جزیره‌یی تسلیم واطاعته دعوت ایلر . جزیره‌یه برنجی دفعه وصولنده اهالینك «نه‌زمان مملکتندن قالقه‌رق شمال روزگاریله لمنی‌یه گلیر ایسه اوزمان آتینه‌یه مطاوعت ایده‌رز» جوابنی ویرمش اولدقلرینی وشمدی مملکتی کرد سونس اولوب لمنی‌یه ایسه بویراز روزگاریله گلمش اولدیغنی بیان ایله اهالی یی تکرار اطاعته دعوت ایلدی . اهالی بو سوزلردن زیاده میلتیادسك مهارتیله عسکرینك شجاعتنه دائر ایشتمش اولدقلری شیلردن مقاومته مقتدر اوله‌میه‌جقلرینی آکلایه‌رق اختیارلریله جزیره‌یی تسلیم ایلدیلر . میلتیادس طبقی بویله برموفقیتله (سیقلاد) نامی آلتنده اولان سائر برطاقم جزایری دخی ضبط ایله آتینه حکومتنه الحاق ایلدی .

§

گلمش اولان مهاجرلر بيننده تقسيم ايلديگی گبی بلاد مجاوره‌يه بعض آقنلر اجراسيله مهاجرينك اموال وثروتنی تكثير ايلدی .

مشار اليه اشبو تشبثاتنده بيوك بر درايت وموفقيت ابراز ايده‌رك عساكر شجيعه‌سيله دشمنی تارمار وَمهارت وذكاوتيله مملكتی حسن تنسيقه اثبات اقتدار ايلمش اولديغندن كنديسيده اورادە قالمق آرزوسنه دوشمش ايدی . زيرا اورادەكی حيثيت واعتباری بر حكمداره معادل اوله‌رق يالكز « حكمدار » نامندن محروم ايدی . بو اعتباری ايسه گرك حائز اولديغی باش قوماندانلق مرتبه‌سی وَگرك عامّه حقنده ابراز ايلديگی مأثر عدل وحقانيت سايه‌سنده اكتساب ايلمش ايدی . آتينه‌دن اوزاق بولندیغی حالده دخی آتينه‌يه بيوك خدمتلر ايفا ايليوردی . بناءً عليه گرك آتينه‌ليلر وَگرك قوماندا ايلديگی فرقهٔ مهاجره نفوذ واقتدارينی خلمدن وقايه ايله بولندیغی مأموريت مهمه‌ده كنديسنی ابقا

حکومتنه تابع قیلمق آرزوسنه دوشمش وَ اهالیٔ جزیره‌یه بالطوع والرضا آتینه حکومتی تابیعتنی قبول ایتدیرینی تکلیف ایلدکده ، ایمنیلیلر برطور استهزا کارانه ایله شو جوابی ویرمشدر : « سن نه زمان مملکتکدن پویراز روزگاریله جزیره‌مزه گلیر ایسهك بزده اوزمان سنك حکومتکه اطاعت ایلرز »

معلومدرکه باد شمالی آتینه‌دن جزیرهٔ مذکوره‌یه متوجهاً حرکت ایدن سفاینك وجههٔ عزیمتندن وزان اولور . میلتیادس ایسه جزیرهٔ مذکوره‌ده مدت مدیده توقفه وقتی اولمامسندن کرسونسه متوجهاً باد باد بانکشای عزیمت اولدی .

§

میلتیادس کرسونسه (یعنی گلیبولی شبه جزیره‌سنه) مواصلتنده باربارلرك عساکرینی آز برمدت ظرفنده پریشان ایده‌رك مملکتك کاملاً تسخیرینه موفق اولدقدن صکره مواقع مناسبه‌ده قلعه‌لر انشاسیله حدودینی تحکیم وَ موجود اراضی‌یی کندیسیله برابر

دها التحاق ایتمکله بونلرك منتخبلری کندیلرینه رئیس اوله‌رق کیمك تعیین اولنمسی لازم گله‌جکنی ـ اولوقتك عاداتنجه ـ (آپولون) دن استزاج ایچون کاهنلرك مرکز اجتماعی اولان دلفی معبدینه گتدیلر. بونلر هر حالده بر رئیسه محتاج ایدی . زیرا فرقهٔ مهاجرهنك عزیمت ایلیه‌جکی اراضی اوصرده (تراکیا) لیلر طرفندن تحت استیلاده بولنمسندن محل هجرته وصولرنده تراکیالیلر ایله محاربه‌یه طوتشمه‌لری اقوای ملحوظاتدن ایدی . منتخبلر دلفی‌یه مواصلتله آپولونك رأینی استفسار ایتدکلرنده (پیتیا) نام کاهنه آپولون نامنه شو جوابی اعطا ایلدی : « میلتیادسی کندیکز رئیس انتخاب ایدیکز تشبثکزك نتیجه‌سی مسعود اولور . »

معبوددن آلنان جواب اوزرینه ، میلتیادس عزیمته مهیّااولان فرقه‌یی استصحاب وَ سفائنه ارکاب ایده‌رك کرسونسه عزیمت ایلدی . مشارالیه اثنای راهده لمنی جزیرهسنه اوغرامقله اهالیسنی آتینه

مشهور قوماندانلرك ترجمهٔ احوالی

میلتیادس

میلتیادس آتنه اهالیسندن سیمون نام ذاتك اوغلی در . اجدادینك خلق عندنده مصدق اولان شان و شرفی ایله برابر میلتیادسك دائما ابرازندن خالی اولمدیغی تواضع مکارمکسترانه توجّه عامّه‌یی قزانمقلغنه سبب اولمش ایدی . وطنداشلری کرسونسه طوغری برفرقهٔ مهاجره اعزامنه قرار ویردکلری زمان مشارالیه کندیسندن خدمات نافعه مأمول اولنه‌جق برسنده بولنیور ایدی . فی‌الحقیقه آتینه‌لیلرك امیدلری بوشه چیقمدی . کرسونسه منتهیٔ عزیمت اولان فرقهٔ مهاجریه خلقدن برجوق کیمسه

اولديغى حالده شمدى يه‌قدر اوروپا لسانلرينك عمومنه ترجمه ايدلمش ايدى . بناءً عليه بويولده آثار مفيده وجديه يى لسانمزه نقل‌ايله معرض استفادهٔ ملته نهاده ايتمكى وجائب حميتدن بيلان قول آغاسى طاهر افندى طرفندن دخى تركجه‌يه ترجمه اولنمغله مع الافتخار كتابخانه‌مز عدادينه ادخال ايدلمشدر .

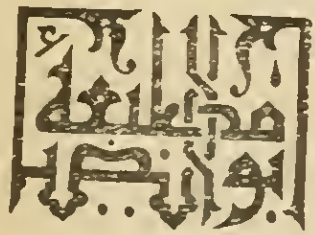
فى ٢٩ صفر سنه ١٣٠٤ ابوالضيا توفيق

اخطار طابع

. . .

روما مشاهير مؤرخينندن Cornélius Nepos [قورنه‌ليوس نه‌پوس] نام منشئ كاملك « مشهور قوماندانلرك تراجم احوالى » نامنده‌كى تأليفى اسلافدن اخلافه يادگار اولان مأثر معرفتك اك گزيده‌لرندن معدود بر اثر معتبردر . اشبو تأليف واقعا تخصيصاً يونان رجال حربنك تاريخ خصوصيسى اولمق اوزره قلمه آلنمش ايسه‌ده بونام اصحاب ترجمه‌نك عسكراولمارى حثيتيله و يرلمش اولوب حقيقت حالده ايسه خصائل عسكريه‌يى جلائل سياسيه‌لريله تزيين ايدن غيرتوران يونانك نامهٔ افعالى حكمنده اولديغندن عبرتبين اولمق جهتله مأثر عاليه‌يى مبين بر اثر گزيندر .

تأليف مبحوث عنه ميلاددن برعصر مقدم يازلمش

کتابخانهٔ ابوالضیا

مشهور قوماندانلرك

ترجمهٔ احوالی

محرری :

[روما مشاهیر مؤرخینندن]

قورنه‌لیوس نه‌پوس

آلمانجه‌دن مترجمی :

قول آغاسی محمد طاهر

برنجی طبعی

معارف عمومیه نظارت جلیلهسنك رخصتیله

هرحقی طابعکدر

قسطنطینیه

۱۳۰٤

مطبعهٔ ابوالضیا

مژدمدن آلندی آشنالر
گیتدی هپسی دیوب دعالر
بن قالدم اوسوز لجده قالدی
کشتیٔ مراد لنگر آلدی

جانمده نه سوزش طلب وار
گوکلمده نه نشئهٔ طرب وار

بو رسمه قانور کیدر بم ایواه
توفیقنه مظهر ایده الله

ناظم حسن وعشقك ختام منظومه ایچون سویلنش اولدقلری تاریخ گزیندر .

تاریخ

غالب بو جریدهٔ جفالك
تاریخی اولور ختام المسك

مطبعهٔ ابو الضیا

الله الله زهی عنایت
نا بالغه حکمت بلاغت

فیض ایردی جناب مولویدن
آلدم نیچه درس مثنویدن

گویاکه اوبحر بی کرانه
اولمش خم رنگدن نشانه
دل همچو شغال اوبحره دوشدی
هم جنسلرم باشیمه اوشدی
طاوس بهشته ایلدم ناز
امّا که یوق اقتدار پرواز
بوش بوشینه‌نی وش ابتدم افغان
بن سویلدم اولدی شمع گریان
اولمشدی بوسینه‌دیك حکمت
نعمت لب غیره اولدی قسمت

مه کبی آچلدم وطولدم
وقت آخر اولنجه بوش بولندم

سینه‌مده نه‌عشق وار نه تابش
ابنای زمانه برنمایش

فهم ایتمکه سنده همت ایله
اول گوهری بولده سرقت ایله

چوق کورمه بوحکمت بیانم
توفیقـه حـواله ایله جانم

ایندمکه زشاعری اثر نیست
سلطان سخن منم دگر نیست

حقیقت حال وخاتمهٔ کتاب

ای خامه اثر سنك دکلدر
ای شب بوسحر سنك دکلدر

انوار فیوض مرشد روم
آفاقه فروغم ایتدی معلوم

قیلدی بنی طفل مصرع آسا
طوغدم طوغه‌لی سخنله برپا

بن طفل ایدم ایلزدم انفت
بولمشدی سوزم تمام شهرت

بی منت واوستاد تعلیم
سرنامهٔ طبعم ایتدی تنظیم

بالله بو اوزکه اجرادرم
سن باقمه‌که دفتر بلادر
ظن ایتمه‌که شویله بویله برسوز
گل سندخی سویله بویله برسوز
ارباب سخن تمام معلوم
اشته قلم اشته کشوررم
گوردکمی بووادئ کمینی
دیوان یولی صانمه بوزمینی
انگشت خطا اوزاتمه اویله
بش بیتنه برنظیره سویله
آز وقتده سویلدمسه انی
ناپخته‌ایکك دکل نشانی

کوردك نیچه شاعلر کدالر
برآنده یاپرآنی بابالر

کنجینه‌ده رسم نو گوزتدم
بن آچدم اوکنجی بن توکتدم
اسرارینی مثنویدن آلدم
چالدم ولی میری مالی چالدم

تاجمله نهان عیان اوله هپ
اوّلکی عیان نهان اوله هپ
همر اهلرك بوراهه ایردی
عشق انچق اوپادشاهه ایردی

منلای جنون وغیرت عصمت
هم قالدی کیرو بنی محبت

هم انس سخن نهایتکدر
بوندن ایلروسی حیرتکدر »
فی‌الواقع آلوب اوشاهی حیرت
آچلدی سر ادقات وصلت
بولدی بومحلده قصه پایان
بوندن اوته‌سی دگل نمایان
صد شکر اوله حی لایموته
کیم ایردی سوز عالم سکوته

فخریهٔ شاعرانه

طرز سلفه تقدّم ایتدم
بر بشقه لغت تکلّم ایتدم
بن اولمدم اول گروهه پیرو
اویمش بلی کنجوی‌یه خسرو

جادوبی هلاك ایدن بن ایدم
بویوللری پاك ایدن بن ایدم
او بلبل اوطوطیء سخنگو
هم بن ایدم اول تذرو دلجو
او پیر طبیب پاك طینت
بندم سکا ایلدم دلالت
گلدم بنه دعوت وصاله
واقف اوله گور مآل حاله

بولغه ظهور بومباحث
برکج نظر اولمشیدی باعث

کیم عشق حسندر عین حسن عشق
سن راه غلطده ایلدك مشق
برلکده بوقیل وقال یوقدر
اول فرضده هیچ محال یوقدر »

تسلیم کردن سخن عشق رابدست حیرت وآوردن اوبحریم وصال

« وار امدی گور اول ملك لقایی
سیر ایله اوحسن بی بهایی

بوشهر نه‌شهر دلستاندر ؟
بو باغ نه باغ بوستاندر ؟
سیر وسفرك نه‌راهد ندر ؟
روز وهنرك نه شاهد ندر ؟
یادکده‌میدر بنی محبت
نزهتکه معنی جای وصلت ؟

بواشتد اوباغ بی بدلدر
بوخانه هنوز اول محلدر

کیم بونده نه‌غول‌وار نه‌اوهام
نه‌دیو سیاه وزشت پیغام
نه آتش سحر ونه‌شتاوار
نه‌بیم هلاك نه‌بلاوار
باجمله نشاط جاودانی
انواع سرور وشادمانی

فهم ایله که برغریب سردر
ارباب عقوله مستبعددر

بن اول سخنمکه ایدوب اقدام
چهدن سکا راهی ایتدم اعلام

ظهور اسرار خفیه

برغلغله قوپدی اواز سروه
کیم گورمش ایدی عصر ایچنده
آواز سرودنای وطنبور
برولوله همچو نفخهٔ صور
اوازهٔ طبل شادمانی
آثار نشاط جاودانی
بر پرده آچلدی نابهنگام
عشق اولدی تحیر ایله سرسام
برحال غریب اولدی پیدا
کیم ایلاز ایدی هیچ خولیا
کیم غیرت وحیرت ایله عصمت
گلدیلر آگا برای خدمت
هم داخی سخن اوپیر انور
منلای جنونده بن برابر
تبشیر قیلوب سخن مقدم
دیدیکه « ایاخدیو اکرم
بوحالی بیلورمسن هلهسن
سن قندهسن ودخی کیم بن

گنجینه‌لر آنده آشکاره
ممزوج ایدی جوهره ستاره

بر نیچه امور غیر معقول
هر نطرهٔ عشقه اوندی محصول

یاد ایلیوب اول هوای حسنی
گوزلردی همین سرای حسنی
ناگاه گورندی بارگاهی
برقصر غریب پادشاهی
یکپاره زمرّد وزبرجد
هرروزنی جنت مخلّد
مستور هزار پردهٔ غیب
آسوده نشین ریب ولاریب
تختندن اینوب یانده اول پیر
اول قصره ایرشدی تابتدبیر
عشق ایتدی برایکی ساعت آرام
تا کیم گله پیر ویره پیغام

وار آنده نیچه سرای عالی
ذات‌الصورك بتون مثالی
امّاکه بونك نقوشی ذی روح
بیجان دگلدی همچوبی روح
هرروزن خانه‌سنده حاضر
بیك دختر شاه چین ناظر

رسیدن عشق وسخن بسرای حسن

وقتا گلوب اول گروه انوار
تعظیم ایله عشقه اولدیلر یار
قیلدیلر اوشاهه جمله خدمت
آدابله دست بوس بیعت
برتخت منور اولدی پیدا
اول پیر ایله عشق اوتوردی همتا
آلدیلر اوشاهی ایلوب عزم
سیرانه اوشهری قیلدیلر جزم
هرکوشه‌ده نیچه باغ وبوستان
هربیریسی رشك باغ رضوان

دیگر نیچه سرخ پوش پرجوش
هر بیری بهشت ایله هم آغوش
هر بریسی مهر ماهه همسر
جنت ولی شعله‌زاره بکزر

بر جانبی برکروه ممدوح
یکپاره زمرد ایدی ذی‌روح
برجند شریف سبز دریا
امواجی حیات جانبخشا
برجانبی هب سیاه پوشان
لیل ایچره چو انجم درخشان
تعریفه دکل بریسی محتاج
شام ایدی ولیك شام معراج
الوانله هرگروه یکتا
انوار مجسم ایدی حقا
پرتولری قیلدی رنك در رنك
انوار خیالی جنك برجنك
امّا که زمعین قلعهٔ پاك
آیینه ایدی چوعقل دراك

هرعکسدن اول زمین پرنور
کوسترردی هزار روح محشور

جوگی ایدردی جاده سرعت
گام آتمغه انده یوغدی قدرت
عشق اولدی بوحاله مست سرشار
اطرافنی آلدی جند انوار

آمدن مبشران انوار

اول برآلای سفید خلعت
رشك آور فیض صبح وصلت
همچودم آهوان اسفید
هپ جامهٔ صبح ایچنده خورشید
زرین قبا هزار عسکر
زرپوش زر افسر وسر اسر
یکپاره قنادلی حور سیما
باشدن باشه هربریسی کیمیا
برجانبی لاجورد پوشان
دریا گبی اولدیلر خروشان
زرپوشلر اولدی آنده نایاب
گردوند مثال نجم پرتاب

بال و پری سبز نور خضرا
گویا که او کوه قافه عنقا

یانده نچه خدم، حشم وار
هرشاهله بیك پری صنم وار

بش بابله بحره ناظر ایدی
اوصافی ورای خاطر ایدی

عشق اولدی بوشهری گوردی مدهوش
محو اولدی نه ناطق ونه خاموش

اول پیر دیدیکه بیلدکمی
بوحیرتدن کسلدکمی
تا کی سکا بو بلای حیرت
یاقلشدی همین صفای حیرت
آچلدی براز اوماه پیکر
اکدار خسوفی کچدی یکسر
والحاصل او پیر پاك کامل
اول ماهله شهره اولدی واصل
برشهر بوکیم ورای امکان
سنك رهی گوهر سخندان

بر قلعه که سنکی سرخ یاقوت
ناسوتده برسرای لاهوت

هر خشتی مجوهر ومرصع
خورشید ایله روبرو مشعشع

انوار نقوش غیب مملو
اسرار رموز برج وبارو

هر برجده رنك رنك انوار
بارولری جمله کنج اسرار .

گوزلر تماشور نمایشندن
سوزلر توکنور ستایشندن

برجانبی بحر نور پیکر
برجانبی دشت موج اخضر

بش بابی اوبحر پاکه ناظر
دیگر بشی هم بوخاکه ناظر

بش باب ولیك عرش فرسا
هر قله‌سی کوه قافه همتا

هر بابده برسروش اکرم
چون روح معزّز ومکرّم

داود دلم زبور خوان ایت
مرغان سروشی بیزبان ایت
اما کرم ایت کوزل خبر ویر
بو دفعه ده نشئهٔ دکر ویر
هرنشئه ده گرچه مست بردر
چوغیسه بلی الست بردر
اما که چو شمع عشق سوینمز
بنسز بومدار درد دونمز
بر جام فرحله ایله هشیار
تامست اولهیم دوپاره تکرار
وادیٔ فرحده برسیردر
ان شاء الله که فال خیردر

درذکر رسیدن عشق بحصار قلب وغرائب آن
اول پیر ایدوب اول جوانی همراه
بیك شوقله قیلدی عزم درگاه
اول شوقکه هیچ بیانه صغماز
بر خنده سی آسمانه صغماز
چون اولدی حصار قلب پیدا
عشق آنده نه گوردی قیل تماشا

برنفخهٔ جانله ایله پرجوش
عیسیٔ ضمیرم ایتمه خاموش
سن اول بزه ساقیا سرافیل
قیل موتمزی حیاته تبدیل
بو بزمه گلوب صراخیٔ صور
ایله جسد کلامی محشور
ساقی ساقی روا دگلدر !
مردان خدا جدا دگلدر !
ساقی سکا روح قدس دیرلر
گفتارکه راه انس دیرلر
گر عشق ایله گفتگو ایدرسن
داخی کیمی جستجو ایدرسن
ارباب سخن اگرچه چوقدر
بو نشئه‌ده بندن اوزکه یوقدر
بن طوردم عالم اولدی خاموش
طور ایتدی کلیمی فراموش

بخود آمدن عشق و کم شدن غیرت

چون اولدی بو مژده‌دن خبردار
اولدی و دیرلدی یئه تکرار
بر مژده بو کیم جمیع اموال
بر حال که ماورای احوال
هم بخش حیات جاودانی
هم مژدهٔ جملهٔ امانی
هپ گیتدی او ضعف گلدی قوت
بیمار غمه گورندی صحت
بر سوزله آچلدی غنچهٔ دل
بر شعله روشن اولدی محفل
بر یا که نوید وصل کیمیا
بر یا که امید حسن یکتا
عشق اولمشیدی بو حاله حیران
غیرت نظرندن اولدی پنهان

خطاب ساقی

ای ساقیٔ جبرئیل شرب
پیمانهٔ وحیم ایت لبالب

سبّوح كنان اوپر توجان
ايندى اويره چو نور قرآن
عشقه ويروب استمالت تام
گوكلن اله آلدى قيلدى اكرام
ديديكه « طبيب روزگارم
اول فنله شهرهٔ ديارم
گلدم سكا ايله يم مداوا
اولورسك اگر بنمله همپا
طورمه گيددلم حصار قلبه
عرض ايت بونى شهريار قلبه
زيرا سن او كيميايه محتاج
دردك سنك اول دوايه محتاج
آنك آدى حسن بى نشاندر
بوناملە شهرهٔ جهاندر
اول مالكيدر حصار قلبك
شاهنشهيدر ديار قلبك
ضعفك سنك ايلمشلر اخبار
گوندردى بنى اوشاه بيدار »

محبتلری حکمت قدردن
پیغام ویرر ابو البشردن
صان ریش سفیدی مغز منصور
حق هر سوزی همچو نفخهٔ صور
مرأت کمالینه ارسطو
حیرتله همیشه سر بزانو
اسکندره رأیی مشعل راه
دنباله روانی مهر ایله ماه
گردون کبی جامه پوش خضرا
دارندهٔ ذیل خضر معنا
روح القدسك امین رازی
گنجینهٔ وحی کارسازی
پر شعشعه روی موی اسفید
مهتابده همچو قرص خورشید
ورد لبی سبعهٔ مثانی
شاگرد کمالی عقل ثانی
گنجور مجردات اسما
جمع آور مفردات معنا

مهر ایلدی صبحی عهن منقوش
اجزای زمانه اولدی گلپوش
سیر ایلدی جوی شیری شیرین
فرهاد یینه صوندی جام لعلین
یوزطوتدی ولی عزیز مطلوب
امّا که آغاردی چشم یعقوب

رسیدن سخن بصورت پیر طبیب

مانند صباح فیض بر پیر
گلدی سرراهی قیلدی تنویر
امّا که نه پیر صبح صادق
هر صحبتی حکمته موافق
مدنظر الده کی عصاسی
پرنور، ملك گبی لقاسی
جو بار حیات آب رویی
مهتاب گبی سفید مویی
ابروسی هلال عید امّید
هر جنبشی برنوید امّید

مهر ایلدی اویله برتجلی
ظن اولدیکه طوره چقدی موسی

خورشید صباحی قیلدی پرنور
جای اولدی علی‌یه گوه بللور

آچلدی کلید چاه زندان
مصره یینه یوسف اولدی سلطان

بدر ابتدی اساس صبحی تأسیس
منظورجم اولدی تخت بلقیس

چکدی یینه ذوالفقار حیدر
شمشیر ایله فتح اولندی خیبر

مهره محل اولدی صبح خرّم
تکرار بهشته گیردی آدم

آچدی‌ره غیبی خضر معنا
مرأت سکندر اولدی دنیا

اسماعیل مهری طوتدی مکرم
اوپدی آیاغینی چاه زمزم

خورشیده پر اولدی صبح دلکش
ابراهیمه گلشن اولدی آتش

بیلمز نه دوا تخیل ایتسون
پای او لمیجق نه راهه گتسون

مخمور ایدی شربت قضادن
دلگیر ایدی یارو آشنادن

غیرت نظرنده دشمن جان
کلمز دلنه امید جانان

نومید ایدی وصل دلربادن
اومزدی نجات دل بلادن

توقیر ایچون اول غم نهانه
ایلردی بو بیتله ترانه

« هجر گله جگر کباب ای دوست
کل کل که گوگل خراب ای دوست »

صفت صبح مبارك پی

برصبحدم ایتدی باغی احیا
آثار صباح روح بخشا

اولمشدی شفق درخت مریم
طوغمشدی مگر مسیح خوشدم

اوضاع زمانه‌دن جگر خون
پیمانهٔ عافیت دگرگون
سرمنزل گامه نارسیده
مأیوس ابد بلا رسیده
صدجای شکسته شیشهٔ دل
ایتمشدی اوسنکلاهی منزل
اول ضعفله خسته حال ومدهوش
عزرائیل ایله تنی هم آغوش
بیزار حیات جاوداندر
دلشاد ممات بی اماندر
گوکلنده نه جنت ونه دوزخ
نه ذوق فرح، نه خزن نه آوخ
موج اورمده بیم ویأس وحیرت
یوق آنده تأسفه لیاقت
نابود جهاندن التجاسی
یوق موتدن اوزکه بر رجاسی
موت ایسه امید وصله مانع
دردینه دگل شراب نافع

طی ایدمز اولدی ماه وسالی
قالمدی حیاته احتمالی
عمری گذر ایلدکچه هردم
اجزای تنی اولوردی درهم
اجزا دیمه جزء لا تجزا
تقسیمی خیالدن مبرا
هرمو بدننده صانکه زنجیر
اولمش ولی سایه‌سنده تصویر
سیماسی گورنسه اتسك امعان
جمع اولمش ایدی عدمله امکان
کیم گورسه بونی ایدردی اقرار
کیم اوله بقا فناده درکار
سایه گبی دوشدی اشقرندن
ایرلدی شراره اخکرندن

پیاده شدن عشق ونهایت پریشانیٔ او

قالدی سرزهده بی سرانجام
نه تاب سفر، نه تاب آرام

بال و پر رنگین ایلسه باز
ملك عدمه ایدردی پرواز
بر شعله ایدی چوکرم شبتاب
که ظاهروکه اولوردی نایاب
دریا ایدی چشمنه نگاهی
نور نکه ایدی سدراهی
مستغرق ضعف اولوب اومحزون
رنگینی صانوردی قلزم خون
زنجیر ایدی آکه تار فکری
سیر ایتمز ایدی دیار فکری
گویا، رك پرتو نگاهی
طوتمشدی آنی چودام ماهی
ضعف ایلدی اولقدر فسرده
برشعله ایدی ولیك مرده
قمرانسه هوایه قلب اولوردی
مرلانسه صدایه قلب اولوردی
آزرده اولوب حباب ملدن
پژمرده‌لنوردی بوی گلدن

گه اشك گبی زمینه گیردی
گه آه وش آسمانه ایردی

در استیلای کمال ضعف بروی

اول ماه جهان هلاله دوندی
مهر شرفی زواله دوندی
صهبای صباحتی آزالدی
بر جرعه ته پیاله قالدی
بر رتبه‌ده ضعفی اولدی مزداد
کیم ایده‌مز اولدی آه وفریاد
بر ضعفکه ضعفك انتهاسی
بلکه عدمکده ماوراسی
دریای غمه حباب اولوردی
آلدقچه نفس خراب اولوردی
بر صورت ایدیکه بی هیولا
بی ثقلت حرف اوزکه معنا
قالمدی تننده پوششه تاب
بار اولور ایدی حریر مهتاب

یاقدی بنی آتش عذارم
خون اولدی گوزمده نوبهارم
دیکدم گوزی راه انتظاره
پری مژه‌در اوچشمه ساره
آچلدی غنچهٔ نیازم
بلبل گبی اوچدی خواب نازم
بر حیرته دوشمشم که گویا
عالم طولی خون وزهر وغوغا
بر برقك ایچنده یمگه مدهوش
دوزخ نظرمده طفل آغوش
جانمده سروره وار عداوت
شاد اول دیسك ایلرم قساوت
آتش نظرمده مهر رخشان
جنت گوزیمه دیکن مغیلان »
اولمشدی اول آفتاب پرتاب
بوقلزم اضطرابه غرقاب
جوش آور ایدوب یم تلاشن
دریا دریا دوکردی یاشن

الك یاقنی سمت اهتداده
کندم کم اولیدم اول آراده
غیب اولمغه چاره بولسه بودل
شهراه نجات اولوردی حاصل
بولسیدی یولن گلوردی تحقیق
وار ایسه کم اولدی خضر توفیق
دشمنلر النده خسته‌لندم
پیمانه ایدم شکسته‌لندم
گلزار جمالم اولدی تاراج
اولدم ینه بر بهاره محتاج
صوقدی بنی زلف وکاکلم هپ
قبرمده عذابه گلدی عقرب
دم چکمده صانکه مدّ آهم
یوتدی بنی اژدر نگاهم
قدّم که دینوردی نخل یاقوت
اولدی بکا شمدی نخل تابوت
چشمم گبی لعلم اولدی بیمار
زهر اجل اولدی نوش کفتار

من خستهٔ هجر و یار بی درد
مشکل بوکه غمکسار بی درد
فریاده باله مساغ یوقدر
گرچه غم انتظار چوقدر
آه ایتسم اولور نهنك آتش
آخر بکا قصد ایدر اوسرکش
چشم نم اشکه غنچه اولدی
پیمانهٔ انتظار طولدی
من ز ورق درد ایچنده ناچار
ساحلده فغانده یاور و یار
یوق کمسیه ذرّه احتیاجم
مقدور دوا دگل علاجم
شهراهمه چقدی غول حسرت
دوندی گیرو گیتدی عقل و حکمت
قالدم یالکز باشمده سودا
کیمدن کیمه ایدم آه وشکوا
تیه غمه دوشدم آه و فریاد
یوق کیمسه‌که ظلمی ایدم اسناد

بر بحرده یمکه یوق کناری
بر جنکده یمکه یوق حصاری
اولدی دله بخت شوم دشمن
ویرانه بی گورکه بوم دشمن
شب قیلدی نهان جمال یاری
آینه یه دوشدی سوکواری
بوزدی فلك انتظام عیشم
داغ دله دوندی جام عیشم
بر برق گلوب خراب قیلدی
کاخ طربم اوروب بیقلدی
بن قالدم اسیر درد هجران
اغیار ایله یار جان وجانان
حیرتله دهان غنچه ابکم
دوشدی گل شعله اوزره شبنم
من بیکس کار وکار دشوار
الله غنی رحیم وستّار
قیلدی بنی تاب زلفی شیدا
باشم یازمیش اولدی پیدا

امّا یوق ایچنده حسن یکتا
عشق ایلدی آنی تماشا

زایدن عشق ازراه بی‌پایان

دوشدی بنه راهه اول پری وش
کندین یقه‌رق مثال آتش
امّا که نه راه هرقدم چاه
هربرك گیاهی مار جانکاه
یادینه کلنجه کوی دلدار
ایلردی بوگفتگوی تکرار
« ای ماه یتر یتر بو بیداد
فریادیمه یتکه یتدی فریاد
بر چاره‌سی یوق بلایه دوشدم
یك باشمه کربلایه دوشدم
جان اولدی پیاله نوش حسرت
چشم اولدی گهر فروش حسرت
آیینهٔ دل خراب قالدی
مهتاب کم اولدی تاب قالدی

اول باغده گیم ایچلدی صهبا
هپ خون شهان ایدی سراپا
گر بولمش اولسه تیغه رخصت
حبس ایتمگه ایده‌مزدی جرأت »

عشق آ گلیجق بوماجرایی
برآتشه اوردی اول بنایی

وقتاکه طوتشدی اول کلیسا
عیسایه بولشدی چوق چلیپا

صورتلری چقدی آسمانه
زین اولدی بوکهنه آشیانه

ویردی ینه آه سرده پرواز
آتشدن امین ایدر اوسرباز

هم قلعه هم اول زمین یاندی
هم دختر شاه چین یاندی

برکنج آچلدیگم مطلسم
هپ آنده ممثل ایدی عالم

« بوقلعه‌ده برحزینه واردر
بوش صانمه آنی دفینه واردر

اور آتشه چقسون آسمانه
اول مالك اوکنج رایکانه

یاقمزسك اگر بوخوش سرایی
بولمزسك ابد اودلربایی

هم دختر شاه چین او سرکش
ایلر جگرین کباب آتش

تایاقمیجق بوطاق عالی
یوقدر سکا چیقمق احتمالی

بوش بوشنه ایتله تکاپو
افسونله باغلودر بوقاپو

اول دخترك آنه‌سی پریدر
دختر سکا جانله مشتریدر

وار آره‌لرنده چوق کشاکش
کیم خاکله الفت ایتمز آتش

آخر سکا قصد ایدر پریلر
خون دلکی ایچر پریلر

خاشادیم اشتیاق گتسون
آرتسون اوصفا فراق گتسون

خوش دللره گرچه بو بلادر
ارباب بلایه برصفادر

مست ایده بنی اوجام باقی
افزون ایده وصل واشتیاقی

بیمار غم رجای دردم
چوقدن بری آشنای دردم

دردمله دوامی ایله همرنك
نالمله ترانم ایت هم‌آهنك »

آهی دادن سخن بصوت بلبل

نالان اولهرق گزرکن اول ماه
بر بلبل مست گوردی ناگاه

کیم عشقه خطاب ایدوب او بلبل
زنجیر غمه ویرر تسلسل

اول جرمی قبول امر مشکل
اسناد ظلم آ کنا نه قابل

کل قیلسه مجاز یه مجازات
کیم بوسوز ایچوندر استعارات

خاشاکه سکنا برابر اولمق
سن دیگر اوماه دیگر اولمق

چون اولدم اسیر چرخ تلوین
ممکنمی سوزمده اوله تمکین

زنجیر طاقوب بو بت پرسته
عبدیته چك شکسته بسته

مقصودیمی جمله حاصل ایله
مقصود قدیمه واصل ایله

چکسون بنی سینه یه او دلبر
ذوق غمی ایله شیر وشکر

قیل راست ولی محالدر بو
هیهاتکه برخیالدر بو

سندن طلب محال حقدر
هر مطلبه احتمال حقدر

ناگاه اچلدی راه معنا
باقدی آنی گوردی عشق یکتا

منزل ینه منزل مقدّم
اول صورت ، او قلعهٔ مطسلم

معبودینه ایلیوب شکایت
حال دلن ایلیوب حکایت

نیاز کردن عشق باخدا

« یارب سن اوشوخه مرحمت ویر
بن خسته‌یم آکا عافیت ویر

بوژاله‌دن ایت اوماهی خوشنود
چون سندن اولور حصول مقصود

هیچ حالمی ایتمز اولدی پرسش
کیم صورته ایلدك پرستش

بی چاره ایدم علیم‌سك سن
بن یوغدم اودم قدیم‌سك سن

چون مغربه مهر اولوردی واصل
قطع ایده‌مش دوکامه منزل

ذات‌الصور ایچره ینه محبوس
حالنه یاقوب اولوردی مأیوس

هرنسنه که کچمشیدی اوّل
بوقلعه‌ده کچدی هب مفصل

بر چاهه دوشوب ینه کاکان
طوتدیلر آنی سپاه غولان

قطع ایلدی دشت برفناکی
کوردی او مصیبت هلاکی

جادو ایله ایلیوب کشاکش
کلدی یولی اوزره بحر آتش

داخی نیچه درلو هول جانکاه
یللرجه انین وناله وآه

بیك خوفله کچدی عشق اوراهی
چون یوغدی النده تیغ آهی

ایتمش بو نقوشه اول ستم خو
مژگان پری‌یی خامهٔ مو
مانی‌یه اولنجه حجلت ایجاد
سنجرفی اولوردی مغز بهزاد
والحاصل او مهر خاور چین
اول قلعه‌یی ایلمشدی تزیین
هر صورته عشق قیلدی دقت
حسنی آ کوب ایتدی آه فرقت

سرکشتگیٔ عشق درآن قلعه

غیرت دیدی « اشقره سوار اول
بو قلعه‌ده قالمه راهوار اول »
چون اشقره بندی عشق یکتا
خاك رهن ایتدی آسمانسا
طی ایتمگه باشلدی اوراهی
برآنده ره هزار ماهی

گویا که او گوه بیستوندر
شیرینلری ماه لاله گوندر
هر قبه‌سی دستگار فرهاد
هر سنگی ولی مزار فرهاد
نیرنك خیالدن عبارت
هر صورتی باج شهر صورت
مرمرلری خرده‌گار بی رنك
دیواری صورتمای ارژنك
فانوس خیاله هر مناره
بر تحفهٔ نودی روزگاره
هب آنده‌کی خردگار صورت
باریك ایدی چون خیال شوکت
مهجور ایدی صورته هیولا
مستقبلی نیم رخله یکتا
اولمش مگر آ که چهره پرواز
اول دختر شاه چین طناز
مانند تصوّرات عاشق
نیرنگی وقوعه نا موافق

در صفت قلعهٔ ذات‌الصور

چون عشقله غیرت اول سمنبر
اول قلعه‌یه واردیلر برابر
نه گوردیکه برغریب قلعه
هریانی صور عجیب قلعه
بر بابدن اولدیلر چو داخل
فی‌الحال قپاندی اولدی زائل
هم داخی نهان اولوب اول آفت
حبس اولدیلر آنده عشق و غیرت
بر قلعه که سومناته بکزر
هرسنك سیاهی لاته بکزر
همرنك کنشت چارسوسی
بر شهر عظیم یوق قپوسی
هب کوچه وکویی یوسفستان
دیوارلرنده نقش خوبان
نقشی فلك البروجه همتا
همحالت حجرهٔ زلیخا

منع کردن غیرت و جواب عشق

چون اشقر ینه بنوب او آفت
قصد ایلدی راهه طوتدی غیرت

دیدیکه جناب عشقه « ایواه
اولورسن آنکله کتمه گمراه

طویدك نه دیدی تذروطوطی
ویرمم سکا بوقدر سقوطی »

عشق آ گه دیدیکه « ای برادر !
گوردگمی او شاه حسنه بکزر

من وجه چو یارد آشنادر
اولدرسه اگر بنی روادر

اوّلده رضا دگلمی مقصود
سن اولمه‌میسك بوکاره خوشنود؟ »

غیرت اولوب عهدینه وفادر
اول کمرهه اویدی چار وناچار

بو باغه گلورسه یارین اول ماه
ذات الصوره آلور سنی آه »
عشق عقلنی باشینه ایدوب جمع
بی سودایدی لیك یاندی چون شمع
قالدی اوکل حریم وصلت
اول باغده همچو بوم غربت
فی‌الواقع او دختر سمنسا
اول باغی ینه ایدندی مأوا
اطرافه ایدوب ینه نگاهی
عشقه نظر ایلدی کماهی
اول بادهٔ صافدن ایدوب نوش
دریای محبت ایلدی جوش
برحال ایله عشقه ایدوب ایما
آلدی یانه گتوردی همپا
ذات الصوره اولوب روانه
دوشدی یوله اول شه یگانه

چون عشق اوشوخی حسن صاندی
سیماسنه آلدانوب ایناندی
یول قورقولی تیغ آه نابود
ترك ایتدی بونی نگار معهود
نه تاب سفر نه‌تاب غربت
قالدی اوبلاده عشق وغیرت
گوردکجه اوباغ پرشروری
داغلردی دلن بلای دوری
اول صورته اولدی دنك وحیران
حسنی صانوب ایلر ایدی افغان

آگاهی دادن حسن بصورت تذرو

گوش ایتدیکه برتذرو دلکش
بوگونه ویرر پیام آتش
کیم: « دختر شاه چین‌در اول
حسن آکلمه نقش کین در اول

بیك جام ایچوردی هرنگاهی
گوزدن کچوردی تیغ آهی
اول کیفله قیلدی عشق تدبیر
دیدیکه نظرده‌در اوشمشیر

سرانجام عشق

اول تیغی آلوب اوصبح کلگون
گیتدی قویوب عشقی زار ودلخون
اول باغه‌که باقدی عشق پرشور
نه‌جند پری گورندی نه‌حور
نه ماه نه اول گروه اختر
نه شاه نه کرسیٔ مجوهر
دل دوشدی هنوز پیچ وتابه
اوغرادی هزار اضطرابه
فرقت مگر اول وصال ایمش حیف
عشاقه صفا محال ایمش حیف
آغازه نتیجه ویردی انجام
اولدی کیجه‌نك صباحی اخشام

موج اوروب اوآتشین صهبا
زورقلر اوزردی همچو دریا

مهتابده مه، مه ایچره مهتاب
می شیشه‌ده، شیشه‌میده غرقاب

چون قلزم آتش اولدی حیران
طوفان شرابی گوردی جوشان

یاقوت گبی شراب انگور
الماس گبی پیالهٔ نور

ساقی ستمه ایدنجه آهنك
می اولور ایدی عرقله همرنك

پرنده اولوردی رنك صهبا
بلبلك ایدردی جامه گویا

شرمنده ایدنجه اول سمنبر
اولوردی عرق شراب احمر

بردمده ایدردی اول پری زاد
پیمانهٔ شیری خون فرهاد

دست نگهنده جام رخشان
عزرائیل النده جوهر جان

پرذوق ایدی طبع شعله زادی
هر جرعه‌سی بیك خلوصه بادی
صهبا، ولی صاف خون طاوس
کیفنده هزار رنك محسوس
قلدقده اصول نغمهٔ ساز
خواننده‌سی مست شعله آواز
ساقینك النده ساغر نور
گللر بتوررردی شاخ بللور
ساقی دخی کندی اول پری وش
برحور ایدیکم شرابی آتش
برحوض ایدی خوانچهٔ می ناب
نرکس لب حوضه جام زرتاب
لب برلب ایدی سبو وساغر
یکسان ایدی رنده خاك وگوهر
بازار نزمده واردی رونق
بوش گتسه طولی گلوردی زورق
شکر ایتدی گوروب سبو اوحالی
هیچ سجده‌دن اولمزیدی خالی

برمجلس عیش ایدوب مهیا
بیك گونه مسرت اولدی اجرا
عشقه نیچه احترام قیلدی
یانده آ گا مقام قیلدی

مجلس عیش

فی‌الحال گتوردیلر صبوحی
مزج ایتدی اوماه راحه روحی
زرخوانچه‌سی آفتاب رخشان
ساغرلری انجم درخشان
آغوش عریش ایچنده اول شاه
آغوشنه آلدی عشقی چون ماه
صهبا وپیاله جوش برجوش
قیلدی مه وهاله نوش درنوش
می قرمزئی شفقله همرنك
مستهزیٔ ماه جام گلرنك
سیال ولی نهاد لعلی
فص حکمه مداد لعلی

آنجق اوقدرکه اوسخنگو
خاموش ایدی بوگل سخنبو
بیك نازیله ایتدی عرض دیدار
عشق اولدی همان چونقش دیوار
آیاکه حسن میدر بومهوش
کیم سینه‌می قیلدی گنج آتش
یوخسه بویرك پریسیدر بو
یانده پری چریسیدر بو
عشق ایلر ایکن بوفکری تکرار
سر رشته‌یی ایتمشکن اظهار
برتخت گتوردیلر مجوهر
قویدی اوگروه نور پیکر
اول ماهوش اولدی انده جالس
مهر اولدی یاحوض نوره عاکس
اطرافه ایدوب نگاه دقت
امر ایلیوب عشقی قیلدی دعوت
فی‌الحال گتوردیلر حضوره
غرق اولدی همان اونور نوره

اول ماهکه اول گروهه شهدی
اول چند پری یه پاد شهدی
برحور نگاه وروح منظر
عینیله جناب حسنه بکزر
گلزار عذاری جنت آباد
شمشیر نگاهی فرقت ایجاد
قاش بسملهٔ کتاب رحمت
لب سورهٔ کوثره اشارت
رخسارهٔ آل جام رخشان
رخسارهٔ مهره جرعه افشان
سیمین تنی بربت سمنسا
خاموش ایدی لیك صورت آسا
ایما ایله سویلشوردی هرگاه
یوغدی دهنی نه یاپسون اول ماه
نطق ایلمزیدی هیچ اوکافر
غمزه ایدی ترجمان یکسر
والحاصل اومهر عالم آرا
یکپاره جناب حسن زیبا

یازق سکا ای جوان یازق
اولورسك اوشیوه‌کاره عاشق
ذات‌الصوره واررسن البت
ایلر سنی مبتلای محنت »
عشق آ کثه باقوب غروره کلدی
اسرار خفی ظهوره کلدی
حسن آدین آ کوب دیدیکه « هیهات !
اغیاره محبت ایدەم اثبات »
اول طوطیٔ سبز ایدوب بونی فاش
خضره غیبه اولدی یولداش

ابتلای عشق بدختر هنرپا

وقتا که نه‌گوردی عشق پرشور
اول باغه ایرشدی بر بلوك حور
برماه ایله برگروه دلبر
سیّاره‌لر ایچره مهر انور
چون جند فرشته جمله‌سی پاك
مانند سپاه عقل درّاك

دیدارکم اولدی دار کچدی
جان تشنه قالوب خمار کچدی

معشوقله باده خوار ایدم بن

جانان ایله عیش ونوش ایدردم
گرداب گبی خروش ایدردم
بزم میی شعله پوش ایدردم
بلبلرینی خموش ایدردم
غالب کبی کامکار ایدم بن

آگاهی دادن سخن بصورت طوطی

بوشعر تری اوقورکن اول ماه
برصوت غریب ایشتدی ناگاه
برطوطیٔ سبز آل منقار
برشاخده ایلر آنی تکرار »
کیم : « دختر شاه چین اوخونریز
بو باغه گلور چو صبح کلبیز
اول دخترك آدی هشربادر
آدم کشدر پری لقادر

برباغ ایدیکم بوجانه مأوا
هرغنچه‌سی جنت ایدی گویا
فرقت گلوب ایتدی جمله یغما
گوکلمده اونشئه قالدی حالا

مست‌می اعتبار ایدم بن

هیچ یوقدی سپهره برنیازم
درکار ایدی عیش ونوش سازم
یانمجه گزردی سروناز
آچلمامش ایدی بویله رازم

رشك آور نوبهار ایدم بن

شمدی غم انتظاره دوشدم
بلبل گبی نوبهاره دوشدم
چوق ناری کچوب کناره دوشدم
ساغر گبی پاره پاره دوشدم

مینوش عتاب یار ایدم بن

ای‌واه اوروزگار کچدی
گل کچدی ونوبهار کچدی

صحرا طولی نرگس و قرنفل
بیگانه گیاهی وردو سنبل
بر رتبه هواسی صاف و دلجو
بلبللری غنچه گی خوشبو
ذرّات شمس اولوب کشاده
ساعت چیچکیدی حسب عاده
پوترق دکن آچیلوب چمنده
چرخ فلکه ایدردی خنده
سیر ایلیوب عشق او باغ وراغی
برآهله تازه‌لندی داغی
نزهتکه معنی بی ایدوب یاد
بوشعر نوینی قیلدی انشاد :

طردیه

ای‌خوش اوزمانکه دل اولوب شاد
جان ملکی ایدی مسرّت آباد
ایتدم اوهوالری بنه یاد
لله ایچون ایله ای‌فلك داد
آرایش روزکار ایدم بن

والحاصل او آتشین راهی
کچدی چو نسیم صبحگاهی

رسیدن عشق بساحل چین

بر ساحله ایردیکم کذاری
فردوس ریاضنك بهاری
بلبللری طوطیٔ سخن ساز
ببغالری سوز وسازه همراز
دریا کبی سبزه موج انکیز
طوبا کبی هر نهال کلبیز
طوفان چمن یم زمرّد
برکوك یشل عالم زمرّد
هر سوده شکوفه‌لر نمایان
پر خنده مثال ماهرویان
هر غنچه‌سی بر بهار خرّم
هر شبنمی بر سحاب پرنم
گردون وش او بوستان انور
آی چیچکی آفتابه بکزر

غیرت دیدی عشقه یاقمه جانڭ
بو آتشیدر او کیمیانڭ

مانند عقاب ایله پرواز
اول پوتهٔ امتحانده ممتاز

صانمه که بو قاپودن گلورسڭ
آتشده گیدر صودن گلورسڭ

دود ایچره قالوب او مهر روشن
برفتنه ایدی خسوف مهدن

بال اچمش آنڭ یانده غیرت
پروانه ولیڭ شیر صورت

غولانی ایدردی هم دمادم
برتیغ ایله جان بر جهنم

چون آیت برد آه سردی
اول آتشی دودوش کچدی

آلتنده سمندی چون سمندر
غیرتده یانمجه بس برابر

صفت آن آتش

برنارکه دودی، دود نمرود
غولان سیه نمود نمرود
دنیالری طوتمش آتش غم
گردابلری چه جهنم
دوزخ ولی شعله زار سیماب
هر اخگری جرعه نوش گرداب
هر غوطه‌سی بر محیط آتش
هر لجّه‌سی بر جحیم سرکش
خوناب جگر مثال گلگون
دریای شراره قلزم خون
طوفان شراره موج بر موج
پروازده اشقر اوج بر اوج
پرجوش بلا محیط آتش
شعله آگا اول سمند شرکش
نار ایتدی جمال عشقی تشدید
خوناب شفقده صانکه خورشید

الآن عدمده بز عدیمز
خواهشگر نعمت عمیمز

کفتکوی عشق باشقر وکذشتن ایشان

قالدی اوراده اسیر حیرت
نه تاب گذر نه فکر عودت
نطقه گلوب اشقر گل اندام
دیدی « نه سببدن ایتدك آرام ؟ »
عشق ایلدی درّ اشکی ریزان
سوز سویلدی همچو درّ غلطان
« غیرت گبی یوق پر ایله بالم
بو آتشیله نیجوله حالم
شاهین دگلم که ایدوب آهنك
پرواز ایددیم هزار فرسنك »
اشقر سوزیلوب مثال عنقا
اول آتشه گیردی بیمحابا

راه طلبکده بسته پایم
سن ایله کشاده بینوایم
مقبوله سزا بر التجادر
هم ایله قبول هم دعادر
گوکلمده طلب عنایت ایله
خواهشده ادب عنایت ایله
برلطفه قرین اوله بو مطلب
کستاخلغم کمال اوله هب
کردار ایسه کنج محفلمدر
اول نار ایسه نار منزلمدر
چون بحر عنایت ایلیه جوش
عاشا اوله بنده‌لر فراموش
بو غم بیلورمکه آهه دکمز
بالله که برنگاهه دکمز
امّا که امید رحمتکدر
مألوف اولنان عنایتکدر
صحرای عدمده ایلدك جود
ویردك یوغیکن لباس موجود

حسبحال

ای خالق گردگار تا کی
بو محنت خار خار تا کی
رهزن نه روا که یول سنکدر
گر خواهش ایدرسن اول سنکدر
لازمی هراهل درد پرشور
چقمق سرداره همچو منصور
ایتمه بنی فرقته نشانه
بد عهدی نه حاجت امتحانه
چون ذرّهٔ عشقه مظهر ایتدك
خورشیده باشم برابر ایتدك
جادولر النده ایتمه بسته
اولدر بنی قویمه بویله خسته
اول موت حیات جاوداندر
گر نفس ایچون اوستنه زیاندر
مقصود همین رضا گرکدر
اول قصده دخی عطا گرکدر

گویا که جزیرهٔ فلاکت
بر سوز بلا قزل قیامت
هربری مثال کوه سرخاب
طوپطولی ایچنده دیو کهراب
تابوت ایدی لیك کشتیٔ موم
اولمز کیره‌نك مزاری معلوم
اول فلك واونار پر فلاکت
هب شمع مزاردن عبارت
اول سحره محل ایدی فقط نار
هیچ ساحله ایره‌مزدی آزار
چون دیولر ابتدی عشقی دعوت
گل کشتی‌یه بوله‌سن سلامت
عشق ایلدی ماجرایی اذعان
صبر ایلیوب اولمدی شتابان
امّا که نه چاره راه مسدود
هیچ اولمدی بر طریق مشهود

غم دشتنه ایلرم تکاپو قارشو
کیمدر طوره شمدی باکه قارشو
گلسون بری سد راه اولنلر
حسرتکش تیغ آه اولنلر

رسیدن راه او بدریای آتش

گوش ایتمش ایدی او سرگذشتی
آتش یمی اوزره موم کشتی
چقدی یولی اوزره شمدی ناگاه
اول قلزم آتش جگرگاه
مومدن گمیلر ایدوب هویدا
قیلمش نیچه دیو اوبحری مأوا
چون آتش او قومه ایتمز آزار
آزرده اولورمی ناردن نار
کشتیلری برهوا طوترلر
چوق آبله بینوا طوترلر .
کشتی ولی نخل سوره بکزر
کالبدی سرخ شعله پیکر

دوشسون دله شور چشم گریان
موج اوره تنور ایچنده طوفان
یانغین یرینه دونوب بوسینه
می غرق ایده‌لیك شعله سینه
دلبستهٔ ساز ارغنونز
هم سلسله بند موج خونز
زنجیرمز ایده‌مز کشاده
الاکه حسام موج باده
برخشم ایله ویرکه اول شرابی
مریّخ بلا اوله حبابی
باشدن چقاروب اوجام گلرنك
منصوره ایده بزی هم آهنك
نیك وبدی ایده‌لم فراموش
جان ایله هلاك اوله هم آغوش
قناره ایمش خرابهٔ غم
قانی خط جام اوحزب اعظم
طوتمش یولی چونکه خار وخاشاك
اول سیل شراره ایلسون پاك

هر غول بلاکه چقدی راهه
قیلدی آنی طعمه تیغ آهه
دوندردی زمینی آسمانه
اژدرلری رنك کهکشانه
ایتدی سر دیو وغولی سرکی
ویردی اوسپاهه نقد مرکی
خونابهٔ شیر ایتدی دریا
قیلان درسینه دوندی صحرا
بر سیف ایله ایتدی اول ملك زاد
دیجور جحیمی جنت آباد
آز وقتده کچدی غم خرابن
هم سحرینی کوردی هم سرابن
کچدی اویولی آچلدن اقدم
قالدی کروده سرای ماتم

خطاب ساقی

ساقی کتور آتش صبوحی
نور ایله او آتش ایله روحی

مقصوده ایره گری گیدنلر
گوهر بوله سرسری گیدنلر
معلومکه حقه آرد، اوك اولمز
یوقدر جهتی آکا یون اولمز
گوندوز کیجه ایدملم شتابی
بر گون گوریرز او آفتابی
سیر ایلر ایدی او بدر کامل
هر کیجه هزار ساله منزل
طی ایلر ایدی او مهر انور
هر روز طقوز فلك قدریر
کاهیکه دوشردی خوف جانه
غیرت دیر ایدی او بی امانه :
« هجران گبی موت عمره سوزه‌مز
الله نه ویرر که قول گتورمز »

جنك عشق باوحوش دیووغول

اول تیغله عشق برق جولان
غم دشتنی ایتدی ریك میدان

بر بندهٔ شرمسار یم بن
فهم ایله که خاکسار یم بن
امر ایلر ایسه اگر اوداور
لاشی گیدر بکا بوشیلر»

ملامت کردن عشق از بلای دوری

بند کده جناب عشق اوا سبه
عزم ایلدی راهنه دوا سبه
غیرت دخی آچدی پر و بالن
یاد ایتدیلر اول شهنك وصالن
امّا قتی پك گران گلوردی
گاهی دوشینوب اوصدن گلوردی

یاری براغوبده راهه کتمك
ماهی براغوبده چاهه کتمك

گوندن گونه نا امید اولوردی
فرسخ فرسخ بعید اولوردی
غیرت دیر ایدی کسلمز امید
الطف صمده اولورمی تبعید

دلدار دلآور کشاده
چون نشئهٔ شیر کیر باده
گلگونهٔ خون اشکه همرنك
قانون محبته هم آهنك
طوطی کبی گرچه آل جامه
خاموش کن کمیت خامه
والحاصل او اشقر سبکبال
ایلر سنی شهر قلبه ایصال
حسنك سکا یادگاریدر بو
جهد ایله که غم دیاریدر بو
هم غیرته پرّ وبال ویردی
همر هلکنه مجال ویردی
گوردکمی نه پادشاهدر اول
کیم عشقه دلیل راهدر اول
دیرسنکه جناب حسن ویکتا
بو قدرتی قنده قیلدی پیدا

طاغ گبی طورر او شعله اندام
چون کنبد لعل رنك بهرام

ایکی قولاغی چلنك شهباز
گردانی صراحیٔ سرافراز

حیوان ولیك آب حیوان
چون صبح بهار نخل مرجان

هر موبی طربده تار طنبور
آواز سهیل نفخهٔ صور

سم کاسهٔ مغز دیو اسفید
دم تار شعاع نور خورشید

صو گبی آقر زمین وکانه
آتش گبی صچرار آسمانه

آهو گوزی سینه‌سی غضنفر
سنبل صاچی دم مثال اژدر

عنقای سخن شناس خوشدم
پروازده شعلهٔ مطلسم

خون دل عاشقانه بکزر
حضر ابی ولیك قانه بکزر
طاوس بهشت وشیر غرّا
آل جامه لی برعروس زیبا
تیز ایلسه شیوهٔ خرامن
ویرر ازله ابد پیامن
رفتارینی ایلسه مساعد
کردینه ایرشمز آن واحد
برتبه ده درکه زود رفتار
اجزای هوایه ویرمز آزار
چون طیّ مکانه همت ایلر
اجزای زمانه سبقت ایلر
شیرین حرکات ورستم آرام
رشك آورابرش گلندام
آرامه آیاق ویرسه گاهی
قاره طاش ایدریم سیاهی

هر نسنه که سد اوله بوراهه
قیل آنی حواله تیغ آهه »

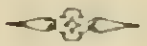
در وصف اسب

« هم بردخی برسمند دلکش
ایتدی سکا تحفه اول پری وش
سوکلون گبی برسمند گلگون
گلزار بهشت و قلزم خون
موج اور آب لعل یاقوت
رفرف گبی راهوار لاهوت
سر تا بقدم بهار گلپوش
صهبا گبی لعل رنك و پر جوش
سیماب ولیك شعله پیکر
خورشید وش آتش مصوّر
اندامی خمیرهٔ نزاکت
هر جنبشی جلوهٔ قیامت
طوبای جنان درخت شعله
کاشانهٔ عدن وتخت شعله

فوّارهٔ آب لعل سیر اب
جو بار زمرد سیهتاب
بر طوطیٔ سبز خون بالا
شهباز ولی تذرو سیما
عزرائیل اشارتینه منقاد
بال و پری موج محشر ایجاد
چکمش آنی دایه بخش معدن
مرغ ملکوت بیضه سندن
یأسنده صفای حفظ مشهود
موج کهر انده زره داود
برقاره خبرجی مرغ اخضر
بالنده نهفته موت احمر
خونخوار ولیك ظلمی دافع
کج جانلره جواب قاطع
دعوا که سنك گواهدر بو
کج باقه که تیغ آهدر بو

قان ارماغی جویبار آتش
زهر اجل اژدر منقش
ماه نوآگا نیام غرا
باشدن باشه جوهر ثریا
مانندهٔ موج آب حیوان
الماس ولی فسانی مرجان
برتیغ که بحر بی کرانه
صویرینه جان ایدر روانه
چکمش آنی بیضهٔ قمردن
سر پنجهٔ آفتاب روشن
چون غمزهٔ دلبران طناز
آشوب قضایه حرف انداز
گردون وغاوجنك ماهی
گرداب بلاده تیغ ماهی
بارو بری شعله شاخ آتش
اندامی برآتش مزرکش

حسن آدی طلسمیدر بو سحرك
نسخی آنك اسمیدر بو سحرك
چون ایلدك آ که عرض حاجت
اولدی اولان اشته قبلدی همت
فریادیکه یتدی حسن یکتا
برتیغ مجوهر ایتدی اهدا »

در وصف تیغ

« امّا که نه تیغ تیغ الماس
جلاد عدو شهاب وسواس
یك مصرع ذوالفقار حیدر
برآیت کارزار حیدر
آیینهٔ نصرت الهی
خضره ره رسم پادشاهی
رشك آور تیغ چشم ابرو
حامشکن شاعر هجا گو

شمدی گوزك آچده ایله دقت
جادویه باق آل بو سردن عبرت »
بریول باقوب عشق عالم آرا
جادویه نگاه قیلدی امّا
نه گوردی براوزکه حاله گیرمش
ایت لاشه‌سی برچواله گیرمش
نه زینتی وار نه زیب وزیور
خنزیر اولوسی فسرده کافر
برتیغ اوریلوب دو پاره اولمش
بدکار ایدی بدستاره اولمش
یانمده نه آتش ونه ظلمت
نه برف ونه چارمیخ ودهشت
ایتدی سخن اول خیالی تصویر
قیلدی سبین بوگونه تقریر :
« سن حسن آدین ایلدك فراموش
جادوسنی قیلدی بویله مدهوش

دل حیرت غمله لال قالدی
غالب گبی بی مجال قالدی
گوندردیگم عرضحال قالدی
الآن براحتمال قالدی

انصافك اویرده نمی یوقمی

مژده دادن سخن

باز ابتدی سخن درخطانی
بو طرز ایله ویردیگم جوابی :
« سن یاریکی بی خبرمی صاندك ؟
یوخسه‌سنی ترك ایدرمی صاندك ؟
اول شاه دیار حسن وآندر
فریادرس فتاد گاندر
عاشقدر اوسا که صانه معشوق
گوش ایتکه بودر کلام موثوق
گور قدرت حسن بیمثالی
اول ساحره‌نك نیجه اولدی حالی

اول سن بکا ترجمان سویله
کتم ایتمه یگان یگان سویله

غم دفترینك تمامی یوقی

یارب نه انتظار در بو
کچمز نیچه روزگار در بو
هب غصه و خار خار در بو
طویسم که نه شیوه کار در بو

وصلت کی برمرامی یوقی

چقدم سرداره همچو منصور
آوازم ازان نفخهٔ صور
غم قیلدی کلومی شاد منصور
اولدم سپه بلایه محصور

اول پادشهك پیامی یوقی

گام آلدی بو چرخدن کدالر
فردالره قالدی آشنالر
طورمزمی او عهدلر وفالر
کچمزمی بو ایتدیگم دعالر

حال دنك انتظامی یوقی

اول آن آچلدی شام ظلمت
شوقه بدل اولدی خوف ودهشت
حق ظاهر اولوب بوزلدی اوهام
سحر اولدی هبا مثال احلام
گوردکده اوپیر عشقی چالاك
گریان اولوب ایتدی سینه‌سن چاك
حسنی آ کوب ایتدی آه وفریاد
هم قیلدی بو شعر پاکی انشاد :

طردیه

خوش کلدك ایا برید جانان
بخش ایت بکا برنوید جانان
جان اوله فدای عید جانان
بی سود اوله‌می امید جانان

یارك بزه بر سلامی یوقی

ای خضر فتادگان سویله
بوسری ایدوب عیان سویله

عاشقده غم و بلا گرکدر
دلدار ایسه بیوفا گرکدر
سن باری اوشیوه کاره اویمه
گل شیوهٔ روزگاره اویمه »
نه آنده نه بونده بولدی تأثیر
فهم ایتدیکه جمله کار تقدیر
گلدی ینه باشینه شعوری
یاد ایلدی رحمت غفوری
« ای خالق انس و جان رحم ایت
یوق بنده توان امان رحم ایت
تقدیر یوق ایسه وصل یاره
آل جانمی ویر اوشیوه کاره »
بیك فکر ایله سویلیوب پریشان
معبودینه قلدی آه و افغان

رسیدن سخن

اول دمده سخن حضوره گلدی
کن امری گبی ظهوره گلدی

چونکم سور ایدی عشقی جادو
تخویفنی قصد ایدر فقط بو

آلدی بوغزینی وهمناکی
اینجنمدی هیچ جان پاکی

اول دارده چون خطیب منبر
قالدی نیچه هفته اول سمنبر

ایلردی هزار گونه افغان
صانوردی گورن هزار نالان

گاه ابتدی سپهره عرض بیداد
گاه ایلدی حسنه آه وفریاد

گاه ایلدی بخته خطابی
تیز ایلدی ناوك عتابی

« ای بخت ندر بو بیوه فالق
هیچ یوقمی سنگله آشنالق

جانان طوته‌لم که بیوفادر
هم عادتیدر وهم سزادر

یاری اوله نك اسیر اخکر
کچمز بوغازندن آب کوثر »
گه بخت گهی سپهر و گه یار
گوز یاشنی قیلدی گرم بازار

آویختن جادو عشقرا

جادو آنی گوردی بو بلاده
یأس ایلدی خشمنی زیاده
برسحر ایله چکدی چارمیخه
هم قیلدی نشانه تیغ وسیخه
نمرودلق ایلیوب کماهی
صلب ایلدی سحر ایله اوشاهی
چون گورمش ایدی چه عمیقی
سیر ایتدی بویولده منجنیقی
قندیل گبی او غنچهٔ تر
آصیله فروغك ایتدی بر تر

اضطراب حال عشق

عشق اول سوزی آکلیوب ایشتدی
گه آغلدی گه تعجب ایتدی
قالدردی باشنی آسمانه
دانندهٔ رازانس وجانه
آهینه سپر قیلوب سپهری
یاد ایلدی حسن مهر جهری
« ای حسن ای آفتاب انور !
ای عشقی ایدن اسیر اخکر !
بو میدی امیدی سندن ای ماه
جادو اوله وصلمه هو اخواه
بن کربت غربت ایچره بی تاب
سن ذوق وصفاده سن فرحیاب
بن برف ظلام ایچنده گمراه
اولسون سکا بو فلك هو اخواه
لکن بومی شیوهٔ محبت ؟
انصاف قیل ای مه سماحت !

طعمه ایدر ایدی بینه تکرار
طوغردیغك اول کریه بدکار

عرضه کردن جاد وخودرا بر عشق

سحر ایلیوب ابتدی عشقی دعوت
عرض ایلدی آکا زیب وزینت
بیك گونه قماش وکاله وفر
الماس ایله لعل وجوهر وزر
اول کاله‌لری کیندی فی‌الحال
عشقه دیدی گل اوغل بنی آل
عقد ایله امان بو دردمندی
گوکلم سنی چاره یوق بگندی
ایتمك سنی بو سپهره سلطان
آسان گورینور فقیره آسان
اولورسن اگر بو کاره بیزار
بر سحر ایله حالك ایلرم زار

تارله قوغوغی ایکی قولاغی
بکرپی بوده‌سی صچان یتاغی

آغزندن آقر کریه صولر
کاریزگبی کوتو قوقولر

بورننده چیان وموش وعقرب
آغزنده زهرلی حیه وضب

آتش ایله سویلشور زبانی
کویا اوجهنمه زبانی

آلات سحر یاننده حاضر
بیك کهنه سفال ودهن وافر

بردهنی که وضع ایده سفاله
بادی ایدی نیچه بیك خیاله

گه ابره سوار اولوردی چون باد
گه آتشه ایتدردی فریاد

اولادی طوغردی بریانندن
یوتدیغی چوجوقلرك قانندن

بر پیرهزن ایتمش آنده مأوا
جادوی مخوف دیو سیما
دوزخده مقری صانکه شیطان
درت یانی جحیم وزفت قطران
باشی قره طاغدن نمودار
آغزی دشی کهنه کور کفّار
بورنی موده بورننك اووانسی
صرتلان یتاغی کلر یواسی
صارقمش لب زیری تابزانو
مانندهٔ ناوفیل بدبو
قاپلو مبغه ایکی چشم بدرنك
کرپکلری همچو پای خرچنك
ایکی مه شکلی ایکی خنزیر
برکار ایچون ایتمش آنی سرزیر
قاش یاپمش ایکی قره چیانی
صاچ یاپمش ایکی کومه یبلانی

گورمش دگل ایدی غم دیارن
نازنده‌سی ایدی روزگارن
گوردی قاردلردن آشدی ظلمت
ایندی او جوانی غرق دهشت
ایتدی نیچه سرسری تکاپو
مانندهٔ گرد بادهر سو
اول دشتده ایز بلورمدی هیچ
بر راه نجات گورمدی هیچ

صفت بحر جاو

ناگاه آنی گوردی اول پری وش
خرمن گبی بر مخوف آتش
قطران جحیمدن نشانه
اوستنده زبانه بر زبانه
افلاکه رسیده دود شعله
بحر ایدی ولی نمود شعله

باجمله سخنوران خاموش
خمخانهٔ معنی ایلمز جوش

غالب سکا اوله مزلر انباز
بن شعلهٔ فکره ایلرم ناز

مرکردانیٔ عشق

اول خوف وخطردن عشق آگاه
بیك دهشت عمله اولدی کمراه
بیلدیکه شهر دگل اووادر .
امّا یا سحر یا سیمیادر
اسباب هلاك هب مکرر
آوازهٔ رعد و برق و صرصر
دریای ظلام موج برموج
غولان خیال فوج درفوج
بریا که بلای وهم ووحشت
بریا که هوای برق وظلمت

تا اولمیه دانه چین خرمان
کنجشکه شرر دوکردی صیان
مریخك الی طوکوب شتادن
دوشدی یره خنجری سمادن
شیرفلك اولدی شیر برفین
دندانی یرنده ایدی پروین
یخبسته اولنجه چشم گریان
گوزلکله آراردی مرکی مردان
سوز دله بولمغیچون اسباب
گرم الفت ایدی عدو واحباب
بارونه شتاب ایدردی آهو
آغزاوتنه گلوردی تیهو
میخواردلك اولدی زهده همسر
آب خشك اولدی آتش تر
اغرب بوکه طوکدی راه افکار
سکته یله گلوردی طبعه اشعار

دریالری گشت ایدنجه گاهی
آهو یه غدا اولوردی ماهی

اولسیدی سکك دهانی پرجوش
آغوش پدر صانوردی خرگوش

لغزشدن ایدوب مگر تحرّی
گامزدی کنار حوضه پرّی

جمره اگر اولمسیدی لغزان
دوشمزدی زمینه تا خزیران

هب ظاهره چقدی مشرب خاق
قانمز لب بامدن اب خاق

لرزیده نفسله صحبت ناس
زنجیر جنون ولیك الماس

فانوسك ایچنده شمع رخشان
دریاده نهفته شاخ مرجان

نسر فلکی گوروب کومسده
کسدی سسی فاخته قفسده

قالمدی هواده مرغ سرکش
کاهیچه اوچردی رنك آتش

یاقوت کبی حباب صهبا
هیچ شعله‌دن ایلمزدی پروا

آتشده زلال ایدوب تکوّن
دود ایلدی صرصره تحصّن

ماهیلری صید ایچون سراسر
باغلو ایدی اولطه‌لرده اخگر

سلطان ایدی ایتدی شهری تزیین
دوشدی‌لب بامه نای سیمین

یخپارد اولوب زبان گویا
گلدی لب بامه خرف شکوا

آتشگه مهر اولوردی برباد
صبح اورمسه بوزدن آگه اوتاد

غبرایه آغاردی سقف خضرا
طوتماسه ستون یخله سرما

برج اسد اولدی راه و میدان
هر کوشه‌ده برپاموقدن ارسلان
کویا طوتیلوب زبان شعله
لرزیده ایدی فغان شعله
افسرده اولوب شرار سرکش
گوهرلر ایچنده قالدی آتش
حمامك اولوب شکسته جامی
المأسدن اولدی طاق و بامی
پرّنده اولوب زلال کهسار
برف آدی ایله یاغردی تکرار
صحرادن ایدوب گریزه تصمیم
سودلیجه‌ده قالدی جدول سیم
قان ایتدی بری بریله اخوان
انکشتله نیچه شاخ مرجان
دهشتله اولوب قارآلتی دنیا
کهسار ایله صرصر اولدی همپا

سرمادن اولوب فسرده مهتاب
شبنم یرینه دوکلدی سیماب
آهوی سفیده دوندی دیجور
صحرا طولی مشك ایچنده کافور
برباقه برف ایچنده دیجور
مانند سواد دیده محصور
بوزدن قریلوب سپهر مینا
دوشدی بیره ریزه ریزه گویا
باق باق فلك سیاه کاره
آبینه گتوردی ژنکباره
سرمایله برف اولنجه منصب
دندانی صرتدی زنکئ شب
بیك میخ ایله نعل ماهی انجم
دیجور شتادن ایلدی کم
مانند ستارهٔ شب افروز
کاهی گورینوردی روز فیروز

مدنگهی ایدوب عصاکش
کیتدی ایکی مردم بلاکش
افتاده‌لگه غم اولدی منضم
دوشدی یولنه خرابهٔ غم
اول راهکه ذکری کچمشیدی
هرگامی مغاك نا امیدی

در صفت شب و شدت شتا

بردشت سیهده اولدی گمراه
یلدای شتا بلای ناگاه
بردشت بوکیم نعوذ بالله
جنلر جرید اوینار آنده هرگاه
بر بیرینه یأس وخوف لاحق
گه قار یاغر ایدی گه قراناق
دیجور ایله برف ایدنجه الفت
برقالبه گیردی نورو ظلمت

طویدم آنی صکره کیم کماندر
ماهك یری اوج آسماندر
حالا اوطلبده شرمسارم
کچدم یرلیك بی قرارم
شایان ایدی قالسم اول آراده
سن خضر یتشدك اول بلاده
شمدی بکا یاردن خبر ویر
اول کچدی بو یاردن خبرویر »
باقمادی سخن بوآه وزاره
برمرغ اولوب اوچدی باغ یاره

روان شدن عشق بخرابهٔ غم

غیرت دیدی عشقه : « ای برادر !
گل یول ازی یولده اولمق استر »
بال آچدی ایکی همای دولت
دوشدی یوله همچو بوم غربت

امرینی طوتوب او ایکی جانباز
منصور اولوب اولدیلر سرافراز
آچدی گوزین عشق اسمانگیر
گوردیکه سخندر اشته اول پیر
بلدیکه دیار یاردندر
اول صبح او نو بهاردندر
برحسرت درد ایله چکوب آه
صوردی : « بگا سویله حسنی بالله
سویلرمی بنی ندر خیالی ؟
کاهیجه آگارمی بی مجالی ؟
آگاهمیدر ملالمزدن ؟
آیاکه صوررمی حالمزدن ؟
یادینه گلورمی آشنالر ؟
مقبوله گجرمی بو بالالر ؟
دوشدم او هوسله قعر چاهه
گیم چهده قرین اولم او ماهه

« کای پستهٔ چاه اولان جوانلر
هنگام بلاده مهربانلر
عزم ایلیگز خلاصه طورمك
یول قورقولیدر خلاصه طورمك
بوچاهده هیچ خلاص یوقدر
افتاده‌لره مناص یوقدر
الان چهده بررسن وار
جنیلر آگا دگل خبردار
بر پیر آگا طاسم یازمش
حفظ ایتمگه خیلی اسم یازمش
کیم اول رسنی طوتارسه محکم
حفظ ایلر آنی او اسم اعظم
جنلر ایده‌من آگا خسارت
چقدقچه بولور نجات وراحت
افسونله سویلدم بونی بن
جنیلر ایچنده سویلمه‌سن ! »

گتمز بو هوا د ماغمزدن
بو دود چقماز اوجاغمزدن
غم مشعلیدر بو سونمك اولمز
جان ویرمك اولورده دونمك اولمز »

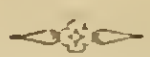
حبس کردن دیو ایشانرا

اول دیو لعین بدسر انجام
حبس ایتمگه قیلدی امر واقدام
تا ایلیه شحم ولحمن افزون
صکره آنی طعمه ایده ملعون
برنیچه زمانلر عشق وغیرت
قالدی اوراده اسیر محنت
بربرینه تسلیت ویردی
اقدامده تقویت و بردی

رسیدن سخن

برصبح سخن یتشدی اول پیر
گلدی سرجاهه ایتدی تقریر :

یازق سکا آجیدم جوانسن
امّا که عجب نه بدگمانسن »

شوریدن عشق

عشق آتش گین ایله اولوب گرم
دیدی : « نه گرك بو سوزلرك نرم
قتل ایتمه دگلمیدی مرادك
الآن الکده ظلم ودادك
گویا که بو سوزله فکر جانان
گوکلمدن اولورمی ذرّه پنهان !
قورقتغه دوشمه بی محلدر
وصلت دیدیگم بنم اجلدر
صالت بنده دگل بو فکر جانان
اولسمده گیاهم ایلر افغان
بو چاشدنی بتوب سراسر
عشاقه غم فراق سویلر

دیدیکه : « نه راهه ایلیوب عزم
دوشدکٔ بن چاهه بویله بی حزم
طویدم غم حسنه جان فشانسن
زرطالیس اسیر گانسن
لیکن بو نه فکر کجنمادر
ادراك دگل باشه بلادر
سن قنده او آفتاب قنده
دریا قنده سراب قنده
خوش قسمت ایمش بزه وجودکٔ
باغلندی بصیرت شهودکٔ
کیم واردی دیار کیمیایه
عنقایه ایرشدی یا همایه
بی فکر وسؤال راهه دوشدکٔ
اوّل قدمکده چاهه دوشدکٔ
الله الله ذهی حماقت
بو رتبه اولور اولورسه غفلت

قصد ایلدی طارم سماکه
برلشقه سفر گورندی خاکه
کتدی نیچه سال وماه واتیام
قعرین بولوب ابتدی آخر آرام

بردیوه مگر اوچاه محنت
اولمشدی مقام خواب راحت
بردیوکه وار نیچه سپاهی
هربریسی معدن سپاهی

مانند شب فراق بدروی
قان تشنه‌سی مرده‌فیل بدبوی

طوتدیلر اول ایکی دردمندی
طاقدیلر آیاغنه کمندی

عرض ایلدیلر اودیومسته
کیم صید بودر شکسته بسته
قارشو چاغروب اودیو هائل
مهر اولدی زخالمه صان مقابل

نه راه عدم نه ظلمت آباد
بر چاه ایچی فغان و فریاد
دیجور فراقدن نشانه
بحر ظلمات بی کرانه

دوشمه بوگا حضر او لبده کمراه
اولور یاری یولده عمری کوتاه
مهر آتسه کمند ماه وسالی
یوق قعرینی بولمق احتمالی

چون دوشدی او چاهه ماه نخشب
لایق کاوله نامی چاه نخشب
دوشدیکنه ایلله تأسف
معراجنی چهده بولدی یوسف

صان زلفنه جای اولوب زنخدان
هاروته بولشدی ماه کنعان
والحاصل او مهر عالم آرا
برعکس اولوب ایتدی چاهی مأوا

سفر کردن عشق بدیار قلب وسرانجام وی

عشق اولدی بومژددن فرحناك
بیك شوقله قیلدی جامه سن چاك
فی‌الحال صوروب دیار قلبی
طوتدی ره رهکذار قلبی
غیرتده اولوب آگا قفادار
قیلدی ایکی یار عزم دلدار
چون گیردی اومرد راه راهه
اوّل قدمنده دوشدی چاهه

صفت چاه‌ودیو وسرگذشت او

اتماکه نه چاه چاه گرداب
مانند ابد ورانسی نایاب
غیرت دیدی : آگه ای فدایی
قارونه صور امدی کیمیایی !
برچاه بوکیم سواد اعظم
کنجور کنوز یأس وماتم

بيك يللق يول خرابهٔ غم
آنك اوتهسى سراى ماتم
مشهور اويولك باشنده جادو
هرمويى ييلان، يلان دگل بو
بردشت ايچنده ديو و پرّى
ارسلان، قپلان وحوش برّى
جن نوعى هزار بدلقالر
جادو قلغنده اژدهالر
مظلم كيجهلرده غول يابان
آوازهسى رعددن نمايان
سحرايله ياغر اودشته آتش
گاهيجهده افعئ منقش
الله معين اولوب كچرسن
قلب شهرينك آبنى ايچرسن
قيل آندهكى كيميايى حاصل
گل بونده اول اشته حسنه واصل »

میداندهکی باش ایچوندر افسر
سرویر کاوله‌سن بویولده سرور »

قبول کردن عشق بلا شارا

عشق آکلدیکم ندر سرانجام
غوغای مقاله ویردی آرام
دیدی : « بیوراك نه اوله خدمت
من بعدمن و بلای محنت
سادات قبیله ایتدی تدبیر :
« کیم مهرینه ایله نقدی توفیر
حسن عقدینه چوق بها گرکدر
اوّل سکا کیمیا گرکدر
طورمه سفرایت دیارقلبه
جان باش قورهکذار قلبه
اول شهرده کیمیا اولورمش
یولده بلی چوق بلا اولورمش
بیك باشلی براژدر منقش
مومدن کمی آتی بحر آتش

فکر ایله که جمله آشنایز
هب شور وهوایه مبتلایز
برسوزله کیم اولدی یاره واصل
برغنچه ایله بهاره واصل
هیچ ممکن اولورمی زنجسز کنج
چوق کمسیه ایردی کنجسز رنج
ذوقلنمه‌مزه دگلمی بادی
بردن بره وصل حسنی دعوی
هیچ سوزله اولورمی وصل دلدار
لطف ایت بوکلامی ایتمه تکرار
دعوامزی صانمه حیله‌مزدن
وارقیسه‌ده صور قبیله‌مزدن
بی محنت وغم وصول دلدار
آیا کیمه اولدی بوسزاوار
هیچ کیمسه بوراهه کتمشدر
برفردبونی هیچ اشتمشدر

صوردی « سببی ندر بو بیداد
کیم ابتدی قبیله آنی ایجاد
موجب نه که سخره اولدی حاتم
حمل اولدی فضاحته مقالم
نصح ایتمکزه نه اولدی حائل
معقوله دکلمی‌یم یا قائل
گر طالب حسن اولورسه مجنون
تیمارخانه اولور بوگردون
زجرك سبین بیان بیورك
جرمم وارایسه عیان بیورك »

جواب شافی دادن قبیله

سادات قبیله جملةً هب
قیلدیلر آگا بیان مطلب
« گای طالب حسن اولان خردمند
گوشکده طوورسه گوهر پند

والحاصل اومردك چپ انداز
بيك خلط كلامه ايتدى آغاز
سرد ايتدى حديث ذوشجونى
نقل ايلدى موجب جنونى
قالدى آره يرده عشق غيرت
ذوقلندى بتون بنى محبت
مبهوت قالوب اومرده چالاك
عرض ايلدى حسنه سينهٔ چاك
حسن اويلجه ويرديكم پيامن
گوش ايله قبيلهنك كلامن
آنلرنه كه رأى ايدرسه اظهار
رأيم بنم اولدر اولمه بيزار

تضرع كردن عشق باقبيله

ناچار قالوب اومرد حيران
اعدالره اولدى عبد فرمان

کیمی دیدی : سویلنور یاظاهر
زیرا تلف ایتدی مال وافر »
هر بابدن آچیلوب قپولر
کفتاره بوشاندی یاوه کوتلر
سر رشته بولوب برایکی مکشار
درس غلطاتی ایتدی تکرار
« باش اغریدیرم اگرچه احباب
زکامه نفیلیدر بو کلاب
بر وقت زمان حمامه کیتدم
بیلم که نه ایلدم نه ایتدم
حمام دیدیکزده گلدی یاده
برمادّیه جمله‌دن زیاده
اوّل آنی ایلیم حکایت
برشیخدن ایلدم نیابت »
گر سویلدیکی هپ اولسه اعلام
بولمز بو رساله‌مز صوك، انجام

هربری طاقلدی حسب طاقه
بیچاره بی آلدیلر مذاقه

کیمی دیدی : « تیغك ایله تیز
افیونه بغایت ایله پرهیز

کیمی دیدی : خولیا بلادر
ایواه بودرد بی دوادر

کیمی دیدی : شعره ایتمه رغبت
زیرا که ویرر خیاله صورت

کیمی دیدی : تختکز مبارك
شاهم اوله بختکز مبارك

کیمی دیدی : خیلی طرفه مجذوب
اکلتمه دکلمی یوخسه مطلوب

کیمی دیدی : اشته درد حمّا
قصد ایلمنجه بویلدر ها

کیمی دیدی : وار النده شمشیر
مجنونك اولور دوا سی زنجیر

« کیم گوهر حسنه طالبم بن
غوغای طلبده غالبم بن
اول درّ ایسه دل آ گا صدفدر
جانان ایله جان خلف سلفدر
گرحسن ایسه آفتاب روشن
گردونی اونورك اولمشم بن
غوغایه اگر دوشرسه تدبیر
اشته قلم اشته تیغ وشمشیر
هر خصمی که تیغم ایتدی برباد
بن مرثیه‌سنی ایتدم انشاد »

استهزاء قبیله که زهی کنج بی رنج

سادات قبیلهٔ محبت
بر برینه ایتدیلر اشارت :
« کیم یاودیه باشمش بو بیدل
مجنونه ندر دوای عاقل

« گل یانه اولالم روانه
کچدی کچن ایله بهانه »
بونیّته فاتحه دیوب عشق
آغاز وصاله ایلدی مشق

طالب شدن عشق عقد حسن را

غیرتله جناب عشق جالاك
مقصوده‌که اولدیلر هوسناك
منلای جنون و یردی فتوا
کیم حسن ایچون اولدی فرض غوغا
قصد ایتدیکه اوله عشق غمخوار
احوال قبیله‌دن خبردار
هر بیری آراردی وصله چاره
عاشق کچنوردی اول نگاره
بورسته گرك بلای دشوار
یك باشینه عشق عالم اغیار
جمع ایلدیلر قبیله‌یی هب
عشق ایلدی آنده عرض مطلب :

گر شو یله اولورسه بو یله اولسون
یا بو یله اولورسه شو یله اولسون
بر مدرسه بحثی ایلمش درج
استر بکا ایده جمله سن خرج »

موافقت غیرت باعشق

غیرت دیدی : عهدم اولسون ای یار
بی سر اولهیم سکا فقادار
برداخی دهانم ایتمیم باز
قالسون بوقفسده طوطیء راز
گر چرخ مخالفت ایدرسه
باشم ویردیم قیلك گیدرسه
صانمه رد راحته گیدردم
بن شوقنی اختیار ایدردم
یان چزدی صانوب بو پرملالی
کفتار یله ایتمه انفعالی »
بو یله قلیچ آتلینجه غیرت
عشق ایلدی قاش ایله اشارت :

آزردن عشق

عشق آغلیه‌رق دیدیکه خاموش :
« بریول سخنك سوزینی قیل گوش
هیچ تیر آتیلورمی یاره طوغری
طوغرلمه‌سن اول دیاره طوغری
گر وار ایسه سنده برمرؤت
همراهم اول ایله باکه خدمت
نه خوف سر ونه فکر جان ایت
بازاریمه اویده برزیان ایت
دیوانه یه راه اولورمی تعریف
الگ پخته‌سیدر بوخام تکلیف
هیچ تیغه اولورمی عرض دیدار
آیینه میدر یاهر گهردار
گل یانمه ال ویرمسه بویله
بوخسه ایو گوردیگنی سویله
گامش بگا شرط وعهد سویلر
زن کیبی نوای مهد سویلر

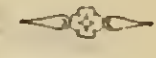
افغانی قو ایله عزم دلدار
بیك رأیه اولور نتیجه برکار
بنداخی سنکله همسوارم
کهسار بلاده یار غارم
اول شرطله کیم سن ایله همّت
تاکشتهٔ قهرك اوله عصمت
یاباکه ویر اول خصوصه دستور
تاعصمتی قهرم ایده مقهور
طوت بوسوزیمی که خیر درخیر
غیرت آره یرده استمز غیر
عصمت سبب اولدی اولدی حیرت
یکدللره رهنمای فرقت
بووقعه یه سنده آشناسن
بیلم نه خیاله مبتلاسن
چاك اولمیجق صدف نه قابل
اولمق گهر مراد حاصل »

سن آهی بخار سرمی صاندك ؟
فریادیمی بی اثرمی صاندك ؟
یار اویخوسنه فسانه‌در هپ
بزمنده آنك ترانه‌در هپ
لیلایه کلنج اولور محصل
نومیدیٔ قیس وسعی نوفل »

بهانهٔ دیکر انکیختن

غیرت چکوب آه سینه سوزی
دیجوره مبدّل ایتدی روزی
دیدیکه : « هزار بارك الله !
آ گاه ایمش عشق اولدم آ گاه
امّا سکنا برهوا گرکدر
معشوقنی ادّعا گرکدر
وار اشته قبیله ایچره یارك
شهبازسك آل همان شکارك

لازمی هرآه حسرت اولق
هرگریه همان شکایت اولق
معذورطوت ای‌رفیق معذور
مأموردر عشق آهه مأمور

پاسخ دادن غیرت

غیرت دیدی : « آهلر گوزلدر
امّا که نه سود بی محلدر
بودشتلرڭ وراسی یوقدر
حسنگده بوگا رضاسی یوقدر »

پاسخ دادن عشق

عشق آ که دیدی‌که : « بی‌خردسن
درماندهٔ فهم نیك و بدسن
حسن اولسه اگر بوآهه خوشنود
برآنده اولوردی چرخ نابود

حاشا سکا طعن اوله بوگفتار
دلدار قدیمه ایتمه آزار
لکن غم و آه چاره ویرمز
بوقلبم خون کناره ویرمز
ترك ایله بورتبه هوی هایی
بوش بوشنه گودوش صدای
برزخم ایله کندك ایله غیب
فریادی براقمه عیبدر عیب
یوخسه بونی سن قولایمی صاندك ؟
غم لشکرینی آلایمی صاندك ؟ »

پاسخ دادن عشق

عشق آکا باقوب دیدی : « ندر رأی ؟
یارب نه بلایه اوغرددق وای !
سوز آکلمدنمی قالدی غیرت
یابا که می عارض اولدی لکنت

دیدی : « بوکا باخبرمیسین سن
حسن آدینی گوش ایدرمیسین سن
وار گیت که سوزم سکا دگلدر
صوص صوص بواو ماجرا دگلدر
یارانه یتشمگه قیل اقدام
دونکم گیرو قالدی صبر وآرام
آهمله بو روزگار طولسون
سن گیتده نه اوللیسه اولسون
دلشادلغم زمان نیچه اولدك
سوز سویلیه جك زمانمی بولدك
بن بونده یوغم گل ایتمه آرام
کیم بحث ایدوب ایده شمدی الزام »

پاسخ دادن غیرت

غیرت دیدیگم : « بویارلقدر
مقصد سکا غمکسارلقدر

توبیخ کردن غیرت باعشق

چون عشقده گوردی دردحسرت
فرصت بولوب اکا صوردی غیرت :
« کای غنچهٔ شعلهزار دوزخ
نولدیکه ایدرسك او یاه آوخ ؟
باعث نهبورتبه آهسرده
نقصانمی ایرشدی یوخسه ورده ؟
دردك نه صاقك دوامی بولدك؟
یوناله ندر شفامی بولدك ؟
گردرد ایچون ایلدکسه فریاد
افسوس بکا هزار بیداد !
چون مهملی مرد گلدی دردك
درد اولمیدر شعاری مردك »

پاسخ دادن عشق

عشق آجی آجی باقوب اومرده
زهر اکدی نگهله داغ درده

در صفت غیرت که لالای عشق بود

وارایدی یاننده بر بلاکش
غیرت آدی هرپیامی آتش
لالاسی ایدی او بی مجالك
ابرایدی او گوهر خیالك
ایتمشدی اوشمع سینه سوزی
بزم الك حرم فروزی
چون طفل شرر اودلفکاری
بسلردیکه یاقه هردیاری
بیلدن بیله تخم لاله آسا
صاقلردیکه داغن ایده پیدا
چون ایلدی پنبه‌لرده پنهان
تاداغوش ایده طوپطلوقان
چون طفل سرشك اودلنوازی
گرد غمك ایتدی خاکبازی
تاکیم بیودکده اوله اول‌ماه
چون سنك مزار روی بر آه

هر نطقی حیاتدر بقادر

زلفن طاغدوب ایدرسه تالان
کفره صغنور سیاه ایمان
بو خوفله کاکلی پریشان
دعواسنه تیغ قتلی برهان

وه بو تعجیب مدعادر

بیچاره گوکل غمیله یانسون
تك اول بت آتشین اینانسون
خونابهٔ اهجره جان بویانسون
مخمور گوزی شرابه قانسون

هر قهر یند بیك کرم فدادر

غالب گبی صدهزار مفتون
صحرای محبتنده مجنون
اولمز یه کمسه زار ودلخون
هر جورینه اهل درد ممنون

اما که نه چاره بیوفادر

طردید

شاهه اسیر اولدی کیم دل
بنده‌سی قهرمان قاتل
زه‌یله سخنده لعلی یکدل
کانه نگاهی قانه مائل

تیر غمی جاند آشنادر

ران قضاسی ظلم بنیاد
ندهٔ بیم جانی جلاد
کوشه‌ده بانك داد و بیداد
غای قیامت آه وفریاد

محشرمی یاخود بوکر بلادر

لب عمر نوح معنی
غنده نهفته روح معنی
دوکدیکی قان صبوح معنی
یل سخنی فتوح معنی

چون پشّه اولوب ضعیف و ناکام
نمرود سپهری قیلدی سرسام
بر رتبه ضعیف ایدیکه اول ماه
گاهیجه اولوردی آهه همراه
امّا که کمال هیبتندن
عرش دترر ایدی مهابتندن
تك حسن ایچون عشق آه قیلسون
دنیا بیقلورسه ها بیقلسون
برسینه‌که غمدن اوله درهم
گوگلنده‌میدر خراب عالم
خوشدر بیقلورسه چرخ غدّار
خشنود اوله تك جناب دلدار
چنمشدی آرادن عشق چالاك
گریانسه نه غم زمین و افلاك
گاهیجه که‌غمدن اوله برباد
ایلردی بو شعر پاکی انشاد

فرقت بونك اوستنه بلادر
آز عاشق اودرده مبتلادر
دوشمز اولور اولماز عشقبازه
كيم دوندره نازينى نيازه
كيم اوغرهدى بوغم اليمه
فردوسدن آتيلوب جحيمه
يار اولمشيدى بوكا هوسناك
بيچاره يه اژدر اولدى تريالك
صيادكه بيك فسون اوقوردى
بيك تبت وآژگون اوقوردى
چون آهويى ايلدى گرفتار
بى غائله چكدى تيغ آزار
غم شرحى خلاصه مجمل اولمز
تفصيل اولنوب محصل اولمز
گلسونمى او آهلر بيانه
برنبذه سى صغمز آسمانه

برکشتن کار ومجنون شدن عشق درهوای حسن

وقتاکه طویلدی کار فرقت
کوکلنده قیرلدی خار فرقت
اول جسم لطیف نور پیکر
گوزمردمی گبی اولدی لاغر
بیلمزدیکه چرخ کار ناساز
فرقتده ویره قرار ناساز
وصلت گونی خوش خوش ایلیوب عیش
اخشامنی ایلمزدی درپیش
دلدارینی کندویه گوروب یار
صانوردیکه چرخ ایچون بقاوار
دگمزمی مکر دکلمی لایق
ذوق دوجهانه ناز عاشق
معشوق نیازی قاسه عادت
دوزخده وار عاشقه سعادت
اول دواتی هضم اولورمی ممکن
برآنی دکر جهان ملکن

تنها یاقوب آه سینه سوزین
برقاچ کیجه خوش کچوردی روزین
کافوریی صاقنوب شررین
نور آلدی فتیلهٔ سحرین
یعنی که خیال روی جانان
ایلردی شبن صباحه مهمان
افکار غم ایاسه تسلسل
کیسوسن ایدردی هپ تخیّل
قیلدقچه شراب شوقی سرخوش
لعل نمکین ایدردی خاموش
اولدقچه محیط غمده کمنام
حسن آدین آکوب بولوردی آرام
ایتمشدی فریب وعد کمّون
باغ المن ریاض لیمون
الحاصل اولوردی عشق چالاك
امید وصال ایله فرحناك

گوش ایتدی تمام ماجرایی
دکلردی مگر بومدّعایی

چون اولدی سخن بوسرّه واقف
ایتدی گلوب عشقی داخی عارف

«کیم حسن سنکچون اولدی دلسوز
انصاف قیل ایمدی ای دل افروز

لایقمیکه حسن ایدوب فغانی
سن قلمیه سن فدا بوجانی

بالله بومی رسم عشقبازی
دلدار ایده شیوهٔ نیازی !

شمدنکبرو خواهشك زیاد ایت
اندوه فراقه اعتیاد ایت »

حال عشق

اوّل ایسه عشق بی سرانجام
اول شیر نهاد وخسته اندام

تأکید عصمت

عصمت دیدی « یوق بوکاره چاره
انصاف ویره خدا اویاره
اغضاب اولیور فغاندن اول ماه
چشمی قرارگر ایاسك آه
دیر کیم اوفغان بکا گرکدر
محبوبه همین وفا گرکدر »

سکون یافتن حسن

گوش ایتدی بوقولی خواه، ناخواه
ناز ایله قصدین ایتدی اول ماه
گانون گبی اولدی جانی گوشه
صورتده چگلدی عیش ونوشه

آگاهی دادن سخن بر عشق

بومبحثی ایتمك ایچون اذعان
اولمشدی سخنده آنده پنهان

بن خوف ایدرم ملول اولور یار
سن خوفده سنکه ایدر آزار
اولمشدی بوخسته خال مدهوش
بوهجنتی ایلمش فراموش
سن بلیه‌رکدن ایتدك آکاه
سن آه دیدك بن آکلدم ماه
دلتنك اوله‌یم وَمهر برلب
طارلمیه تك اوغنچه مشرب
قان یوطه‌یم ایتمیم آنی فاش
ایل یارده‌مه اولمسون نمکپاش
یانسون غمینه بوجان بی باك
تك غمزه‌سی اولمسون زهرناك
من بعد اوله یم سکوته معتاد
اولسم دخی نامن ایتمیم یاد
هی بونه ستمدر الله الله !
هم آتشه یان هم ایتمه ایواه ! »

البته سن آ گه نامزدسن
کام آور وصلت ابدسن
کلمز آ گاده بوکار محبوب
سن طالب اولوب اول اوله مطلوب
برکرّه بوسوز اولورسه مشهور
رسوایانی طوتمی معذور
خواهشکر اینسکده بی زبان اول
قزسن کرم ایله‌سن کران اول
خوشکه طویارسه حضرت عشق
ایلر سنی تیغ غیرته مشق »

چیرنی دیکر اندیشیدن حسن

حسن ابتدی بونقطه ذهنی صرف
چون عشق دیمشدی حرف برحرف
دیدیکه : « اولم نه‌جاندر ای‌جان
فوت اولمسه گر رضای جانان

گه شاه سپاهه ایتدگ آهنك
گه ویرمه دیدگ صفایه هیچ ژنك

بن سرخوشی اولدیغم نه میدر ؟
سن نهی بیوردیغگ نه شیدر ؟
لازمسه اگر سگا فسانه
سن دگله بن ایلیم ترانه! »
دریا گبی بردن ایلیوب جوش
ای عشق ! دیدی وَاولدی خاموش

بهانهٔ دیگر انگیختن عصمت

حالن گوروب عصمت یگانه
بولدی ینه بشقه بر بهانه
دیدیکه : « جناب عشق یکتا
بر مرددر اولکه بی محابا
مکتبده سنگله هم سبقدر
بو سوزه قبیله یك نسقدر

دیدیکه : « عجب یوله گیدرسن
سیلابه قرار حکم ایدرسن
ممکنمی که عشقی ایدم انکار ؟
سن اکلدیغك دگل بو اسرار !
بیلمزسن علاج باری صورمه
بیماری تکرلیله یورمه !
صاندمکه کلام عشق سویلر
بن زاره پیام عشق سویلر
سن خود براقوب او بحثی درکار
مرأت دیدك گهی، گه اسرار
تنك اولدی دیرم باشیمه گردون
شمدی نه گرك خم فلاطون !
ناموس نه شی حیانه سوزدر ؟
پروانه‌یه مومیانه سوزدر !
بن ایشته ایلرم تکاپو
دیرسنکه یول اوزره وار قورقو

هم عسکره سپاه اولوب خبردار
هم سن، هم اوك اولور نگونسار
سوز طوت کرم وعنایت ایله
اسراری دیمه حمایت ایله
هر رنگه بویانده رنك ویرمه
مرأت صفایه ژنك ویرمه
سوز در دل وجانه برق خرمن
آیرلمسون اول شراره سندن
هم کندی نشان اولور هوایه
هم دوشدیگی یرگیدر هبایه
حرف آتدیغیچون کمان جهانده
خمیازه‌دن اوله‌مز امانده
اسراریني خلقه فاش ایدرسن
خوفم بوکه سن تلاش ایدرسن »

پاسخ دادن حسن باعصمت

حسن اول سوزی گوش ایدوب اوزلدی
زهر آغلدی آجی آجی گلدی

مناظرهٔ عصمت باحسن

دیدیکه : « ایا گل مرادم
نورستهٔ گلشن فوأدم
هر دردکه وار دواسی واردر
هر خسته که وار شفاسی واردر
افسانهٔ یأسه اولمه معتاد
دوشدکسه ده عشقه ایتمه فریاد
غایت حذر ایتکه ای گل اندام
بو نطقکی طویمسون لب وکام
افغانکی ایله زیاده
ناموس خیالی ویرمه باده
بر حرفکه لبدن ایده پرواز
بیك گوشده اولمز آشیانساز
اول سریکه خوشجه طوتمدك سن
برسینه ده ایلمز نشیمن
سرشاهدرآ که اهتمام ایت
قوغمه او ایچندن احترام ایت

یاقدم بو شهرله خانمانی
ای کاش ایشتمسیدم آنی
کوروکر اولیدی چشم وگوشم
زهر اولمز ایدی بو عیش و نوشم
شمدی بو بلا که چاره مشکل
بیمار ضعیف و درد قاتل
بسبللو که درد عشقدر بو
بر راهنورد عشقدر بو
یادینه کلنجه اولدی خاموش
عشق اودینی ایلش فراموش
برنسنه‌می وارکه اوله مبهم
عشق اولمسه هیچ اولورمی بو غم
لیکن بوکه تسلیت گرکدر
بو غنچه‌یه تربیت گرکدر »
زعمنجه اولوب فسانه پرداز
سرنامهٔ نصحه ایتدی اغاز

هر کیم که بو راهه ایتدی رغبت
رهزندر اورهروه سلامت
همرهلکم ایله ایتمه اکراه
رسوایلغه بیلور مسین راه

چون یاردن اولدی یار مهجور
رسوای اوله خواه خواه مستور
جانانکه فدا ایده بوجانی
یتمزمی بلای زندگانی »

چاره اندیشیدن عصمت

عصمت ایشدنجه بوجوابی
افکارینی آشدی اضطرابی
سویلندیکنه اولوب پشیمان
گوش ولبه اوردی مشت خسران

دیدیکه : « نه درده دوشدم ایواه
کندم آره‌دمده اولدم آگاه

چرخ ایتدی بنی اسیر هجران
بو تشنه‌یی قیلدی سیر هجران
تنها ایدر ایکن آه و فریاد
گوش ایلیوب ایتمه‌سنده بیداد
یازق سکا کیم تباه اولورسن
آزردهٔ تیر آه اولورسن
سن دکلمك ایله مد آهی
رسوا ایلمك گورندی راهی
شمدنکرو شهرهٔ دیارم
گوندن گونه غمله بی قرارم
آتشکه سینه‌م اولدی بر باد
یاندم بو هواده اشته فریاد
غم کعبه‌سنك بودر هواسی
افغاندر او معبدك دعاسی
امیدی طبیبدن سقمدر
مطلبلری ازدیاد غمدر

آگاه کشتن عصمت از غم حسن

عصمت بوکه صوردی سوز دردی
گوش ایتدی جوآب آه سردی
حسن ایلدی ماجرایی تقریر
رؤیاسنی ایتدی بویله تعبیر
« کیم خستهٔ عشقه صورمه دردین
دیرتمه اوبیکسك نبر دین
گلدی باشمه بو برقضادر
الله بیلور نه ماجرادر
بی درده اولورمی درد تقریر
از جمله اوله ورای تعبیر
پروانه‌یه صورمه خواهشندن
سوداسنی آگاه سوز شندن
باسم که ندر بو سوز وغوغا
ایتمزدم اثاث صبری یغما
اول آتش غمکه دوشدی جانه
لطف ایله که دوشمسون زبانه

چون پرده‌دن آشدی ساز فرقت
گوش ایتدی اصولی ایله عصمت
حس ایلدیگم اوماه پاره
برمهره دیلرکا وله‌ستاره
بیلمزدی ندر بو گونه دردی
قنمی گل ایچوندر آه سردی
هر کیجه باقوب او دانوازه
گوکلنده یاقردی داغ تازه
اول داغ یاقنجه حسرتیله
بو زاغن ایدردی هپ فتیله
آه ایلیجك او سرو قامت
باشینه قوپار بونك قیامت
اول اشکن ایدنجه سیل دریا
بیچاره اولوردی سر بصحرا
حسن ایتمده ایدی دمبدم آه
برعشق بیلوردی برده الله

بو یولده کیم اوله سدّ راهم
جان زادرهم خدا گواهم .
صبر ایله براز سن ایتمه افغان
نیلر باقه‌لم خدای ذیشان
بو نامه‌می صاقله حرز جان ایت
اول عهدی که ایلدك امان ایت

صفت عصمت که دایهٔ حسن بود

چون اولدی جمال عشقدن دور
حسن اولدی او فکر تیله رنجور
ایتمشیدی او شمعی زیب زانو
عصمت دیه‌رك برآتشین خو
پروردهٔ شیر ایدوب مقدّم
ویرمش اوکله عرقله شبنم
قلمش آنی موسم صباده
جوبار حیادن آب داده
تنهاده فغانن ایلیوب گوش
طویدی غم حسنی اولدی بیهوش

چون سن دیه‌سنکه ایله افغان
طوفانی صایرمی چشم گریان
غم دفترینك رسیدی یوقدی
سندن یکا گام امیدی یوقدی
اول داعیه بر طرفدی اوّل
شمدی بو گه چقدی ایش محصل
فرمان سنك حصولی بندن
جان ویرمه بنم قبولی سندن
سیر ایت نیجه اولور فغان وزاری
دعوا نه شکل ویرر قراری
بد عهدلك اولمزم اوزمدن
گر حشر اوله دونمزم سوزمدن
تدبیر بودرکه ایدرم بن
ای گوزلری خسته خوشدل اول سن
سادات قبیله این وآندر
چکسونلر الی که باش وجاندر

ظن ایتمه که غم خرابی سن‌سن
روشن گونك آفتابی سن‌سن
شوریده بنم که بیك غمم وار
هر غمده بنه بیك عالم وار
گوردك بوتحمل ایچره حالم
وار صاندك اوله فراغ بالم
بلبلده گورب فغان هیهات
پروانه‌یه تهمت ایتدك اثبات
بویولده اگرچه کار چوقدر
دریای غمه کنار یوقدر
امّا بوکه حکم ایدرکه یاران
پنهان گرك اوله درد پنهان
چون استدك اوله آشکاره
آسان گورینور فغانه چاره
غوغای محبت ایسه مقصود
اشته فلك اشته آه پر دود
من بعد من وصنم پرستی
هیهات هیهات ززهد وهستی

برنیچه زمانکه لال ایدم بن
اول خوفله پر ملال ایدم بن
صاندگ بنی گورمیوب اویانق
معشوق بنمده، سن سین عاشق
بن ایسه بو وقتی ایلیوب یاد
حیرانلغه دل ایدردی معتاد
بر چاره سزم نه‌در بوجبرگ
بالله نه تیز دوکندی صبرگ
ای کندو یی بنده عد ایدن شاه
یوسفدر اولان فتادهٔ چاه
خون صانمه گوروب النده حنا
بی بهره‌در عشقدن زلیخا
ای گل دیمه پاره پاره خونم
ظن ایتمه که بلبل ز بونم
گلگونه‌در اولسه خون دگلدر
بلبل سوزی گلفسون دگلدر

هم نیچه سلام اوله حواله
اولاد کرام و جمله آله

بو نامه که برسیه شرردر
خاکستر شعلهٔ جگردر

برجنته‌درکه رهگذاری
دوز خدر آنك گل وبهاری

سوز گرچه که حال زندگاندر
که مرده‌یی سویلدر جهاندر

ای بنده‌سن اولدریجی خنکار !
تدبیر ندر المده نم وار ؟

نامه‌ك دل زاره واصل اولدی
اوق دکدی وَیاره حاصل اولدی

بیلم نه فسوندی اول فسانه
دوزخ خبرین گتوردی جانه

دوزخ دیدیگم نه جانه منت
برسوز وار ایچنده آدی فرقت

صوردیکه نه گونه نامه‌در اول
گوستر نه سیاه جامه‌در اول
چون آلدی نگاه ایدوب سراپا
فهم ایتدی نه‌در مآل دعوا
اول آن آلوب الینه خامه
یازدی اوده برجواب نامه :

صورت نامهٔ عشق

سر نامهٔ نامه نام سبّوح
پیدا کن عقل و خالق روح
معمور ایدن عالم بلایی
مهجور ایدن ایکی آشنایی
حسنی ایدن آفتاب رخشان
عشقی ایدن آتش ایچره بریان
مأیوسه ویرن امید وصلت
مأنوسی ایدن اسیر حسرت
نیچه صلوات اوله رسوله
شاهنشه اعظم بتوله

آلدی سخن عزم راه قیلدی
هدهد کبی قصد شاه قیلدی
بولدی گلوب عشقی لال وخاموش
آیین قدیمی اوزره مدهوش
نه دوزخ غم، نه ذوق دیدار
گویا که نه یار وار، نه اغیار
دیدیکه سخن یتر بو احوال
بو نامه‌یی آچده گور نه‌در حال
هم باقکه جناب حسن یکتا
سندن نیجه ایلمش تبرّا
بیك یأسله ایلیوب شکایت
فرقت سوزین ایلمش حکایت
عشق اول سوزی گوش ایدوب آیلدی
تکرار دوشوب ینه بایلدی
بر نیچه زمان کچوب اوزندن
گلدی سوزه قان گلوب گوزندن

معلوم دگل ورای پرده
چوق بیلمین اوغرادی بودرده
بللی که قبیله ایچره عادت
سندن بکادر همیشه رغبت
ارکیم ایده نامزددن اکراه
دختر قالور اوده خواه ناخواه
هیچ آه وانینی چاره ویرمز
طوفان غمی کناره ویرمز
بندن غم ودرد وسوز تقریر
سندن بیتر ایش سن ایله تدبیر
سوز ایردی ختامه اشته ای ماه
خیر ایده نتیجه‌سینی الله

آوردن سخن نامه رابر عشق

اولدمکه کلام ایروب ختامه
دست سخنه ویرلدی نامه

بن ایلدم بودردی ایجاد
سندن بکا اولدی بونجه بیداد

« ای اخترمی سیاه ایدن ماه »
« وهم ایله که منتقمدر الله »

بر آفته‌سنده دوش اولورسن.
آهم گبی شعله پوش اولورسن.

حسرتده قومه بو خاکساری.
برسوزله تسلی ایله باری

شکر ایله خدایه ای سمن تن.
یاسن بن اولیدك آه بن سن

رسو ایلغم ایدرسك اکراه
گوستر بکا طوغریسك ندر آه.

عاشقده حیا قرار ایدرمی
مقدارینی شی گذار ایدرمی.

سنده بیلورم بو دردیوقدر
چرخك بلی روزگاری چوقدر.

ایتدم سکا جان وسرله رغبت
هم قدرتم اولدیغنجه خدمت
الأن که حاتم اولدی مشکل
ترك ایتمه بوزاری مرحمت قیل
بندن سکا غیری اولمز اقبال
وصل واجلدن ایتمه اهمال
یاوصل ایله سندن آلورم گام
یامرك ایله زنده ایلرم نام
حیرت بنی قیلدی زار ومضطر
غیرت سکا دوشدی ای دلاور
گروارایسه سنده باگه رغبت
وار آه فغانه ایله عادت
البته قبیله گوش ایدرلر
وصلمله سنی خموش ایدرلر
آزرده ایسك بوماجرادن
جور ایتمه خوف قیل خدادن

اول حال کیم اولدی بی‌مجالم
آواره ایدم شکسته بالم
بوشهره غم فراق گلدی
وصلت گیدوب اشتیاق گلدی
حیرت بکا وصله اولدی مانع
برنامه‌یه سنده اوله قانع
مقبول طوتمی شرع همت
ناچار ایشین ایده اهل قدرت
فرض ایلیلم که خاکسارم
یوق شبهه که خاکپای یارم
خورشید که شاه آسماندر
گر ذرّه‌یی صایمیه یماندر
ای خالقه رحمی اولمیان یار
فکر ایله که روز آخرت وار
بیلمرجه گل بهارك اولدم
آخر که خزان ایرشدی صولدم

منظورك اولان شكسته بندم
شمدی كيمه بسته‌سن افندم
گرچه بيلورم جدا دگلسن
اول رتبه‌ده بيوفا دگلسن
هب بيلديگمی تو كتدی هجران
بيمار اولان ايلزمی هزيان
برداهيه‌دركه دوشدی ناگاه
انجامنی وصلت ايده الله
دوشدمسه نيازه نازنينم
الدن نه گلور قفس نشينم
زن هرنه‌قدركه تيغ زندر
ساز املی بوزوق دوزندر
اولدمكه سنگاله همنفسدم
سرمست پيالهٔ هوسدم
معلوم ايدی كيم نه گونه‌در حال
گرمردايسك ايتمه سنده اهمال

نیك وبدی یوقدن ایدن ایجاد
منصوبه کشای زهد وزهّاد

ایثار اوله بعد زین تحیّت
اول ذاته کاودر شفیع امّت

اصحاب گزین وآل واولاد
برجملهٔ شان سلامهاباد

بونامه اویار جانه گتسون
برآهدر آسمانه گتسون

گرچه غم دل بیان اولنمز
آتش گبیدر نهان اولنمز

بونامه که برفقیردندر
گوگلی گبی کاغدی شکندر

برظالمه درکه پادشهدر
نامه‌م نظرنده خاك رهدر

ای بنده‌سنه انیس اولان شاه !
شمدی نه‌سببدن ایتدك اکراه ؟

ناچار قالوب همان اول آفت
مکتوب ایله ایلدی قناعت
سوزچوقدی اگرچه خامه‌سنده
قان آغلیه یازدی نامه‌سنده
اول نصحه جوامثال قیلدی
بوطرز ایله عرضحال قیلدی :

نامهٔ حسن باعشق

سرنامهٔ نامه نام یزدان
قیّوم وقدیم وحیّ ورحمان
یردن گوگی ایلین سرافراز
گوکدن یره رحمت ایدن افراز
ویران ایدن آرزو سراین
اشکسته ایدن امید پاین
کام آورایدن هوسگرانی
نام آورایدن سخنورانی

پند دارن سخن

فی‌الحال گلوب سخن یتشدی
امّا بوزوق دوزن یتشدی
حسنه نیچه نصیحه ایتدی آغاز
کیم حیرته اولمه ناوك انداز
اول مردایله دوشمز انکسارك
آیینه‌سیدر جمال یارك
آه دلك ایتمه ژنکئ مست
آیینهٔ عشقی ایتمه اشکست
برهانلری سردایدوب تمامی
بواولدیکه زبدهٔ کلامی
« یقمق بو بنایی نار وادر
« کیم بریوزی یاردن یکادر
« سن نامه یاز ایلیم بن ایصال
« بردم دخی بویله خوش کچر حال
« حیرتله صو اشمه کج کچندن
« خوشنود اوله تا که عشق سندن »

گردون گبی جوره قلدی همت
چکدی آره یرده سد فرقت
امر ایلدیکم بوایکی سرباز
بر بیرینه اولمسون نظر باز
امرینه تخالف امر دشوار
آیرلدی اول ایکی ماه ناچار
سیر ایتکه سپهر بیوفایی
راحت قومز ایکی آشنایی
جای اولدی جمال حسنه چادر
برماه ایدی اولدی سرنجادر
هم حضرت عشق او مهر رخشان
خوناب شفقله اولدی غلطان

خیال بستن حسن

حسن اویله خیال قوردی گویا
تنها ایده حیرت ایله غوغا
یعنی که چکه بر آه جانسوز
اول دشمنه اوله خانمانسوز

پاینده میدر سپهر بیداد
دور ایله درنکه اولمه معتاد

چون عمر ایده یور شتابه همت
بر ایکی آیاغله ایله سبقت

گرم ایله هوای اشتیاقی
شرح ایلیه لم غم فراقی

پیدا شدن حیرت ومنع ایشان از مصاحبت

مجنون سیه لباس حرمان
یعنی قلم کسسته سامان

لیلای خیاله کشف ایدوب راز
بوگونه ایدر کلامه آغاز

کیم واردی قبیله ایچره برمرد
حیرت اری کندی شیربی درد

حاکمدی سراسر اول دیاره
ضابط کچنور بوایکی یاره

جاسوس قضادن اولدی آگاه
کیم حسنله عشقدر هوا خواه

بیلم که نه روزگار اسدی !
کل صولدی هزار صوتی کسدی !

خطاب ساقی

ساقی طوره جق زمانمیدر بو !
طورمق نوله امتحانمیدر بو ؟
ساقی کرم ایت شراب یاغدر
ابر اول ولی لعل ناب یاغدر
بو بیع وشرادر ایتمه آوخ
ویر غچه وآل هزار دوزخ
داغ دله برشراره قوی سن
ویرژاله وآل هزار گلشن
ساقی بر ایچم شراب یوقمی
قان آغلیورم کباب یوقمی
ساقی گتور آب ارغوانی
یاقدی بنی آتش جوانی
غم خسته سیم اسیر هجران
نبضه گوره شربت ایله احسان

« بونکته‌یی رهروان مقرردر
« همراه ایله راه ایکیسی بردر
« بوراهه شتاب ایدن دل آگاه
« همراهی بولوب بولندی همراه
« تنهارو اولان گر اونسه خورشید
« خون ایچره اولور مقامی جاوید
« یار ایله اولور وصول محبوب
« هم یار درا کلدگسه مطلوب »
فی‌الواقع ایدوب او پیر همت
گوندن گونه تازه‌لندی الفت
ناز ایله نیاز اولوب مکرّر
صحبتلر اولوردی شیر وشکّر
اولدی همه دم بوفق دلخواه
بر بیرینه مشتری ایکی ماه
چوق سورمدی نیایم بو بازار
چوق گوردی بوذوقی چرخ غدّار

ایکیسیده گرچه کیم نظر باز
امّا بری کبك و بیری شهباز

حسنك دل زلفی گبی پامال
عشق ایلمز آگه هیچ اقبال

گوردیکه سخن بو ایکی بیداد
بر بشقه یول ایلمشلر ایجاد

حسنه آجیوب حمایت ایتدی
تنهایه چاغردی صحبت ایتدی

دیدیکه : « بنمله اول قفادار
« کل قیلمه بوکار سهلی دشوار

« کیم بویله قورلدی تابو دیوان
« محتاج ایدی هدهده سلیمان

« توفیقه رفیقی ایله پیرو
« شاپوری بول اول جهانه خسرو

« یار ایله اولور وصول دلدار
« ظن ایلمه یاری یاره اغیار

رحم ایلیوب اول ایکی جوانه
بو اولدی میانجیٔ میانه
بروجهله ایلزدی باور
کیم حسن اوله روی عشقه چاکر
مهتابدن اول اولوزمی امید
کیم اوله کتانی صبح جاوید
اولدی ره فکرتی معطّل
پروانه ایچون ینارمی مشعل
آثار محبت آشکاره
موجوده نه حاجت استخاره
امّا آنی ایتمدیکه تحقیق
کیمدن کیمه در بوسوز تشویق
بو ایدی قبیله ایچره عادت
کیم ایده جوان نگاره رغبت
اویله ایدی رسمی بودیارك
هیچ یوقدی وقوعی بویله کارك

اولمز بلی لطف طبعی انکار
آنك گبی داخی نیچه‌لر وار
هر بیریسنه هزار تحسین
حاسدلرینه هزار نفرین

« تاکه سخن از سخن رباییم »
« ما بر سر قصهٔ خود آییم »

میانجی کشتن سخن. در میان ایشان

گوردکده بو ایکی نو بلایی
فهم ایتدی مأل ماجرایی
گاه ایلدی روی حسنه دقت
گاه ایلدی عشقه صرف همت
مانندهٔ سیب ایکیسی یکتا
صورتلری سرخ وزرد سیما
بوحال آکا کجنمون گورندی
بازیچهٔ باز گون گورندی

« خاییده ادایه صونمه کیم ال »
« برکرّه دخی دیمشلر اوّل »
چون شیوهٔ نازه مائلز بز
برتازه ادایه قائلز بز
یوخسه نه نزاکت ونه مضمون
دعوای فضیلت ایله مشحون
نظم ایچره اولورمی عمله لاف
یا سویله میمی ایله انصاف ؟

تتمهٔ کلام

بولمش سخن بلند نامی
فردوسی وخسرو ونظامی
آیین نوایده فضولی
بولمش سخنه ره وصولی
استانبولمزده نوعی زاده
ایتمش تك وپویی پیاده
اولسونمی نظامی یه هم آهنك
قرأنه اویارمی نغمهٔ چنك

دریای شراب فکره طالسون
آنی گوره یمکه گوهر آلسون

گوهر دیدیگم دگلدر اول سوز
کیم بریره گلمش اوله قاش گوز

مانندهٔ ماگیان غرّا
یکبیضه هزار فخرو دعوا

باق باق نه گوزل ادای شیرین
گلبوسه یانده لعل نوشین

جمعیته قیل شو سوزده دقت
گیسوی سیاه شام غربت

خنجر بوراده زهی نزاکت
ابروسنه ایلمش اشارت

گرچه بوده خیلیجه هنردر
امّا که سخن بنه دگردر

برشاعر رند پاك مشرب
دیدی بوسوزی مقامه انسب

در بیان ماهیت شاعری

شاعر دیمه اهل دل دیمکدر
خوش مشرب ومعتدل دیمکدر
یوخسه برالای ارازل ناس
بستمانده خورنوال وسواس
پیمانه کش ادا اولورمی
وحی دله آشنا اولورمی
شاعرلکه سوز ودردلازم
اندوه و بلا اولور ملازم
روی ولبه ایتیوب تنزل
آچسون چمنی گورلمدك گل
هر راهده ایلیوب تکاپو
شاهین خیالی آله آهو
گردکده گریوهٔ خیاله
چارپلیه دیو قیل وقاله
آچلسه مباحث معارف
کلکی اوله حسبحاله واقف

تعجیز ایچون ایتدی گرچه مأمور
بی قدرت اولورمی صرف مقدور
برهانله خصم ایتدم اسکات
قرآنله طبعم ایتدم اثبات

بحث ثالث در عموم لزوم

سردار ائمهٔ اعاظم
قیلادی صلاته نظمی لازم
اعجازین عموم ایتدی تصویب
معنایه لزومن ایتدی تصویب
بو بحثی بیانده دیدی حتی
رجعتلریدر اگرچه اقوی
مرد عجمی یه اولدی تفویض
کندی لغتیله ایده تعریض
هر دورده بر ایکی سخنساز
البت ایدر بیان اعجاز
صرف ایتمکله خیال صافن
عرض ایلر ادای اعترافن

تیغ ایله زبان ایدردی دعوا
همپا ایدی ارتجاله غوغا

وقتاکه خدای حیّ وذیشان
قرأنی جهانه قیلدی احسان

اعجاز ایله جمع اولوب فصاحت
ویردی فصحای قومه دهشت

عاجز قاله تا او قوم گمراه
تکلیف نظیره ایتدی الله

الان بنه قایم بجادر
اعجاز کلام حی وقادر

گر قالمسه شمدی فرق و تمییز
بی فائده‌در اوامر تجییز

گر شعر و فصاحت اولسه نایاب
قرأنك اولور بو فضلی کمیاب

گر قالمسه شاعر سخندان
برهان خدا بولوردی نقصان

سن قدرت فهمی ایله پیدا
بن سویلیه‌یم سن ایله اصغا
ازجمله تجدّد وحوادث
مضمون نوه دکلمی باعث

بحث ثانی درلزوم سخن

طوتمشدی زمان جاهلیت
عالملری دعوئ فصاحت
بازار عکاظ اولوردی تنظیم [۱]
اشعارین ایدردی خلق تقدیم

[۱] عکاظ عینك ضمیله غراب وزنده‌در . نخله ایله طائف آره‌سنده‌کی صحراده فور یلور بین‌النعرب مشهور بر بازار ایدی . هرسنه ذی‌القعده غره‌سندن بدأ ایله ۲۰ کون دوام ایدر واقطار و آفاقدن بر چوق فصحا تجمع ایده‌رك بربرلریله تعاکظ یعنی مشاعره وبو صورتله مباهات ومفاخره ایدرلردی . وجه تسمیه‌سی دخی بودر. للطابع

خاشاعبث اوله نظم وتغییر
وار هرصفت خداده تاثیر

بی نقص وفنا قدیمدر حق
بی لحن وصدا کلیمدر حق

مقدوردکه مقتدر گرکدر
سویلمکه سویلدر گرکدر

فیّاض سخن جناب حقدر
انسان بوعطایه مستحقدر

بلدکسه کلیم لایزالی
ترك ایله ضلال واعتزالی

اوصاف خدایه غایت اولمز
فیض سخنه نهایت اولمز

تدقیق نظرله ایله انصاف
اول فیضی دوکتدیلرمی اسلاف

بی غایه وبی قیاس وتخمین
سویلمده نوبنو مضامین

مانند مکس براز اراجیف
استر ایده شهد نظمی تزییف
یعنی که کلام تازه مضمون
نایاب اوله همچو طبع موزون

بحث اول دروجود سخن

ای خرده شناس معنیٔ پاك
گوش ایتکه نه‌دیر بوکلك چالاك
خارجده اولورسه فرض واحصا
توأم گیدر مظاهر اسما
احیا واماته‌دن مقدّم
محییدی بنه خدای اکرم
امّاکه بری بر بنه لاحق
مخلوق ایله خلق نام خالق
اسماهمه‌دم ایدوب تبدّل
دور فلکه گلور تحوّل
ضدیتی صانمه ذاتدندر
آثار بتون صفاتدندر

کرّا کهٔ صوف پر مباهات
موج آور بحر اصطلاحات
عندنده معظم مطالب
از برلنه منشات راغب
صکره برایکی گوزلجه اوغلان
طنبورو شراب بعض دیوان
ایش گورمده طبعه گلسه نفرت
بونلرله ایمش مدار قوّت
مغلم دمه بودیمك دگلمی
شاعرلگی بی‌تمك دگلمی
اولمز هله سوختوات شاعر
ایتمم اوگروهی بحثه دائر
تلخیص شواهد ایله منلا
دعو ایده نظمی زور دعوا
شهر یلریمزده بعض یاران
سمت هنره اولور شتابان
تحصیلی اشق طور انید ندر
نقلی اشیدر روانید ندر

یامحنتیٔ بلا کشیده
عینی چلبی اونور دیده
اشعاری آلوب کتوردیلر حیف
قالدق هله بز بقیة السیف
قیمتلریمز بیلنسون احباب
ارباب طبیعت اولدی نایاب
بر بیرینه صاتمق ایچون اشعار
مضمون نوی ایدرلر انکار
مجموعه جك الده حقه بلده
دکان وصوقاقده هر محلده
باشن صاله رق تجبانه
دیرکه قوجه ثابت یگانه
کندولره اولمامغله مقدور
استر ایده صبح نظمی دیجور

زمرهٔ آخر

دیکر متشاعران کتّاب
کیم اکثری خواجگان کتّاب

هیچ کمسه‌ده قالمیوب لیاقت
شاعرلرك اوله کاری سرقت

بوکرچه دکل جوابه لایق
صرف کهر خطابه لایق

اتماکه برازده یاوه سنجان
پسماندهٔ قوم جان بن جان

زعمنجه سخنور زمانه
سجّاده نشین قهوه خانه

تریاکیٔ هرزه خواب منحوس
آتشلر ایچنده پیر قفنوس

بر برینه ایلیوب تکاپو
دیرلرکه افندی بویله‌در بو

وارمی هله سویلنملدك سوز
قالمشمی مکر دنیلدك سوز

شمدی قنی اول سخنور روم
ترمی اوطه باشی پیری مرحوم

افکاره گوره و یرر تسلی
مرآته گوره ایدر تجلی
قصد ایلیجك ایدر نه منّت
برآنده ضدّی ضدّه علّت
گاه اولمش اسیر چاه محنت
گاه اولمش عزیز دهر دولت
شان سخنه بو پایه دوندر
اوصاف دروغدن فزوندر

مباحث دیکر

ای طالب شبچراغ معنا
انصافله قیل کلامم اصغا
بومعنیده بر ایکی مباحث
تطویل کلامه اولدی باعث
عاقل قاغنده بعض مجنون
یوقدر دیه دوشدی تازه مضمون
گویا که سخنوارن پیشین
هپ سویلیه‌لر زمان پیشین

گه عالم اولوردی گاه شاعر
گه زاهد اولوردی گاه ساحر

فرمانده یأس وشوق محکوم
امیدو رجا یاننده مظلوم

امریله اولور روان دمادم
گه اشك سرور وگاه ماتم

مسرور ایدردی سوکواری
مخمور ایدردی هوشیاری

اوصاف ذکاسی سویلنلمز
معنالری وارکه کمسه بیلمز

محتاج آکا جمله خلق عالم
آنکله بولور حیاتی آدم

روشنگر حسن ماه رویان
خاکستر چشم کا مجویان

دلشادلره انیس وخوشدم
بیمارلره لباس ماتم

ماهیت حسن وعشقه عارف
حاصیت گرم وسرده واقف
اندیشه‌سی شبچراغ عرفان
سرداش ضمیر جان وجانان
هم مسئله، هم کتاب منزل
هم معجزه، هم نبیّ مرسل
اضلال وهداده مثلی نادر
هروجهله قبض و بسطه قادر
قصد ایلسه بی سلاح وجوشن
ایلر ایدی صلحی جنگه رهزن
ایلردی ایدنجه لطف واحسان
مرکیله حیاتی جان وجانان
گه دیو اولوردی گاه پری
گه بحری الوردی گاه بری
گمرهلره خضر راه اولوردی
بیکسلره پادشاه اولوردی

آینهٔ سیم حوضه هردم
تصویر اولنوردی بشقه‌عالم
اول حوضه فلك غریق ومبهوت
مهر ومهی همچو یونس وحوت
دریوزه ایدردی گورسه صوین
تسنیم دوکردی آب روین
وارمش اوصویه شراب بیغش
کیم رشکله اولمش عین آتش
خضر ابی باصوب اوجای پاکی
سبز ایلمش اول شریف خاکی
القصه اوکلشن فرحناك
مانندهٔ طبع شاعران پاك

در منقبت سخن که خوانسالاران زهتکاهست

بر پیر جوان ضمیر عیّار
اولمشدی اویرده میهماندار
نامی سخن وعزیز ذاتی
مسبوق ایدی چرخدن حیاتی

هدهدلری سرده جم گبی تاج
پری چریسیدی کبك ودراج
تفسیده دلان فشنك مهتاب
روشنگهران چوکرم شبتاب
اولمشدی او باغ شعله هامون
مستغنیٔ مهر وماه گردون

در حوض فیض

برحوض مبارك اول مقامی
سیراب ایدردی فیض نامی
ایتمش مگر اول ریاضی مولا
یکپاره گمش صو ییله اروا
مرأت جمال شاهد غیب
اول حوض جلی ایدی بلاریب
پنهان ایدی گونه گونه حالات
دریای صفات گوهر ذات
هربر صدفی دفینهٔ نور
چون پیلهٔ چشم روشن حور

قیسیلری رنك لعل لیلا
مجنون خیالی جام صهبا
هروشنه‌سی گوشوار یاقوت
نظّارهٔ چشم عاشقه قوت
هرسبزه‌سی نو بهار کشمیر
بی صیف وشتا چولوح تصویر
بی‌حد وقیاس چشم جادو
اولمش او بنفشه زاره آهو
آلوی سیاهی آب حیوان
یاگوهر بی نظیر سیلان
سنبل رخ نسترنده کاکل
ایلر آ گا شانه‌لك قرنفل
اول باغده لاله‌لر سراسر
بوستانئ خاص سرخ افسر
شهبازی دگل شکاره مأنوس
صید ایلر ایدی تزروی طاوس

سرو ایتدیگی دمده عرض قامت
پایینه دوشر گلوب قیامت

سرمست جنون شقیق نعمان
مستهزیٔ ساغر درخشان

نورسته نهال ارغوانی
بار آور آتش جوانی

چوکانی مجوهر ایلیوب تاك
سرهنگ ایدی آنده روی برخاك

انگور سیاهی هندوی بام
امّا یری چار طاق اجرام

شفتالوی گل بیاضی معلوم
دلبر یناغی دیمکله موسوم

امرودکه آبدار وخوشدر
دستیله او باغه آبکشدر

سرسبز صفا درخت آلو
هر میوه‌سی طوطیٔ شکر گو

اخترله دوشمنه صحنی هامون
الماس چقل طاشندن افزون
هر ریزهٔ خشك سنکپاره
بارانه دلیل اولان ستاره
خدمتده اوگلشنه دمادم
عیسا گلیدر بخور مریم
نوخط نیچه دلفریبه مأوا
هرجانی بنفشه دشت وصحرا
هم حالت گلشن تخیّل
گلغنچه‌لر آل قنادلی بلبل

مانند درخت پسته، چوق خوب
مژگانی قیلش آنده چاروب
قندیل گل اولیجق فروزان
صهبا ایدی روغن درخشان
زلفن طاغتمجه بید مجنون
لیلی یه دوشردی قید هامون

رخشنده چراغی نور تنزیل
فرش چمن آنده بال جبریل

شبّولری شبچراغ ایمان
گلبرك خزانی جوهر جان

زرّینلری بحروکانه قیمت
نرگسلری یادگار جنت

خورشید درخت نور اصباح
یاپمش آ که لانه مرغ ارواح

شهپرّ سروش برك اشجار
مانند گل انار گلنار

اول گلبچمنه نه دون تعبیر
اشکوفه‌لی سبز شال کشمیر

مرّبخ ایدی پاسبان بوستان
آی چیچگی آنده بدر تابان

مرجان وعقیق کنج در کنج
اشجار ثمار سیب ونارنج

حسنه دخی گلدی بشقه حالت
ایکیسیده قلدی قصد نزهت
قلدی اوایکی چراغ روشن
نزهتگه معنایی نشمین

درو صف آن نزهتگاه

نزهتگه معنی اویله بریر
کیم آبی بنفشه خاکی عنبر
اول باغ بهشت اوخاك حرّم
خاك ایدی ولیك خاك آدم
سدره‌یدی نهال اوباغه یکسر
برخام ارك آنده چرخ اخضر
سرسبز گیاهی عمر جاوید
شبنملری نجم وغنچه خورشید
بر قلزم نور سرخ گلزاز
لؤلؤی خوشابی لعل شهوار
هر تودەسی طور صد تجلی
یوق آنده کلام [لن ترانی]

کاشنده فصلدی اولدی پیدا
ایتدیلر آنی نسیمه افشا

هر جایی بنفشه ایلیوب جوش
هم خامه هم اولدی نامه خاموش
نرکس سوز آچوب شراب ونیدن
دز صاچدی پیام تاج کیدن
قالدردی الن چنار سرکش
بر سوز دیدی وار ایچنده آتش
یاقدی او خبرله لاله داغی
آشفته‌لنوب گللك چراغی
طولدی بروکوك فغان وزاره
اولمادی او صحبت آشکاره

بیرون رفتن هریك برای تماشای نزهتگاه معنا

تأثیر هوادن عشق ذیشان
اولمشدی عیون شوقی جوشان

اول فیضله اولدی خاره وسنك
هم شعشعهٔ حریر گلرنك
هر غنچه‌که چقدی گلستاندن
راز آچدی زمین وآسماندن
شاخ گله دوندی شاخ آهو
مشك نافه‌سی ویردی سرو دلجو
جنت خبرین گتوردی گلزار
طوبایه نظیره خار دیوار
اسرافیل اولوب نسیم زیبا
بو حشر زمینی قیلدی احیا
بابل گبی گلدی شوق بالی
آچدی گله غنچه قیل وقالی
سوسن بویانوردی یاسمندن
قان طمله ایدی رخ سمندن
گیرنلی اوپشوب گل وقرنفل
نرگسلره ال صلاردی سنبل

ابر ایلدی باغی توشه کنجور
شکرده اوچاردی طوطی زنبور

مشك ایدی نسیمی بوستانك
دکمزدی رعافی ارغوانك

زنجیر جنون ایدوب تسلسل
جوباره قارشدی موجهٔ گل

جوش ایتدی اورتیه سیل نیسان
سنك وخذف اولدی درّ غلطان

مجمر گبی گوز گوز اولدی دنیا
هر چشمه گلابدان زیبا .

چرخ ایتدی دماغنی معطّر
برق ایلدی عطسه‌یی مکرر

برنشوونما دوشوب زمینه
تاایردی سپهر چارمینه

هر تودهٔ خاك اولوب بدخشان
لعل ارماغی اولدی باغه جوشان

پرنم بوهوای عبهریده
رنك گل اولورمی هیچ پریده
گوستردی هوا چوسینهٔباز
کیمدر ویره مرغ خوابه پرواز

صهبای جنون آلوب دماغن
باغلندی آیاغ جویه باغن
نوروز ایدیجك هوایی نمناك
طوطی پری اولدی سبزهٔ خاك
نسر فلك ایتدی آشیانه
گلغنچه همایه اولدی لانه

تانامیه اویله بولدی قوّت
ارواح چکر نهاله حسرت
هرتاك. که مهد طاقه‌یاتدی
پستان سحابه الاوزاتدی
هردرکه سحابدن دوکولدی
اطفال چمن سوندی گولدی

فیض آلدی سفالدن قرنفل
بوی کل ایله صولاندی سنبل

جوش ایلدی چشمهٔ زمرد
عکس ایلدی طارم زبرجد

برق ایتدی اوگونه برشکر خند
کیم ماه ایدر اولدی آگه سوکند

مدّ ایلدی جوی شیری مهتاب
چالقندی کمش صویله سیماب

انسانی رطوبت ایتدی مخمور
اولدی مژه شهد خوابه زنبور

برفیض ویروب هوای کلبیز
باغ ایتدی شرنکی گل شکر ریز

برنشئه ویروب بهار پرشور
قلدی رگ ابری تارطنبور

چون قیلدی هوار طو بتن ساز
گوسترمدی مرغ شعله پرواز

اول ملدن اولوب زمانه سرمست
نیرنك طلسمن ایتدی اشکست

دنیا طولی نشئهٔ طربدن
محشر یری نقش بوالعجبدن

جنت گبی سبزه جوش برجوش
ایلر گل‌ولاله نوش درنوش

هر کوچه‌ده برصباح فیروز
هر غنچه‌ده برقبای نوروز

بیلم نه‌شراب ایچردی خورشید
اطفال چمن هپ اولدی جمشید

باران یرینه یاغوب می ناب
دوندی چمنك باشینه گرداب

آهو گبی ابر نودمیده
بسلندی هوای سنبلیده

بر رتبه هوا رطوبت افزا
کیم اولدی نسیم سیله همپا

ایرلاردی جنون ترانه‌سندن
لیلیٔ مجنون حکایه‌سندن
آخر اویودقده اول سمنرو
اول باغه ایدردی چشمن آهو
مجنون وش اولوردی اول خردمند
برساده نظاره ایله خرسند
وار بونده بر آشکاره معنا
کیم حسن ایدی عشقه عاشق امّا
سیرینه کیجه ایدردی رغبت
ایتمشدی نیازه نازی سبقت

در وصف بهار

رضوان بهشت آفرینش
انسان‌العین اهل بینش
یعنی قلم سیاه جامه
بوطرز ایله بدأ ایدر کلامه :
بردمکه بهار عالم افروز
بخش ایتدی جهانه جام نوروز

طی ایلر ایدی دل فکاری
آیینه ایچنده ژنگباری
برآهله قالدیروب نقابن
ظلمتده گوررردی آفتابن

مقصد بوکه ایده سیردیدار
آگاه نگاهی اولمیه یار

بیدار بولنجه دلنوازین
آچمازدی صحیفهٔ نیازین
سوز غمله ایدوب مواسا
خندان گوریندردی شعله آسا

شیرین شیرین دیوب فسانه
شکر خوابه ایدوب بهانه

استردیکه یاری ایده درخواب
سویلردی مثلده کاخ سنجاب
زلفیله ایدوب سرشکی پنهان
جوی چمنی اولوردی گویان

غمدن نفس آلیوب او بیجان
مانند حباب اولوردی لرزان
خفّاش وش اول همای دولت
شبرولگی ایلمشدی عادت
ظلمتده گزردی بی محابا
معنا ایدی حرف ایچنده گویا
مهتابه اولوردی سایه کستر
تا اولمیه نوری یار دلبر

ایتمزدی ایاغ اوزره رفتار
سایهم دوشه یاری ایده بیدار
مهتابه اولمجه سایه پیرا
ایلر ایدی ابر آهی بالا
بختن دخی استمزدی بیدار
شاید ویره خواب یاره آزار

بیصبیت وصدا گلور گیدردی
گویا که گوکلده سیرایدردی

آرام و سکون کاری دشوار
آوارەلك اختیاری دشوار
بر گونه قوررری لعبت و باز
شطرنج غمه بولوردی آچماز
ناهید گبی اولوب شب آهنك
قالمزدی صباحه نغمهٔ چنك

هر شب ره عمرینی دوررری
خلوتگه عشقه یوز سوررری
هر گیجه مثال گرم شبتاب
باغ المه اولوردی رهیاب
اویخوده گورنجه چشم یاری
پروانەدن اوگرنوردی زاری
یعنی که او بلبل خوش الحان
خاموش خاموش ایدردی افغان

بر رتبه ایدردی نرم رفتار
اولمزدی خلیده پایه خار

چون کوکب ثابته گیدردی
گویا که فلکاه سیر ایدردی

کیم حسن ایدوب اشتیاقی افزون
گوندن گونه مه‌وش اولدی دلخون

درد دلن ایتدی عشق مرداد
بیك فکر و خیاله اولدی معتاد

آرتردی جمالن اضطرابی
نوع دگر اولدی آب و تابی

اندامنه لرزه ویردی بو تاب
آینه ایدی ولیك سیماب

جام مل شعله‌یه قناردی
رخساری پارل پارل یناردی

گلگونه‌سی خون اشك حرمان
اسفیدی بیاض چشم گریان

بختی قره زلف پرخمدن
خوابی طاغنقدی پرچمدن

گه زلفنی فرش راه ایدردی
گه همچو صبا گلور گیدردی

باشمده‌کی قلزم هوسدر
سوزدن نه چقارکه بر نفسدر
ساقی مددایت که مستمندم
بازار بلاده غم پسندم
لازم بگا نیچه نقد گفتار
تا جنس غمه اوله‌م خریدار
گفتار وایك مستلکدن
افتاده‌لك و شکسته‌لکدن
می ویرکه سخن ختامه ایردی
سرمایهٔ غم تمامه ایردی
مشکل بو هنوز اولورکن آغاز
دیباجهٔ راز قالدی ناساز
می ویر بگا ای کل لطافت
هم صورکه نه ایلرم حکایت !

آمدن حسن کاه‌گاه بخلوتگاه عشق

ساقیٔ شراب بزم معنا
بونشئه‌دن اولدی روح بخشا

دریوزه گران ایدر سراپا
جم مهرینی زیب دست بیضا
رخساره‌دمی آفتاب تابان
آتشلر ایچنده مهرر خشان

خطاب ساقی

ساقی کرم ایله بیده‌اغم
پابستهٔ رشتهٔ فراغم
می ویرکه بو درد چاره‌سزدر
دریای سخن کناره‌سزدر

بی جوش قاله‌می بو قلزم صاف
بن سویلیم سن ایله انصاف
می نوریی چون دریغ ایدرسن
ماددلی زیر میغ ایدرسن
وهم ایت دل پاره پاره‌مزدن
دیباکی صقن شراره‌مزدن

ایتمز غمی آرزوی بیداد
یوخسه نوله‌حق بوهفت بنیاد
ویرمز نکهینه ازن یغما
چوقدن یقلوردی دین ودنیا
طوفان غمه چونیت ایلر
اطفال سرشکه رحمت ایلر
نوع غمی اولسه [لاتذر] خوان
فرعونی ایدردی غرق ایمان
هاروت نگاهی ایتسه ایما
افتادهٔ چاه اولور زلیخا
کفر اولسه خراب دینه مأمور
چشم سیهی ویررردی دستور
بردلده که یاقدی شمع مطلوب
پروانه‌در آنده گرم ایوب
بازار محبتنده یوسف
آلوده بخون صد تأسف

نوش ایلسه آب خضر عیسا
خطّ لب عشق بشقه معنا

گر یوسف اولیدی حمل مریم
اولوردی جمال عشقه توأم

ذی روح اولیدی غنچهٔ نور
نوش لبنه اولوردی زنبور

برصورته گیرسه کفرو ایمان
اول خطّی ایدرلر ایدی برهان

فیض آلسه مسیحدن هلا گو
اولوردی اوغمزدیه دعا گو

رخساردسنه خط معنبر
فردوس برین ایچنده کافر

یوق یوق او عذار پاکه کاکل
خرمنگه آتش ایچره سنبل

اول ساحر غمزه بیمحابا
جبریل چه وکدام عیسا

شمشیر بهشت خون طاوس
ششپرّی کنشت دینه ناقوس

شبدیز سپهره مهری خسرو
زین خانه‌سی خانهٔ مه نو

بو بیت ایله نشأت سخنساز
اجمال جمالك ابتدی ایجاز

« شمع رخنه سپهر فانوس »
« پروانه ملك ولیك مأیوس »

یکپاره بوچرخ اولیدی خورشید
قاشینه هلال ایدردی تقلید

بگزردی جمال خطنه گر
ظلمتده طوغیدی مهر انور

بدر ایجره اولیدی زهره دمساز
خال رخنه اولوردی انباز

نورسیه اولسه پاره پاره
ایتم بن او زلفه استعاره

معنای دهنی سرّ لاهوت
هر وعدی سر ابگاه ناسوت

برزتبه‌ده در تجلّیٔ ناز
اومز [ارنی] یه گوشی همراز

تاشقلری خصم دید وا دید
مژگانلری پنجه باز خورشید

اول پیغمه خون چشم یعقوب
گلگونهٔ نوعروس مطلوب

همنالهٔ نی هوسگرانی
بزمنده ترانه [ان ترانی]

فترا کنه بسته مرغ ایمان
زنار کسسته رشتهٔ جان

خطّ لی خون عقله فتوی
قربان نگاهی جان تقوی

نطقی لب تیغ نازه استاد
نجازیده وعدی گبی بیداد

ایلر نگهی ایدرسه بیداد
عیسایی عروس مرکه داماد

خط کرد لبنده نور تنزیل
عیسا گبی نازل اولمش انجیل

جلاد نگاهك ایت تماشا
عزرائیلی گورکه روح بخشا

برخسته بوکیم نعوذ بالله !
عزرائیل اوکنده الامانخواه

برلبکه ایده حرف مهرین ایراد
قان ایچمه شفق وش آکه معتاد

مژگانیکه نیم جنبش ایلر
بیك جند بلا نمایش ایلر

روح سخنی که جانفزادر
عشّاقنه اصلی یوق بلادر

انوار جمالی اولمز ادراك
خورشید یاننده برآوج خاك

عزرائل غمزه آفت جان
فتنه آگه چشمی باغلو قربان

خط رخی دود نار نمرود
لعل لبی کوثر می آلود

سرحمله هلاك اولوردی آفاق
خطّ اولمسه مار زلفه تریاق

چشمنده نهفته نطق عیسا
برسوزله قضانی ایلر احیا

سرمست نگاهی تیغ برّان
صهپاسی سرشك چشم حوران

زیر کلهنده تار پرچم
ماه ایچره نوشته اسم اعظم

الده قلیچ آفتاب خونبار
ایلر شهدانی غرق انوار

زلفی که ایدر فسونی آگاه
غمزه اوقور العیاذ بالله !

ای خامه هزار بارك الله
اولدك جذبات حسنه آگاه
یاد ایلدك اول مهك ثناسن
وصف ایلیه‌رك تمام اداسن
چون نظمله مقصدك اثردر
عشق دخی سویلمك هنردر

در وصف عشق

بر ماه رخ سیاه چرده
چون آب بقاوزای پرده
خط جوهر سبز آب شمشیر
مهتاب سیه بهار کشمیر
گلزار خنده خضر معنا
زهرابه خور حیات دنیا
مغرور نگاهنه نه قابل
جبریل اوله مرغ نیم بسمل

مشك قافله‌سن اوروب اوکیسو
هم تارینه دیزدی قرص و تنزو
کاکلری آفت دل و دین
فرمانه بسته چین و ماچین
چشمان سیهله نقش ابرو
محرابك ایچنده چفته یاهو
خال سیهی بلای سامان
شورشده زنگبار وسودان
آهوزمه وش هزار لیلی
مجنون خیالینك طفیلی
زلفنده هزار رشتهٔ جان
پیوستهٔ تار و پود نسیان
گل رویه نیجه جان آگاه
گلبانك کشان بارك الله
یکپاره نزاکت و لطافت
همواره ملاحت و صباحت

سیراب خیالی فیض ملهم
بی‌تاب مقالی سرّ مبهم
گلگون قباسی خون طاوس
نازنده هزار رنك محسوس

بیزار جفاسی ملك افغان
گلزار اداسی شکرستان

چین ستمی بلای امید
مهر کرمی صفای جاوید

چشمندن ایره‌یدی خضره درمان
ظلمات گورینوردی آب حیوان

ایلر دله زلفی وعد پیوند
تفریقه ایدر نگاهی سوکند

اولمشدی او طرّهٔ پریشان
طغرا کش قتل درد مندان

آلوب شه ملك نازدن باج
اقلیم نیازی قیلدی تاراج

اول سینهٔ صاف اوگردن نور
آینه‌یه قرشو شمع کافور

رخسارینه سایه صالسه مژگان
باشدن آیاغه اولوردی لرزان

بو بیتله صان نظامیٔ پیر
مژگانله زلفن ایتدی تعبیر

« زلفش ره بوسه خواه میرفت »
« مژگانکش خدا دهاد میکفت »

لعل لبی شعلهٔ شکر نوش
گلرخلری نو بهار گلپوش

گنجینهٔ سینه گنج نیرنك
آینه ایچنده نقش ارژنك

شیرین لبی همچو غنچهٔ نور
پروانه‌سی هم صفیر زنبور

تیر نگهی شهاب ثاقب
سهم ستمی قضای صائب

پستانی ترنج باغ جنت
چشمی اوزنجه مست حیرت

کعبن ایدوب اول پری محنا
دوشدی آیاغه آیاغ صهبا

لعل لبی گوهر شکر ریز
شمع رخی ماهتاب کلبیز

ابروئری خیره ساز افهام
مژگانلری نیزه باز اوهام

رنك رخی پنبه ایچره یاقوت
معنای دهانی حرف مسکوت

روح لبی جوهر تکلّم
گل رخلری جنت تبسّم

شمشیر بکف اوچشم ساحر
کنجینهٔ ملك نازه ناظر

کنج دهننده خالی گویا
بر مغربیدرکه کنج جویا

بیمار نگاهی دشمن جان
گیسوی سیاهی خصم ایمان
گردن لب جوده سرو سیماب
گویا که بوغاز ایچنده مهتاب

انوار صباح وش بنا گوش
خورشید آ گا شیچراغ منگوش
زهگیر مجوهر یله اول دست
سر پنجهٔ مهری قیلدی اشکست

رخساری صباح عید امید
گلگونه‌سی خون چشم خورشید
بازولری کوثر مخلّد
انگشتری جوهر مجرّد

پروین فلك وَسائر اختر
گردانده بسته عقد گوهر

گیسولری کنج عنبر خام
خال رخی آ گا هندوی نام

لب تشنهٔ حیرته زنخدان
پیمانهٔ سیم آب حیوان

حیرتده جان او چشم شهباز
آهوی فسون کبوتر انداز

بازوی لطیفی شاخ سیمین
گویا که خمیری برگ نسرین

انگشت سفیدی شمع کافور
گلبرگ حناسی غنچهٔ نور

بالای بلندی محشر ایجاد
قدّیله بلای آسمان شاد

جنبشلری فتنهٔ قیامت
کیسوسی او فتنه‌یه علامت

لب تشنهٔ حرفی لعل و انجو
یاقوت لبی ولی سخنگو

زلفه چکوب ابروانی شمشیر
ایکی طرفه بولندی زنجیر

« بن ماهه که ایتمیه اورغبت
« ایلرمی سهایه صرف دقت »
لکن بنه حسن عالم آرا
ایتمزدی بوماجرایی افشا
کتم ایلر ایدی بوگفتگویی
انجتمز ایدی اوماه رویی
اسمی بلی حسن بی بهانه
امّا نه ایدی اوبی بهانه !

در وصف حسن

برلاله رخ سیاه کاکل
سنبللر ایچنده غنچهٔ گل
آیینهٔ سینه بحر سیماب
عقد گهر اولمش آنده گرداب
دندان ودهانی ایدی لاریب
پردر وگهر خزینهٔ غیب
اعجاز ده اول دهانه مقصور
بر نقطه وشرحه آیت نور

دست نگهنده تیغ دقت
اندیشه‌یه داغ آچاردی حیرت
دیردیکه : « عجب بوچرخ آشوب
« بن خاکنی ایلمزمی مطلوب
« بس بلهوکه غیری یار گوزلر
« ایانه شکل شکار گوزلر
« بدر ایسه مرادی بن شب اولسم
« گردونی سورسه کوکب اولسم
« قنغی بت ایچون ایدر تخیل
« زنار اوله‌مزمی با کله کاکل
« اولسم او بی گوروب برهمن
« محبوبنه خدمت ایلسم بن »
کاهیده تفکر ایدوب اول ماه
دیردی : « نه بوسوز نعوذ بالله !
« هیچ وارمی فلکده بویله کوکب
« کیم مهر ایده‌ماهه عرض مطلب

آتش گبی حسن اولور فروزان
الله بیلورکیم اوله سوزان
اشکی گبی حسن اولوردی بیتاب
هرآه باشینه طوق گرداب
مینا گبی عشقه سرفرودہ
بوشیشه‌ده صانکه اول سبوده
دلخون ایدوگی بو آشکاره
ظاهرده اول ایسه سنکپاره
حسنك طابی ورای امکان
عشقك غرضی ضمیر پنهان
آهو گبی خوش خرام وبدخو
هیچ کمسیه ایلز تکاپو
حسن اولمده اول فسونکاره
مانندهٔ دام پاره پاره
گاهیجه که عشق گوز سوزردی
خیرتله بوشوخ جان اوزردی

عصمت قومز اولمغه دهنباز
پیدا ایدی لیك گوهرراز
حسنك سوزی الفت ومحبّت
عشقك ایشی حیرت ایچره حیرت
صورتده جناب عشق خاموش
گرداب گبی محیط ایدر نوش
سومزمی سورمی کیمسه بیلمز
اول رتبه‌ده بیخبر دیلمز
خاموش نه آه ایدر نه افغان
مدهوش نه یول بیلور نه ارکان
آیینه گبی همان اول آفت
بی جان وزبان براوزکه صورت
باقدقچه آلور جناب حسنی
جذب ایلر او آفتاب حسنی
خورشید گبی اوماه نخشب
یکپاره نظر نه گوش ونه لب

سیپاره‌سی الده بدر تابان
مانند کلف خطی پریشان
اطفال ایدریدی درسه دقت
بونلر بری بیرینه مودّت

در چگونگی ازمحبت ایشان

وار ایله او گاشنی تخیّل
پروانه‌سی گل چراغی بلبل
خونگرم ایدی عشقه لعل نوشین
فرهادنه جان ویردی شیرین
طوطی گورینوردی اول شکر لب
معشوق ایدی عاشقانه مشرب
لیلیسی خیال قیسه مجنون
پروانیه شمعی زارو دلخون
گه کاکنی دوگردی دلدار
گلبوسه‌یه داغ اجاردی رخسار
گه لعلی آچوب اوگونه صحبت
بیگ گل اولوردی چاگ حمرت

عاشق سندن حسن با عشق

برحكم قضای ناموافق
حسن اولدی جمال عشقه عاشق
بیك جانله حسن عالم آرا
چون اولدی او یوسفه زلیخا
معشوق اوله جقكن اولدی عاشق
عذرا اوله جقكن اولدی وامق
ابتدی رح حسنی نسترینزار
رخسارهٔ عشق وعشق رخسار
الف اوقوسه قدّین ایلیوب یاد
تاعرشه چقاردی آه وفریاد
جیم اوقوسه زلفه ایلیوب دال
برنقطه‌دن آ كلریدی بیك حال
خنجر گبی رادن ایدی بیمی
صاقلردی لبنده حرف میمی
دندانهٔ سین ارّه سیما
ایلردی نهال عمرین افنا

باشلی باشینه بر اوزکه سلطان
عسکرلری وار سراسر عریان
وار حجتنه گوره اوصولی
چسبیده قباسنه فصولی
بحث ایتسه ایدر جهانی الزام
برسوزله ایدر فخامی افحام
ابن ملکی قویوب زمینه
بیك ننك بولوزدی فخردینه
سیر ایدوب عمامه‌سین عمادین
شلغم خوجه طاقمش ایدی آدین
بزمنده قبوزجی میرزاجان
برجر جنا خرجی فخر جرجان
احسانکه کور دلنجی ابلیس
قشمر باشیسی ارسطالیس
اقلیم بلاده شیخ الاسلام
قولینه ترتب ایتمز احکام

تنهارو وادیٔ محالات
وارستهٔ قید احتمالات
جهلك کیجه‌سن صباح قیلمش
منهیلری هب مباح قیلمش
چیقمز نه اموری شاخ فکره
دوشمز یولی سنکلاخ فکره
افعالی چرا وچوندن دور
هم دینده هم کفرده معذور
یاننده شه وگدا مساوی
عقلك سوزی ترّه و مساوی
یك باشنه پادشاه قادر
حکمنجه گیدر بتون مشاعر
یوقدی سرکاری ظن وشکده
هیچ شبهه‌سی قالمامش فلکده
اللهه بله اولورسه سرکش
خوف ایلمز آنی یاقمز آتش

آینه ایدرلریدی کاهی
ارسال مثلده مهر وماهی
بریرده اولوب ایکیسی جالس
آینه‌یه گیردی عکس وعاکس
مکتب اوحرمسرای وحدت
جمع اولدیلر آنده هجر ووصلت
بربرینه چشمداش حرمان
فردوس ایچنده خور وغلمان
اولسون مه ومهر چرخ مأنوس
پروانه وشعله جوفانوس
مابینده تار و پود وصلت
حیران حیران نگاه دقت
هب درسلری رضا وتسلیم
منلای جنون پیر تعلیم

در وصف منلای جنون

امّا نه جنون شیخ کامل
مفتیٔ مدبران عاقل

سبقداش شدن ایشان درمکتب ادب

برقشره گیروب دو مغز بادام
برمکتبه واردیلر ادب نام
بر بیت اولوب ایکی طفل مصرع
معنای لطیفه اولدی مطلع
افسون اوقور ایکی چشم جادو
پیش نگهنده رحله ابرو
خامه گبی دوزبان ویکدل
بر بحثی اولورلر ایدی ناقل
یك نور اولوب ایکی شمع کافور
قیلدی اوراسن سرای بللور
مکتب اولوب آراده هیولا
برصورته گیردی ایکی معنا
برشاخده ایکی غنچهٔ گل
بر برلرینه اولوردی بلبل
بری برینه اولاشدی بونلر
اول باغچه‌ده قان یلاشدی بونلر

چون فتنه ایدی اوشوخ غدّار
استردی قضا که ایده بیدار
تفصیلدن ایدهلم فراغت
تا اولمیه موجب ملالت
شایسته دگل که اوله یاران
اوّل نظرنده دنك وحیران

ظهور مقدمات

چون کچدی بوحال ایله مه وسال
وقت اولدیکه ایتمیه غم اهمال
سادات قبیله اولدیلر جمع
بورأی رزینه یاقدیلر شمع :
کیم اوله بوایکی شوخ عاقل
تحصیل هنرله بدر کامل
سرمایهٔ آرزو هنردر
باش اگمه کسی به تاج زردر
چون قیلدی قمرله آشنایی
هرکس ایشیدر بیلور سهایی

امّا بنه غمدن ایدی بیزار
راحت دوشگندد صانکه بیمار
برحال ایله ایلنزدی آرام
دتزردی مثال شعله اندام
گاهیجه که پك خراب اولوردی
دیرلردیکه مست خواب اولوردی
والحاصل او آتش گل اندام
بوجنبش ایله کچوردی ایّام

آسوده شدن حسن در مهد

اولوردی قضای نابسامان
حسنه دخی گاهواره جنبان
قیلدی آنیده سپهر بیداد
برجنبش واژ گونه معتاد
محزوناق ایچره ذوق شادی
دلشادلق ایچره نامرادی
صورتده چوق احترام ایدری
خوابی گوزینه حرام ایدردی

تتمهٔ کلام

مهد ایچره او آفت سنمبر
ماه نو ایچنده مهر انور
جنبیده اولنجه مهدی هرآن
سیماب گبی اولوردی لرزان
لرزشده ایدی او نجم امید
آینه ایچنده صانکه خورشید
چاه ایچره مثال ماه نخشب
یا مهره یر اولدی برج عقرب
گهواره‌ده چون اولوردی دلگیر
دتردی غلاف ایچنده شمشیر
مهد ایچره او یوردی چون او آفت
جسم ایچره بولوردی روح قوت
نورنگه ایدی صان او آهو
اولمشدی مقامی کنج ابرو
عیسی ایدی یا او طفل گویا
محراب ایدی آ کثه مهد علیا

گل مهد صفاده راحت ایله
برقاچ گیجه‌جك فراغت ایله
فکر ایله صوکن عنایت ایله
سود یرینه قانه عادت ایله

پیمانه کش عتاب اولورسن

مهد ایچره اویی که ای سمنبر
قالمز بو روشده چرخ چنبر
بر حال ایله گردش ایتمز اختر
سیر ایت سکا آز وقتده نیلر

سیل غمه آسیاب اولورسن

بیدارلق ایله ایتمه معتاد
اویخودن اولور اولورسه امداد
بر زهر صونوب بو چرخ جلاد
غالب گبی کارك اوله فریاد

بزم المه رباب اولورسن

طردیه

ای ماه اویی اویی که بو شب
گوشکده یرایده بانگ یارب
معلوم دگل اگرچه مطلب
اویله گورینورکه حکم کوکب

سیخ سمه کباب اولورسن

ای غنچه اویی بو آز زماندر
چرخك سکا مقصدی یماندر
زیرا قتی تندوبی اماندر
لطف ایتمسیده ولی گماندر

خوفم بوکه پك خراب اولورسن

ای نرگس عشق خواب ناز ایت
دامان قضایه دوش نیاز ایت
بیك خوفله چشم جانی باز ایت
انجام بلادن احتراز ایت

بازیچهٔ انقلاب اولورسن

نامزد شدن حسن با عشق

بر بزم لطیف ایدوب مرتب
سادات قبیله گلدیلر هب
رأی ایلدیلر که بو ایکی ماه
بر بیرینك اوله خواه وناخواه
ارضا ایدەلر باالرینی
بو یاله ایدەلر دعالرینی
بو رأیی اولوب قضا مؤسس
بی غائله ختم اولندی مجلس

آسودن عشق در مهد

بدأ ایلدی عشق پیچتابه
بند اولدی قماط اضطرابه
یاپدردی سپهر پر فلاکت
تابوتدن آگا مهد راحت
تا دیدەسی اوله خوابه معتاد
بو شعری ایدردی دایه انشاد :

فهم ایتدی قبیله ماجرایی
هپ طویدی بو ایکی مبتلایی
حسن ایلدیلر او دختره آد
فرزند گزینه عشق ناشاد
حسنه دیدی صکره کیمی لیلا
شیرین دیدی کیمی کیمی عذرا
مجنون قودی کیمی عشق ایچون آد
وامق دیدی کیمی کیمی فرهاد
صکره اولغت اولوب دگرگون
لیلا دیدی عشقه حسنه مجنون
هرآن بوزوب قضا طلسمی
برگونه دگشدیردی رسمی
بونلر دخی طفل بی سر انجام
گردون طولاشورکه ایده گمنام
گمناملق ایله بوله شهرت
گمکشتهلك اوله صکره عادت

گم گم اوتر آسمان صدادن
گمکشته زمین بوماجرادن
هرکسده بو اضطراب ساری
دلشادلق امر اعتباری
دهشتله طولوب هوا واجرام
طوغدی اوشب ایچره بیك سرانجام

§

ولادت حسن عشق

اولدی بو سرایه پانهاده
اول کیجه ایکی کبار زاده
فی‌الحال آچلدی صبح امید
هم ماه طوغدی همده خورشید
اول حاله سبب بو ایکی شهمش
هر بری سواد مهرو مهمش
امّا بری دختر سمنبر
بری پسر مسیح منظر

بر برینه گیردیلر فلکلر
آغلر کیمسی گولر ملکلر
برولوله سقف و آسمانده
برزلزله سطح خاکدانده
بیك شوق و طرب هزار قورقو
ناقوس و نقار دبانك یاهو
گه ظلمت اولوردی توی برتوی
گه نور یاغردی سوی برسوی
هب سجده یه واردی برك اشجار
حیرتله اریدی آقدی انهار
گه ظاهر اولوب هزار تهدید
گه موج اوررردی بیم و امید
انجم آراسنده اقترانات
باران فرح تکرك آفات
ظلمتله مخوف چوق صدالر
آواز بلند آشنالر

کیمدر دوشیرن هوایه سروی
آلمز قناد آلتینه تذروی
دردی نه‌که نرگس اولدی بیمار
باقمزمی یوزینه یوخسه دلدار
آتشمی یاغمر هوا یوزندن
گلمی بتر اشتکا یوزندن
بیلمز بری خاك وآسمانی
سنجمز گوزی نجم گلستانی
مجنون گبی هر بری گزرلر
امّا قتی سرسری گزرلر
هر فصلی بهارینه قیاس ایت
سویاتمه خزانلرین هراس ایت

§

واقعهٔ غریبه

بوطائفه‌نك ایچنده برشب
برحال گورندی غایت اغرب

شبّویی گورر کیمی صانور شب
کیمسیده سنبله دیر عقرب
داغ غمی گلفشان صانورلر
قان ارماغن ارغوان صانورلر

هر بری گزر گنار باغی
دوشوردیگی لاله کندی داغی

بیلمز بری ذوق بوستانی
آلمش آنی درد دلستانی
بیلمزکه ندر نهال گلنار
آتشمی بتوردی یوخسه گلزار

گلمی کولر ارغوانمی آغلر
اطفال نهال قانمی آغلر

بلبلدمی، گلدمی بوافغان
سنبلمی اولان عجب پریشان

جوباره نیچون اورلدی زنجیر
طورمز بینه کیمدن اولدی دلگیر

آهولری دود آه سرکش
اندامی سیاه شاخی آتش
صیّادلری شکاره اورغون
طوشان اوگروهه تالی قورشون
استر اوقی گتمیه یبانه
کندی چکنور زه کمانه
اوردقلری افعیٔ منقّش
اوق یبلانی تیر وروی ترکش

صفت بهار ایشان

اول سمته کلنجه نوبهاران
صحرایه اولور دیلر گریزان
پیوند ایدوب آه وداغی داغه
چون برق کیدرلر ایدی باغه
مقصودلری همان آقر صو
یکسان لب شرحه ولب جو

قانون ونقاره صوت شیون
تبلر زهٔ جانگداز دفزن
عشرت آراسنده نقل بادام
چشم بد خلق وزهر آلام
مینادهکی پنبه پنبهٔ داغ
داغ ایچره شراب شعله ارماغ
فریاد وشکنجه یأس و حسرت
اسباب صفا دخی نه حاجت

صفت شکار ایشان

عزم ایلسهلر شکاره بونلر
کتمز گلهجك دیاره بونلر
تیهولری سوسمار اولور هپ
درّاجلری پرنده عقرب
شهبازلری نگاه حسرت
طوتدقلری جغدو بوم دهشت
پرتابله خلقهلنسه اژدر
خوش گلدی صف کانك دیرلر

هرکمکه بلایه مرتکبدر
البت او اوجاغه منتسبدر
صاتدقلری هپ متاع جاندر
آلدقلری سوزش نهاندر

صفت بزم ایشان

قصد ایلسه بونلر عیش ونوشه
طوفان بلا گلوردی جوشه
ساغرلری گرز کوه پیکر
صهبالری مرگ دهشت آور
مجلسلری رزمگاه آشوب
مطربلری های هوی دلکوب
پنیالی پیاله ظن ایدرلر
پرکاله‌یی کاله ظن ایدرلر
عزرائل اوقومه ساقیٔ خاص
مرّیخ بزملرنده رقّاص

امانه قبیله قبیلهٔ درد
باالجمله سیاه بخت ورو زرد
گیدکلری آفتاب تموز
ایچدکلری شعلهٔ جهانسوز
وادیلری ریك وشیشهٔ غم
قوملر صاییسنجه حزن وماتم
خرگهلری دود آه خرمان
صحبتلری نی گبی هب افغان
هر بریسی بر نگاره اورغون
شمشیر گبی دهانی پرخون
ارزاقلری بلای ناگاه
آتش یاغمر اوستلرینه هر گاه
اکدکلری دانهٔ شراره
بچدکلری قلب پاره پاره
آنلرکه کلامه جان ویرملر
مجنون او قبیله‌دندی دیرلر

نقصانمه واردر اعترافم
بیهوده دگل ولیك لافم
بدرنك ایسه‌ده قماش اورن
قالمز یینه کالهٔ حلبدن

آنکس که زشهر آشنایست
داند که متاع ماکجایست

آغاز داستان بنی محبت

دل زندهٔ فیض شمس تبریز
نی پارهٔ خامهٔ شکرریز
برسمه قویوب بیان عشقی
سویلر بکا داستان عشقی
کیم واردی عربده برقبیله
مستجمع حصلت جمیله
سرلوحهٔ دفتر فتوّت
سرخیل عرب بنی محبت

بو درد سخندر اولمز اظهار
تعبیر ایدهمم دخی نلر وار !
کنجور جواهر صنایع
اول صنعتی یوق که ذوقه راجع
حتی دیدی برمسیح خوشدم
هم سویلیهمده هم بکنم
ایتدم نیچه درلو اعتراضات
هم هر بریسنده ایتدم اثبات
بو نغمهیه کم بن ایتدم آهنك
اوّل بنی قیلدی زار ودلتنك
طوتدی بنی اول سوزیله یاران
دعوایه گرك کل ایمدی برهان
نابی آگا کیم گوجیله ایرمش
الله سکا کنجلگکده ویرمش
آلدم او هوسله کلکی دسته
بو نظمی دیدم شکسته بسته

لکن بنه بلیدر طبیعت
میداندهدر آلدیغك ودیعت

چالاك ضمیر ومرد آگاه
ایتمز هله دزدی همسر شاه

اولسه نهقدر شکسته پرواز
اویمز بنه کوف وقازه شهباز

قالمدیمی نشئهٔ محبت
پایانهمی ایردی اول حکایت ؟

هیچ عشقدن اوزکه شی روامی
صرف ایتمگه گوهر کلامی

دیرسك که هزار اولندی تکرار
صهبای بقادن اوله بیزار

عالم همه درد عشق الفت
باقی کدر والم نخوست

بو راهدن اولدك ایسه آگاه
چیقماز یولك اوزره دزد گمراه

اولمایه سوزی بدیعهٔ تهام
ایده نیچه تجربه یله اتمام
امّا کیمه ایده‌یم بونی فاش
بنداخی بلیدم اولقدر کاش

افواهه سوزم اولیدی دمساز
لازمی ایدی فلکده پرواز
وه‌وه بونه شکوه ایتدم اظهار
صد توبه وصد هزار انکار

براهل سخن که ایده تحسین
بیك چرخ دگر او بیت رنگین
دائم بونی دیرکه الده خامه
آفت بکا اعتبار عامه

چون کاری حمایت ایلکدر
افهامه رعایت ایلکدر

البته اولوب فسرده خاطر
معنادن اولور زبانی قاطر

بردز دبرهنه پای گویا
منصوره دیلرکه ایده همپا

معراج خیاله ایلیوب ساز
استرکه مسیحه اولسون انباز

مبنای بنای خیر آباد
بر خیر سزك کمالن ایراد

الحق جانوب آلمه قصه در اون
خرمنزله خیلی حصه در اون

پیرانه تکلف ایتمش الحق
ویرمش هله کار دزده رونق

نصح ایتسه اگر بودر مذاقی :
دنیا فانی آخرت باقی !

اولسه نه‌قدر خراب و مغشوش
یوقدر بونی بر ایشتمامش گوش !

مرد آگه دینورکه آچه نوراه
ارباب وقوفی ایده آگاه

بش‌دانه شهنشه ملکزاد
طبعینه کرمله ایتمش امداد
بازار جهانده کامك آلمش
میدان سخنده نامك آلمش

بویله‌یکن ایدوب ینه تکاسل
قیلمش نیچه معنیدن تغافل

بولمغله برایکی خوشچه تعبیر
ارلکمیدر ازدواجی تصویر !

درسنکه نظامیٔ کرامی
ایتمش اودخی بوالتزامی

اول طرز عجمدر اولمز اعجاب
رندان عجم گوزتمز آداب

هرطورینه اقتفا نه لازم
جائزسه‌ده اجترانه لازم

هم بردخی بوکیم اول سخن سنج
ویرمش قلمینه رنج بی گنج

منظومهٔ فارسی وش ابیات
بالجمله تتابع اضافات

انشایه ویرر اگرچه زینت
ترکی سوز ایچنده عین ثقلت
آز اولسه اگر دگلدی مانع
دیردك آگا بلکه ده صنایع
هم بردخی وارکه اول سخنساز
اغر اقده مرغ پست پرواز
اوصاف براق فخر عالم
رخشیهٔ [نفعی] آندن اقدم !

لازمی براقی مدح وَتوصیف
بوکاری آگا کیم ایتدی تکلیف ؟
عفو ایلیه‌لم که بلکه یلز
برسورچن آتن باشی کسلمز
هم برده بوکیم او پیر فانی
آلمش نیچه دورلو نام وَشانی

اول نظمك ایدوب براهل معنا
مدحنده مبالغه یله اطرا
بزم اهلی سراسر ایتدی اقرار
بوقولی موافقتله تکرار
برغایته ایردیکم مأنی
تنظیرینك اولمز احتمالی
اول رطلی بکا گران گورندی
برصورت امتحان گورندی
تعریضانه ایدوب خطابی
ویردم اوگروهه بوجوابی :
کیم نابی یه هیچ دوشمی اوفق
شیخك سوزینه کلام قائق !
ای قصّه‌دن اولمیان خبردار !
ناقصمی براقدی شیخ عطّار ؟
اشته اوقدردر اول حکایت
باقیسی دروغ بی نهایت

در بیان سبب تألیف

بر مجلس انسه محرم اولدم
اول جنت ایچنده آدم اولدم
مجلس ولی گلشن محبّت
بلبللری یکسر اهل الفت
هر بریسی شاعر سخن سنج
کنجینه‌لر الده جمله‌سی کنج
الفتلری شعر و فضل وعرفان
محبتلری نظم ونثر والحان
بن مست صبوح نکته دانی
وقت ایسه صباح نوجوانی
کاهی اوقنوردی [خیرآباد]
[نابی] اولنوردی خیرایله یاد
حقّا که عجیب براثر در
اربابی یانده معتبردر
هنگام هرمده سویلمشدر
پیر اولدیغی دمده سویلمشدر

چون اولدی جهان عشقه رهبر
اولمزمی ابوّتی مکرر
هر نسنه که سویلرم ثنادن
آسوده در آفت ریادن
نی گبی بنی اوذات والا
فیض نفسیله قیلدی گویا
هم اولدی سبب هم ایتدی همت
قیلدم نیچه اهل حاله خدمت
آثار کرملریله حقا
انکاری کفردر اولدم احیا
آنلرده دیمز بوکه عنایت
هم بندخی ایلدم قناعت
بحر کرمك ورامی یوقدر
اول بحرده درّ فیض چوقدر

ان شاء الله رحیم و رحمان
اسرار شهود اولور نمایان

دل زاویه‌سنده منزویدر
سرباز محب مولویدر
حقدر بوکه دنك ولال ایدم بن
نطق ایتمکه بیمجال ایدم بن
قالمشدی زبان خامه خاموش
قیلمشدی هزار موج غم جوش
گلمشدی کلال گفتگودن
کچمشدی خیال رنگ وبودن

ناکفته قلوب مقبلان معراج
قالمشدی بو حسن وعشق بیتاج

سویله دیوب ایتدی نطقه اقدام
فیض نفسیله اولدی اتمام
بو کمرهك اولدی دستگیری
اوگرتدی سخنده طرز پیری
طولدردی بنم او مرد میدان
همتله درونم آب حیوان

ابیات شریفی آیت آیت
اسرار شریعت و حقیقت
روشن سخنی چراغ معنی
هر نقطه‌سی شبچراغ معنی
سر تاج گروه اولیانك
شاه و چابی‌سی اصفیانك
ایتمشدر احاطه غرب وشرقی
امواج محیط غرق وفرقی
اقطار جهانه حکمی جاری
اجزای زمانه فیضی ساری

عالم طولی فیض همتندن
بحث ایتمه عبث کرامتندن

درذکر پیشوای خود

بولماغه ختام بو مباحث
بر ذات ستوده اولدی باعث
افتادهٔ راه سربلندی
یعنی پدرم رشید افندی

خورشید سپهر صاب حیدر
زر سلسله رهرو غضنفر

نی پارهٔ کلکی قیلدی مشهود
بیلدك نیمش نوای داؤد

اولدی علمای دینه فایق
پیغمبر روم دینلسه لایق

معنای کلامی روح بخشا
مهدی گبی شرعی ایلر احیا

اسم اولدی بر کتابه الآن
سیر ایت شرفنکه مغز قرآن

ملك سخن سواد اعظم
بر بقعه‌سی تخت ابن ادهم

ابراهیم گلشنی گبی مرد
اولمشدر او باغه بلبل فرد

ابدال فلك هلاك عشقی
مهر و مهی سینه چاك عشقی

مجرمدر اگرچه امتکدر
امیدی سنك عنایتکدر

اولمزسه شفاعتکدن احسان
چوق زاهدك اوله حالی حرمان

چون اهل کبائرم سیهکار
هر مقصدمه بشارتم وار

در وصف شریف جناب حضرت
خداوندکار قدس سره

ختم ایتدی چوانبیای الله
گلدی بزه اولیای آگاه

شهدر او گروهه منلا خنکار
بسدر بوجهانه برجهاندار

سلطان سریر ملك عرفان
سجاده نشین شیر یزدان

اندیشه‌سی رهنمای تحقیق
مانند سیدر وکیل صدیق

لوح وقلم هزار اسرار
هم اولدی گر وبیان بدیدار
شوقندن اورتبه اولدی مدهوش
عرش ایلدی صاحبن فراموش
عرشی براغوب مثال سایه
ذوالعرش دیدی او عرش پایه
اول سیرده ماورا گورندی
تا سدرهٔ منتها گورندی
آچلدی درحریم وحدت
قربت گیرو قالدی گلدی وصلت
جبریلده عجز اولوب هویدا
الفاظی براقدی انده معنا
اول ندایدی ندا اولدی بیلم
لبریز ایدی اول ندطولدی بیلم
ای رحمتی رایگان رحمان
لطفکله بو بندهٔ ایله شادان
خواهشکر دولت مؤبد
یعنی که فقیر غالب اسعد

دلو آغایوب اولدی حالی درهم
برشحه دیوب بچاه زمزم
برفیض ایله شاد اولوب اوگندی
دولاب محمدی یه دوندی
پرویناله جدی اولنجه تزیین
سبطینه تحفه قیلدی تعیین
چون ساعت چرخه لازم عقرب
وقتا اوده قیلدی عرض مطلب
بولدی شرف قبوله امکان
فوت اولمدی بر دقیقه احسان
قوسینه باقنجه زال دهرك
پك ضعفنی گوردی حال دهرك
اول شاهسوار قاب قوسین
قیلدی سفرین ورای کونین
جبریل امینه اولدی همپا
تا عرش خدایی قیدی مأوی

کرسی یه باصنجه پای رفتار
شوق ایلدی ثابتات وسیّار

تشریفی ایچون بیوردی زیرا
اولمش فلکك البروج برجا

باصمغله قدم وجود پاکی
افلاکه چقاردی ثور خاکی

لطف ایدوب اوپادشاه یکتا
قوز بکجی باشیسی اولدی جوزا

دریوزه الن آچنچه میزان
درهم یرینه درایتدی ریزان

حوت ایلدی زیرخاکه آهنك
گرداب خفایه گیردی چرچنك

قیلدی اسد ابن عمنی یاد
تخلیصنه آندن اولدی امداد

زیرا حمر ایلیوب شکایت
ایتمشدی جلادتن حکایت

تا ایده او شاه هفت اقلیم
قاضیٔ سپهره شرعی تعلیم
تبلیغ قیلوب جناب حقدن
نهی ایلدی حکم ماسبقدن
منع اولدی کهانت ایله تنجیم
ظاهرله مظاهر اولدی تنظیم
چون ایردی سپهر هفتمینه
بخش ایتدی سعادت عالمینه
گیوان شفیع ایدوب بلالی
بو یله دیوب ایتدی رو یمالی
بسدر بکا بوشب عذر خواهی
بالاتر رنك قیل سیاهی

چون حضرت بادشاه لولاك
تکمیل ایله قیلدی سیر افلاك

آمادخی بخشش الهی
معراجنی بولدی کاهی

زهراسن ایدوب شفیع زهره
عفوندن او شاهك اولدی بهره

چارم فلکی قلنجه سیران
فخر ایتدی دوبار چار ارکان

فیض آلدی ملیحدن مسیحا
تکراردن اولدی صانکه احیا

برق اوردی اوشبچراغ جاوید
شرمیله زمینه گیردی خورشید

چون طارم خامس اولدی منزل
مریخه ایرشدی خدشهٔ دل

قان آغلیوب ایتدی عذره آهنك
دامان سپهری قیلدی گلرنگك

عفو ایتدی اوشاه آسمان رخش
عزرائله قیلدی جرمنی بخش

چون شش جهت اولدی کام خواهی
چرخ ششمه ارشدی راهی

معراجده چون زمان یوقدر
اوّل دیمگه توان یوقدر

ماه اولمسی معجزیله منشق
اثبات ایدی شرخ صدری الحق

اول بیدله التیام قیلدی
گوکلینی آلوب خرام قیلدی

چاوشلق ایتدیلر سرو شان
الله معکله دمخر وشان

عزم ایلدی وحی وارد اوزره
واردی فلك عطارد اوزره

چون گلدی اوشاعر فلکجاه
اول شاهدن اولدی معذر تخواه

عفو ایلدی نامهٔ سیاهك
حسانه باغشلدی گناهك

مبعوثنه رهبر اولدی باعث
آچلدی در سپهر ثالث

تا که گوزینوب حریم اقصا
عبدیتك اولدی سرّی پیدا
اول ساجد اولوب حق اولدی مسجود
دیندی بومقامه غیب مشهود
رواح رسل جماعت اولدی
الله بیلور نه حالت اولدی !
ای حامه اورتبه اوله چالاك
اسرار نبوّت اولماز ادراك
دریا سوزی شبنه نه لایق
تکثری اشی آدمه نه لایق
کل عادت شاعرانه کیت سن
صوفیه سوزین فراغت ایت سن
چون باصدی سپهر اوّله پا
اولدی ایکی پاره بدر رعنا .
تا خلقه عیان اوله مجرد
کیم دور قمری دور احمد

« آدین قودیلر براق یکتا
« گلدی آیاغیکه عرش اعلا
« ایله کذر عرش وآسمانی
« محزون بیورمه لا مکانی »

اول مقصد کن فکان ایجاد
فرمان خدایه اولدی منقاد

هرشی اولور اصلنه شتابان
چیقدی ینه آسمانه قرآن

چون باصدی رکابه پای همت
زین خانه‌سی ایدی بیت وحدت

نه قالدی زمین ونه زمانه
محو اولدی بوطرفه آشیانه

جوش ایلدی چون محیط وحدت
معنایه مبدّل اولدی صورت

هم صورته گیردی سرّ وحدت
معنای قدیم بولدی صورت

گر ایتسه مهر ومه تقدّم
شبنم یرینه یاغردی انجم
انوار بور یدی کائناتی
روشن گورر اولدیلر حیاتی
برق اوردی اوشب چراخ نایاب
محو اولدی هب آفتاب ومهتاب
برخرمن ایدی نجوم پرتاب
خورشید ومه آنده گرم شبتاب
آینهٔ نور اولوب شب تار
یار ایلدی یاره عرض دیدار
گوندردی خدا ایدوب مشیت
جبریل امینی پیك دعوت
هر گه که اینردی آسمانلدن
صان عرشه چیقاردی خاکدانلدن
تبشیر قیلوب سروش اعظم
دیدیکه : « ایا رسول اکرم

ظلمات چکوب سرادق غیب
سر سویلدی ماهه مهر لاریب
تا مهر ایده ماهه عرض دیدار
ظلمات خفایه گیردی انوار
جوش ایلدی صانکه نیل حیرت
احیا اوله تا که مصر وصلت
بسط ایلدی نقطهٔ سویدا
سر اولدی ایچنده شام اسرا
انوار ایله کائنات طولدی
اشته بو گیجه صباح اولدی
شوق ایلدی مهری پاره پاره
شنلندی مشاعل ستاره
بر خرمن نور اولوب نه افلاك
خورشیدی قپاتدی پرتوخاك
برفیض ایرشدی بو زمینه
کیم اولدی سرای آبکینه

امّا که نه شب امین رحمت
شیخ الحرم حریم حضرت
مانند بلال صاحب عرفان
نورسیه ایچره نور ایمان
گویا او شب شرف مأثر
ویس القرن ایدی نور ظاهر
یوز سورمگه گلدی خاکپایه
دعوتلی بولندیلر علایه
اول لیله ایچون سپهر گردان
ایتدی نیچه بیك صباحی قربان
چون آب حیات اوشام انور
رنکی سیه ایدی موجی اخضر
ابر آور اولوب بهار ناسوت
جوش ایلدی سبزه زار لاهوت
سرچشمهٔ اخضر اولوب هویدا
ارواح بقایه اولدی اروا

ایمان حقیقی یه اول آگاه
بسدر سکا برنبی بر الله
ارواى عطاشی رایگاندر
اعجازی مشار بالبناندر
مشکین سواد شام اسرا
منشور نبوّتنـده طغرا
سوز اولسه‌ده منبع کرامت
قرأنه نظیره اولمز البت
قرأن او رسولی قیلدی توصیف
اخلاق عظیمین ایتدی تعریف

ای خامـه زبانن ایله کوتده
لوح اوزره قبله یازمش الله

در منقبت معراج شریف نبوی و معجزهٔ باهرهٔ مصطفوی

برشبکه سرای اتمهانی
اولمشدی اوماهك آسمانی

گریان اولوب اولدی نوح نوّاح
دریای ملاحتنده ملاح
جوش آور اولنجه نیل قبضی
موسایه خضر یتشدی فیضی
شرعیله ایدنجه تیغزنلك
ابراهیمه دوشدی بت شکنلك
معراج کمال ذاتن ادریس
سکان سمایه قیلدی تدریس
بر رتبه که حسن بی بهاسی
یوسف دخی عبد مشتراسی
تبشیر ایچون قدومن عیسا
تامنبر چرخه چیقدی گویا
ایجادی وجود گونه باعث
امتلری سرّ علمه وارث
آیینهٔ وحدت الهی
مرأت وجودیدر کماهی

اول شاهکه ماه چون ستاره
پا بوسنه اولدی پاره پاره
جبریل نوالنه خبرجی
میکائیل آنك وکیلخرجی
لولاك ایله ذات پاکی موصوف
قرأنه صفاتی ظرف و مظروف
دروازهٔ طاقی قاب قوسین
فرش قدمی علوم کونین
شاه ملکوت عرشپایه
ماه جبروت فرش سایه
بردر دیدی آشنای وحدت
موج احدیت احمدیت
چون اول ماخلقدر اول نور
ثانیٔ خداد یسمده معذور
آدمکه جناب بو البشردر
باغ نبویده بر شجردر

بوندن دخی عجز من هویدا
عفو ایتدی بنه جناب مولا

بیحد اگر ایاسك تخیّل
زنجیر سخن بولور تسلسل

موج اورمغله محیط فکرت
جوش ایلدی حیرت ایچره حیرت

من بعد دل اوندی مست ومدهوش
عقل ایلدی بحر نطق خاموش

در نعت شریف نبوی واوصاف لطیف مصطفوی
صلی الله تعالی علیه

ارواحکه تخفهٔ خدادر
خاك ره شاه انبیادر

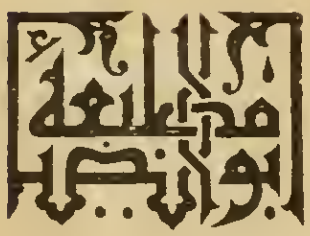
اول شاهکه تختی لامکاندر
جار وبکشی گرّ وبیاندر

نقصانمزه حمایت ایتدی
تعجیز دکل عنایت ایتدی
اصلح آ کا واجب اولممشدر
احساننی موجب اولممشدر
محض کرمیله ایتدی تصویر
عدل اوزره نظام خاقی تقدیر
عجز اولسه بینوا قالوردق
هپ ابکم وکج ادا قالوردق
مشکلدی ادای شکره تحمید
قنددلب ذره قنده خورشید
امّا که زبان عجز مزوار
وصفنده بیان عجز مزوار
انصاف ایله گر اولورسه دقت
تعمیمی دگلدر عجزه رخصت
هر برنعمك ثناسی لازم
بو بحثده شکر اولور ملازم

حسن و عشق

حمد آ گه که قیلدی خلقه رحمت
تحمیدده عجزه ویردی رخصت
عجز اولمسه حال اولوردی مشکل
پای کج کلك اولوردی درکل
کر حمدینه یوقسه حدو احصا
شکر ایتکه زبان عجز گویا
حمد ایله که ویردی شرع معنی
تحمید خداده عجزه فتوی
بخش ایلدی اهل عجزه ادراك
فحوای شریف ما عرفناك
آخرینه عجز اولوردی حاصل
امّا اوله مزدی کمسه واصل

PL
248
S385H85
1886

1026242

کتابخانهٔ ابوالضیا

کرم

حسن و عشق

Şeyh Galib
Hüsn-ü 'aşk

اثر

غالب دده

تمثیل جدید

قسطنطینیه

۱۳۰٤

مطبعهٔ ابوالضیا

PL
248
S385H85
1886

Şeyh Galib

Hüsn-ü 'aşk